

KARÁCSONY BENÓ
CU PASUL ÎN LINIȘTE

BIBLIOTECA KRITERION
apare sub îngrijirea lui Domokos Géza

KARÁCSONY BENŐ

CU PASUL ÎN LINIȘTE

Roman

În românește de
PETRE BOKOR

EDITURA KRITERION

București, 1976

Coperta de Vasile Socoliuc

Karácsony Benő
A MEGNYUGVÁS ÖSVÉNYEIN
Irodalmi Könyvkiadó
Bukarest 1968

1

Ne reîntoarcem din cosmos. Evocarea unui magazin de câini și a altor amintiri înduioșătoare. Floarea triumfală a laurilor

Era încă devreme, dimineața, când am coborît cu fiul meu din cotețul mișcător. De-a lungul șinelor claponii impiegatului de mișcare își căutau rîmele de fiecare zi. Soarele se strecura încă printre tufe, se agăța de crengile lor, ca un pițigoi neîndemînic. Ne-am uitat în jurul nostru. Cireșul de lîngă cocină, plin de brumă, purta poame roșii, iar dincolo de gardul de floarea soarelui, rotunjindu-se cu spatele spre cer, ca pălăria unei ciuperci, sora mai mică a cantonierului prășea buruienile.

„Ni s-a înfrumusețat ținutul” — mi-am făcut cu ochiul, în gînd, satisfăcut.

— Pipescule — se interesă băiețelul meu —, asta vă e gara?

— Asta — încuviințai —, deși pe aici i se zice doar canton.

Mi-am îndreptat privirea spre femeia care prășea. Se arăta a fi o muiere sănătoasă, cu picioare frumoase. Rotunjindu-se spre cer acoperea discul solar, care, în felul acesta, o înconjura cu o aureolă de raze. În spatele ei munții, ulmii și bolta albastră puseră în mișcare proteinele amortite. Uneori fusesem deja pe punctul de a mă considera un broscoi bătrîn, care nu mai este capabil de frumoasele orăcăieli și minunatele sărituri de odinioară, dar acum, când curentul galvanic al locului meu natal îmi străbătu membrele, dispoziția mea deveni atît de sprintară, ca cel mai ager picior de broască.

— Hei, drăguțo — am strigat afectuos spre ciuperca cu picioare frumoase —, nu știi pe aici, prin apropiere, vreun cărăuș?

S-a îndreptat din șale și a încercat să mă reperateze de la distanță.

— Pe aicea „hei”-ului i se zice în batjocură bună dimineața — îmi comunică cu dispreț.

— Îți mulțumesc pentru lămurire! — am trîmbițat la rîndul meu. Dar ascultă, copila mea. Eu aș avea nevoie de o căruță.

Lăsă sapa din mînă și porni spre noi, ca să se uite mai bine la mine.

— Ei, — zise ea după ce se sătura să mă privească — mai trebuie să îmbătrînești nițel dacă vrei să-ți fiu copilă.

— Crezi? Păi atunci ne înțelegem de minune.

Privirea îmi aluneca atît de lin pe contururile ei, ca o sanie veselă peste văi și delușoare.

— Dar nu caut numai căruță. Mi-ar trebui și o fătucă blondă, plăcută, ca dumneata. I-aș face statuie.

— Te pomenești că goală? — mă privi de sus, surîzînd ironică.

Aproape că se auzea cum îi clipea singele în vine. Mă uitam la ea în așa fel, încît risul meu dădea în vileag, fără puțință de tăgadă, întreaga mea admirație. Observă de îndată că îi fac ochi dulci și furia ei se apropie de mine încet, cu pași de felină. Îi și întrezăream lucind ghearele. Acuși mă scuipă pisicuța, gîndii eu. Dar își schimbă intențiile.

— Dacă vă luați picioarele la spinare — spuse și își retrase leneșă ghearele, — mai ajungeți din urmă o căruță care a plecat adineaori.... Bagajele vi le puteți lăsa aici.

— Ce părere ai, Mare Perceptor? — îl întrebai pe fiul meu.

El mă poreclise pe mine, din pricina pipei mele, Pipă Pipescu, iar eu îi ziceam lui Mare Perceptor, fiindcă odată, entuziasmat din cale-afară la vederea teancurilor imense de bani care se revărsau din belșug prin geamfîcul casieriei de la percepție, mi-a propus să deschidem și noi o instituție similară. El va fi șeful perceptorilor.

— Cît e taxa la garderobă? — mă interesai cu temerea omului chivernisit.

Auzindu-mă, fata se înveseli de-a binalea. Garderobă? Și care-itaxa?

— Hei, Trandafir! — strigă ea în direcția cotețelor. Vino-ncoace, că vor să-ți vorbească.

Trandafir apăru de îndată; era un cîine ager, adușmea prin jur curios, căutînd după noutăți.

— El e garderobierul. Lăsați-vă bagajele aici, lângă cociună, că o să vi le păzească cu strășnicie.

I-am spus că n-aș vrea să-l abat pe Trandafir de la preocupările sale de alt soi. Cîiniiăștia blînzi și mari au o mulțime de treburi, o știu din proprie experiență.

— Trandafir n-are altă treabă decît seara, preciza fata. Mă cîntări din priviri, ca o bună gospodină care vrea să tîr-guiască un cocoș, și îl examinează cu atenție, dacă mai are și altceva decît penele arătoase, apoi porni spre barieră, să o sucească la locul ei. De unde veniți?

— Din cosmos, i-am răspuns și am așezat valizele lângă cociună. În vreme ce fiul meu s-a dus să aducă și a treia valiză, m-am gîndit că aș putea aranja și chestiunea statuii. Înce privește statuia, fie și așa, nu mă deranjează, poți să-mi fii model și goală, dacă ții cu orice preț să stai despuiată.

— Azi ești în toane bune, îmi răspunse cu indiferență. Apoi apucă bariera și închipuind un arc larg, o plîmbă înapoi pe cealaltă parte a drumului.

L-am văzut pe Marele Perceptor urmărind cu interes operațiunea.

Am pornit pe cărăruia ce străbate cîmpul.

— Cerul să te aibă-n pază, ciupercă simpatică! — mi-am luat rămas bun de la tînăra cantonieră.

În jurul nostru zumzăiau ierburi proaspete. Se ridica în aer un miros reavăn de pămînt. Depărtarea își descheia decol-teul, ca o doică care alăptează și din decolteu se înălțau, ca doi sîni minunați, munții rotunzi. Mersesem o bucată bună de drum. Marele Perceptor era nerăbdător să vadă moara. Ne-am urcat pe un dîmb și i-am arătat coșul morii. A fost de părere că acel ceva căruia eu îi zic coș nu e de fapt decît o vacă albă. El nu vede altceva. I-am explicat că-i din cauza faptului că el doar merge, în timp ce eu pășesc spre moară, ca omul cu nasul mare din povești. A auzit de el? Vîrful nasului omului cu nasul mare sosea de fiecare dată acasă cu o jumătate de oră înaintea stăpînului său. Am cotit odată cu drumul și prin hățîșul des al crengilor am zărit castelul proaspăt zugrăvit.

— Pipescu, ce fel de turn e ăsta, de-i atît de mic?

— Bastionul castelului.

— Și de ce trebuie să aibă o casă bastion?

— Au locuit în ea niște pungași. Cînd au jefuit suficient,

au fost ridicați la rang de baroni. Așa ni se relatează într-o legendă.

Bătrîna clădire dărăpănată, revopsită acuma, arăta ca o damă grasă, cochetă, purtînd semeață pe capu-i strîmb o pălărioară zurlie. Cine o fi locuind în colivia asta de curînd zugrăvită — mă întrebam pe drum —, și cine o fi cel căruia îi place atît de tare mazărea? Îmi plimbai privirea peste stratul înflorit de mazăre, care se revărsa, ca un fluviu lat, de la poalele castelului spre șosea. Mă uitai în jur, doar-doar oi zări și straturi de ghiocei. În urmă cu vreo cincisprezece ani, cînd mi-am luat zborul de aici —, barză deșucheată, — erau vremuri vitrege; sub streșini nu se prea înghesuiau grămezile de coceni de porumb, în tălpile opincilor se căscau ditai găuri, și bătrînul baron, decedat după aceea, își procura omleta cu slănină prăjită doar grație puștii sale de vînătoare. Lucra pentru niște negustori, măcelari, iar pămînturile și le închiria. Vremurile grele făcuseră crăpături zdravene în zidurile cetății, bătrîna construcție se pregătea tocmai să cadă în nas, atunci cînd mi-am luat eu tălpășița de aici. Se pare că după aceea cuiva i s-a făcut milă și i-a pus cîte o cîrjă de susținere pe cele două laturi. Acuma se ținea țanțoșă, ca un invalid cherchelit pe un picior de lemn.

Marele Perceptor ar fi vrut să se lămurească de ce mai există aceste castele și ce se petrece în ele acum cînd nimeni nu mai are voie să jefuiască. Dat fiind că nici eu însumi nu știam la ce mai sînt bune aceste castele, i-am răspuns că o să le învețe el rostul din romane. Asta îl făcu să se intereseze de ce scriu oamenii romane. Mi-am desfăcut palmele deznădăjduit și le-am închis la loc, tot deznădăjduit. De ce? Cine ar putea s-ospună?

— Sînt lucruri în cer și pe pămînt, Polonius, ale căror înțelesuri măruntul nostru creier nu le poate desluși. Există un stat în America — mi se năzări că găsesc porțița de scăpare din problema întunecoasă —, în care fiecare cîine are dreptul să muște o dată pe cineva, fără a fi pedepsit. Cred că și romanele s-au născut în felul acesta: scriitorii aveau dreptul o dată să-și plictisească cititorii, nepedepsiți. Apoi, văzînd că nici în caz de recidivă codul penal nu-i admonestează, și-au perpetuat activitatea aceasta nefolositoare. Au și o registratură în toată regula, pe care au numit-o istoria literaturii, au complici și in-

vidioși care se numesc critici și, în sfârșit, au și victime credule, care se numesc cititori.

— Pipescu — mă chemă la ordine Marele Perceptor destul de sever —, ai uitat că am doar nouă ani și că nu mă pricep încă la păcatele celor mari.

O privighetoare se ridică în zbor dintre crengile de la marginea drumului. În șanț scormoneau găini.

— Ia uite, Pipescu, au ochii ca niște cercuri pe panoul de tras la țintă.

Pe drum fugea în fața noastră un scatiu. De pe colină apăru, printre tufe, un car cu boi și se cățara pe drum. Erau doi bivoli frumoși, ne priveau cu coada ochiului. Stăpînul lor ne ură ziuă bună.

— Mulțumim. Zi bună avem, îți răspunsei prietenos. Ne vom pune și pe cîntat, dacă vom avea timp, dar pînă una-alta am vrea să ne urcăm în căruța dumitale. Firește, numai în cazul că îți rezistă bivoli la atîta greutate. Îl văzui că regretă gestul de a ne fi urat zi bună; nici nu se mai întoarse spre noi, făcu semn doar cu capul că ne putem cățara, dar cel ce vrea să se urce în căruța asta măcar să se poarte frumos și respectuos cu bivoli lui.

— Ne-ai duce pînă la moara lui Felméri?

Ne-ar duce, încuviință el, dacă ar mai exista o moară a lui Felméri; dar au trecut vreo paisprezece ani de cînd i-a tăcut gura și nu mai cîrîie.

— Dacă se mai găsește Felméri, s-o mai găsi și moară de-a lui.

Își răsuci o țigară, nu se uită îndărăt.

— Bătrînul morar s-a prăpădit de mult, iar fiu-său s-a împrăștiat prin lumea mare.

Și cînd termină de răsucit țigara, adăugă:

— Cu toate că știa să cînte frumos la ocarină.

Ei, așa eram eu. Marele Perceptor zîmbi admirativ. Ia te uită, ce suflet nobil am, niciodată nu m-am lăudat că știu să cînt la ocarină.

Ajunserăm în stațiunea balneară. Gramofonul din pavilionul fanfarei cînta de zor o anume delicatesă muzicală, care în programe apare sub titlul „Valsul Waldteuffel”. Cît timp am fost plecat s-a înființat și o farmacie în casa cu verandă. În băătăura din fața Grand Hotelului se legănau lampioane japoneze de hîrtie și cum mă uitai la ele, din ceața dece-

niului trecut deodată începu să plîngă nazal o ocarină. Sub aceste lampioane pestrițe strînsesem în brațe o mulțime de femei, hohotind împreună cu malițiosul instrument la vederea mutrelor încîntate ale cucoanelor, a dăruirii însuflețite cu care executau mișcărilor, aproape scurgîndu-se ca un sirop, copleșit de dulceața tangoului, în timp ce eu încercam să le număr coastele sau vertebrele. Pe una am scăpat-o o dată în straturile de flori fiindcă mă tot lua peste picior de felul caraghios în care ricanam oferindu-mi spre vînzare găinile, la băi. Era grasă și bufnise zdravăn printre zorele și albăstrele. Ce e drept, eram un flăcău zburdalnic și încrezut, și îmi dădeam toată silința ca, pe cît posibil, să încalc toate regulile. Cred că mă ciocneam și de fiecare paragraf al celor zece porunci. O dată, de pildă, am rîvnit nu numai la servitoarea vecinului meu, ci și la vita sa. Era o vacă frumoasă, Simenthal, care dădea șaisprezece litri de lapte pe zi. Aidoma celor de seama mea, și eu îmi băteam joc de oameni, avînd grijă doar să nu încalc frontierele morale, care despart cu atîta severitate potlogăriile permise de cele nepermise. Corabia mea hoinărea fără instrumente de măsurat adîncimi sau poziții pe apele albastre ale aventurii; valurile o scuipeau de colo-colo, iar eu sforăiam fără griji pe coverta ambarcațiunii. Eram una dintre acele haimanale libere, care nu țineau cont de nici un fel de regulament de navigare, dacă direcția vinturilor și prostia celorlalți făgăduiau o aventură amuzantă.

— Bună ziua, îl salută omul nostru pe farmacistul care stătea în ușa spițeriei cu o pălărie galbenă pe cap și cu o vestă gri. Stă tot timpul aici în prag cu jiletca asta și cu pepele în cap, ne explică, fără a întoarce capul spre noi. De fapt, îl cheamă Constantin.

Îi comunicai că am mai cunoscut un Constantin căruia i se zicea Constantin Dinvin. Farmacistului i se va zice cel mult Constantin Născut-în-vestă.

— Ai nimerit-o, confirmă din cap cu admirație omul nostru.

După ce parcurserăm mirosul de ouă răscoapte al clădirii băilor, în curînd dădurăm cu ochii de satul de jos, respectiv de clădirea brutăriei.

— La naiba! Aveți și brutar?

Marele Perceptor întrebă dacă face și covrigi. Din pridvorul notariatului se aplecă în afară un tip cu cap de bostan,

ca sa se uite bine la noi. Își lua tocmai micul dejun compus din costiță și bere. Îi eram necunoscuți, astfel că puse mâna pe binoclu și ne supuse unei examinări mai minuțioase.

— Bonjur, domnule Ferenc — răspunse la salutul cărușului. Mîine dimineață să fii aici cu boii.

— Lovi-te-ar damblaua chiar acolo-n pridvor, dădu din cap Ferenc, făcînd o mutră prietenoasă. Iar nouă ne spuse: Țsta a luat și premiu. La un concurs de furat.

După ce trecurăm de satul de jos, veni iar vorba despre mine. Că farmacistul de la băi, care știe despre fiecare totul, povestește cum că acel Felméri Kázmer, care pe vremuri își pierdea vremea pe aici alergînd după veverițe și după fuste, și-a deschis pe undeva un magazin de cîini.

— Se poate, încuviințai surfîzînd și mă izbi emoția amin-tirii, ca o măciucă. Într-adevăr, o dată, la Paris am încercat să-mi scot o pîine plimbînd cîini. Marele Perceptor mă privi stupefiat:

— Pipă, de ce-i permiți?

— Ei, rotunjii nițel colții ascuțiți și veninoși ai calomniei, tot e mai bine să pună în, vînzare cîini cinstiți în prăvălia lui, decît să aibă legături de afaceri cu oamenii necinstiți.

Omul se întoase și se uită îndelung, să vadă dacă nu cumva are de-a face chiar cu cel pe care îl bănuia. Întrebă dacă-i adevărat că pe acolo cîinii se vînd în prăvălii speciale. Dădui din cap, încuviințînd. Există și magazine în care se vînd struți sau hipopotami. Se livrează și la domiciliu, după cum dorește clientul.

— Și crocodili?

— Firește. După măsură. Vrei să comanzi unul?

Făcu semn că ar vrea unul, dat fiind că n-are cine furniza lacrimile de bucurie cu ocazia reîntoarcerii mele.

— Te-am recunoscut eu îndată, de cum ai deschis gura, dom' Kázmer, făcu cu ochiul voios.

— Și eu mi te-am dezgropat iute de sub grămada de dărîmături, zîmbii și ne strînserăm mîna cu multă căldură. Da' te-a prăfuit și pe dumneata amarul ăsta de timp.

Mă întrebă cine-i flăcăiașul ăsta isteț aciuit lîngă capră.

— Producție proprie, domnule Ferenc, zisei și făcui prezentările. Iar omul ăsta e Ferenc, care ne e dator cu chiria pe vreo zece ani pentru luncă. În nouă sute optsprezece, la Piave,

mîncam împreună conserve de carne de vită, cînd reușeam să punem mîna pe cîte una.

Îlmăsură cu atenție pe Marele Perceptor și dădu din cap mulțumit. Fu de părere că e o investiție bună, nu m-am zgîrcit la muncă și la materii prime.

— Dar ce te-a adus înapoi, domn' Kázmér?

— Ce? N-ai auzit încă de acele romane polițiste în care se spune că delincventul se reîntoarce după cîtiva ani la locul faptelor sale?

Marele Perceptor mă privi uluit.

— Pipescu, ce delict ai comis tu? Nu mi-ai vorbit nici-odată de el.

— Acela de a fi fost tînăr. Și acum, iată, mă întorc spărit la locul unde am comis acest delict.

Ne hurducăiam spre moară. Ferenc mă trata, galant, cu toate bîrfele din împrejurimi, cum ar fi presărat mălai păsărilor înfometate. Ochii mei zburătăceau de-a lungul șirului de plopi cătînd cu disperare printre crengi vreo crăpătură, nările mi se zbăteau, ca la vulpi, răsfirînd cu înduioșare mirosurile vechi care ne înconjurau,

— Mare Perceptor, simți mirosul pîrîului? Țsta curgea pe sub stăvilarul nostru. Și acum, să numărăm pînă la cincizeci. Unu, doi, trei...

Băiețelul se ridică în picioare în căruță. Se uita emoționat spre copaci.

— Pipescule, eu nu văd nimic.

— Nu vezi acolo, printre alea două crengi, vîrfurile morii?

— Țla-i doar cotețul, mă corectă Ferenc.

Nu înțelegeam nimic. Doar trebuia să vedem întîi moara și după aceea cotețul. M-am ridicat și eu. Stăteam amîndoi încercînd să zărim ceva printre crengi. În locul podețului de scînduri, doi salcîmi strîmbi stăteau culcați acuma peste apă. Căruța se opri lîngă ei.

— Am sosit, ne anunță Ferenc, pentru cazul că absența morii m-ar fi putut induce în eroare.

Mă dădui jos din căruță pradă unei senzații destul de confuze.

— Pipă — mi se adresă Marele Perceptor, plimbîndu-și privirea peste grămezile de cărămizi care zăceau pe locul morii —, tu mi-ai promis că aici vom găsi o moară.

— Da, clipii mirat spre mine însumi. Desigur... Altă dată voi fi mai prevăzător.

Și am tras mult aer în piept. Miezul roții mari cu lopeți zăcea la doi pași de noi, între buruieni. Phi, dumnezeii ei! — mă holbai la locul viran pe care ar fi trebuit să găsec moara. — Am făcut-o! I-am făgăduit fiului meu și mi-am făgăduit și mie o moară, un cămin și berze care să clămpăne pe coș! Lovitură de teatru, ce-i al ei, e al ei!

— A luat-o apa — îmi explică Ferenc, când văzu cât de neajutorat încerc să-mi țin echilibrul —, și ce a lăsat apa, a dus puțin câte puțin timpul... Ți-am scris despre asta, domnu' Kázmér, n-ai primit?

Firește. În urmă cu câțiva ani am primit un soi de necrolog precaut și mai ales evaziv, nici nu l-am prea putut descifra și într-un fel mi-a și ieșit din cap.

Riul ne-a furat moara, abject ca o slugă rea care șterpelește ultimul cearșaf al stăpînului. Părea o apă mică și jucăușă care se hîrjonește cu libelulele, dar dacă nu erai atent la ea, era capabilă să apuce de pe mal câte o grindă și să n-o mai lepede decît cu vreo trei văi mai în jos. Cîtă vreme am hoinărit printre alte paralele geografice, iată că i-a dat de capăt și morii, într-un mod destul de grosolan, iar ce a iertat apa a mîncat timpul sub chip de vînturi și gîndaci. Or fi fost niște gîndaci lacomi de au reușit să prefacă bunătate de grinzi într-o faină de lemn maronie. Pe ici pe colo, unde fuseseră bucăți de fier, rugina le-a sărit în ajutor, prefăcîndu-le în foițe; mai-mai că puteai să le răsfoiești, ca pe feliile suprapuse ale unui tort. Da, timpul rînjea satisfăcut cu caninii săi de oțel, peste moștenirea mea părintească. Și din vârful ruinelor mă saluta plecîndu-se, floarea triumfală de păpădie.

Am mai respirat o dată adînc, apoi am retezat cu bastonul, dintr-o lovitură, floarea. Dinspre cotețe se apropia cineva, la vreo douăzeci de pași de noi era încă o arătare palidă, dar cînd se opri în fața noastră se înroși, ca o gărgăriță.

— Domnu' Kázmér, gîfii într-un tîrziu. Așadar v-ați întors de-adevăratelea?

— Cum adică, Veronica, te-ai îndoit vreo clipă?

Între timp începuse să semene cu o floare de mac, se înroșise toată. Mă apropiai și îi întinsei mîna.

— Dacă mă auzi vorbind serios, nici nu merită să mă aresculți. Dar dacă mă auzi vorbind aiureli, poți să mă crezi liniștită.

Avu o intenție de mișcare pe care i-o întrerupsei însă brusc, retrăgându-mi grăbit mâna. Dar ea încheie gestul la fiul meu, ducându-i mâna fericită, cu venerație, la gură.

— Kázmér-cel-mic, suspină ea și cred că lansă ușurel și vreo două-trei lacrimi, în chip de semne de exclamare.

— Ea este Veronica — i-o prezentai Marelui Perceptor pe fată, adăugînd: specialistă în prepararea lobodei.

Marele Perceptor se înclină cuviincios.

— Felméri Kázmér Junior, dar nu pot să sufăr loboda.

Veronica rîse printre lacrimi și își lipi obrazul ud de palma mică a Marelui Perceptor. Intră și Ferenc, bălăngăindu-se, în curte.

— A mierlit-o, nu-i așa? — întrebă, răsucindu-și o țigară. Se referea la moară, vrînd să exprime halul în care se deteriorase.

— Păi da, încuviințai. Dar dacă ne aduci bagajele de la canton, treci pe la Birtalan, bătrînul dulgher, — dacă mai trăiește, — și roagă-l să vină mâine pînă aici... Îmi aprinsei pipa... Deoarece ne construim o moară nouă.

— Vrei să-ți faci o moară? — se uită întîi Ferenc mustăcînd spre Veronica, apoi spre mine și se pregăti să mă ia în tîrbacă. Și apoi la ce-o s-o folosești, domn' Kázmér?

— Păi nu știi la ce se folosește de obicei o moară? Veronica nu ți-a spus că o să venim acasă?

— Nu mi-a spus nimic.

Nu i-a spus, înțelesei și eu, privind bucuria strălucitoare a ochilor ei și sîrbătoarea cerească de pe obraji. Poate îi era teamă că nici nu se va împlini o poveste atît de frumoasă în care eu sîsosesc pe nepusă-masă. Destinului ei ghinionist i se potrivea mai bine să nu mă mai revadă nicicînd pe locurile astea, să mă sfiștece, să mă înghită haita distanțelor. De altfel și ea sosise de abia de o săptămînă din satul ei. Adusese cu ea două găinușe și un tîrîie-brîu slăbănog pe nume Iacob. Păsările ciuguleau prin curte între buruieni, iar Iacob, încălțat cu niște cizme de cale-lungă, purtînd pe cap o pălărie de paie țuguiată, le păzea, activitate pe care o desfășura în felul următor: ținea pe ceafă orizontal un băț lung de care își anina la capete ambele brațe și fluiera jalnic spre găini. Cînd se plictisea prea

tare, apuca bățul de pe ceafă și dădea cu el de-a azvîrlita după cîte un fluture.

— Pipescu, — se interesă Marele Perceptor, pășind de fiecare dată măcar cu un picior pe tărîmul concret al realităților —, dar pînă atunci unde vom locui?

Veron sugeră cu juma-de gură că n-ar fi rău să ne instalăm pînă atunci într-o cameră din Hotelul Grand aflat în stațiune. Ea dresese întrucîtva șopronul, dar ăla nu era demn să locuim noi în el.

— Nu poți să-ncepi a-ți întemeia un cămin într-un hotel, zisei și mă întorsei spre Marele Perceptor. Robinson cînd a ajuns pe mal a început prin a-și închiria o cameră?

Pînă după masă Ferenc ne aduse bagajele și ne și cosi din dosul șopronului iarbă cît pentru două culcușuri. Intre firele proaspete puteai găsi flori de rozmarin. Mîncărăm ceva, ouă, pîine, lapte bătut și cînd apărură din tufe licuricii ne întinserăm frumușel pe paturile cu rozmarin. Marele Perceptor căpătă o cergă albă ca să se învelească, eu mă acoperii cu o cîrpă subțirică.

— Ar trebui să ne numărăm banii — propusei — să vedem dacă ne ajung pentru construcție.

Banii pe care-i aveam de abia dacă erau suficienți ca să putem trăi din ei cîteva luni.

— Pipescule, — mă întrebă peste cîteva minute, Marele Perceptor — cîte milioane de stele sînt pe cer?

— Patru miliarde trei sute două milioane cinci sute șaptezeci și cinci.

Privi cerul.

— Dar asta nu poate ști nimeni cu atîta precizie, Pipescu.

— Atunci de ce pui la încercare autoritatea mea părintească? — mîinii eu cu reproș.

Întinse brațul și îmi scormoni prin păr.

— N-o să-ți fie frig sub pătura aia, Pipă? Uite cît e de mare cerga asta.

Mă vîrîi sub învelitoarea lui. Priveam amîndoi spre bolta largă a cerului și tăceam. Micuțele rațe sălbatice din stufăriș or fi visat ceva urît, că se porniră pe un măcăit speriat, apoi se vîrîră sub aripile moi ale mamei lor. Mirosul de căpșuni ne gîdila nările.

— Pipă, îți dau banii... Îi primești?

Îmi căută mîna. Promise de la maică-sa bani pentru bicicletă, pe ăia mi-i oferea.

— Noapte bună, Pipă, îmi șopti liniștit și copleșit de oboseală.

— Noapte bună, îi urai și eu satisfăcut. Eram mulțumit, poate pentru prima dată după cincisprezece ani. Aveam senzația că năpîrlisem de toate pieile mele uzate, cu care mă îmbrăcaseră anii, așa cum șarpele își părăsește într-o scorbură de copac pielea. Mai privirăm un timp Carul Mare și ascultarăm dinspre mlaștini cîntecul leneș al buhailor de baltă, apoi adormirăm.

Îi relatez, pe scurt, preotului din satul de munte impresiile mele mai deosebite. Întîlnirea cu Crevete Turturică și marele eșec de la extracția forestieră

Birtalan, dulgherul cu un singur ochi, se rostogoli într-adevăr a doua zi pînă jos la noi, venind anevoie pe picioarele lui strîmbe, să ne sfătuiască asupra celor ce trebuiau făcute. Trecu în revistă cu ochiul drept rămășițele morii și, pe baza schiței pe care o alcătuirăm împreună, calculă cheltuielile. Fluierai prelung. Nu aveam nici o zecime din suma pe care o stabilise.

— Eu pot să vă păsuiesc — mă încurajă dulgherul —, numai materialul să mi-l procurați. Și apoi și Ferenc ar putea munci acum în contul chiriei.

Aș da un mic avans la extracția forestieră — mă gîndii —, urmînd să le plătesc restul în rate, după ce pun în funcțiune moara și atelierul. Pornii plin de elan spre tăietorie, dar pe cele două bîrne care țineau locul de podeț, îmi ieși în cale preotul din satul de la munte.

— Ei, ai nimerit acasă? — începu să mă îmbrățișeze. Cu brațele sale scurte. Te-ai întors să te îndopi cu urdă și să ascuți pitpalaci, nu-i așa? Da' nevasta unde ți-ai lăsat-o?

— Popă prefăcut, — îl admonestai eu —, întrebă de muieră, nu de fecioru-meu?

Pe fiul meu l-a văzut deja, răspunse el, i-a și aplicat cîteva bobîrnace pe căpățînă. L-a întîlnit lîngă drum, stînd cu Iacob ascuns într-un alun, cu un pistol de tinichea în mîină, să pîndească mistreții, care, după spusele lui Iacob, au obiceiul să iasă din pădure ca să înfulece mici păstori și pălărioare de paie. Preotul a constatat că-mi seamănă puștiul negricios, cum seamănă un ou cu altul; dar acu' e curios să-mi vadă și nevasta. Deoarece — a adăugat el, și veselia îl copleși de bucuria propriei sale șiretenii — ar vrea să vadă acel suflet

plin de cutezanță care îndrăznește să rămână singur în toila nopții cu un individ atât de periculos cum sînt eu.

Pe cîte îmi dădeam seama, Veronica trecuse sub tăcere situația mea familială păcătoasă din punctul de vedere al bisericii.

— S-a pierdut de lîngă mine — explicai cu o voce plină de cuvioase regrete. Nu eram egali într-un jug, stimate părinte.

Își împinse ochelarii pe frunte. Ochii săi tăinuți, mărunți, mă priveau prin fanta de sub ramă, întristați.

— Ai părăsit-o, Kázmér?

I-am răspuns că în fond ea m-a părăsit pe mine. Am început o prelegere dezordonată, avînd grijă să săr cu cît mai multă dezinvoltură peste prăpastiile dureroase ale căsniciei mele și să ies din mocirla întîmplărilor pe cît posibil mai curat și mai fercheș. Încet-încet mă avîntai atât de vehement în denigrarea fostei mele iubiri, a prietenilor și a femeii, încît preotul încercă, rîzînd, să înfrîneze parada zgomotoasă a înțelepciunii mele. Constatai cu satisfacție că a rămas același om cumsecade și vesel, care nu-și unge dreptcredințioșii, la tot pasul, cu alifiile religiei, ca un maseur de la baia centrală.

— Oprește-te, tinere, oprește-te. Ești în stare să calci în picioare întregul univers. Chiar atât de tare te-au pus pe fugă?

Începui să rîd și eu. Chiar. Făcusem și eu cum fac cîinii la concursuri, cînd se întrec alergînd după un iepure scâlîmb de tinichea. O mașinărie idioată cară în fața lor iepurele, iar ei fug cu limba scoasă pentru o friptură și o glorie de tablă.

— Am alergat și eu după multe fripturi de tinichea, adăugai, calmîndu-mă. Dar acu', la naiba cu gloriile de tablă și cu iepurașii motorizați! Să alerge mai departe ceilalți fraieri.

— Și n-ai găsit nici un iepure adevărat? Fiindcă, dacă am înțeles bine, te-ai referit la femeii.

— Și la femeii. Dar, slavă domnului, le-a luat infidelitatea și le-a nimicit uitarea.

De după lentilele albăstrii ochii preotului din satul de munte clipeau șiret.

— Dacă omul s-a săturat azi, mai poate fi mîine flămînd.

I-am reamintit că biblia interzice domnitorilor, mai cu seamă cînd instaurează un nou regat, să-și risipească energia la femeii. Și eu mă pregătesc să instaurez un regat nou.

Îmi pipăi brațul și mă întrebă dacă fosta mea căsătorie nu mi-a adus chiar nici un fel de bucurii?

Încearcă să mă gîndesc la frumoasele minuni ale căsniciei, la căldura discretă a patului conjugal, la aroma supelor de carne bune și la alte cîteva lucruri ce s-au înecat în ceață. Ce e drept, la început inima mea desfășura niște acțiuni miraculoase, ciripea și fluiera încîntată, ca o privighetoare drogată, ca apoi într-o bună zi să crape.

— Am înșelat-o pe Ilona, erupse din mine deodată măr-turisirea.

— Pe naiba!

— Da, preacinstite părinte, am înșelat-o prin faptul că n-am devenit sită de mătase. Nu m-am înălțat în chip de geniu uriaș în măsura în care m-ar fi dorit ea. Ce-i asta, dacă nu cea mai josnică înșelătorie? Se aștepta din partea mea la succese răsunătoare, fiindcă îi erau pe plac succesele, cum îi sînt altuia sărmăluțele. Dacă aș fi putut crea din untură de porc vreo statuie care să fie premiată, aș fi putut s-o fac fericită. Dar, preastimate părinte, necazul e că mie-mi place untura de porc numai sub formă de jumări, nu și sub formă de statuie.

Preotul se însenină, dar numai pentru o clipă.

— Calomniezi cu mult farmec, dădu el din cap. Că doar n-ai fi vrînd să zici că dumneata ești fără de prihană?

— Cine ar putea afirma o asemenea gugumănie?! Am atîtea păcate că nu le-ar ajunge nici cinci împărțășanii...

Tusea se poticni în gîtul preotului.

— Kázmér, să nu-mi spui că ai trecut la catolicism.

— N-am avut timp. Dar am făcut altele destule.

Îi relatai sumar principalele evenimente petrecute cu mine. Începui cu femeile și cu arta. Doar buldogii ambițioși se pot agăța de pantalonul unui om cu încăpățînarea cu care mă agătasem eu de veșmintele efemere ale gloriei și de rochițele străvezii ale femeilor iubite. N-am prea făcut mari isprăvi, le-am scăpat din dinți de fiecare dată după ce încasam cîte un șut. Dar am avut grijă să-mi oblojesc singur rănile. Fiindcă nu există treabă mai nefolositoare decît oblojirea aproapelui tău. N-am nici pe departe intenția de a-mi ordona experiențele tulburi după vreun sistem. Mi-au fost întotdeauna adverse sistemele, față de ele viața mea, iubirile mele și starea mea bănească au fost mult prea dezordonate. În ce privește femeile, de fiecare dată eu eram cel pățit, în artă muza uitase să mă sărute pe frunte iar ca om văd că am rămas deosebit de

mediocru. Statuile minunate pe care le creasem, nu le scul-tasem din piatră, ci din iluzii. Dacă le-aș fi turnat în bronz, poate că la ora asta le-ar adulmeca vreo corcitură de cîine. N-am încredere în simțul artistic al cîinilor. Am renunțat deci la marile idealuri — deși la asta au contribuit și Ilona și furia procurării banilor —, am modelat cucoane cu sîni frumoși, care posedau niște creiere egale cu ale găinilor. Am dăruit gîturi nobile de lebădă unor babe dezagreabile care urau tine-rețea fiindcă trecuse și urau bătrînețea fiindcă sosise. Am dăruit priviri înălțătoare unor comercianți avari și frunți rasate unor galine persoane publice. Fiindcă prostia și orgoliul sînt cele mai sigure izvoare din care ne putem extrage tezaurul. Stupiditate binecuvîntată, cîte clipe dulci trăim numai grație ei! De cîte ori n-am gîndit cu dezaprobare îngrozită la filozofii, la marii dascăli, la celebrii gazetari care, neînțelegînd corect însemnă-tatea prostiei, s-au azvîrlit asupra ei, ca asupra unei filoxere sau a unei insecte dăunătoare, vrînd s-o stîrpească. La naiba, cît ar fi de aridă existența fără mărginirea concetățenilor noștri și fără prostia iubitei noastre! S-ar prăpădi instituțiile cele mai dragi, s-ar pustii agențiile loteriilor, s-ar desființa dictatorii, care se înmulțesc atît de voioși în ambianța prostiei, ca microbii de holeră în supa de carne. Ca să nu vorbim de microbii de fericire. Noroc că această dramă însă nu va avea loc, îmi încheiai eu grațios expunerea. Această lume, pretinde Voltaire, va fi la fel de profund proastă și ostilă cînd vom pleca din ea, pe cît a fost de proastă și ostilă cînd ne-a primit.

Preotul de la munte se scărpină la ceafă.

— Și toate astea le-ai constatat personal? Dar ia stai așa un moment, copilul l-ai adus definitiv aici?

Adevărul era că într-un fel furasem copilul de la maică-sa. Mă prefăcusem că aș fi de acord ca la sfîrșitul verii să vină maică-sa să-l ia. Dar s-o văd venind, că voi avea eu grijă să se întoarcă singură. Preotul mă întrebă dacă mă pricep să educ un copil, dacă nu cumva l-or năpădi buruienile în timpul grădinăritului? Era mai degrabă o întrebare grijulie decît răutăcioasă, o boare îndepărtată și discretă a milosteniei bise-ricești.

— Dar cu mine cum a fost? Îi întorsei privirea. Pe mine cine mă îndrepta, mă prășea, mă îngrijea, cine mă curăța de dăunătoare? Pe maică-mea n-o știu decît dintr-o fotografie palidă. Am crescut fără îngrijorări materne, dacă-mi curgea

nasul singur trebuia să mi-l șterg și, deși mă doare că mă fiții prin jungla asta fără a evoca uneori amintirea mamei, iată că totuși am crescut mare și au fost vremuri cînd în momentele mele libere mă puteam considera lesne un om suportabil de cînstit.

Preotul constată că dărimasem bastionul gingășiei matrimoniale pînă la temelii. Îi explicai că de fapt doar Ilona e cea care mă detestă pe mine. Mă consideră un om nefolositor, încrezut, neîndemînic și palavragiu, iar eu îi iert toate astea așa cum se cuvine unui bun creștin. Am avut o pisică roșie-ruginie, continuai să creionez relația noastră, care tot timpul își lua puii în gură și îi căra fuga sus în pod pe scară, fiindcă îi intrase în cap că îi amenința nu știu ce primejdie pe golănașii ei. Dacă se întîmpla să mai pice din pod cîte unul dintre ei, asta n-o dispera cîtuși de puțin. Ce conta un fleac de cap zdrobit, cînd ea se putea deda pe deplin instinctelor ei materne?! Ceea ce, firește, nu înseamnă că și mama lui Kázmér cel mic l-ar fi scăpat de pe scară ca urmare a ocrotirii ei de mamă. Nu afirm așa ceva. Dar că face parte din acea categorie de mame care în gînd aleargă tot timpul cu puradeii în gură pe scară, asta am avut ocazia să constat. Cu atît mai mult cu cît eu eram acel presupus pericol din fața căruia vroia să-și salveze odrasla cărînd-o în pod.

— Ei, uite așa am trăit, prearespectate părinte. Soția mea a avut grijă ca eu să nu uit nici o clipă că sînt un tîrîie-brîu.

Preotul mă apucă de braț din nou, blînd.

— Astea sînt exagerările dumitale specifice, Kázmér... Intrucîtva fiecare dintre noi este un individ păcătos, nu trebuie să ne repezim și să dăm cu barda.

Mă întrebă, la urma urmelor, cum am făcut totuși de m-am descurcat. Am făcut și eu ca florile de nufăr, îl lămurii, mi-am tot lungit gîtul pînă am răzbit din mocirla întunecoasă la lumină. Firește că sub aspect financiar asta n-a însemnat prea mult, ba, comparîndu-mă mai departe eu nuferii, aș zice chiar că înflorirea mea materială a fost cu mult mai searbădă.

— Și stimata preoteasă? E și azi o rază de lună cum era odinioară?

Preotul descrie cu cele două brațe un cerc uriaș în jurul său.

— Are o sută zece kilograme. Dar e atît de ageră, ca o șopîrlă.

Din cauza gestului larg, pantalonii săi albi de in fură cît p-aci să-i cadă pe vine. Ii apucă vîrtos și vru să se strecoare din nou în ei, dar burdihanul rotofei nu-i permitea.

— Și Sfîntul Toma era grăsan, zîmbi el, parcă scuzîndu-se.

— Pe cîte știi și Luther la fel, făcui cu ochiul și eu, rău-tăcios. Acela care, împreună cu Descartes, a contaminat omenirea.

Simți că o spusese între ghilimele; mă bătu pe spate vîrtos.

— Nu spun eu? Ai ajuns și dumneata un papistaș nemernic. Ia uite colo. Cu cotul, arată peste rîu. Pe drum se apropia anevoie o siluetă înaltă și slăbănoagă, care, judecînd după semnele de carte colorate, buchisea un breviar. Pe asta curiozitatea îl mîna încoace. Stă prin preajma dumitale și te pîndește, ca o sperietoare de păsări. Și între timp face de parcă s-ar plimba prin Umbria și ar filosofa ca Sfîntul Francisc din Assisi... Domnul fie lăudat, ce faci, tinere coleg? — îi strigă cu blîndă batjocură în glas capelanului —, ce vînt te poartă încoace, unde pînă și păsările sînt calviniste?

— Domnul fie lăudat, se opri celălalt, înfundîndu-și mîinile prin crăpătura din spate a reverendei în buzunarele pantalonilor. Pe obrazul presărat de urmele vărsatului de vînt, ochii îi sclipeau vii, ca tăciunele.

— Am citit deunăzi — îi relată preotul din satul de munte, — că dominicanii sînt cîinii lui Dumnezeu. Domini canes.

— In rebus ecclesiasticis — spuse tînărul capelan bosumflat, — nu știu de glumă, preasfinte.

Se înclină frumos și, deschizîndu-și breviarul, ne lăsă mască pe amîndoi.

— Umorul este floarea vieții, Kázmér. Dar aștia, săracii, sînt sterpi, ca plantele acelea fără flori, criptogame. Așa se numesc, nu-i așa, criptogame?

Se cățăără în căruță.

— Mă bucur că te văd din nou acasă. Am să-i spun nevستی-mi: ei, ai văzut ce tip trufaș era acest Felméri? Și acuma l-a adus totuși acasă lirismul ăla nebun care se numește dorul de pămîntul natal.

— Mde, dacă numești poesis senzația că ți s-a aplecat...

După ce plecă hurducîndu-se în căruță, din norii deși de praf care se învolburau în urma roților apăru în galop un cal

de culoare galben-pai, călărit de o femeie lungană, cu ochelari negri pe nas. Gîtul ei prelung, capul lăsat semeț pe spate te făceau să-ți amintești de reginele îmbălsămate din Egipt. Se uita drept înainte, nemișcată în balsamul ei distins, fără a mă băga măcar în seamă.

— Asta nu s-a uitat încă la nimeni, îmi dădu de știre Ferenc, care se străduia împreună cu Veron să facă accesibile cele două bîrne ale podețului.

— Las-că o să se uite, remarcă Veron încet, pe neașteptate. Cînd o privii curios, păli de rușine.

Fabrica de cherestea era dincolo de coama muntelui, în cealaltă vale. Cînd băgă de seamă că pornesc într-acolo, Marele Perceptor îi încredință lui Iacob pistolul de tinichea și miștreții și alergă după mine.

— Iacob zice că a pus pe goană odată un pui de urs, îmi relatează el.

— Phi... Să fie el oare un Münchenhausen chiar atît de desăvîrșit?

Povestea s-a petrecut în felul următor: Iacob era în zmeuriș, cînd s-a întîlnit cu o ursoaică și cu un pui de urs. Iacob a ridicat ciomagul, la care puilul s-a pus pe bocit. Ursoaica, în loc să se dea la Iacob, l-a bătut pe pui, ca să se-nvețe minte și să nu mai fie atît de fricos. I-a tras o palmă.

Pe miriștea sinuoasă de deasupra morii, vechiul nostru vecin Fülöp prășea porumbul. Mergeam tot la marginea pădurii, tăind pe cît era posibil ocolurile pricinuite de dantelăria de crengi.

— Pipescu, hai să fluierăm, vrei?

— Am putea s-o facem și pe asta, răspunsei eu.

Dar cum ieșirăm dintre franjurile marginii de pădure și zări rotindu-se deasupra capului nostru uliul de cîmp, îmi ceru pipa și-o îndreptă spre pasăre.

— Bu, buum!

— Nici nu știam că pipa mea e cu două țevi, mă mirai eu. L-ai nimerit?

Îmi răspunse că l-ar fi nimerit, dacă pipa n-ar fi fost încărcată cu tutun. Îi promisei ca în viitor să fumez tutun de alice. Și fiindcă ar fi vrut să afle absolut totul, mă întrebă cum se numesc plantele acelea care cresc de-a lungul șinelor.

— Se numesc neghină. Dar nu le urma exemplul. Semințele lor se amestecă între boabele de grîu și dau un gust amar

pîinii. Există neghină și între oameni, care-și vîră nasul în grînele altora.

Auzise cîte ceva și despre o anume floare de păștișor. Există și una d-asta?

— Se spune că înflorește de sărbătoarea învierii, îmi amintii și eu de acea floare.

La acest punct al conversației se opri și îmi dădu de înțeles pe neașteptate că, după cîte spune maică-sa, eu n-aș crede în înviere. De cînd sosisem o pomenise de vreo cinci ori pe mama lui. Mă prefăcui că n-am auzit ce mi-a spus. Două șopîrle se luaseră la trîntă în frunzișul de pe jos.

— Ia uită-te laăștia doi popîndăi. Li s-a făcut chef de lupte cavaleresti. Fii atent. „Domnule, dumneavoastră ieri, în plin casinou ați afirmat că...” Buff, au și început să se omoare. Vezi? Aici lupta se dă pe viață și pe coadă... Domnilor — ridicai o mînă —, încetați lupta, unul din voi și-a pierdut coada în bătălie.

— Chiar, Pipescu, unul din ei și-a lăsat coada în praf... De ce s-or fi bătut?

— Femei, politică. De ce se înfruntă masculii cei inteligenți? Pentru iluzii lipsite de sens. Iar în ceea ce privește învierea, mămica s-a înșelat. Cred în ea. Dar mi-ar place dacă s-ar instaura într-un anumit sens și aici pe pămînt. Poate chiar înaintea morții.

Se opri și ridică ochii la mine. Zîmbea cu superioritate.

— Asta nu se poate, Pipescu. Ai uitat catehismul?

Mă încăpățînai să susțin că s-ar putea rezolva. Firește, noi ar trebui să facem trompetele să sune, fără a aștepta să le dea prin cap treaba asta unor îngerăși.

Soluția asta îl miră din cale afară.

— Ce tot vorbești, Pipă?... Oricum, îngerii știu să sufle în trompete cu mult mai bine. Pe ei i-a însărcinat Dumnezeu cu treaba asta.

Merserăm în tăcere o bucată de vreme.

— Dacă reconstruim moara îi dai voie maică-mi să vină încoace și să locuim laolaltă?

— Nu prea o să aibă ea chef de treaba asta, îmi dădui cu părerea.

— Pot să-i scriu că-i dai voie?

Dădui din umeri.

— Scrie-i, dacă ții neapărat.

Da, ținea neapărat, constatai cu amărăciune. Dacă maică-sa vine la sfârșitul verii să-l ia, mă lasă mască fără nici o îndoială. Îl privii în creștetul capului. Și totuși, îmi seamănă atât de tare. Face parte din mine.

Ajunserăm pe coama muntelui. Pe versantul celuilalt munte se revărsau în dese rostogoliri valurile buclate ale pădurii. La mijlocul povârnișului se împiedicau brusc de niște mici movilițe, ce le stăteau în cale. Sub o asemenea mărunță moviliță își desfășura modest trecerea în neființă tatăl meu. Arătai spre mormîntul lui, dar Marele Perceptor mă ascultă doar cu juma' de ureche. Îl interesa mai mult cum de înaintează bacul pe rîu, în vreme ce n-are nici motor și nici pînze. Nu era dispus să-mi întovărășească pelerinajul la toate amintirile mele veștejite. Aruncă o privire fugară spre cimitir, dar nici nu se strădui să caute movilița îndepărtată care marca locul bunicului său. Ei da, îmi amintii eu, nici pe mine nu mă interesa cînd taică-meu îmi servea din amintirile lui. „Aici i-a tras un cal un picior în cap lui bunică-tu” — arătase el o dată spre un gard. Altă dată îmi atrăsese atenția asupra unei case. „Aici ne dădeau o mulțime de ouă roșii cînd veneam de paști, la stropit.” Partea sentimentală a amintirilor mă lăsa rece, numai conținutului lor obiectual le hărăzeam cîteva clipe, doar atîtea cîte îmi erau necesare ca să creez mental imaginea unui picior de cal ridicat sau al unei batiste pline de ouă roșii. Mă gîndii că este o treabă inutilă să încerci a-ți împărtăși, a-ți împărți trecutul cu altul. Trecutul este exclusiv al nostru, oricît ne-am căzni să-i punem o parte din el în cîrcă altuia, ne rămîne pe cap.

— Iți plăcea să hoinărești singur, Pipescu?

Îlcitai pe Petrarca.

„Cercato ho sempre solitaria vita — Le rive il sanno, e le compagne, e i boschi — Per fuggir quest'ingegni storti e loschi — Che la strada del ciel hanno smarrita”. Am căutat mereu viața solitară, mi-s martori lunci și codri și vilcele, să scap de-acești nemernici răsnărașiți în rele, ce calea către ceruri ades ne-o-mpiedicară.

Mă întrebă de cînd cunosc limba italiană. N-o cunoșteam defel, citatul îl auzisem de la un sculptor bulgar, care nici el nu știa o iotă italiană. Dar l-am învățat pentru că mi-a plăcut foarte tare ideea căii către ceruri, pe care odată cu mine o abandonaseră atîția neghiobi.

Pe mustățile spicelor stăteau puzderie de gărgărițe cu șapte puncte pe spate, umplînd de pete mici roșii lanul de grîu. Măruntele insecte roșii se urcaseră dintre bulgării răcoroși spre vîrfurile tulpinelor unde se legănau încet, vîntul le mîngîia ușor, soarele le gîndila membrana aripioarelor și ochii lor se puteau desfăta în lumină.

— Să nu uiți, Pipescule, că îți dau ție toți banii mei, ca să poți achita materialele de construcții.

— Îți mulțumesc din suflet, Mare Perceptor.

Vorbirăm despre construcție. Îi explicai că pridvorul morii va da în două camere și o bucătărie. Atelierul îl vom încropi într-un colț al șurii, să fie cît mai larg și mai aerat.

În fața moșiei baronului zărirăm un om îndesat, cu cracii pantalonilor suflecați, care se pregătea tocmai să escaladeze un gard.

— Bătrîne, dă-mi te rog bastonul de mareșal, arată el din vîrfurile gardului spre rețevieul pe care și-l uitase jos.

Era un baston vechi și noduros. Marele Perceptor îl privi cu atenție, apoi i-l întinse.

— Ce faceți cu el în vîrfurile gardului? — îl întrebă.

— N-am de gînd să rămîn cocoțat aici. Am un bolnav dincoace, în casă. Hypernephroma. Are rinichii inflamați. Însă grădinarul a plecat cu cheia de la poartă.

Ca să limpezesc cît de cît asociația de idei în capul Marelui Perceptor, îi relatai cazul sultanului Mahomed, care în timpul asedierii Bizanțului neputînd ajunge într-alt fel cu corăbiile sale în portul Cornului de Aur, a pus să i se care toată flota peste munți și să fie depusă sub zidurile Bizanțului. La fel și doctorul, neputînd să-și strecoare vastele cunoștințe în domeniul inflamațiilor de rinichi prin poartă, încearcă să le treacă peste gard, pentru a ajunge cu ele în preajma pacientului.

Medicul se uită lung la mine din vîrfurile gardului.

— Știi cu cine vorbești? Eu sînt doctorul Ihari Kanut, fost cleric și medic de plasă.

Credeam că vrea să mă ia peste picior.

— Ihari Kanut? Nu-i rău. Deși cred că ar fi mai potrivit să-ți zici Crevete Turturică.

— Crevete Turturică? — își săltă sprîncenele a mirare.

— Da. Turturica este o pasăre, iar crevețele o specie de pește. Cu alte cuvinte, pasăre de baltă.

— Atunci nu prea văd ce legătură are cu mine, ne comunică mofluz. Dar nu-i rău deloc. Se pare că dispui de oarecare inventivitate. Cu toate că n-aș fi zis să fii mai mult decât un zbărnăbuș. Să știi că și zbărnăbușul e tot o pasăre. Cum te cheamă?

— Rocamadour, negustor de perle și procuror imperial. Dar dacă asta nu-ți e pe plac — făcui o reverență plină de grație —, pot fi și Grigny, bijutier ambliop și inspector de moravuri la femei. Sau, eventual, Jehan Honduin, măcelar, sergent de cavalerie și protector al comedianților.

— Și pe tine cum te cheamă? — i se adresa sever fiului meu.

Puștiul prinsese chef de joacă.

— Mă numesc Marele Perceptor.

— Și el ce e? Taică-tău?

— Da. El e Pipă Pipescu.

— Destul! — striga omul, scos din răbdări. Pe mine mă cheamă Ihari Kanut de-adevăratelea. Și acum duceți-vă iute la naiba.

— Doar o vorbă, doctore...

— Zi-i, dar scurt.

Bărbia sa lată, barbișonul subțire și ochii așezați oblic te făceau să-l evoci pe regele englez Henric al VIII-lea. Îmi aminteam de un film în care, la un chiolhan, Henric al VIII-lea mînca hălcile de pulpă de berbec, ținîndu-le cu amîndouă mîinile, iar oasele le arunca peste umăr și cădeau pe gobelinurile grațioase din salon. În această poziție revoluționară, călare pe gard, medicul arăta ca regele englez care, rupîndu-se de biserica mamă, unica dătătoare de fericire, se pregătește să pună bazele unui nou crez.

— Spune-mi, te rog, doctore, ce faci cu oasele de berbec?

Se uită la mine blînd, ca la un dement și își înmuie glasul.

— Fiule, caută să nu te mai gîndești niciodată la oasele de berbec. Și atunci s-ar putea să te vindeci.

Zicînd acestea coborî în partea cealaltă a gardului.

— Domnule doctor... — îl oprii eu.

— Acuma nu am timp — îmi răspunse din dosul gardului. Te aștept cu plăcere la cabinet. Dimineața între orele unsprezece și douăsprezece.

— Nu pot veni decît după masa! — strigai după el.

Îmi răspunse, tot strigînd, că după amiezele nu mă poate primi. E ocupat. Vinează sturzi.

— Ia stai o clipă, Pipescu — își mai aminti el ceva. Ce-i aceea picaresc?

— Dracu' știe! urlai la rîndul meu.

Marele Perceptor se distra grozav pe seama doctorului.

— Ce zici? — mă uitai la el. Asta măcar are hazul lui.

Mai trebui să sărim peste niște pînleazuri și ajunserăm în sfîrșit la extracția forestieră.

Omul nu poate fi nicicînd suficient de bănuitor. Global game de indivizi netrebnici — zicea mai demult un camarad de-al meu, care a dat ortul popii —, cel mai bine e să treci printre ei cu capul la cutie. Eu însă pășii în biroul directorial al atelierelor forestiere atît de mîndru și de încrezător de parcă acolo s-ar fi făcut injecții cu ser de fericire. Mai întîi mă spurprinse omul care mă primi: un ins cu capul imens, de culoarea portocalei. Sub nări i se cuibărea un rînjet amabil, apoi apăru un alt tip, îmi ascultă și ăla cuvîntarea și încuviință și el din cap. Dat fiind că mă bucuram de atîta unanimă înțelegere, mă grăbii să le furnizez detalii privitoare la reconstrucția morii, ca să vadă că vor face o investiție bună creditîndu-mă cu materialele. Înălțai moara sub ochii lor, voios, parcă însoțit de muzica greierilor, în stilul ciupercii-castel construite în basmele cu pitici. Individul mai înalt își aprinse un trabuc. Mă întrebă ce e nou prin lumea mare, e adevărat că Germania se înarmează iar ca să le dea o lecție exemplară englezilor? Mă întrebă apoi din ce am de gînd să plătesc cantitatea uriașă de scînduri, grinzi, căpriori și șindrilă? Păi, din veniturile morii, îi răspunsei eu, și apoi și sculptura îmi mai aduce cîte ceva în buzunar.

— Ah, ah — încuviință, copleșit, cel cu trabucul, apoi se întoarse spre omulețul portocaliu și îl întrebă ce părere are de treaba asta.

Acesta stătuse pînă acuma nemișcat pe scaun, cu gura căscată. Se puse brusc în mișcare, își întoarse capul spre mine și rînji iar.

— Sculptura? Ne bucură faptul că distinsa noastră clientelă se îmbogățește cu un sculptor. Adu-ne o poliță — suci capul iute, la cel înalt, apoi din nou la mine și își fixă privirea pe pantofii mei — o poliță... Își ridică mîinile, arătînd cu

degetele cifrele — cu scadența pe trei luni și doi garanți solizi — și își strînse mîna pumn, arătînd cît de solizi vor trebui să fie cei doi garanți. Nu-i așa, domnule șef? — se întoarse acum brusc spre cel cu trabuc și mișcarea neașteptată mai-mai că-l proiectă de pe scaun.

Îmi dădui seama că totul e doar un truc de ventriloc. Popîndăul de culoarea portocalei dă doar din gură, vorbele ies din burta celui alt. Mă distrau cele două paiate. Își împărțiseră bine rolurile.

— Poliță? Dar nu reprezintă suficientă garanție pentru voi casa, terenul și modesta mea activitate sculpturală?

Ventrilocul făcu din nou un semn popîndăului roșcovan, care în timpul interludiului își bălăngăni trist capul mare și gol. La semnul primit, acesta se îndreptă și prinse să miște rînjind din gură. Îmi aprinsei pipa și îi întrebai ce mai e nou pe la ei, e adevărat că salariile muncitorilor forestieri au scăzut foarte mult și, înainte ca ventrilocul să fi pus în mișcare mecanismul manechinului portocaliu, pornii spre ieșire.

— Pofțiți pe dincoace, arată patronul spre o altă ușă. Îmi blocară drumul, făcînd parcă zid amîndoi, decise să nu-mi permită, întîmple-se orișice, să iau marfă din depozit decît cîlcînd peste trupurile lor.

Marele Perceptor căsca gura la fierăstrăul cu aburi.

— Pipă, ți-au ajuns banii?

— Mi-au și rămas, răspunsei înviorat. Dar m-am gîndit să refac puțintel planurile. La urma urmelor nici nu sîntem chiar atît de zoriți, nu-i așa?

— Sîntem foarte zoriți, Pipescu, mă contrazise bănuitor. Abia aștept să văd moara.

Ei da, și eu aș fi vrut s-o văd. În ceea ce mă privea pe mine, eram capabil să locuiesc în șopron pînă toamna tîrziu, cugetai eu și zeama amară din pipă mi se scurse toată pe beregată, dar fiului meu s-ar cuveni să-i asigur un așezămînt mai cumsecade. Pînă și o rîndunică oarecare este capabilă să care în cuib ditai cantitate de paie și pene, numai eu nu mă învrednicesc să-i adun puiului meu niscaiva scînduri și grinzi? La naiba! Cetățeanul sărăntoc își imaginează capitalismul ca pe un ins netrebnic care fumează rîzînd un trabuc aromat. Dar se pare că-i totuși ceva mai mult decît un trabuc. Știe să-i sufle sub nas omului sărman miresme cu mult mai enervante decît fumul havanei. De unde să procur materialul

de construcții? Fiu-meu locuia la maică-sa într-o casă cu cinci camere și mai aveau și o grădină de iarnă — e drept că era doar o colivie de sticlă megalomană cu câțiva cactuși răuvoitori și înțepători —, iar eu nu-s în stare să-i înjgheb acum un colțisor prăpădit în care să se poată aciui?

La băi, pe bordeiul de lemn al lui Austerlitz, un afiș proaspăt pictat îi anunța pe cei însetați:

Zmeură mică 6.

Zmeură mare 8.

Era cald, Marelui Perceptor i se făcu sete.

— Spală bine paharul ăsta, arătai spre tejghea. Apoi, toarnă-i o zmeură mare lui fiu-meu, domnu' Osterliț.

Clipi spre mine pe deasupra ochelarelor legați cu sîrmă și clăți cu grijă paharul.

— Nu cumva sînteți domnul Felméri?

— Cum ai dedus, domnu' Osterliț?

— Fiindcă, deși sînteți îmbrăcat orășenește, îmi ziceți Osterliț.

Veni vorba de anii care au trecut, apoi de scînduri și de grinzi. E jale, îi spusei în șoaptă, în așa fel încît să nu mă audă Marele Perceptor. Dar, spre norocul meu, el urmărea fascinat vagonetele care coborau în goană dealul, încărcate cu damigenele umplute la izvorul termal de sus. E jale, dădui din cap și îmi turnai și eu pe gît o zmeură mică. M-am întors acasă. Mi-am adus și băiatul cu mine. Distrat cum sînt, am venit cu convingerea că găsesc pe aici un soi de moară în care să putem locui. Și acum uite-mă aici fără acoperiș și pe deasupra l-am mai tras pe sfoară și pe fiu-meu. Fiindcă i-am făgăduit să găsim aici moară și stăvilari și pietre care se învîrt. Acu' trebuie să caut un bîrlog de închiriat. Începu și Austerlitz să vorbească despre situația precară a comerțului, apoi aduse vorba de unul dintre fiii lui, care era de o vîrstă cu băiatul meu. Mi se făcu teamă că va răsfoi întregul album familial, așa că o luai din loc. Strigă după mine. Cum că, zise el, ar avea nevoie de niște amintiri de la băi de bună calitate. Pe vremuri, dacă mai țin minte, eu îi furnizam acele obiecte felurite din ghips. Luă de pe raftul de sus un amoraș roșu din ghips, cu o aripă frîntă. Oamenii, explică el, văzîndu-mă cutremurat de rușine, au devenit, firește, mai exigenți, caută marfă mai de soi.

— Nu, domnule Osterliț — rîsei eu —, am depășit faza acestor înger. Acum îi prefer fără aripioare.

În apropierea barăcii sale era o altă dugheană de lemn goală. Mai de mult, cînd bătrînul baron era încă acționar la izvoarele termale cu miros de ou clocit, permitea să se depoziteze aici sticlele cu apă pentru iarnă. Un vagonet derapat a intrat în dugheană și a făcut praf toate sticlele. De atunci proviziile de apă clocită se țin în altă parte. Iar dugheana o închiriază peste vară țărăncile care vînd fructe. Acum era goală.

— Auzi, domnu' Osterliț, — îmi încolți în cap o idee —, din păcate, nu te mai pot servi cu amintiri de la băi, dar dugheana asta eventual aş închiria-o. Cine-i este acuma stăpînul?

— Nu știu. Se zice că baronul ar fi vîndut-o mai de mult.

Îmi rotii ochii cu viclenie. Stațiunea părea a fi destul de populată. În umbra pavilionului de muzică și în mica pădurice de brazi se plimbau încet perechi înlănțuite, domni singuratici și doamne cu bastonul, cu cîte un păhărel în mînă. Erau destul de numeroși. Și grădinile erau înșesate pretutindeni de boli de ficat cu rochii colorate și ulcere cu pantaloni de mătase naturală.

— Avem dever mare, îmi confirmă și ospătarul de la cofetărie.

Ne aflam în cofetărie deoarece Marelui Perceptor i se făcuse iarăși sete și în afară de asta era curios să vadă cum e înghețata de vanilie pe locurile mele natale și dacă se servește cu pișcoturi sau fără. În general abuză adesea de complexul meu sentimental legat de pămînturile natale. „Ia spune-mi, Pipescu, ce număr de ordine au mașinile pe locurile tale natale?” Adevărul e că pe locurile mele natale progresul motorizat era reprezentat printr-un singur șasiu dărăpănat de mașină sport, care și el servea acum drept culcuș găinilor în curtea din dos a castelului. După cum se dovedi în curînd, pe locurile mele natale înghețata de vanilie avea gust de sacîz. Da, în aceste mici cofetărioare îndepărtate, în aceste mărunte sucursale laterale ale culturii se ascundeau niște biete arome jalnice. Mie-mi aduceau în minte de fiecare dată niște oficii poștale din colonii, în care se vinde și gin, în fața clădirii șubrede acoperite cu frunze de palmier stau tolăniți băștinași idiotizați mestecînd

continuu niște miez de nucă sau bîrfind în compania cîtorva străini decăzuți și aceia la condiția lor și își trec timpul în așteptarea sosirii vreunui vapor miraculos. Așa arăta și cofetăria stațiunii balneare, cu gărdulețul ei de lemn și cu umbrarul de prelată și cu femeile și bărbații oleacă tîmpi așteptînd parcă vaporul. Femeile așteaptă mereu din depărtări un vapor zvelt; bărbații joacă table sau beau bere și nu mai au mare încredere în sosirea vapoarelor.

— Pipescu, — se interesă Marele Perceptor —, ce vrei să faci cu dugheana aia?

Arătai spre cortul de pînză de peste drum. Conform imenselor panouri mîzgălite cu mîna, în acel cort Saba—talentata prezicătoare și ghicitoare prin telepatie, — minune neoarhaică, fascina prin magiile ei cele cinci continente.

— Aș vrea să cîștig bani, Mare Perceptor. Nu te gîndi la niscaiva potlogării. Doar că o voi ruga pe muza artelor să închidă ochii pentru o scurtă vreme, pînă ce punem lucrurile la cale.

Am scos un creion și am trasat în semicerc pe lemnul uzat al mesei, un proiect de firmă.

RIA
PTO LA
CUL MI
S NUT

Iar dedesubt, am specificat și eu în paranteză: mari reduceri de prețuri, servire exemplară. Plachete, măști, portrete în basorelief, la cerere chiar și busturi fidele și naturale.

Îndorința de a potoli revoltele Ilonei mi s-a mai întîmplat să încerc vreuna din modalitățile murdare de cîștigare a banului. Dar înainte de a mă reîntoarce la vatra artei mele, de fiecare dată mă spălam cu sîrg, ca un coșar conștiincios înainte de a se vîrî în așternut. Aveam la negustorul de artă din Budapesta cîteva lucrări mai acătării, dar nu puteam aștepta pînă ce reușește el să le vîndă. Trebuia să acționez. Prietenii mei părășiți ar fi organizat o mare serbare populară de bucurie, aflînd că s-a ales praful chiar într-așa măsură din frumoasele mele visuri tolstoiene. La început credeau că-i doar o farsă că vreau să dau cu piciorul în șiștar și că vreau să le întorc spatele lor și drăgălașelor lor femei, care știau, dacă erau rugate,

să te înțeleagă cu tot elanul și participarea. Mă rugară insistent să nu mă separ de cercul lor, să mă gîndesc la reumatismul care începe să mă chinuie și să nu uit că cu timpul, cînd barba mi se încîrlionțează cu fire albe, pot deveni chiar și membru în jurii. Nu, le rîspunsei eu, asemenea mari cîntări nu m-au pasionat nicicînd. Și de altfel am mai fost o dată membru într-un juriu. A trebuit să arbitrez un concurs de înfulecat plăcinte.

— La treabă, Mare Perceptor! — îi făcui semn lui fiu-meu. Hai să ne apucăm. Oi fi știind și eu cît știe miraculosul păianjen cu numele de Saba.

Părăsind stațiunea balneară ne îndreptarăm spre extracția forestieră. Vroiam să văd care e situația cu materialele. Pe vremuri de acolo mi le procuram. Venind agale într-o brazdă îngustă, dinspre culturile de mazăre, se apropia iapa galbenă. Doamna din șa aducea izbitor cu regina egipteană Nefertiti. Îmi aminteam perfect statuia de marmoră a tinerei faraoane. Chipul baronesei dormita ca fața unei mumii bine întreținute, privirea se pierdea undeva în ceața din fața ei. Avea gîtul lung, craniul alungit spre spate, pielea galben-cafenie, de parcă ar fi fost îmbibată cu balsamuri.

Drumul pe care înaintam era mai degrabă o cărare bătută cu piciorul, chiar și doi drumeți încăpeau pe el anevoie, darmită un cal. Nefertiti își mîină calul lîngă noi, astfel că furăm nevoiți să ne retragem pe marginea arăturii. Așteptam să-și îndemne iapa la fugă. Să rămînem noi mai în urmă ar fi fost o faptă mult prea mărinimoasă și ne-o interzicea chiar și orgoliul de drumeț. Așadar mergeam, unul lîngă altul, în tăcere, Marele Perceptor, eu și iapa baronească de culoarea chiflei. Cît despre Nefertiti, ea se părea că nici nu ne băgase în seamă, ba, mai mult, părea că nu ia cunoștință nici de neobrăzarea calului său. Mă gîndeam că dacă ar fi stat un bărbat în șa, aș fi putut bate calul ușurel pe crucură și i-aș fi putut spune prietenește: di, bătrîne, ia-o-nainte să nu care cumva să călcăm vreunul pe stimabilele bătături ale celuilalt. Marelui Perceptor îi umblau prin cap gînduri îngrijorate.

— Ai grijă, Pipescu, să nu te calce cumva calul pe picior.

La azul vorbelor se trezi și Nefertiti din balsamurile ei milenare. Se uită în jos la Marele Perceptor.

— E al dumitale? — întrebă ea.

Dădui din cap. Da, eu sînt taică-său. Îl privi cu interes.

— Ce-i dai să mănînce?

La început îi dădeam lapte de doică, acum însă trebuie să se mulțumească cu cîrnați uscați sau chiar cu rît de purcel. De recunoscut că și umorul meu era uscat precum cîrnații, ceea ce însă n-o împiedică să-și îndrepte atenția și asupra mea. Firește, în aceeași manieră aeriană și puțin contrariată. Și mă și abandună. N-o interesea decît fiul meu.

— Vilegiaturiști?

— Parțial, îi răspunsei enigmatic.

— Uitați-vă — arată Marele Perceptor spre șirul de plopi — acolo stăm noi.

— În satul de sus?

— Da' de unde, răspunse copilul, și în strungăreața dintelui de lapte căzut se ivi un zîmbet prietenesc. Vedeți acolo, printre copaci, ieșitura aceea? E vîrfurile acoperișului de peste șopron. În șopronul acela stăm noi.

— În șopron?

— Da, rîse Perceptorul. Dar numai pînă reușim să construim moara.

Privirea cu care contempla copilul avea un ceva bizar pe care atunci nu-l înțelegeai. Nu știi dacă era dorință fiindcă nu avea copil, sau era invidie dureroasă, fiindcă avea dar nu era așa cum l-ar fi dorit. Sau alte gânduri, alte sentimente se învolburau în ceața privirii sale. Mai tîrziu am înțeles-o și mi-am dat seama că n-o intuisem greșit.

— Cîți ani ai?

Apoi mai puse cîteva întrebări și pe mine mă ocoli cu totul. Marele Perceptor se plictisi curînd de acest dialog în care el dădea doar răspunsuri și nu punea nici o întrebare. Întoarse deci lucrurile și începu să întrebe el. Ce mănîncă iapa în timpul iernii, dacă nu avea căluț, dacă n-ar putea fi vopsită neagră. Un cal negru este cu mult mai frumos. Îi mai relată și că el cal galben pînă acum n-a mai văzut decît la circ. Ascultînd cleveteala voioasă a copilului, prin balsamurile maronii ale lui Nefertiti răzbătu o undă de seninătate molică. Apoi deodată fața i se adumbri. Poate vreo voce interioară să o fi atenționat că această plăcută moliciune nu-i de demnitatea ei; întoarse capul, se uită spre pădure și ochii i se umplură din nou de ceață. Drumul nostru cotea, nici nu observă cînd o părăsirăm. Undeva, la capătul lanului trebuie

să-și fi adus aminte de noi, fiindcă se întoarse, căutându-ne cu privirea. Marele Perceptor îi făcu un semn voios de adio.

Întăietura pădurii, văzui că olarul din satul de jos scosese la iveală un strat de argilă proaspătă. Era atât de îmbietoare, că pusei mîna pe cuțitul meu de buzunar și în zece minute terminai portretul lui Nefertiti în basorelief, gata înrămat. În colțul de sus al tabloului așezai cîteva ființe cu capete de șacali și de coroi, ba, luînd ca model statuia faraonului Ninsere din Abusir, adăugai și o corabie a morții, care plutește pe niște valuri frumos pieptănate. Marele Perceptor mă sfătui să sculptez alături și o girafă cu un rinocer.

— Astea nu erau la modă pe atunci, îl lămurii eu.

— Dar de ce n-ai sculptat sus acolo o barcă cu motor?

Cum își închipuie, îl admonestai, revoltat. Auzi, domnule, barcă cu motor! Păi nu știe că pe vremea aceea vehiculele marine erau mînate prin forța brațelor? N-a auzit de sclavii galerieni, care stăteau legați în lanțuri în burta corabiei, fiind mînați cu bicele de ghiogari? Haide! Erau niște vremuri simple, frumoase. Nici un fel de minciună, nici un soi de prefăcătorie. Cel ce nu-i era pe plac stăpînirii, zdup, era azvîrlit în burta corabiei. De aceea nici nu s-au prea grăbit să inventeze vaporul cu aburi. Pe de o parte galerienii erau mai ieftini decît aburii. Pe de altă parte erau o grămadă de nemulțumiți și nemernici răsculați: cît de avantajos puteau fi astfel fructificați! Nu ca astăzi, cînd vaporul cu aburi este deja inventat și conducătorii poporului sînt obligați, în lipsă de altă soluție mai bună, să-i spînzure pe toți netrebnicii!

Veron aștepta cu emoție lîngă podeș veștile pe care le aduceam. Eșecul suferit de mine la extracția forestieră o marcă mai puțin de cum mă temeam eu.

— Așadar n-o să avem moară?

— N-am zis asta. O să avem, sigur că o să avem. Am născocit eu ceva. Nu-i chiar soluția cea mai elegantă, dar poate o să ne aducă niscaiva bani.

Lăsă capul în jos, uitîndu-se fix în pămînt.

— Dacă totuși s-ar întîmpla — spuse ea calmă —, domnule Kázmér, să nu izbutiți s-o faceți, din pricina mea să nu vă faceți griji. Eu m-oi întoarce în satul meu.

— Ce grăbită ești să renunți la noi!

— Nu vreau să vă fiu povară.

Cînd trecu pe lîngă mine, cu bocceluța ei de zdrențe strînse în grabă, o oprii:

— Ascultă! După masă te duci cu Iacob la băi și puneți la punct înjghebarea aceea neoarhaică. M-ai înțeles? Mă refer la depozitul de sticle în care își ținea pe vremuri bătrînul baron apele minerale. Mîine vom avea serbarea de inaugurare a dughenei.

*

Drept nadă m-am apucat mai întîi să sculpez profilul lui Iacob și spectatorii se adunară în fața dughenei mele, ca în fața unei vitrine în care se prăjesc plăcinte gustoase. Și pe Iacob îl prăjii acolo, la vedere, un-doi, modelîndu-i mutra în lutul fixat bine dinainte peste o scîndură. Portretul zîmbăreț și fidel atrase îndată și doi mușterii adevărați, care vrură și ei să guste din plăcintele mele artistice. Terminai cu ei înainte de asfințit, apoi îmi aprinsei pipa și adresîndu-mă celorlalți clienți îi rugai să mă onoreze cu prezența a doua zi, fiindcă mi s-a făcut sete. Și zicînd acestea intrai în berăria de la Grand Hotel. În curînd și colega mea, ființa miraculoasă și telepatică își închise cortul și traversă și ea la grădina de vară a bufetului să bea un pahar de bere. Era o femeie corpolentă, dacă își scăpa un braț peste tine, te surpai sub greutatea lui. Fața îi era limitată de trei laturi de dîmburi de grăsime, iar pe cap purta un obiect, pe care la început îl luai drept cuib de rîndunici. Dădu din cap amical spre mine, spre satisfacția tuturor celor din jur. Crezi că reușesc să-mi fac treaba? — o întrebai din ochi. Dădu din mîină și dădu peste cap paharul cu bere.

— Vei avea succes la femei, îmi prezentă horoscopul, cu oarecare amărăciune în glas.

— E tocmai momentul potrivit.

Dar să mă feresc de femeia aceea cu nasul coroiat — mă avertiză profesional. Cum în practica mea nu se iviseră încă femei cu nas coroiat, nu acordai nici o atenție avertismentului său. Apoi a doua zi apăru în dugheana mea o coțofană pavoazată în chip de boieroaică și, luînd-o înaintea celorlalți mușterii, se așeză pe pedestal. De abia cînd terminai portretul îmi dădui seama ce frumusețe de nas coroiat avea.

— Ce-i năsoiul ăsta pe care mi l-ai făcut? — strigă la mine ofensată. Pentru ăsta ai vrea să-ți mai și dau atîția bani?

— Ia-ți paralele și cară-te, zisei eu și măturai cu degetul portretul ei de pe scîndură.

— Cine urmează?

Făcu un tărăboi, cît un joc de artificii. Scuipa explozii multicolore de petarde, în „cascade” și în „jedouri”. Nici pînă azi nu-mi dau seama unde putuse depozita atîtea rachete!/? Mă refugiai în berăria de la Grand Hotel și-i încredințai dugheana lui Iacob, care administră foarte isteț instituția rămasă în grija sa, fiindcă în absența mea spori circuitul comercial cu încă doi clienți serioși. Pe unul dintre ei îl conduse pe seară pînă la moară ca să ne tocimim personal asupra prețului lucrării. Era un omuleț zîmbitor, știrb, cu un barbișon cîrlionțat ce-și scotea vîrfurile albe din guler. Se prezentă a fi negustor de postavuri și mă întrebă dacă n-aș vrea să-i fac bustul?

— De ce nu? — mă uitai la caninul său care se ivea prietenos dintre buze și la urechile sale mari și blînde. Îi atrăsei atenția că, fiind vorba de o lucrare mai mare, care reclamă și mai mult lut, va trebui să plătească un preț dublu. Își înclină binevoitor caninul zîmbăreț. Cum că el se gîndește la o lucrare mai serioasă. La o chestie foarte serioasă. Fiindcă mă vede că mă pricep.

— Vrei un bust adevărat? — îl întrebai de data asta tratîndu-l și eu cu mai multă seriozitate. Îi atrăsei atenția că activitatea mea de sculptor la dugheană să nu-l inducă în eroare, deoarece tipul ăsta de mitocoseală nu reprezintă meseria mea de bază. Și cocoțîndu-mă iute pe țărșul obraznic al orgoliului meu artistic, îi spusei în continuare să nu-și imagineze, vîzîndu-mă așa, cu picioarele goale, în pragul unui șopron, sorbind ciorbă de lobodă, că va obține bustul la un preț de nimic.

— Bine, bine — mă confirmă voios — știu eu bine că dacă sînt negustor de postavuri nu am dreptul la bust. Și dacă totuși vreau să am unul n-am dreptul să mă tocimesc.

Îi răspunsei că eu unul port o adîncă stimă negustorilor de postavuri, mai cu seamă celor care nu fură prea mult. Mă întrebă cît vreau. Îi arătai ruinele morii. Va trebui să plătească atîta, cît să pot reconstrui moara. Firește, numai din lemn.

— Și cam cât poate să facă asta? — mă interogă răbdător, așezându-se pe o capră de tăiat lemne.

— Răbdare — răspunsei, fiindcă îmi adusei aminte că nu ne-ar strica să avem și un purcel de lapte. Aș vrea să cum-păr și un purcel. Și în plus și un pachet de tutun ceva mai bun.

— Pipescule, ai uitat de bicicletă, îmi întinse și Marele Perceptor nota sa de comandă din podul șopronului.

— Ei, adună-le pe astea. Pentru toate la un loc, vei obține un bust turnat în ghips.

Negă din cap cu amabilitatea sa imperturbabilă. Ghipsul este foarte fragil, îmi atrase el atenția și de vreme ce s-a decis o dată să-și comande o statuie, apoi ar vrea ca și strănepoții lui să poată vedea ce negustor de postavuri măreț a fost el.

— Dacă vrei marmoră, uită-te nițel la lanul ăla de lucernă. Cândva i-a aparținut lui taică-meu.

— Iar dumneata, nu-i așa, l-ai irosit, zise el și brațele i se avîntară în lături, de parcă ar fi vrut să-și ia zborul. Dar de ce ești atît de zorit să redobîndești lucerna aia? Doar ești încă foarte tînăr.

— Și sper să mai rămîn încă multă vreme așa! — zisei, la rîndul meu.

Spuse că mai vrea să mediteze nițel asupra trebii, să-și facă și el socotelile. Ne despărțirăm cordial. Plecă amuzat, cu îngăduința voioasă a omului care nu poate lua în serios raportul de egalitate dintre o bucățică de marmoră ciopîrțită și ditai lan de lucernă înverzit.

A doua zi, la dughenă se prezentă un avocat, care vroia și el să-și comande tot un bust. Norocul meu că reușii să mă-nțeleg cu el de îndată asupra prețului, fiindcă în curînd apăru și vechilul baronului care mă somă să părăsesc dugheana. Era un bărbat cu privire vicleană, cu ochi vii, nici nu vroi să discute cu mine posibilitatea de a închiria dugheana. Mai cu seamă pentru atari scopuri înjositoare.

— Domnul baron — spuse el în încheiere —, dorește să te cari de aici imediat.

— Tonul, prietene, tonul — îl atenționai eu —, e neobișnuit urechii mele. Baronul dumitale are dreptul doar să dorească să plec de aici cât mai curînd. Dar *să mă car* de aici și încă *imediat*? Du-te și raportează că asta n-are dreptul să dorească.

Cu avocatul mă înțelesesem ca într-o săptămână-două să mă apuc de lucrare. Marele Perceptor era de părere că nu profitasem de ocazia oferită de omulețul știrb. Dacă avocatul se răzgîndește și nu mai apare? Veron îi spuse în șoaptă că nu se cade să-mi facă reproșuri, dacă n-am căzut la învoială cu negustorul de postavuri. Oricum, eu cunosc cel mai bine valoarea muncii mele.

— Excelent, Veron, o răsplății pentru gîndurile ei nobile. Azi-mîine vei purta coc și ochelari.

Pentru o clipă îmi răsări în minte chipul Ilonei, care rătăcea absolut insensibilă între noțiunile cețoase ale prețurilor cămătărești și ale valorilor artistice. Și dacă se alegea praful de vreo comandă din pricina încăpățînării mele, ce băietan neajutorat și stîngaci eram în ochii ei, timp de cîteva săptămîni!

A doua zi apăru din nou negustorul de postavuri. Spuse că e dispus să suporte moara, purcelul și pachetul de tutun, dar că mă roagă să-l scutesc de rest, fiindcă mai trebuie să-și trateze stomacul la băi, ori și tratamentul este tot o investiție.

— Ia loc — îi făcui semn —, pe piatra aceea crăpată de moară. Mîine voi înjgheba atelierul și vom face rost și de un scaun.

Adunai lutul pe un pedestal improvizat și făcui o primă eboșă.

Într-unui din plopi o ciocănitoare tulbura prin bocăniturile ei, viermii. Marele Perceptor își luă pistolul de tablă și plecă cu Iacob în pădure să pîndească mistreții. Deasupra capului nostru cînta un graur. Scotea niște triluri atît de meșteșugite, pungașul, de parcă ar fi fost un sturz adevărat.

Fumuri frumoase, epistole cuprinzătoare. Discuție despre reni și despre bomboanele de mentă

Urmară niște zile agere, toate zbîrnîiau de atîta muncă și de atîta zăpăceală. Mai întîi înjghebarăm, din rogojini, un atelier, apoi puserăm la punct șopronul și Ferenc aduse de la extracția forestieră o parte a materialului lemnos. Curgea de pe noi sudoarea ziditorilor de temelii. Ferăstrăul fluiera marșuri săltărețe și toporul îi ținea isonul bătînd ritmuri înfundate în trunchiuri. Ne ajuta și Ferenc, după părerea lui Birtalan mai degrabă sugîndu-și mucul de țigară, muc pe care îl ținea în colțul buzelor, ca să nu-i stea în cale cînd sloboade minciunile. Turiștii de la băi își făceau plimbarea spre pădure mormăind tangouri, cîte unii se opreau la rîu să se rusticizeze conversînd cu noi. Cum că de ce se dă cu catran pe birnele de la poartă și cum se arată a fi recolta. Cu funcția de ghid al turiștilor îl investiram pe Ferenc care le comunica celor interesați într-un stil răsucit ca un tirbușon cum că din cauza deselor stricăciuni provocate de lăcuste a devenit necesar ca birnele să fie încălțate în ciorapi de catran; în ceea ce privește recolta de anul ăsta, a văzut chiar el cu ochii lui, dimineața, fasolea crescînd cu asemenea viteză, încît se cățara în copaci mai iute decît veverițele. După cum se vede gura îi funcționa ca unsă, doar că uneori nu se putea conta pe el cîte o zi-două, timp în care — după cum se scuza ulterior — trebuia să participe ca martor la cîte un proces de furt de vite, sau era chemat de urgență la castel, să curețe coșurile. Veron trecea prin curte cu urechile astupate, ca să nu-i audă mulțimea de minciuni.

Într-o bună zi, prinzînd curaj, îi și spuse părerea ei:

— Ești ca o moară stricăță: clămpăni mult și nu macini deloc.

Veron, ca o rîndunică sîrguincioasă, își lua zborul din cuib odată cu ivirea zorilor.

— A plecat să vîneze muște, îi spuneam Marelui Perceptor cînd, trezindu-se, o căuta cu privirea.

Zburătăcea de colo-colo, ba în sat, ba la băi; uneori se întorcea doar cu un fir de pai, ca pasărea care-și construiește cuibul. Cît timp făceam sculptură la umbra rogojinilor, sau dădeam la rînda bîrnele, Veron prefăcu șopronul în cotețe locuibile. Împărți spațiul îngust în pătrățele mărunte, despărțite prin rogojini, cartoane și stuf, astfel încît șopronul începu să semene cu un salon de coafură; în dosul fiecărei perdele se petrecea ceva, fiecare nișă își avea locatarul. Ferenc fu de părere că semănau mai degrabă a stup; în fiecare găurică e cite o albină, deși dintre noi toți trei, doar una știe să facă miere.

— Care anume? — întrebai eu neștiutor, fiindcă nu urmărisem cu atenție frumoasa lui alegorie.

Ochii blînzi și senini ai Veroncăi aruncară o privire atît de rece și cenușie spre Ferenc, ca o ploaie cu pietre. Asta făcu să se topească în mintea lui picantul spirit rabelaisian. Îndrăzni să-mi facă, ghiduș, „cu ochiul, de abia atunci cînd Veron, bătoasă și țepoasă, îi întoarse spatele.

— Dar bine au mai argăsit-o și pe asta! Dumnezeu știe cum de s-a făcut atît de fină. Nevastă-mea e și azi o cocă la fel de crudă ca acum douăzeci de ani.

— Da' ai frămîntat-o destul? — se interesă, îngrijorat, Birtalan.

— Oho! S-a revărsat și peste copaie. Și tot nu i-a folosit.

Da, mă uitai lung după fata care plecase, multe ape or fi spălat-o, pînă ce a devenit atît de netedă și lucitoare. Era un bolovan urît și ascuțit, dintr-o margine de drum, pe vremea cînd slujea încă la moara lui taică-meu. Avea o mulțime de pistrii pe nas, iar gura îi mergea într-una, cîrfa, sfădindu-se cu gîștele, cu capra și cu sătenii veniți la măcinat. Nicicum nu-mi puteam suprapune amintirile cu ființa ei atît de schimbată acum. Îmi aminteam de măruntele ei prostii și de o greșeală de mai tîrziu. E mai bine că nu seamănă acum cu cea pe care o văzusem greșind. Veron cea de odinioară trecuse odată cu pistrii de pe nas.

Uneori lucrul se împiedica zdravăn. Ferenc lipsea destul de des și chiar atunci cînd venea, mai degrabă ostenea de

atîta odihnă, decît de muncă; dar se prefăcea a nu prididi întru ștersul sudorii.

— Ești un mare vitrinier, observai eu cu admirație.

Cu toate astea, se pricepea să lucreze. Fusese cărăuș, coșar, vagabond, medic veterinar, ba chiar și pictor de firme, ocupație pe care o executa la fel cu pictorii de firme de la oraș, cu singura diferență că el mîzgălea litera S mare invers.

— Pune mîna și muncește, firtate, că te scutur de praf! — grohăia el îndemnul spre Iacob, care din cînd în cînd pleca în hoinăreală după niscaiva cîrlige sau se cuibărea în cuptorul de pîine, să fumeze.

— Iacob coace pită, făcea cu ochiul dulgherul chior.

Cuptorul fumegea. Trebuia să-l extragem pe Iacob de acolo ca pe o brînză de puțină.

— Ține de funie — îi spusese eu —, și să știi că aici, fără voie de la mine, nici un lucrător n-are voie să fumeze. Ai înțeles?

Iacob își îndesă în cap pălăria de paie găurită — pălărie pe care o ferea cu strășnicie de porcii sălbatici —, și mă întrebă dacă nici frunze de morcov?

— Nici frunze de morcov. Și nici foaie de porumb. O să ia foc șopronul.

— Bine — dădu el din umăr cu indiferență —, o să fumez cînd n-o mai lua foc. Apoi se uită cu emfază spre Marele Perceptor. Odată, acasă, am dat foc la cocină, cînd fumam în ea.

Și apucă de-un capăt al funiei tăvălite prin minium, iar eu prinsei celălalt capăt și începurăm să trasăm cu ea dungi roșii pe marginile grinzilor.

Spre prînz Ferenc își scotea ceasul cel mare de feroviar, care îi acoperea întreaga palmă. Dulgherul căta și el cu ochiul sănătos să vadă poziția soarelui, apoi își scotea din traistă pîinea, ceapa, o tăia feliuțe, o săra, îi turna oleacă de oțet și se apuca de prînzit. Fălcile i se mișcau atît de îmbietor de parcă s-ar fi luptat cu niscaiva fripturi de purcel.

Veron pregătea și ea masa noastră. De sub ciorba cu cîrnăciori, fumul desena pe cer colace și cercuri robinsoniene. Nici unuia dintre noi nu-i șerpuaia fumul atît de isteț de sub oală, cum se ridica de sub ceaunul Veronicăi. Fiindcă ea se îngrijea nu numai de supele noastre consistente și de împlinirea îndatoririlor noastre de îngeri păzitori, ci și de șerpuirea

elegantă a fumurilor. Erau fumuri artistice. Marele Perceptor le și fixă pentru eternitate în desen. Făcu alături și schița Veronicăi, agăță peste foc un ceainic din care se ridica un cap de găină îngrozită, iar din ciocul găinii erupea cu litere din ce în ce mai mari strigătul de ajutor:

Ajutor! Nu vreau să devin papricaș de pui

Pe atunci nu aveam încă decît cîteva linguri de lemn, iar drept masă ne servea o ladă de scînduri, dar de mîncat mîncam cu poftă. Dulgherul își lua masa lîngă șopron, fiindcă îi plăcea să-și rezeme spatele de perete; Veron nu se așeza niciodată, ciugulea din zbor cîte ceva sau sorbea o înghițitură de supă, așa cum soarbe rîndunica în zbor din apa rîului. Așadar stăteam doar pe din trei în jurul lăzii. De cele mai multe ori lui Ferenc ucenicul său îi aducea supă cu tarhon. Și ucenicul lui era un neisprăvit, mai mult se îngrijea pe drum de fugărirea popîndăilor, decît de mîncarea lui stăpîn-su. Pînă sosea toată bunătatea de zeamă aurie era deja irosită, nu mai era în crațiță decît capul de miel și ăla cu niște ochi de te cuprîndea jalea.

— Ce te holbezi așa, urîtule? — se zborșea Ferenc la capul de miel, după ce îl făcea de ocară pe ucenic.

— Nu-l mai tot întreba, îi propuse dulgherul. Vezi bine că nu ți-a răspuns încă niciodată.

Dulgherul consuma cu consecvență feliile sale zilnice de ceapă, fiindcă se pregătea să-și cumpere o vacă. Baniî încă nu-i strînsese toți, dar începuse deja să frecventeze tîrgurile de vite din apropiere să admire ugere frumoase de vaci. Veron, vicleană, îi îmbogățea mesele de prînz cu cîte ceva mai substanțial, prefăcîndu-se de fiecare dată, că e restul pe care vrea să-l azvîrle la orătânii. Iacob nu pricepea grijulia prefăcătorie și alerga de fiecare dată cu farfuria, ca Veron să-i toarne lui resturile. Era un flăcăiaș mîncăcios, ar fi înfulecat un berbec cu coadă cu tot, deși nici nu mijise încă bine din cizme.

După prînz mai schimbam cîteva vorbe despre mersul lumii. Despre Eberlein, medicul de plasă de pe vremuri și despre alte asemenea amintiri împrăstiate, care se iveau din timpuri trecute ca un stol de vrăbii sălbatică din păpuriș, care scot cîteva sunete scurte și dispar apoi din nou, fără nume, undeva, în neant. De cele mai multe ori venea vorba de trecuții ani ai morăritului și de Veron, care pe vremea aceea era doar un bobocel neînsemnat, de ziua cînd stătea pe capra căruței în

care duceam sicriul lui taică-meu, sugea bomboane cu zmeură și din cînd în cînd aranja grijulie franjurile de hîrtie ale sicriului. Și mai tîrziu, cînd am tras de frîna de alarmă a decovilului ca să pot aduna de pe lîngă traverse un buchetel de flori de adio pentru fata directorului de bancă Dukics.

— Ai tras semnalul de alarmă, Pipescule? — întrebă înveselit Marele Perceptor. Ai fost tu atît de curajos?

— Eu am fost întotdeauna curajos, cînd nu era nevoie.

— Dar în război? Acolo era nevoie și tu ai primit totuși o medalie.

— Ei, da, — încuviințai eu —, am primit-o, că doar nu era s-o refuz.

Ferenc se aruncă și el iute în șaua murgului său preferat: războiul. După atîția ani, încă îl mai supărau la stomac porcăriile înghițite în timpul războiului.

— Și plutonierul nostru avea o ciozvirtă de medalie. Că de cîte ori se împărțeau decorații la regiment, el era primul care-și întindea șapca. Dar cînd trebuia să pornim la asalt, mereu se vîra în cîte o scorbură.

Îmi aminteam de el, îl chema chiar Scorbură. Avusesem și eu de-a face cu destule scorburi din astea. De parcă sorții i-ar provoca o plăcere deosebită să ne scoată în cale asemenea hopamitici și scorburi. Vrea să ne pună răbdarea la încercare. Dacă te uiți doar oleacă în jurul tău, zărești o mulțime de pitici de caracter. Cînd statul le pune în spinare vreun titlu, nici cu prăjina nu le mai poți ajunge la nas: își poartă capul mai sus ca girafa. Dar să-i vezi cum redevin pitici, cînd statul le ia înapoi titlul și prestigiul de împrumut. Se dezumflă și se chircesc ca bășica de bou. Devin atît de jalnici că uiți să le mai dai cu piciorul.

— Și toate astea le-ai constatat singur? — mă privi mirat dulgherul cu singurul său ochi.

Veron spăla vasele. Prin fața morii, pe drumeag, păsea încet un căluț de munte încărcat cu două coșuri pline cu cireșe negre.

— Dacă aș mai avea banii — se interesă fiu-meu, uitîndu-se cu jind la mînzul pirpiriu —, mi-ai da voie să-l cumpar pe măgărușul ăsta?

Mă răsucii trei sute șazeci de grade. Căutam cu ochii măgărușul. Îl întrebai pe care.

— Pe ăsta părosul. Nu-l vezi?

Și se porni să rîdă de mine, că nu-l văd. De păros, era într-adevăr păros. Atîrnau de pe el smocuri din blana de peste iarnă. Îl întrebai pe copil ce ar face cu el. Și îi făcui semn munteanului să se oprească puțin.

— L-aș boteza Achim, ca pe băiatul portarului.

Neîndoios, recunoscui eu, este un avantaj uriaș să ai un măgăruș propriu, pe care să-l cheme Achim. Nu zic nu, lucrurile s-ar putea aranja. Dacă își mai aduce aminte, în urmă cu cîtiva ani, cînd mi-a spus: — Pipescule, dacă aș avea și eu o tarabă cu înghețată... — i-am închiriat îndată, pentru o jumătate de ceas, o tarabă de înghețată în piața Marczibányi. Așadar, în ceea ce îl privește pe Achim, măgărușul, repet, nu am nimic împotrivă, pînă la momentul identificării celor două ființe. Fiindcă, din păcate, informațiile sale zoologice sînt eronate, deoarece acest Achim nu este măgăruș, ci cal, și, judecînd după coada sa subțire și după picioarele uscate, nici măcar un cal de rasă.

Mă rugă să nu fac cu ochiul atît de ironic, deoarece mi s-a mai întîmplat și mie, chiar după propriile mele relatări, să spun unele prostii. De unde să fi știut el că prin, locurile mele natale caii sînt la fel de păroși și pipirii ca măgarii.

— Să nu uităm — îi atrăsei eu atenția —, că sînt părințele tău, și ca atare, măcar în spiritul actelor legale, nu pot spune prostii.

Lăsă capul în jos. Noi mîncam cireșe, dar el nu se atîngea de porția lui.

— Păi atunci iartă-mă, Pipă... că am fost un puști obraznic.

Se aciuă și stăpînul calului, să se răcorească un pic la umbra dudului.

— E de vînzare? — arătai spre șobolanul său.

Dintr-un buzunar de-al meu apăru un plic închis în care se aflau neatinși banii Marelui Perceptor. Înconjurărăm căluțul, îl pipăirăm, îl alergarăm, apoi, după o lungă tocmeală, îl cumpărarăm și îl și botezarăm îndată. Mai obțînurăm pe deasupra și un ham și o șa de lemn. Bătrînul țaran ne puse doar condiția să se ducă întîi pînă la stațiune și să-și vîndă restul de cireșe.

Pentru ca grijile și nerăbdarea de a-și revedea căluțul să nu umbrească prea mult timp bucuria strălucitoare a Marelui Perceptor, mă oferii să cumpăr eu cireșele rămase în coșuri.

Încel mai rău caz, a doua zi urma să mîncăm supă de cireșe, friptură de cireșe și plăcintă cu cireșe.

Veron mă întrebă, prevăzătoare, unde o să-l cazăm pe Achim, cînd încă și noi înșine locuim în șopron, ca niște „spoi-tingiri”.

— Exagerezi, Veron. Noi sîntem foarte bine cazați în șopron.

Aveam trei cușete de dormit, și în fiecare cușetă se afla cîte un prici împletit din rogoz, cîte o pătură și cîte un scaun. Pe pereții de carton, ilustrații colorate din cărți îți desfătau privirile. Frunze de toamnă în munții Alpi! Bărci pe lacul Balaton în furtună! Hazul era că uneori și pereții cădeau pradă furtunii. Vîntul poznaș sălta fustele de carton, vrînd să afle, indiscretul, ce se află sub ele. După stingerea lumînării, prin găurelele acoperișului de șindrilă număram roțile Carului Mare și, sfidînd pereții despărțitori, stăteam de vorbă pînă tîrziu. În aceste celule străvezii ne petreceam nopțile fiecare pe contul lui, cu maximă comoditate. Doar șobolanul proaspăt achiziționat tulbură iluzia singurătății noastre, în toiul primei nopți, răsturnînd o găleată.

— Deșteptarea! — dădui porunca, sărind din culcuș. Hoții au dat buzna în castel.

Ridicărăm pereții de rogojină și carton, și Marele Perceptor plin de îndrăzneală își îndreptă lanterna cu dinam manual spre bezna amenințătoare.

— Ce-i nesimțirea asta, Achim? — îl certai pe noul membru al familiei. Și tocmai acum, cînd visam că vor să-mi înmîneze Cel Mai Mare Premiu al Celui Mai Mare Stat, cu diamantele de rigoare. Acu' s-a dus pe apa sîmbetei.

Marele Perceptor mă întrebă cît de mari sînt diamantele de rigoare. Veron, într-a treia cușetă, prinse să rîdă încet.

— Hai, zi! — o îndemnai, așteptînd să aflu motivul pentru care a rîs.

— Doamne, deloc nu v-ați schimbat, domnu' Kázmér.

— Nici n-am avut intenția. Uiți că sîntem exemplare unice? Fiecare din noi. Omul trebuie să respecte propria sa unicitate.

În ceea ce îl privește pe Achim, deși, zice-se, copita măgarului nu face gaură în cer, trăsei concluzia că acustica deosebită a găleții pe al nostru l-a ajutat să ajungă la această performanță. Marele Perceptor fu de părere că n-ar trebui

să-l ponegrec pe Achim la tot pasul numindu-l măgar și nici să-i reamintesc lui, Marelui Perceptor, că a confundat un căluț de munte cu un măgăruș. La urma urmelor nu poate avea încă atîta experiență în cunoașterea măgarilor, ca oamenii mari. Și, de altfel, probabil că și lui Achim îi displace să i se zică măgar. Uite și acum, cu cîtă tristețe ascultă discuția noastră.

Se dădu jos din culcuș și mîngîie cu duioșie capul calului. Achim își vîrî prietenos botul în obrazul copilului.

— Nu te lua după Pipescu... Lui îi place să-și bată joc... Dar să știi că nu-i un om rău. Vezi că te-a cumpărat imediat.

— Au fost banii tăi — îi reamintii eu —, i-ai primit pentru bicicletă.

— Da, Pipă, dar am renunțat la ea. Nu ții minte? Și e mai bine că l-am luat pe Achim în loc de bicicletă, fiindcă lui n-o să i se dezumfle nici un cauciuc. Nu-i așa?

— Destul! dădui eu porunca. — Jos zidurile. Ne continuăm somnul.

Într-o noapte ne trezirăm că Achim, dezlegîndu-se din căpăstru, ne vizitează pe rînd cușetele.

— Vrea bomboane cu mentă, mă lămuri îndată Kázmér junior.

Ieși la iveală faptul că după masă mîncaseră o pungă întreagă pe din doi. Se porni o întreagă discuție, dacă creșterea rațională a cailor prevede sau nu folosirea de bomboane cu mentă peste noapte? Eu eram de părere că un cal normal preferă finul, dar fiul meu se referi la centauri, care după spusele mele erau pe jumătate cai și că nu odată s-a întîmplat — povestea provenea tot din relatările mele — ca un centaur să intre într-o bodegă ca să bea un șpriț și să înfulece niște crenvușți cu hrean. De la centauri discuția trecu la aeroplanelor amfibii. Marele Perceptor își aduse aminte de reni, ceea ce provocă o nouă discuție asupra asemănării lor. După opinia Marelui Perceptor, renii seamănă cu niște hamali bătrîni, după părerea mea cu niște juni-primi pensionați. Ca o concluzie firească ajunserăm la ideea înființării unei ferme de găini. Marele Perceptor se oferi să-i poarte de grijă. Îi atrăsei atenția că din omletă nu se mai nasc pui. La începutul verii se apucase să pună ouăle viermilor de mătase pe plită, ca să clocească mai iute decît ouăle colegilor săi de clasă, drept care se prăjiră toate.

— Pipescule, mi-ai promis să nu mai vorbești niciodată de ele.

— Așa e... Odihnească-se-n pace.

Problema fermei de păsări o atrase și pe Veron, care pînă acum ascultase cu extaz cum ne certam din pricina renilor și a gogoșelor de viermi de mătase. Făceam planuri ea la vremea culesului porumbului moara să fie deja în funcțiune. La toamnă arăm pămîntul, sădim pomi fructiferi, și la anul răs-cumpărăm și parcela cu lucerna.

— Și cumpărăm și un curcan, îmi reaminti Marele Perceptor de o promisiune de-a mea mai veche. Pe vremea cînd eram încă la Budapesta și plănuiam în taină viitoarele noastre posesiuni, îi desenam în curtea morii și un curcan — de neam — năzdrăvan. Îi înșirasem în gospodărie tot ce-mi trecea prin cap, viței zburdalnici și stupi cu albine. Vroiam să încropesc o gospodărie ideală, în genul celor pe care le înfățișează manualele școlare.

Figura de mai sus reprezintă o grămadă de bălegar cu o furcă în ea și cu un cocoș care cîntă deasupra. Figura a) reprezintă furca și b) reprezintă cocoșul în timp ce cîntă cucurigu.

Într-un cuvînt, mă pasiona ideea unei crescătorii de păsări bine utilizate, cu cît mai multe calități picturale și cu cît mai puține pierderi. Tabloul urma să mai fie populat cu cîțiva porci yorkshire iar în dosul unui gărduleț zvelt, cocoșii puternici să împrăștie cu pintenii pleava. Veron să întindă frumos la soare, pe cîmp, pînza de cînepă pe care a țesut-o peste iarnă, iar noi să o udăm, ca pe o pajiște cu flori. Dacă răs-cumpăr lucerna, mă hotărîi eu, la marginea ei așez cîțiva stupi. Ar fi o pășune bună pentru albine și nectarul s-ar înmulți și datorită faptului că minusculii robi ar putea trece cu ușurință la florile de pe teritoriul baronului și ar putea aduce peste gard, cu scutire de vamă, cît pot ei căra.

— Ar trebui să faceți ceva și cu podețul, mă atenționa plină de temeri Veron.

Da. Rîul furase fostul podeț și mușcase atît de zdravăn din cei doi piloni laterali că nici nu mai merita să construiești pod peste ei. Unde locul ar fi fost potrivit, acolo era terenul baronului. Proprietățile lui strîngeau din două părți moara, ca un clește. Eram prinși, ne zbăteam între cele două capete ale pămînturilor baronului arcuite spre noi. Nici că aveau alt

rost decît să ne gîtuie, nu creștea pe ele decît măracine și urzică.

— O să vorbesc cu baronul, promisei eu.

De cînd vătaful său îmi comunicase mesajul baronului, nu mă gîndeam la el cu prea mare entuziasm. Am tot amînat să mă duc la castel, cît s-a putut, dar pînă la urmă a trebuit totuși să merg, fiindcă cele două grinzi se săturaseră să mai țină loc de pod și căzuseră în apă, împreună cu Iacob și cu Marele Perceptor.

Găsii poarta din față a castelului ferecată. Trăsei zdravăn de vechiul mîner de funie și într-un tîrziu, undeva în curte, începu să sune un clopot ruginit. Pe una din ferestrele bastionului scund și îndesat, se aplecă însuși baronul. Era un om blond și incolor, cu o mustață care atîrna dezordonată. Cînd dădu cu ochii de mine, lăsă capul pe spate, iar bărbia o lăsă în jos, ceea ce îi dădu un aspect asemănător cu al unui contrabas. Mă ascultă în tăcere pînă la capăt, apoi fără a scoate vreo vorbă, se retrase. Așteptai o bucată de vreme, crezînd că i s-a întîmplat ceva, sau și-a adus aminte de vreo treabă. Cînd baronii își aduc aminte de ceva, își aduc așa, brusc. Așteptai, dar pesemne că își adusese aminte de atîtea treburi, că nu-și mai făcu apariția. Trăsei din nou de soneria ruginită. Baronul se aplecă din nou și prezența mea îndrăzneată îi provocă o uriașă și vizibilă mirare. Mă întrebă ce vreau și de ce îl deranjez de la lucru. Îi explicai că aș vrea să-mi cedeze fișia aceea de pămînt lată de cîțiva metri. Mă ascultă iar pînă la capăt, apoi își încrucișă brațele. Mă întrebă drept cine îl iau și cine sînt? Mă prezentai, și ca să nu mă confunde cu nimeni, îi dădui de înțeles că sînt fiul fostului morar și că am intenția să reconstruiesc moara. La întrebarea drept cine îl iau pe el, nu-i răspunsei. Explicațiile mele îl contrariară evident. Drept cine îl iau? Drept hoitul unui bou din care orice dulău flămînd poate rupe o halcă? Îl liniștii că asemenea comparații nu mi-ar veni niciodată în minte, și că dacă reușim să cădem la învoială, nimic nu mă va împiedica în viitor să-l consider un domn fără cusur. Dar nici nu apucaii să termin această frumoasă frază, că se aplecă pe fereastră pînă la brîu și prinse să urle spre mine:

— Nici un centimetru, stimate domnule Felszegi! Obișnuiește-te cu ideea că baronul nu permite să i se fărîmițeze

moșia. Vouă, amice, v-au crescut coarnele prea mari. Păi, fi-rește! Noua orientare socială. Materialismul istoric, nu-i așa?

— Nu, domnule, acum nu despre asta e vorba, mă străduii să reduc marile probleme mondiale la proporțiile măruntei fișii de pământ.

Dar baronul mă invită să nu mai pererez atîta și să mă car cît mai curînd, dacă nu vreau să pună capăt prin mijloace mai dure insistențelor mele. Îmi aduse aminte și de maniera bolșevică a răspunsului pe care i l-am trimis prin vâtaf și zicînd acestea, plin de dispreț, trînti fereastra. Dar apoi brusc o deschise din nou. Ei, în sfîrșit, gîndii eu, i-a venit mintea la cap. Dar el voia doar să-mi comunice că mă înșel profund dacă am senzația că orișicare terchea-berchea are dreptul să-l deranjeze.

La drept vorbind mă plictisea să-l ascult încă o dată, așa că îl lăsai mască. Strigă după mine, și după fiecare strigăt își arunca înainte capul, ca un curcan înfuriat. Oh, istorie ne-bună, ce caraghios ți s-au mai răsucit roțile. În ce mocirlă te-ai afundat. La fereastra bastionului stă un baron, care în loc să asculte cum scheaună și se vaită iobagul său cînd vâ-taful îi aplică douăzeci și cinci de bîte pe spinare, e nevoit să asculte cuvintele malițioase ale unui terchea-berchea de teapa mea. Strămoșii baronului încasau de la strămoșii mei cîte un ban de aur, după fiecare piatră de moară. Istoria se în-dreaptă în sensuri impertinente.

*

În fața podețului stătea o femeie viguroasă, cu o sacoșă în mîină. Ferenc îi dădea tîrcoale, ca un cocoș împintenat.

— Noroc bun! — rîse spre mine femeia. Am adus ră-țuștele.

Borul lat al pălăriei sale de paie se îndoise peste ochi și eu nu-i vedeam decît vîrful nasului și nenumărații dinți albi. Vorbise cu Veron să ne aducă două rațe frumoase de prăsilă. Le avea acolo, în sacoșă.

— Dar cine ești mătăluță, floare de rozmarin? — mă dă-dui și eu, lingușitor, mai aproape de ea.

— Dacă nu mă recunoști, chiar că-s o floare de rozmarin proastă, ca și celelalte.

— Nu pari să fii proastă, o încurajai voios. Te-am recunoscut după voce.

Privirea mea îngھیți hrăpăreață talia ei zveltă și picioarele frumos conturate. Era doar privire de sculptor, nu privirea avidă a vulpii care iese din bîrlog după post și simte în nări miros de friptură. De mai bine de un an căutam un model potrivit pentru „Cele trei vârste”. Vroiam să sculptez, într-o compoziție grăitoare și nu foarte abstractă cele trei vârste ale omului. Nu-mi plăceau abstractizările voite ale limbajului sculptural, eu vroiam să înfățișez fata adolescentă, cu sîinii ca mugurii gata să explodeze, femeia deplină, fecundă, și resturile vieții prefăcute în cenușă: bătrîna. Sora mai mică a cantonierului era însăși întruparea luminoasă a femeii frumoase, active, fecunde, pline de viață. Cred că sîngele îi clocotea în vine roșu ca focul și buzele îi erau și ele de culoarea florilor carnivore.

Îi spusei că s-a făcut atît de fercheșă și și-a luat cu ea și vocea mai frumoasă, încît eram gata-gata să n-o recunosc. Auzind acestea, mă măsură din ochi provocatoare. Deci eu sînt acel Felméri, întrebă ea, pentru care fiica fostului morar de apă făcuse pasiune?

— El e, o incredința Ferenc, văzînd că lui îi e dat să se lase păgubaș la acest pescuit. Dar grăbește-te, copilă, cît mai e în funcțiune.

— Cocoșul bătrîn cîntă răgușit! — strigă după el sora cantonierului, apoi se întoarse să-mi toarne și mie o porție. Iar pentru propunerea dumată de a-mi face statuie goală, încă n-am încheiat socoteala.

— Păi s-o încheiem, rozmarin... Dar mai întîi o întrebare: a cui ești?

— A cui? — rîse cu poftă. A celui care mă prinde atît de strașnic, de nu mă mai scapă.

— Dacă eu aș mai fi o dată un flăcău care să prindă strașnic... — oftai eu.

— De-ăla ai fost. Așa am auzit. Și totuși ai prins atît de puțin?

— Foarte puțin. Îi arătai mîinile goale. Nimic nu mi-a rămas.

— Să-mi fie milă?

Trăsăturile îi unduiau jucăușe, roșii și calde. Privind-o, înțelesei și iertai cunoscuta comparație: „ca o floare de mac, într-un lan”. Astfel unduia și ea. Era o floare provocatoare, senzuală și, dacă n-aș fi știut-o pe Veron pe celălalt mal al apei, cu greu ar fi rezistat sculptorul, ba chiar și bărbatul din mine să nu-și plimbe palma pe brațele ei dezgolite, pe gâtul ei de țarancă sănătoasă și pe celelate virtuți plastice pe care le avea.

— Și chiar nimic nu ți-a rămas? — mă întrebă tot cochetînd.

— Mai nimic. Dar dacă-mi spui cum te cheamă — oh, contagioasă curtenire sâtească! —, tot îmi rămîne ceva.

— Întinde pălăria-ncoace. Se prefăcu că îmi aruncă în pălărie niscai pomană. Poli. Îți place?

Ne retrăseserăm instinctiv în dosul tufelor de măcieș. Ne despărțea un desiș de frunze de privirea curioasă a Veroncăi. Îl prinsei brațul, sus, aproape de subțiori.

— Îmi place. Nu prea știi bine ce aș prefera. Să te iau de model, sau pur și simplu să te iau cîteodată de mijloc?

— Așa obișnuiești? — rîse cu precauție, ca să nu ne audă Veron.

O trăsei spre mine și o sărutai pe gură. Deasupra buzelor îi simții perlele mărunte ale emoției.

— Vezi — zîmbi batjocoritoare, după ce se așeză mai bine între brațele mele —, acum nu ai mîinile goale. Tot mai ești flăcău prinzător.

Îi spusei că aș vrea s-o modelez.

— Altceva nu vrei? — mă întrebă și bănuitoare, și ironică.

— Mă mai gîndesc eu...

Veron auzise rațele măcăind în sacoșă, pe urmă poate ca și Ferenc ros de invidie să ne fi pîrît, fapt e că fata ne căută.

În cortul din rogojini care îmi servea drept atelier, mă aștepta negustorul de postavuri cel știrb.

Seara Veron mă întrebă ce am aranjat cu baronul. În treacăt se interesează și dacă nu consider rațele aduse de Poli ca fiind prea scumpe. Mă uitai la ea. De ce să le consider prea scumpe?

— Vrei s-o modelezi pe Poli? — întrebă încet, dar stăruitor.

— Deocamdată aş vrea să isprăvesc comenzile astea, răspunsei evaziv.

Din cauza lămpii de vînt, pe obrazii ei dansau umbre-ciudate.

— Veron — o chemai eu într-un tîrziu, dintre numeroasele ei umbre —, la ce te gîndeşti?

— Oh, la nimic, domnule Kázmér... Moara asta se gată atît de încet...

Scurte șprîțuri de după-amiază. Întîlnirea mea cu dirigintele poștei. Apoi alte necazuri cu baronul

Încetîșor spicele de grîu prinseră alt glas. Frunza lor catifelată se înăspri și colo jos, în cîmpie își loveau sfîrîind căpățînile. Cînd pleca în zori, ca să-și aducă contribuția de cren-ğuțe — prosoape, cuie, cratiți — la societatea anonimă de construit cuib, Veron, din mers, frămînta între degete spicele care i se aplecau în drum.

— Atîția bărbați pentru o prăpastie de moricică — ne anunță Ferenc dezamăgirea sa în privința felului în care munceam —, și tot nu reușesc s-o dea gata.

Ferenc, care era chiulangiul principal, nu se sfia să ne explice, sentențios, că nu-i suficientă munca bărbătească, e nevoie și de minte.

— Minte? — îl privi Veron cu un calm imperturbabil. Și dumneata de unde o procuri?

— De la măcelărie! — hohoti dulgherul, făcînd aluzie la creierul de vită.

— Ce-a mai apucat-o morăritul! Înainte — zise Ferenc subliniind într-un fel anume cuvîntul —, *înainte* se descurca ea și fără moară.

Veron se dădu înapoi scandalizată de parcă o mîna obraznică s-ar fi vîrît între crețurile bluzei ei.

— Și ce-ți pasă dumitale ce-am făcut eu *înainte* — întrebă ea încet, dar cu insistență.

Îmi dădui seama că între ei doi mocnește și fumează ceva. Poate s-au încrucișat undeva în dosul tufelor de măceș, și Ferenc, vestitul cocoș, s-a ales cu penajul cozii jumulit. Mă uitai la Veron și la bujorii roșii care colorau paloarea obișnuită a supușeniei sale. Înțelesei că era supusă numai față de

mine. Și această descoperire mă făcu să fiu și mai reținut față de ea.

Cu negustorul de postavuri progresam binișor, în schimb avocatul se răzgîndise între timp. Lucrul la moară se întrerupea uneori pentru scurt timp, din cauza ploilor. Stropii deși și rezezi spălau obrajii murdari de funingine ai cărbunariilor, spălau de noroi carapacele gărgărițelor și spălau frunzele de praful galben al teilor. După scurtele șprîțuri de după-amiază, găinile, care între timp se înmulțiseră la patru, nu pridideau să înfulece viermii. Își rupeau bucata din cioc, una de la alta.

— Probabil din cauze principiale — răspunsei la întrebarea Marelui Perceptor —, fiindcă și acestor neobrăzate, ca și oamenilor, li se pare viermișorul celeilalte mai gustos.

După aceste ploi abundente toate prindeau viață. Fülöp, care își avea porumbiștea cu o parcelă mai sus de moară, stătea fericit la soare, slobozind aburi din haine.

— Face cel puțin o juma' de chintal! — ne striga din coasta dealului, lăudînd valoarea ploii. Dar dincolo — arăta el undeva departe, poate dincolo de orizont și fața sa nerasă devenea probabil îngrijorată — e secetă mare.

— Noroc că noi am intrat la apă.

Răspunse că nu-i adevărat. Sătenii se chinuiesc cînd e secetă. Fiindcă nu-i ajută nimeni. Trebuie să ne gîndim și la ei. Deoarece — ne explica el, după terminarea muncii, oprindu-se în fața podețului nostru —, nici Dumnezeu, nici Biserica, nici statul și nici societatea nu se gîndește la săteni.

Bîtlanul, copleșit de lumina fierbinte, își slobozea pufăind harponul și din cînd în cînd auzeam pocnînd zdravăn tecile de rapiță. Din spatele morii ne inunda aroma dulceagă a dudelor zemoase. Marele Perceptor nu cunoscuse încă fructul violaceu și moale al duzilor. Acum tocmai se coceau și cînd sosea acasă din lungile sale drumuri de recunoaștere, fără a descăleca din șaua de lemn, mîna calul de-a dreptul sub dud. Pînă-n seară se acoperea de pete albastre nu numai pe dinți și pe brațe, dar și pe picioare.

— Cum te-ai mai mînjit, dragul meu! — îi ieșea în întîmpinare Veron cu săpun și prosop.

Și își ducea ostatecul, încîntată, jos la pîrîu.

— Pipescu — își aduse aminte stînd în apă Marele Perceptor —, cum se scrie o piesă de teatru? Aș vrea să scriu

și eu una. Eu să fiu Ciorap-de-piele și să-i subjug pe oamenii albi.

— Las-că sînt ei suficient de subjuțați, nu mai au nevoie și de jugul tău.

— Dar cine i-a subjugat?

— Propria lor neghiobie.

— Pipescu, tu iar vorbești despre altceva. Eu aș vrea să reprezint o piesă în care să joace și Achim! Iar Iacob să fie soldatul indian.

— De acord. Dar stai liniștit cînd te speli.

— Ce, crezi că mi-e frică de pîrîiașul ăsta nenorocit?

Află că nu mi-a fost mie frică nici în rîu!

Aici dialogul se întrerupse pentru o clipă. Se pierdu și surîsul Veroncăi.

— Cînd ai fost tu la rîu?

Ei bine, pe cînd veneau de la extracția forestieră, Iacob declară că lui Achim i s-a făcut sete și oricum ar fi bine să se uite nițel la bac. Se duseră deci la rîu, și Iacob spuse că adevărații călăreți nu descălecă nici în apă, așa că nu descăleca nici el. Apoi rîul i-a luat binișor și i-a purtat pînă pe malul celălalt. Achim a înnotat ca un peștișor de aur.

— Foarte interesant, recunoscui eu. Și dacă Achim n-ar fi știut să înoate?

Cu asemenea argumente prostești încercam să-l fac să înțeleagă cît a fost de imprudent.

— Pipescule — rîse el, cu superioritate —, toți caii știu să înoate. Vezi, ai putea să mă înveți și pe mine.

Veron stătea în genunchi pe malul pîrîului, cu săpunul în mînă, și o treceau fiori mărunți de spaimă.

— Nu mi s-a întîmplat nimic, o liniști Marele Perceptor. Și Pipescu era o dată gata-gata să se înece.

Mă rugă să-i povestesc cum s-a întîmplat. Îi relatai în culori sumbre cum m-a furat un vîrtej și cum m-a ghemotocit, ca pe un sac cu cîrpe, pînă m-a izbit de bac. M-au scos din apă cu o furcă.

Trebuie să fi povestit în tonuri deosebit de dramatice, fiindcă deveni taciturn și ochii i se lipiră de mine mai fierbînți ca în alte dăți.

— Te-aș fi regretat, Pipă, foarte tare... Și tu m-ai fi regretat pe mine?

Dădui din umeri.

— Nu zic că-i o mare delectare pentru un părinte singuratic să i se înece copilul în râu.

Se uită la mine contrariat. Ar fi vrut să se înduioșeze, iar eu dădeam din umeri cu indiferență.

— Bine, Pipă, bine... Dar mămica, sînt convins, ar fi fi plîns după mine.

Ne așezarăm în tăcere la cină. Aveam deja o masă la care să mîncăm. Veron stătea lângă șopron, sub lampa de vînt.

— Dar asta nu-nseamnă că tu nu mă iubești, nu-i așa, Pipă? — mă întrebă, abătut, Marele Perceptor.

În noaptea aceea dormirăm din nou în așternuturi aromatate, afară din șopron, fiindcă Veron vroia să facă multe îmbunătățiri în cușetele noastre, spre a fi mai comode și executase diferite remedieri în șopron. Pîrîul se strecura dormitînd pe sub tufele de măceș. În lumina albă a lunii, stăteam atît de aproape unul de altul, eu și Marele Perceptor, că ne-am fi putut potrivi bătăile inimilor, ca pe două ceasornice. Nu-i răspusesem la întrebare. Nu aveam talentul să spun vorbe mari. Îl luai deci de mîină.

— Mîine începem lecțiile de înot. Bine?

— Bine, Pipescu... Și pe urmă îmi explici, nu-i așa, și cum se scrie o piesă de teatru?

Dimineața Todor, fostul meu camarad, acum aghiotant al notarului și curier sătesc, veni să mă cheme să mă prezint de urgență la domnul notar, că e ceva în neregulă în legătură cu mine.

— Vreau să arunc un ochi prin hîrțiile dumitale, îmi comunică notarul cînd mă dusei la el și, fiindcă era un om spiritual îmi arată îndată cum înțelege el să-și arunce ochiul prin hîrtii.

Aveam vreo douăsprezece hîrtii de toate mărimile și în toate culorile curcubeului. Asta-i cea mai frumoasă colecție de hîrtii din toată țara, îi atrăsei atenția, cînd înșirai în fața lui toată grămada. Mai întîi le amușină, ca un cîine de vînătoare care dă de o vizuină și vrea să vadă dacă nu se ascunde în ea vreo sălbăticiune ilegală, apoi, acolo unde textul lăsă vreun gol în imaginația sa, își vîrî capul și prinse să adulmece sub pămînt.

— Se pare că ești pe urma cea bună, constatai eu.

Îșiscoase capul din gaură și îmi făcu cu ochiul amenințător.

— Fii atent, că apare îndată... Să vezi numai cum ți-l prind de coadă.

Îmi plăcea această hîrjoană ageră a cuvintelor ca o v-ați ascunseala.

— Dacă respectivul e vulpoi, să știi că are obiceiul să-și țină coada sub el, îl atenționeai cu bunăvoință. Dar poate n-ar strica să-l latri nițel.

Începusă-și facă vînt cu un evantai plin de pete de muște. Mă întrebă ce motive oculte m-au îndemnat să mă reîntorc în comună și dacă am permis de construcție?

Nu mă pofti să iau loc; mă așezai pe un divan șubred. Erau gata să mă înghită și el și divanul.

— Motive oculte? — rîsei cu poftă. Motivele oculte sînt coșmarurile autorității.

Îmi spuse că știe el bine că urmăresc niște scopuri suspecte. Nici un om nu se întoarce în condiții atît de primitive, numai din propria sa pasiune. Trebuie să am eu niște intenții ascunse. Îi spusei că nu vreau să neg, am și niște intenții ascunse, dar nici pe departe dintre acelea pe care mi le atribuie coșmarurile stăpînirii. Îi explicai că autoritatea este uneori tare stupidă, de se sperie și de propria sa umbră. O asemenea spaimă, îi demonstrei eu mai departe, cu toată logica, duce la oprinare și în cele din urmă la răsturnarea autorității. Auzind asta, notarul își extrase iute din teacă sabia de tinichea ca să înece în sînge cît mai rapid sfruntata mea răscurare. Îmi scosei și eu spada de tablă, și începu un tărăboi și o țacăneală zgomotoasă, ca pe scenele teatrelor de provincie. Și fiindcă nu reuși să mă răpună, declară că va porni acțiune împotriva mea în urma comportamentului meu care periclita siguranța statului, iar pînă una-alta, interzise construcția.

— Mi-e teamă că nu voi respecta această interdicție, îi spusei.

La care urmă o nouă demonstrație de autoritate statală. Notarul îmi comunică: 1) am rămas dator cu impozitul de moștenire, fapt pentru care voi fi rapid ipotecat; 2) în urmă cu paisprezece ani am păcălit tezaurul statului, în sensul că am făcut țuică din prunii mei fără autorizație și fără a plăti impozit.

— Nu te osteni — îmi luai eu rămas bun —, ambele sînt prescrise. De altfel, cum prosperă moara dumitale de dincolo derîu?

— Cine ți-a spus că am moară? — mîrîi el.

— Dacă n-ai avea — de altminteri, după cîte știi, ești doar societar, coproprietar anonim —, n-ai vrea să împiedici cu tot dinadinsul construirea morii mele.

Toată viața mi-a fost silă de gîndacii ăștia care scurmă prin gunoaie, de acești scarabei sfinți, care exercită autoritatea ce li se dă, de parcă ar fi propria lor putere. De la Shakespeare încoace situația instituțiilor nu s-a schimbat nici un strop. Plăcerea emfazei și a bravadei îi atrage pe oameni spre cariere funcționărești și mai apoi îi atrage și pensia.

Strigă ceva după mine, dar nu mă întorsei. Spuse că îmi va trimite jandarmii pe cap.

— Am mai avut eu de-a face cu ei.

Dădui din mîină și părăsii biroul notarului.

Mă dusei la poștă să preiau ziarele, neglijate atîta vreme. Cînd îmi auzi numele, tînrul diriginte al poștei, sări în sus și, prezentîndu-se cu tot ritualul, mă rugă să-i permit să-și exprime întreaga încîntare.

— Dă-i drumul, amice, îl îndemnai. Am tras cumva lozul celmare?

— Oh, nu, dădu el din cap, și părul blond i se revărsă peste frunte. Nu-i vorba de niscai plăceri materiale, trecătoare.

— Dumneavoastră, domnule Fleméri, sînteți artist, îmi comunică buimac, căutîndu-și cuvintele. Artist, în care sălășluiesc rafinate înțelegătoare. Fiindcă, știți, eu apreciez foarte tare arta, ba, mai mult, ca să zic așa, îi practic și eu o ramură.

Îmi adusei aminte de el. Dăduse tîrcoale de cîteva ori plăcintăriei mele. Îl întrebai, care ramură.

— Sînt liric, domnule, se spovedi el și lăsă rușinat ochii în podea. Azi-noapte am terminat tocmai o nouă poezie. Din păcate nu cunosc pe nimeni cui aș putea să i-o citesc.

— Păi citește-mi-o mie, mă arătai generos purtător de rafi-nerii.

Se și apucă îndată, copleșit de trac. Era un tînr slăbănog și imberb, cu un furuncul cicatrizat sub bărbie și cu o cravată deosebit de slinoasă la gît. Mă uitai într-un ziar. „Național-socialismul este cea sămînță de muștar din care vor încolți copacii seculari ai fericirii” — citii pe prima pagină. Cu o jumătate de ureche ascultam poezia.

*Ce trecător e un vis de iubire
Cînd inima ta-i prostuță din fire...*

„Scrisoare deschisă către meșteșugarii coșari” — citii pe cealaltă pagină a ziarului. Apoi intră o cucoană în localul poștei, ca să întrebe dacă se pot lipi în loc de un timbru mare trei timbre mai mici pe un plic, în cazul în care scrisoarea urmează a fi expediată în Germania. Pe urmă rămaserăm din nou singuri și dirigintele îmi mai citi cîteva strofe din poezia sa.

— Vă plac poeziile? — mă întrebă plin de respect, văzînd că mă adîncesc în lectura gazetei. Îi răspunsei că mi se întîmplă chiar și mie să scriu versuri, atunci cînd sînt prost dispus. Acum de pildă aș vrea să scriu o poezie despre notar.

— Ah, despre notar! E atît de neinstruit! E burdușit cu bere!

Încercă să mă facă să renunț. Dar eu nu mă lăsai convins. Fiecare celulă de-a mea era ahtiată să creeze un poem, sau ceva poetic, care să exprime întreaga mea dorință de a trage un șut năprasnic în șezutul puhav al autorității — fie ea notar, secretar, primar sau funcționar.

*Cred în minunea că odată
Voi putea trage un picior
În șezutul ca o covată
Al acestui notar pilitor.*

— Da, domnule — încuviință dirigintele —, se vede că mînuți cu ușurință prozodia. Vă rog să mă credeți că sînt atît de încîntat...

Undeva la marginea pădurii, iapa galbenă a baronesei se întrezări pentru cîteva clipe. Întelesai brusc despre ce era vorba în poeziile tînărului diriginte. Despre această gloabă de culoarea chiflei. E drept că el nu pomenise decît de un cal cu părul blond, dar era de ajuns să-mi amintesc privirea sa înfocată, mărul lui Adam care îi sălta ritmic, cravata sa disperată și rezolvam fără urmă de dubiu identitatea calului respectiv. Iacă-tă-o pe iapa baronesei pusă în versuri, în metafore înflăcărate, pe întinsul a douăsprezece strofe. Dacă înlocuiam peste tot iapa cu stăpîna sa, dezlegam îndată drama lirică a dirigin-

telui. Mă gândii cu compasiune la el; doar scrisese și câteva versuri suportabile.

*Ce trecător e un vis de iubire
Și viața e plină de întristare
Cînd diriginții, prostuți din fire
Văd iepe galbene-n zare...*

Prozodia molipsise evident cugetul meu nevinovat, fiindcă tot drumul spre casă îl făcui gândind în versuri. Pe cărarea de costișe văzui o căruță cu fin răsturnată, pe care încercai s-o definesc altoind stilul lui Picasso cu al lui Tristan Tzara. Apoi revenii la balada intitulată „Variațiuni la un șut”, fiindcă mi se părea că ultima idee nu era suficient de dramatic exploatată.

*Cred în minunea că odată
Voi putea trage un picior
Acestui notar impostor
În șezutu-i ca o covată,
În șezutu-i ca o roată,
Trara, un picior!*

Acest „trara”, hotărît lucru, îi dă o culoare mai dramatică, constatai eu, obiectiv. Omul încearcă să compenseze, cum spun psihanalistii. Dacă nu poate trage un șut, o gîndește în versuri. Cînd repetai poezia în gînd, aproape că avui senzația că mi-am și satisfăcut nevoia de a șuta.

La moară aflaseră deja noua stare de fapte. Todor le adusese știrea că nu avem voie să continuăm construcția și tocmai se ciondănea cu Ferenc, dacă am procedat corect sau nu, certîndu-mă cu notarul. Ferenc ascultase atent amenințările curierului, apoi răsucind frumos cele două capete ale mustății bogate ale acestuia, îi spuse blînd, de parcă ar fi vrut să calmeze un animal neastîmpărat.

— Ei, Toader, ei, tu l-ai văzut doar pe notarul tău furios, vrînd să-l muște pe domnul Kázmér. Dar n-ai văzut-o pe soția notarului, pe verandă, cu ce ochi îl privea. Îl privea cum se uită oia la drobul de sare. Vezi bine că stăpînu-tău n-are curajul să se ia nici de medicul de plasă.

— Notarul are verandă? — întrebai, cînd rămaserăm între noi.

— Cum să nu aibă. Eu i-am cărat pietrele la bază.

— Și are și nevastă?

— Are. Eu i-am cărat scrisorile pe care i le scriau turiștii veniți la băi.

— Eu unul n-am să-i scriu, promisei.

După un timp prinse și Veron glas. Dar numai un glas subțirel.

— Și dacă nu ne mai lasă să construim?

— Atunci dumneata m-ai împerechea cu notăreasa?

Își plecă încurcată capul.

— Nu la asta mă gîndeam... Dacă pînă-n toamnă nu terminăm casa, pe Kázmér cel mic cu siguranță îl ia maică-sa.

— Vom continua să construim, hotărîi eu. De altfel, Kázmér cel mic a primit o scrisoare de la maică-sa.

— Și dumneavoastră ați primit cîteva rînduri de la Kázmér cel mic.

Acele cîteva rînduri erau așternute pe peretele șopronului, cu creta. Iată ce îmi scria:

„Dragă Pipescule, te înștiințez că am plecat în recunoaștere. L-am luat și pe Iacob, el va fi omul de legătură, în cazul că mă atacă pieile roșii. Achim și cu mine ne vom apăra. Pînă diseară gîndește-te neapărat cum se scriu piesele. Te îmbrățișează fiul tău credincios, Marele Perceptor.”

*

Nici nu mă sinchisii de notar, ne continuarăm munca cu toată rîvna. Jandarmii își făcură de vreo două ori apariția să ne întrebe ce tot facem.

— Construim cuiburi de păsări pentru la iarnă, îi lămurii.

Pentru cele două osii de roată aveam nevoie de grinzi puternice. Ferenc avea un petic de pădure lîngă pădurea baronului, se offeri să ne dea el doi copaci zdraveni pentru care ne vom socoti noi după aceea. Într-adevăr, găsirăm la el doi copaci înalți, cu trunchiuri masive și bogate amîndouă. Cînd se năpus-tiră topoarele asupra lor, răsună pădurea ca o odă de Ber-

zsenyi*, de puteai distinge pînă și versurile în ritmul bubuiturilor. Ghinionul a fost doar că, drept răsplată pentru frumoasa odă cîntată de noi în jurul copacilor, în curînd primii un mesaj brutal de la vătaful baronului, prin care îmi aducea la cunoștință că am prădat în mod samavolnic pădurea baronească.

Îiarătai lui Ferenc actul incriminator.

— Dumneata, mai nou, nu te împaci cu geografia.

— Dracu' a observat — se necăji el, poate nu atît din cauza faptului că s-a rătăcit în pădurea altuia, cît că a fost atît de curînd demascat. Îl înjura pe vătaf, că e un hoț cu mult mai înrăit ca el.

Nu mi se mai spusese atît de fățiș că sînt hoț, cum o făcuse acuma vătaful, din însărcinarea baronului. Îl trimisei pe Ferenc să-i explice baronului că s-a produs o confuzie și că îi voi acoperi paguba de îndată ce-mi va comunica ce despăgubiri pretinde. Ferenc se întoarse zicînd că baronul i-a vorbit de judecătorie și de adunătură. Îmi căutai stiloul. Veron aduse de la Osterliț hîrtie de corespondență proaspătă, iar eu, lăsînd o dungă respectuoasă la stînga colii, îi atrasei atenția baronului că atunci cînd, în urmă cu cîteva zile, pe rațele mele de rasă le ajunsese ouatul tocmai în curtea lui și domnul vătaf înregistrase ouăle depuse greșit în favoarea castelului — desigur ca o amendă pentru contraveniența rațelor de a fi depășit teritoriul meu —, eu n-am pomenit nici de judecătorie și nici de vreo adunătură. Așadar să evităm insultele inutile și să ne înțelegem prietenește. Să-mi comunice, în concluzie, în concluzie, cît vrea pentru cei doi copaci și eu sînt dispus să achit îndată suma. Cît despre ouăle de rață, îi urez să le consume cu plăcere.

Baronul îmi trimise scrisoarea înapoi fără s-o fi citit. Îmi puse în vedere că nu sîntem în relații de corespondență.

Nu-l cunoșteam pe baron, era un moștenitor indirect al vechiului stăpîn al fostei proprietăți. Se zicea că are capul aplecat în față, ca un contrabas, din cauza unei maladii nervoase. Notarul, cînd discutasem cu el în legătură cu construcția, îmi povestise rîzînd că nici cu baronul nu-i a bună: face colecție de apă de mare. Mă gîndii că omul care colecțio-

* Berzsenyi Dániel (1776—1836) — unul dintre marii poeți maghiari de la începutul secolului al XIX-lea. A cultivat cu predilecție oda.

nează apă de mare trebuie negreșit menajat. Nici că-i mai acordai vreo atenție, iar cele două trunchiuri i le dădui dulgherului să le lucreze.

La marea muncă de construcție colectivă contribui și Kázmér cel mic. Făcui rost de o căruță prăpădită, fiindcă Ferenc ne întârzia tot timpul cu cărașia. Îl înhămarăm pe Achim la căruță și Marele Perceptor împreună cu Iacob transportară de la joagăre restul de material lemnos. Pe drum, Iacob îi împărțea frățește Marelui Perceptor bogatele sale cunoștințe de viață. Când întâlneau o vacă grasă, îi explica expert tovarășului său de drum, mai puțin informat, că vaca respectivă are un vițel în burtă. Dacă vedeau o barză în porumbiște, îi povestea lui Kázmér cel mic că, atunci când seacă bălțile, barza e capabilă să atace și păsăretul de curte. Pînă ce ajungeau acasă era plin pînă la refuz cu tot soiul de cunoștințe. Necazul era că ba uitau pe undeva pătura, ba pierdeau o legătură de șindrila din căruță.

Soarele de prînz se culca peste noi cu toată căldura lui, încît de atîta fierbințeală pînă și greierii de cîmp adormeau moleșiți. Sub umbrarul de rogojini aerul dogorea și din cînd în cînd pe negustorul de postavuri îl fura somnul. Lucram deja în marmoră. Rîul sclipea în depărtare și frumozii fluturi ațipeau pe petalele florilor, ca niște tineri cavaleri osteniți între brațele doamnelor lor. Veron se agita de colo-colo, dar trăgea mereu cu ochiul la cratiță. Mîncam prînzuri frugale, mai mult verdețuri și fructe. Marele Perceptor scăpa ușurel verdețurile sub masă, unde le așteptau cu înfrigurare gîștele și puii de găină.

— Pipescu, noi nu mîncăm niciodată ficat de cocor? — se interesă Marele Perceptor. Iacob zice că el a mîncat.

— Atunci află că eu am mîncat un lucru și mai rar! — îl depășii ușurel pe Iacob. Afumătură de ureche de balenă prăjită în pesmet. Ei, Iacobe, ai mîncat și d-asta?

— Eu — de toate, mă liniști el, aranjîndu-și pălăria de paie pe țeastă.

După ce ronțăirăm și înfulecarăm tot ce era comestibil în preajma noastră, ne retraserăm la umbra șopronului. Tufele de măceș erau închiriate de Ferenc, pentru zilele cînd era acolo, iar bătrînul dulgher se mulțumea eu umbra unor frunze late. Găinile se urcau în dud, nu suportau nici ele căldura toridă, fiindcă nu aveau glande sudorifice.

Ne uitam la cer și la jocul norilor. Din pădure împrôscau parcă grămezi mici de clăbuc, care se lipeau de cer și se dădeau drept nori. Uneori aveai impresia că bucătăreasa din castel a vărsat ceva, prin horn, pe boltă. Marele Perceptor zicea că-i un cap de erete, eu ziceam că-i doar o ciulama. Se lipea de sticla cerului și apoi se scurgea încet în jos.

— Pipescule — mă avertiză o dată —, uite că iar a vărsat bucătăreasa ceva. Ghici ce.

— Parcă-i un tăietor de lemne.

— Nu. E pălăria lui mămica.

Nu cunoșteam noile pălării ale Ilonei, astfel că nu puteam controla corectitudinea asemănării.

— Pipă, de ce te-ai mutat tu de la mămica?

Mă uitam la niște fluturi care se împerecheau. Eram și eu curios să văd ce tîmpenie îi voi răspunde.

— Am considerat că nu-i cuviincios — răsună din gura mea tîmpenia de rigoare —, ca eu, în calitatea mea de bărbat, să locuiesc la mămica, și nu în propria mea casă.

Tăceam, ne uitam la cer și pe cer la pălăria Ilonei. În curînd se transformă în arici, apoi încetișor își năpîrli țepii și ritul și ne părăsi, alunecînd spre orizont, în chip de bec.

— Pipescule, cum trebuie scrisă o piesă de teatru?

— Pe cît posibil, așa cum a scris Shakespeare, îi răspunsei distrat.

Gîndurile mele întîrziaseră la Ilona, în gara incendiată a sinuoasei mele traiectorii de vagabond.

— Prietene cocoș, păstrează liniștea! — admonesta Marele Perceptor un pui, care se luase la harță cu o vrăbiuță din cauza unei poame sau a unui viermișor. Își smulgeau cu înverșunare prada, pînă ce în sfîrșit cocoșul se plictisi de obrăznicia adversarei și înghiți dintr-o dată poama discordiei.

Timpanele noastre crescuseră nefiresc de mari, se lățiră ca niște imense cazane, care răsunau la cel mai mic zgomot iscat împrejur, pînă ce orăcăitul unei broaște săltărețe ne trezi la realitate. Într-un ochi de apă stătută, un păianjen patina cu frenezie. Pielea apei se încrețea în urma lui, ca pielea calului, cînd îl pișcă o muscă.

— Iacob zice în loc de serpentină, drum în terpentină, zise zîmbind pe jumătate adormit Marele Perceptor.

Iar mie, cum mă pregăteam să ațipesc, îmi venea în minte că, după părerea lui Ruskin și a lui Winkelmann, măreția unei

opere de artă constă în liniștea pe care o degajă. Păi asta nu-i o tîmpenie? *David* al lui Michelangelo degajă liniște, *Cetățenii din Calais* la fel. Dar ce degajă *Laokoon*? Sau *Discobolul*?

În apropiere își lua prînzul un melc. Mîncă bunătatea noastră de salată.

— Vezi salata asta prostănacă? Pe vremea cînd era încă sălbatică, slobozea prin pori un soi de lichid lăptos, care o ocrottea de melci. Însă după ce oamenii au domesticit-o, știi ce s-a întîmplat cu ea? A încetat să mai emane lichid, fiindcă s-a încrezut în faptul că inteligența omenească o va apăra de melci. Și melcii, după cum vezi, o înfulecă liniștiți. Morala? Omul, chiar de e doar verdeață, să se încreadă doar în emanațiile sale proprii.

— Pipescule, te-a atacat un țînțar. Să trag o rafală?

O fișie subțire de soare care răzbătea printre frunzele dudului cădea pe brațul meu și lumina țînțarul.

— Nu. Urmărește-l nițel. Uite cum își scoate uneltele. Își înfige sfredelul în sol, acolo unde bănuiește că se află izvorul.

— Are și sfredel, nu numai pompă?

— Firește. Un sfredel combinat cu ferăstrău. Acum a tăiat coaja, a trecut de straturile umede și a ajuns la izvor... Atenție, acum oprește sondarea și își pune în funcțiune pompa.

Burta țînțarului începu să se umple de lichid roșu. Marele Perceptor constată că lucrează întocmai ca un bun instalator. De la cine o fi învățat?

— Singur a descoperit. La început, probabil, s-o fi hrănit cu sucuri vegetale. Apoi, într-o bună zi vegetația s-a uscat, la care micii bandiți s-au adunat și au hotărît să atace și să jefuiască un depozit de alimente biped sau patruped. Numai că pereții depozitului erau groși, trebuiau găuriți și tăiați cu toată priceperea. Pe atunci încă nu existau fabrici de unelte, ca să le fi putut scrie: vă-roș să-mi trimiteți ramburs o duzină de sfredele fine de oțel; țînțarul era nevoit să și le fabrice singur, cu mijloace proprii.

— Da, Pipescule, dar de unde știa cum să le fabrice, dacă nu mai văzuse niciodată un sfredel?

A încercat în fel și chip, explicai eu; a fabricat de tot soiul pînă a reușit. A experimentat timp de cinci sute de mii de ani, pînă ce a izbutit să fabrice această pompă combinată cu sfredel-ferăstrău.

— Și vezi...

Așezai un deget peste mărunta mașinărie, care, umplută ca un butoi cu vin roșu, se odihnea încă pe brațul meu. Din unealta de jefuit perfecționată de-a lungul unei jumătăți de milion de ani, din minunea roșiatică a progresului și a dezvoltării tehnice nu mai rămase decît o mîzgă măruntă, sîngerie, care îmi păta brațul.

Marele Perceptor îl privi cu compasiune. Trudise vreo cinci sute de mii de ani pentru ca eu să-i vin de hac, cu un singur deget, într-o clipă.

— Noi ce am inventat în timpul ăsta, Pipescule?

— Ce? — mă întrebai și eu. Întîi am făcut experiențe cu undițe și capcane. Apoi au urmat gloanțele și după aceea capitalismul.

Mă rugă să-i explic ce-i aceea capitalismul. Mă apucau să explic, dar era și pentru mine un nu știu ce atît de enigmatic și absurd, încît mă oprii aproape imediat. Marele Perceptor își țuguie buzele și le lipi de brațul gol. Așa obișnuia de fiecare dată cînd rațiunea îi amorțea și recădea în starea sa de pruncie; îl biruia atavic animalul sugar și instinctiv gura sa căuta ceva cald și adormitor. Dacă haina sau cămașa nu-i erau suficient de netede ca să invoce atingerea catifelată a sinilor de odinioară, se mulțumea cu propria sa piele.

Pentru cîteva clipe fugare îmi apăru din nou în minte Ilona. Mă întrebam dacă o fi bine să stai așa, să urmărești norii și să visezi cocoțat pe piscurile albastre ale inactivității? Poate că Ilona are dreptate și în felul acesta voi face din fiul meu un bărbat de piftie. E neîndoișor, aici sîntem abonați la niște idile vechi și uzate: să construiești o moară, să visezi la găini și la stupi! N-ar trebui să-l îndrum spre niște idealuri mai moderne? Nenorocirea era că nici eu însumi nu aveam aplicație pentru aza-zisele lucruri moderne. Și nu aveam nici unul dintre lozurile cu care omul poate cîștiga himericul premiu al vreunei mici bucurii pămîntești. Și apoi și septembrie va sosi în curînd. Știam de la Veron, căreia Kázmér cel mic îi citea scrisorile venite de la maică-sa, că Ilona nu se va lăsa înduplecată, fără nici o îndoială va lua copilul de aici. Dacă nu de altceva, măcar pentru ca eu să nu zburd prea mult în livada fericirii părintești. S-o țin cu forța la distanță de copilul ei? Să confisc scrisorile ei calomniatoare și instigatoare, bocetele unei inimi materne rănite? Poate Kázmér cel mic, dintre noi doi, să o aleagă pe ea.

Îi priveam gurița țuguiață, pleoapele care se zbăteau să se închidă.

— Lecția de înot, Pipescule! — se rupse deodată din somnolență. Ai uitat de ea? A treia lecție de înot.

Sărirăm și noi, ca broaștele, în pîrîu. Îl apucaii de turul pantalonilor și îl ținuii așa, la suprafața apei, pînă ce execută de vreo cincizeci de ori mișcările de înot. După cum îl vedeam, puteam coborî deja mai la vale, pe firul apei, la locul unde, odinioară, tăbăcarul din satul de jos își înmuia pieile. Acolo, sub aspectul nevinovat al pîrîului, se ascundea o groapă adîncă de doi metri. Dădui drumul la chiloți și Marele Perceptor coborî în direcția curentului, trecînd peste groapă fără a ști de existența ei. Repetă de mai multe ori figura asta și performanța rară îl făcu să fie atît de plin de el, încît în timpul înotului mai avea și răgazul să-l ocărască pe Iacob. Toată priceperea acestuia într-ale natației se rezuma la a sta agățat cu mîinile de buruienile de pe mal, a da din picioare zgomotos și a striga fără încetare: „tu știi așa, ca șopîrla?”

— Iacob ăsta e un prost, își dădu cu părerea, încrezut, fiu-meu. Ieri a vrut să prindă o broască cu pălăria... Broasca a sărit prin gaura pălăriei.

— Ia pune-te oleacă în picioare, îi propusei eu, vîzînd că devenise fudul din cale-afară.

Se execută și în clipa următoare se scufundă perfect în apa de doi metri. Apăru din nou la suprafață cu ochii cît cepele și, cu o groază fără seamăn, începu să se zbată spre mal.

— Prea te făcuseși fudul, frățioare, îi comunicai motivele păcălelii, după ce tuși suficient. Și apoi nu strică niciodată ca omul să știe ce are sub picioare.

Se uita la prăpădenia de pîrîu cu ciudă și cu mirare. Cu un ochi mă spiona și pe mine, să vadă dacă rîd de eșecul lui sau nu. Asta n-ar fi suportat-o. Îi atrăse atenția că cel care îndrăgește ironia și o practică atît de sîrguincios față de semenii săi trebuie să știe să rabde fără a clipi cînd uneori devine și el ținta vreunei săgeți rătăcite. Conferința mea de dezvoltare a caracterului o întrerupse Achim, care păștea pe undeva prin apropiere și, auzindu-ne vocile, își făcu apariția neașteptată în mijlocul nostru.

Marele Perceptor i se cățăără în spinare și mă lăsă singur.

— Pipescule — îmi strigă el, de după salcîmi —, nu sînt supărat.

De-a lungul pîrîului, pe drumeag, se apropia Nefertiti. Mergea pe jos și în urma ei, ținută de dîrlogi, pășea iapa de culoarea chiflei. Pentru a putea trece, locul strimt ne obliga la niște mici manevre. Se opri în fața mea și eu în fața ei. Aveam pe mine doar un chilot de baie lat de o palmă. Stăturăm cîteva clipe lungi astfel, unul în fața vitrinei celuilalt. Eu vedeam în vitrina ei o păpușă de cîrpă nereușită, cu ochi de nasturi inexpressivi, cu gîtul subțire, căreia gustul orășenilor i-a dat o alură egipteană, iar ea vedea în vitrina mea, probabil, un urs păros. Pe dreapta drumului era pîrîul, pe stînga niște ape mocirloase, cu broaște și ierburi băloase. În ochii ei de bumbi, cețoși, citii: „Ăsta o fi vreun faun, de aici, din satul de jos. Faunii ăștia săteni au de obicei pieptul atît de păros”. Iar ea, în cazul că practica lectura în privirea altora, ar fi putut citi în ochii mei următoarele: „La naiba! În scrierea lui Esop s-au întîlnit doi țapi, față-n față pe un drumeag îngust și s-au luat la bătaie. Dar eu cum să te bat pe tine, tînără mumie?!”

— Te-ai decis în vreun fel? — mă întrebă cu indiferență.

O găsii peste măsură de neplăcută. Cînd o baroneasă dintr-astea apucă să fie indiferentă, mă gîndii eu, nu se mai poate opri. Îmi veni în minte lirica înflăcărată a tînărului diriginte. Oare care fragment din acest mecanism l-a fascinat într-atît? O părăsii cu inima ușoară, sărind în pîrîu.

*Și diriginții cît sînt de stupizi,
Cînd sînt în apă broaște și guvizi...*

Poștașul ăsta era un flăcău emfatic. Eu o consideram pe femeia asta doar o excentrică, lipsită probabil, de orice urmă de demență superioară. E posibil ca dintr-o simplă neînțelegere să se fi refugiat călare pe iapa ei cînepie în mistica acestei mărunte provincii.

Pe Veron o găsii într-o dispoziție dietetică. Ferenc iar nu venise la lucru.

— Te pomenești că s-a dus la castrat berbeci, își dădu cu părerea Iacob sălțîndu-și pălăria de paie dintre scînduri.

Veron îl pusese să bată niște cuie în scînduri. Cîte cuie îi trecură prin mîină, la toate le îndoi capul.

— Uită-te la Birtalan, îl îndemnai eu, după ce strică juma' de pachet de cuie.

Fiindcă bătrînul dulgher vîra cu degetul gros cuiul în scîndură și apoi cu o singură lovitură de ciocan îl înfunda de tot.

— Ne dă gata otava, domnu' Kázmér! — se uită în vale. mai pe seară Iacob.

Aveam acolo o fișie îngustă de otavă, pe care o jumulea acum iapa de culoarea chiflei. Nefertiti stătea lîngă ea și o privea cu indiferența unei faraoane îmbălsămate.

— Du-i măcar un scaun. Să nu obosească cît termină iapa de halit.

Iacob plecă în fugă cu scaunul. Mai apoi îmi făcui și eu apariția, după ce puștiul netrebnic o lămurise deja că otava nu face parte din moșia lor. A lor e doar fișia aceea îngustă de pămînt, aici lîngă pîrîu, din cauza căreia n-am putut să construim podețul.

— Luați loc, o îndemnai și eu pe Nefertiti, văzînd că iapa ei nu se mai satură de mîncat.

Privirea ei descrie un arc de cerc în jurul meu, ca un porumbel poștar care se pregătește să coboare, apoi plană scurt și se lăsă de-a dreptul în ochii mei.

— Te-am văzut de curînd cu un băiețel... Nu-i așa?

Posibil, confirmai din cap. Privi în jur, apoi mă întrebă dacă e acasă.

— Cred că s-a dus să-și cumpere bomboane de mentă, răspunsei eu.

Mă întrebă ce se construiește aici. Răspunsul meu o uimi vizibil.

— Așadar dumneata ești acel... cioplitor, nu-i așa... care a avut cu soțul meu niște conflicte?

— La ordin.

Îmi spuse că soțul ei e un om foarte încăpățînat, și încălecă pe iapă.

— Îmi poți da nota?

— Ce fel de notă?

— Nota de plată pentru fîn.

Îi spusei că asta era otavă. Și că e mai costisitoare decît fînul.

Porni la vale, legănîndu-se pe cal.

— O fi vrînd ea ceva, își dădu cu părerea Veron, în spațele meu.

— Ce să vrea? — rîsei eu.

Mai tîrziu, cînd terminarăm treaba, mai spuse în treacăt:

— A fost aici și Poli, după masă.

— Cînd?

— Cînd erați plecat la scaldă...

Mă uitai la ea. Se înroși.

— Și o fi vrînd și ea ceva, nu-i așa? — șarjai bănuielile ei, tachinînd-o.

Se pregătea tocmai să plece, dar se opri, de parcă i s-ar fi aruncat un laț de gît. Vorbi în șoaptă, aproape fără glas.

— Nu știu, domnule Kázmér... A adus smîntîna... Și apoi m-a întrebat de dumneavoastră.

— Am înțeles, Veron. Iar dumneata ai uitat să-i spui că sînt aici, în apropiere.

Văzui cum își ținea respirația. Lăsă ochii în pămînt.

— V-ați supărat pe mine?

Negai, dînd din cap.

— Nu. Dar dumneata mi-ai promis altceva, Veron... Mi-ai promis că ți-au trecut toate cele...

Cînd, după o lungă tăcere, își ridică ochii spre mine, mi se păru că-i foarte palidă.

— Da, domnule Kázmér... Așa v-am promis... Și fiți fără nici o grijă... N-o să vă fiu povară.

Îi atrăsei atenția că nu-i vorba numai despre asta. Nu-i vorba că îmi e povară. Există și suferințe tăcute, ascunse, care sînt din cale afară de neliniștitoare. De pildă, spiritul de sacrificiu. Martirajul.

Tăcea, cu ochi incandescenti.

— Și astfel ne afundăm pînă la gît în romantism, Veron... N-ai vrea să încerci mai degrabă să te aduni și să depășești această...

Poate de teamă că-i voi spune pe nume, sau că voi zice ceva rău, mă întrerupse brusc:

— Domnule Kázmér, nu știu despre ce vorbiți... Și nu vă fie teamă de mine... Eu... eu...

Se împiedică în cuvinte. Își netezi părul și își ridică din nou ochii spre cer.

Dinspre șirul de plopi se apropia cîntînd Marele Perceptor. Stătea pe cal, în chiloți de baie. A avea în păr o pană albă de curcan și în mîna o lance lungă. Pînă și fruntea lui Achim era ornată cu o pană indiană de luptător. Veron, care de obicei urmărea cu atîta încîntare aceste reîntoarceri pe însurat, acum se aplecă palidă și începu să adune niște așchii. Mîncarăm fasole verde cu smîntînă, apoi, după multe insistențe și rugăminți, mă apucau în sfîrșit să explic cum se scrie o piesă de teatru.

Cum se face preotul olar. Vizită într-o cofetărie veche

Urmă o săptămână ploioasă. Lucrul se întrerupse. Primii o citație de la judecătoria, să mă duc și să răspund pentru furtul pe care l-am comis în dauna baronului.

— Apoi dacă ar fi să mă rețină acolo de-a dreptul — îmi luai rămas bun de la locatarii domeniului meu —, Veron, să nu uiți să-mi aduci barem un schimb curat.

Marele Perceptor tresări speriat, dar surîsul Veronei reuși să-l liniștească.

— Pe urmă: de la clientul știrb mai am de primit câte ceva. Mai am câteva lucrări și la negustorul de artă din Budapesta. Gîștele nu aveți voie să le mîncați decît în caz de forță majoră.

Mă urcai în autobuz petrecut cu pupături și urări zgomotoase. Dracu' să-l ia de baron nepricopsit, înjurai eu, cînd autobuzul în care eram se răsturnă pe un povîrniș lunecos și eu căzui peste un coș plin cu ouă, tocmai pe vremea asta ploioasă l-a apucat cheful de proces. Și pe deasupra nici nu putui să povestesc la tribunal părerea mea, cum că baronul e nebun de legat, fiindcă procesul se amină de îndată ce îmi spusei datele personale și se află că mă numesc Felméri Kázmér și nu Felszegi Kázmér cum figura în reclamația pentru furt și păgubire. Degeaba încercai să-i conving că pîrîtul în chestiune sînt eu și că baronul a neglijat, din desconsiderare, să-mi noteze numele corect, tribunalul nu acceptă acuzația pe care mi-o aduceam de unul singur și suspendă ședința. Și uite-mă acolo, în ploaie, ca hoț suspendat, ascultînd, pe coridor, printre mulțime de împricinați, pe aprodul care striga numele atîtor răufăcători. Se pare că sîntem mulți, noi, cei care am păcătuit împotriva proprietății private, a cinstei, a familiei sau a auto-

rităților oficiale. În piața centrală a orașelului ploaia cu găleata, astfel că turnul Fabricii de Țigle și Drene era parcă îmbrăcat în ceață. Mă plictiseam înspăimântător și asta era mai mult decât i-aș fi putut ierta baronului. Noroc că atunci când sosii acasă cu decovilul, căzui drept în brațele lui Poli. Dat fiind că ploaia nu contenea să cadă, acceptai invitația ei și intrai în bucătărie să mă usuc oleacă. Poli îngrijea de copiii fratelui său mai mare, rămas văduv.

— Ei, Poli, zisei și mă uitai la ea, după ce aranjă abil să rămînem singuri.

Îmi întoarse privirea, uitîndu-se cu asprime, dar și cu o blîndă ironie la mine. Așa, ca omul care, prinzîndu-se zdravăn de niște rădăcini, se uită într-o prăpastie. O văzui că nu-i e teamă că va cădea, s-a agățat bine.

— Ia te uită, nu mi-ai uitat încă numele? — mă întrebă.

— Obişnuiesc de-abia mai pe urmă... Ei, Poli, te-ai gîndit la chestia aia?

— Ne-am gîndit împreună cu Veron...

Era acum o femeie acră și vicleană, nu ca atunci cînd o sărutasem pe gură. Nu ca atunci cînd se lipise de mine pentru cîteva clipe, în ascunzișul tufelor. Clipele trecuseră și, ca urmare a lor, rămăsese acum, ca zgura după topirea metalului prețios, gelozia.

— Cu Veron n-am avut niciodată nimic. Poate ți-a spus și ea.

— Nu mi-a spus...

— Ascultă — îi explicai eu pe îndelete —, aș fi vrut să te modelez. Dacă îți face plăcere, vino la moară...

Afară ploaia curgea fără încetare.

— E vreme ploioasă, domnule Kázmér. Văd că și dumneata ți-ai pus alte straie, zise ea, făcînd aluzie la ținuta mea.

Făcui un pas spre ea, ca s-o îmbrățișez și s-o sărut, dacă tot apucasem s-o obișnuiesc așa. Dar treburile ușurele de acest fel nu sînt întotdeauna chiar ușoare și plăcute. Doar că nu-mi scîrțiau oasele cînd mă mișcam. O luai de mîină.

— Poli, vrei să mă săruți?

Se uită la gura mea, apoi, în loc de răspuns, și-o întinse pe-a ei. Afară, purcelul sparse gardul și o luă la goană prin ploaie. Poli își puse iute o pătură în spinare și se repezi după el. Se auzi scîrțîitul unei căruțe pe drum, mă cățărai în ea și părăsii cantonul fără să-mi iau rămas bun.

Peste patru zile ne trezirăm sub o sferă de sticlă albastră. Veron, de parcă ar fi schimbat-o cineva, era într-o vervă manifestă, împrăștiată în jurul ei raze voioase. Dacă Ferenc punea securea jos și-i cerea dulgherului un foc, răsuna îndată glasul ei vioi, — cîntînd pe o melodie proprie:

*Sîntem harnici, dulgherim,
Fumul pipei mărunțim...*

Astfel aflai că și vocea ei e cu mult mai plăcută decît o credeam eu. Dar nici Ferenc nu se lăsă mai prejos. E drept că el nu o tachină în cîntec, dar chiar și în proză pricepurăm ce vrea să spună. Cum că ce noroc teribil are brutarul ăla din satul de jos. Trebuie că e un grangur foarte dotat, de vreme ce e suficient să cînte o dată și toate fetele din împrejurimi i se adună buluc în fața brutăriei.

În ziua aceea, lui Ferenc nu i se aduse mîncarea. Veron îi puse în față o farfurie plină cu ciorbă de măcriș. În dos, pe plită, sfîrșiau în tigaie niște cîrnați. Ferenc adulmecă aroma lor ca lupii și de plăcere își închise și ochii. Deși nu se dădea în vînt după măcriș, în așteptarea cîrnaților leorbăi ciorba, ba o și laudă.

— Dacă-ți place, ia— spuse Veron cu amabilitate și îi mai deșertă două polonice de ciorbă în farfurie. Și cînd musafirul, cum necum, reuși să înghită jumătate din porție, îi ură să-i fie de bine.

— Și cîrnații? — ripostă speriat Ferenc și se debarasă de ciobra de măcriș, ca dulăul de scaieți. Păi de ce m-am scaldat eu în tot borhotul ăsta?

Astfel răzbună Veron aluziile lui privitoare la brutar. Și, în plus, fata îi reproșă și zilele în care noi ne speteam la moară, iar el ajută la construcția noii prăvălii a lui Osterliț.

În vale se iviră dreptunghiuri galbene, floarea soarelui începuse să se încovoie de greutate, dar în loc să fi avansat cu moara, se părea că ne-am împotmolit definitiv. Notarul ne trimise vorbă că va împiedica cu orice preț construirea morii. Morăritul este o breaslă care necesită calificare și fără autorizație nu este permisă nici măcar construirea unei mori. Dulgherul fu de părere să terminăm locuința și cotețele; interiorul morii, roțile cu lopeți și stăvilarul le-om putea face și mai tîrziu, cînd vom obține autorizația.

Avusesem destul de furcă cu notarul și pentru că îmi construiam un biet acoperiș deasupra capului, așa că nu-l mai întăritam acum și cu chestiunea morii. Aflai că preotul din satul de la munte avea un om care mi-ar putea fi de folos pentru obținerea autorizației de morărit. Pornirăm deci, cu Marele Perceptor, spre satul de sus. El, în calitate de vechi călăreț, veni pe spatele șobolanului său. Dar cum ajunserăm la liziera pădurii descălecă să vadă dacă nu e ceva în capcanele pentru iepuri. Deoarece el și cu Iacob fabricaseră câteva capcane de iepuri și le așezaseră la marginea pădurii, îmi comunică, mîndru.

— Așa? — rîsei eu. Deci nu sînt numai hoț și tăinuitor, ci și braconier.

Îi comunicai solemn că legile penale în vigoare numesc această acțiune braconaj. Explicația mea provocă o discuție pe tema posibilității de a îngloba iepurii care se zbenguie prin pădure în proprietatea baronului. De ce nu-și înconjoară pădurea cu un gard de sîrmă, sau de ce nu-și leagă iepurii cu cîte o funie? Și tot ai lui sînt sitarii sau fluturii?

— Cît timp zboară deasupra pădurii sale, da.

— Și cînd ies din pădure?

— Nu mai sînt ai lui. Sînt ai celui care are permis de vînătoare.

— Și cînd sînt pe pămîntul nostru, ai cui sînt? — întrebă, din ce în ce mai intrigat de curiozitățile drepturilor de proprietate.

Cînd află că și atunci sînt tot ai baronului, fiindcă el are permis de vînătoare, începu de-abia să considere dreptul de proprietate o instituție tare caraghioasă. Făcurăm socoteala că în felul acesta un iepure își poate schimba în fiecare moment stăpînului, în funcție de terenul de vînătoare pe care îl străbate.

— Ce nebunie, Pipescule! — rîse copilul.

— Neîndoios — confirmai eu —, dreptul de proprietate este o instituție perimată. Mai cu seamă din punctul de vedere al sitarilor și al fluturilor. Dar, te rog, în viitor să nu te mai iei după capul lui Iacob. El nu este încă suficient de umblat prin codul manierelor burgheze.

Coasta muntelui dogorea de căldură. Ne depărtasem bineșor de satul de jos și de pămînturile baronului. Privite de la distanță, împărțite în pătrățele, păreau o tablă uriașă de șah și am fi putut juca pe ea dacă în afara nebunilor am fi

avut și regi, cai sau turnuri. Într-un luminiș, o pisică le preda puilor ei lecții de prins șoareci. Ea pășea în față și îi tot îndemna la drum pe puii netrebnici, care, grăsuți și neputincioși cum erau, cădeau pe burtă la tot pasul.

— Și cu școala ta ce ne facem? — pusei, precaut, întrebarea.

— Am rugat-o pe mămica să nu mă ducă acasă, îmi comunică el, simplu. Când erai tu copil aici, Pipescule, la care școală te duceai?

Îi răspunsei că la școala din satul de jos. Mă rugă să-l înscriu și pe el tot acolo. Aveam oarecari temeri. Ce mutre vor face membrii familiei materne, când vor afla? De pildă, bătrîna bucătăreasă precis că se va văicări: Să-l vîre pe pușorul nostru drag în școala aia de necăjiți? Iar maică-sa ce va zice, când va afla? E neplăcut și să-ți imaginezi! Discutarăm problema pe toate fețele și Marele Perceptor fu de părere să-i comand și lui o blană de oaie, pentru la iarnă. Dacă va avea propria sa blană, nu va trebui să suporte mirosul neplăcut emanat de cojoacele celorlalți copii. Aflai astfel că treaba era de fapt de mult aranjată cu Veron. Și ea era de părere că iarna pe aici e zăpadă și zloată mare, nu ca pe asfaltul budapestan; dacă se hotărăște să rămînă, are neapărată nevoie de cizme și de căciulă.

— Să-ți comand și cizme?

— Da. Și o cușmă înaltă, ca a lui Iacob.

— Dar de unde luăm și purici la ea? — mă arătai eu îngrijorat.

Preotul de la munte peticea o oală de noapte, în curte. Astupa găurile țucalului cu ceară de sigilii.

— *Hicce sacerdos* — strigă el, vesel — *vertitur in figulum*. Și, ca să pricep și eu, și fiul meu, adăugă pe ungurește: Astfel se face preotul olar.

Băgă mîinile în butoiul cu apă de ploaie și, împrăștiind mulțime de lucruri înmuiate acolo, se spală pe mîini, apoi ne ieși în întîmpinare, cu o ospitalitate blîndă. Ne conduse pe verandă, unde ne primiră două milioane de muște cu un zumzăit turbat.

— Fi-v-ar obiceiul al naibii! — se aruncă părintele între ele, ca să elibereze barem două locuri pe care să ne putem așeza. Cărați-vă de aici!

Din cele două milioane, vreo cîteva duzini se și cărară într-adevăr, dar o rărire esențială nu se produse decît atunci cînd jos, la grajd, un vițel cu botul alb întredeschise ușa, să vadă și el ce musafiri au sosit. Văzîndu-l, muștele se îndepărtară cu mare entuziasm, ca să atace nasul umed al vițelului. Se puseră pînă și pe firele subțiri de bale care i se prelingeau din gură. De altminteri, la preot găsirăm o liniște și o pace patriarhală, răcoroasă și rîncedă, ca slănina pe care preoteasa o păstra în burta aerisită a sobei. Fiiința aceasta cumsecade, pe care grăsimile inutile o acoperiseră atît de nemiloase încît privirea mea nici nu reuși să distingă între ele floarea de margaretă zveltă de odinioară, se agita, serviabilă, în jurul nostru. Nu se așeză cu noi la masă, privi cu mulțumire cum înfulecăm slănina, alungă muștele, fugi după sare și coborî în pivniță după niște zeamă rece de castraveți.

— Nu se pune la masă niciodată — o scuză și o pîrî preotul —, mănîncă doar cîte ceva în cămara aia întunecoasă. Se hrănește în taină. Odată o să înghită un bondar...

Femeii i se înroșiră urechile. Dispăru de îndată, rușinată, astfel că bubui sub pașii ei podeaua. Îi e rușine în fața mea, spuse soțul ei, tandru. Oricum, eu am picat aici venind din lumea mare, iar pe ea a ofilit-o viața la țară, anii mulți de nevoi și binecuvîntarea bogată în plozi.

Într-adevăr, mîncam o pîine grea și necăjită. Și casa le era peticită și nevoiașă. Și slănina le era subțire și rîncedă. Iar vițelul din grajd plîngea după mamă.

— Cît am fost departe, sfinția ta ai strîns tot mană cerească.

— Dar sîntem sănătoși, Kázmér, zise rîzînd preotul.

— Se zice că savanții au descoperit niște paraziți noi la canguri — mă luptai să-i dau niște vești ciudate —, poeții dedică hîrciogului și unui șef de partid paranoic odele lor! Cu alte cuvinte, e pe cale să se nască o lume nouă, toate se schimbă, pînă și burghezii încep să se strice, ca niște crini care au primit prea multă apă! Toate se schimbă și se înnoiesc, doar biserica nu!

Mă înțelese greșit. Crezu că vreau să debitez vreuna dintre răutățile la modă, cu privire la eclezie și la bieții șoricei care o slujesc.

— Stai, Kázmér, nici nu trebuie să continui. Și dumneata ești ca fostul meu profesor din Oxford, care, viclean, și-a pus

pe poartă o tăbliță: Atenție, cîine rău! Cînd colo el nu avea nici un fel de cîine. Și dumneata vrei să mă faci să cred că acolo, înăuntru — și arătă spre pieptul meu — se ascunde un dulău periculos... Pe mine nu poți să mă păcălești.

Preoteasa își făcu iar apariția și puse capăt discuției despre cîini.

— Uită-te la gura și la fruntea lui — îi arătă ea preotului, admirîndu-l pe Kázmér cel mic —, e leit taică-său. Îi seamănă pînă și la accent.

Din trupul ei greoi se ivea fraged gîtul, pe care se odihnea brumat cocul adolescentin. O întrebai dacă mai citește romane. O dată, cu vreo cincisprezece ani în urmă, zărisem pe mașina ei de cusut un roman zdrențuit. Se înroși.

— Nu mai citesc. Arătă în jos, spre curte. Vezi, astea-s romanele mele.

Nu erau chiar toate ediții de lux. Momentan se adunaseră vreo șase, sub verandă, ca să-l admire pe Achim. Se ridicau în vîrfurile picioarelor, să-l vadă și pe Marele Perceptor. Cum mă uitai la ei, privirea mea căzu pe niște lenjerie care strălucea albă în bătaia soarelui.

— Oh, Doamne! — se repezi pe scări preoteasa, înroșindu-se ca un rac. Ce-ai făcut, Eszti?

Fetița cea mare întinsese la uscat, pe niște boschete, chiloții mari ai femeii. Preotul se cutremură, abținîndu-se să nu izbucnească în rîs.

— *Tempora mutantur...*

Preoteasa dispăru de pe verandă, și îndată dispărură și chiloții de pe boschete, astfel că nu mai văzurăm nici preteasă, nici chiloți. Copiii, ca să se prezinte oaspeților cu ce știu ei mai interesant, se cățărară pe scările clopotniței. Îndată unul dintre băieții se rostogoli jos, cu mari urlete. Un altul îl întrebă pe Marele Perceptor dacă nu se teme de rădașcă. Nu, le spuse el; cînd era mai mic îi era frică de capul de pește și de tunet, dar asta a fost de mult. De atunci a stat călare și pe cămilă, ba chiar și pe elefant.

— Pe un elefant mic?

Nu era mic, dar era foarte blajin. Dacă n-ar fi fost blajin, n-ar fi avut curajul să se așeze pe el, preciză imparțial. Nu l-ar fi încălecat nici în cazul că l-ar fi durut dinții. Fiindcă în momentele cînd îl dor dinții, elefantul nu-și rabdă nici îngrijitorul.

Relatarea se bucură de un succes remarcabil. Unul din copii intră fuga în cămară să-i povestească maică-si cheștiunea elefantului și a durerilor de dinți. Marele Perceptor, cocoțat pe piedestalul succesului său, bătu fierul cât era cald, în măsura în care admitem că fierarii pot lucra cocoțați pe pedestale. (Eu unul am văzut capră urcată pe piedestalul unei vechi statui, ca să pască.) Le vorbi despre unii oameni mari, care se tem să se urce în carusel, cu toate că nu-ți trebuie cine știe ce curaj. Dacă te prinzi bine, cu amîndouă mîinile de barele laterale, nu ți se poate întîmpla nimic.

— Dar anul trecut tot a căzut din, el un controlor de tramvai fiindcă era beat, își încheie expunerea despre carusel, cu oarecare desconsiderare.

Vestea cu controlorul de tramvai care a căzut din carusel o transmise un alt curier mamei care stătea pîtită în cămară, încă rușinată din cauza chiloșilor.

Controlorul de tramvai însă produse și o altă încurcătură, fiindcă în satul de la munte această profesie nu era uzitată și, ca atare, reclamă niște explicații suplimentare. Explicația nu reuși pe deplin, deoarece majoritatea ascultătorilor acolo de față confundă controlorul de tramvai cu elefantul și întrebă ce s-ar fi întîmplat dacă durerea de dinți îl apuca pe controlorul de tramvai tocmai în momentul în care Marele Perceptor stătea călare pe el?

Discutai pe îndelete cu preotul toate problemele legate de construirea morii. Nu încăpea nici o îndoială, notarul era determinat de propriile sale interese să se opună morii. Preotul mă sfătui să-mi depun cererea de-a dreptul la biroul percepătorului, unde lucrează un fost coleg de clasă de-al lui, care poate face ceva, eventual, în interesul meu.

Mergînd spre casă ne întîlnirăm cu Fülöp. Se îndrepta și el spre casă, cu sapa pe umăr. Era scofîlcit de atîta muncă și atîta sărăcie.

— Aud — zise el, oprindu-se în loc, temător — că te-ai luat în bețe cu notarul și cu baronul.

Dădui din mîină.

— O să se plictisească ei de mine.

— Baronul își apără moșia, iar notarul își ferește moara și patria... Dădu din cap cu înțelepciune. Și nu fără motive...

Era poreclit „bolșevicul”. I se zicea așa de cînd fusese prizonier de război. Făcu un semn cu degetul său noduros și plecă mai departe.

Lumina soarelui se scursese de pe spinarea muntelui și cantonul îndepărtat plecase de-a lungul șinelor spre pîclă. Li-lieci zburătăceau prin pădure în căutare de hrană.

Veron ne aștepta în dreptul pîrului, cu o lampă în mîină.

— I-a venit scrisoare lui Kázmér cel mic, ne vesti ea. bucuroasă.

*

Schela acoperișului era gata sus pe casă, mai rămînea doar să așternem peste ea șindrila. Veron, prevăzătoare, se îngrijise deja și de o piscică, pentru a fi cineva la iarnă, care să țină la respect șoarecii evadați de pe cîmpii.

— Dar unde e încă iarna! — rîsei de calendarul nostru griuliu. De abia se pîrguiesc murele și înfloresc cartofii.

— Și ar trebui să vă duceți, domnu' Kázmér, la oraș pentru sobă. Și ne-ar mai trebui și niscaiva mobile în odaie.

Soba! Cînd colo abia că s-au copt castraveții și caisele din grădina baronului, iar ea îmi vorbește despre sobă. Poate că nici nu vine iarna. își ridică spre mine privirea cenușie.

— Vine, domnu' Kázmér, mă asigură ea, resemnată.

— Ei, na! Ești chiar așa de sigură? Asta înseamnă că mint toți poeții care vorbesc de o vară veșnică.

Se aplecă și ridică un bumb de aramă, care căzuse din buzunarul lui Kázmér cel mic.

— Odată și odată trec toate, domnu' Kázmér.

Mă speriai.

— Chiar toate?

Nu se uită la mine. Soarele îi bronzase triunghiul catifelat al pieptului. Catifeaua arămie se înroșise acum, de parcă se acoperise de vin roșu.

— Cred că toate, răspunse ea, monoton. Pe Kázmér cel mic îl cheamă maică-sa Ce o să faceți?

— Ce?

Mă uitai lung în zare. O întrebai ce a scris Ilona.

— La sfîrșitul lunii august vine încoace un oarecare domn Macskássy să-l ia pe Kázmér cel mic și să-l ducă acasă.

— Aşa. Recepţionai ştirea, cu senzaţiile parcă gîtuite. Vine să-l ia domnul Macskássy... Ca pe un geamantan. Şi tocmai Macskássy! Acest hopa-mitică. Păi, să vină sănătos. Veron, mă duc la oraş. Cumpăr sobe, ca să nu degere fiu-meu la iarnă. Iar dumneata vorbeşte cu blănarul. Îi cumpărăm şi o căciulă. Cizme, cojocel şi căciulă! La urma urmelor eu sînt taică-său, nu-i aşa?

Şi astfel, fără nici un fel de alte încercări de a mă opune, acceptai propunerea că este posibilă sosirea iernii. Marele Perceptor şi cu mine ne puserăm hainele mai bune, ca să plecăm cu decovilul la oraş. Noroc că negustorul de artă îmi dăduse o sumă mai consistentă, astfel că aveam şi pentru niscai mobile, nu numai pentru sobe.

La capătul satului de jos, cînd dădu cu ochii de noi, brutarul cel tînăr îşi scoase iute ciupilica albastră din cap. Îl privii cu atenţie. Aşadar cu asta se tot întîlneşte Veron, îmi amintii de pălăvrăgeala lui Ferenc. Şi poate că pentru brutarul ăsta a rostit şi acele vorbe că „odată şi odată, trec toate, domnu' Kázmér”. Probabil că şi eu făceam parte din respectivele „toate”.

De la fereastra trenului o zării pe Poli. Făcu semne, în urma vagonului care se pusese în mişcare, cu braţul gol, ridicat. Privii lung la ea, şi mă gîndii:

— Aşa mi-ar place s-o modelez.

Era din nou cealaltă Poli, conserva de raze de soare, cerul senin, vara veşnică, fertilitatea tînără care salută depărtările. Era aproape la fel de perfectă ca portretul de ţarancă sănătoasă, care zîmbeşte pe calendarele ce se vînd la magazinele de seminţe.

Cumpărăturile le isprăvirăm iute. În afară de cele trei pleduri luai şi un suport pentru perii şi, dat fiind că iarna nu pot să mă rad în oglinda gheţii de pe rîu, rugai să adauge la nota de plată şi o oglinjoară. Şi cum timp aveam din belşug, pornirăm, să-i arăt lui fiu-meu oraşul, care se compunea, în principal, din următoarele: gimnaziul, sediul impozant al Fabricii de Țigle şi Drene, bufetul coanei Rideli şi cofetăria lui Patyipak. În faţa gimnaziului ne ciocnirăm de fostul meu profesor de desen. Mă aşteptam să mă strige Boopis Potneia, sau Herna Ochi-de-bou, ca odinioară, cînd spuneam vreo gugu-mănie, sau cînd bicarbonatul de sodiu nu-i înlesnea suficient digestia. Există oameni care şi-au fixat ca scop suprem al

existenței lor să vadă o dată turnul înclinat din Pisa. Sînt alții care ar vrea să cîştige lozul cel mare, pentru a-și cumpăra o casă, un gramofon și un aparat automat de umplut cîrnați. Fostul meu profesor de desen avea dorința supremă de a reuși măcar o dată în viață să rîgîie pe pofta inimii. Soartă grea, visuri sisifiene! Omul crede că în sfîrșit a reușit pe deplin și peste un minut își dă seama că i-a rămas de executat tocmai rîgîiala cea mai importantă. Mă recunosc și mă întrebă dacă am fost cicoare. Asta era porecla celor corigenți la greacă. Dădui din cap. Arătă spre mine, sever, cu trabucul și întrebă:

— Ia spune-mi, Felméri, părțile componente ale coloanei grecești!

— Abacus, chimus, annuli, stilobat și crepidoma, turuii eu.

— Stai jos. Ai uitat canelura.

Mă părăsi fără a-mi mai adresa vreo vorbă.

— Acum ce ne facem? — mă întrebă Marele Perceptor înspăimîntat.

— Păi, — ezitai eu descumpănit — cel mult n-o să mă apuc să sculpez coloane, nici dorice, nici ionice și nici corintice. Principalul e să nu ne întîlnim cu profesorul de matematică, fiindcă la ecuațiile de gradul trei nici atîta nu știu. Am mai rămas o dată corigent la matematică.

— Ai rămas corigent? — mă măsură cu privirea și măsură apoi și gimnaziul din spatele nostru.

— La semestre chiar și de mai multe ori... Și cu coada ochiului pîndii efectul: surparea zgomotoasă a fragilei mele prestanțe părintești. Și tu, nu-i așa, te întrebi acuma, ce fel de tată poate deveni un om care a rămas corigent la aritmetică. Mi-e teamă că voi rămîne corigent și la părinție. Ce părere ai?

— Sînt de părere, Pipescule, că totuși la Paris au cumpărat o statuie sculptată de tine. Nu-i așa?

— Ba da. Dar asta nu înseamnă nimic. După cîte știi, casieria mea e mereu goală.

Mă liniști că asta nu-i o urmare a faptului că am rămas corigent la matematică.

— Și să știi, Pipescule, că nici nu contează corigența aia. Nici nu se vede că ai rămas, mă absolvi el de vină, plin de generozitate. Poate că și eu am să rămîn corigent. Am să văd.

— O să vedem, mă alăturai proiectelor sale nesigure.

Îi prezentai sediul cu două etaje al Fabricii de Țigle și Drene, de parcă ar fi fost cascada Niagara. Îi relatai pe scurt

și evenimentele mai importante ale biografiei mele romanțate: cum m-am datat artei sculpturii și succesul răsunător de care s-au bucurat la vremea lor micile vaci de ghips. Au fost tratate întocmai ca vacile sacre din Calcutta care, dacă au chef, se pot tolăni și pe linia tramvaiului: nimeni nu s-a atins de ele. Vacile mele sfinte au stat tolănite pe un raft din cofetăria lui Patyipak, pînă ce le-a acoperit cu totul praful ocrotitor al monumentelor de artă.

Marele Perceptor chicoti cu poftă auzind autobiografia înnourată a părintelui său. Afirm cu mîndrie că în relatările mele nu s-a strecurat nici urmă de minciună și că nu m-am lăudat cu calități inexistente. Nu mi-am purtat calitatea de tată, ca pe un. titlu nobiliar plin de înțelepciune. Mă distrau indivizii stupizi, care, de cîte ori se duceau acasă, își lipeau parcă o barbă severă și doctă. În afara casei în schimb se mîndreau cu notele bune ale progeniturilor lor, căpătate la religie sau disciplină și arătau la tot pasul fotografiile care le înfățișau într-o încadratură șmecheră, în poziții sportive, ordinare, arătîndu-și bicepsii, sau rezemați de vreo melancolică scoartă de copac, cu ochii pierduți timp în zare. Acasă deveneau niște hîrciogii insuportabili, fiecare por de-al lor transpira penibile judecăți paterne. Se agitau, urlau, țipau și își îndemneau plozii să se pregătească pentru marea sarcină care îi așteaptă, sarcina de a-i întreține pe ei, idoli ciobiți și ridicoli, atunci cînd bătrînețea sau alte rațiuni poetice îi vor alunga din slujbe. *Lux perpetua luceat ei.* Prin moartea lor îi frustrează de mari suferințe pe cei apropiați.

Bodega coanei Rideli, căreia îi rămăsesem cîndva dator cu prețul atîtor supe de carne, fusese măturată de vreme, iar coana Rideli dispăruse din amintirea oamenilor, așa cum dispăuseră și aburii îmbietori ai supelor făcute de ea.

După-masă ne duserăm la cofetăria Patyipak, ca să-i arăt Marelui Perceptor ce gust au cremșniurile de odinioară și să-l prezint cu ocazia asta platoniceii mele prietene, domnișoarei Patyipak. Îi povestisem de multe ori despre un anume fular de lînă pe care mi-l tricotasese respectiva domnișoară, ca să nu trezesc, cu tusea mea, muștele din vitrină din somnul lor de iarnă. Odată am numărat, împreună cu doi prieteni de-ai mei, pe nume Prună și Mîrtoagă, fix trei sute douăzeci și două de muște în vitrina cofetăriei. Hibernau acolo.

Amintirea este desfătare și voluptate, dar are un mare defect: plăcerea de a o savura e individuală, și durerea — personală. Marele Perceptor fu de părere că prăjitura numită cremșnit este categoric proastă, iar fata lui Patyipak este o cotoroanță oribilă. Ce-i drept, săraca se stafidise sub greutatea pietrelor de la bilă și, copleșită de necazuri mici, nu avea răgazul să se uite bine la Kázmér cel mic. Mă întrebă doar unde cumpărasem hăinuțele lui de pînză.

Părăsirăm depozitul fostelor mele visuri, ieșind pe ușa dinspre curte. Dintr-o oadaie mucedă un copil mucos se străduia să iasă de-a bușilea în curte. După el mai apărură vreo trei, admirînd plini de respect pantofiorii maro ai Marelui Perceptor. În urma lor se ivi tatăl, cu o șapcă de ciclist în cap, un tip arămiu la față. Aruncă după mine un muc de țigară.

— Ai niște pantaloni bufanți dați dracului, Felméri ...

Mă întorsei și îl privii cu atenție. Părea să fie tot golanul de odinioară, doar că fiscul comunal îl mai subțiasse nițel de grăsimi. Cîndva, fiscul nostru fusese mizeria. Pe acest prieten al meu îl chema Prună și era renumit pentru faptul că știa să-și miște pielea capului.

— Prietene, ai cam alunecat pe derdeluș, îi comunicai și eu impresia mea. Dar ai putea să dai mîna cu mine. N-oi fi vrînd ca, de dragul tău, să-mi scot pantalonii bufanți.

Ne studiarăm îndelung prin lupa vremurilor, ca savanții care dau peste niște copii vechi: într-adevăr, eram ponosiți, iar trecerea vremii lăsase urme ireparabile în frezele noastre.

— Precum văd — își exprimă el în continuare observațiile —, ai reușit să te cațeri pînă-n vîrful stîlpului. Ai izbutit să muști din halviță.

Depinde, îi replicai eu, ce înțelege omul *mai tîrziu* prin halviță. Fiindcă scopul pe care, puști nătîng fiind, îl imaginezi ca pe o halviță gustoasă, își schimbă pe parcurs nu numai gustul și mirosul, dar și conținutul. Bucata de cîrnăcior pe care am reușit eu s-o dibui în vîrful stîlpului era uscată de-a binelea. Nu m-am înfruptat prea mult din el. Doar dacă nu-l consider pe fiu-meu drept recompensa majoră a cătărării mele.

Cu brațele încrucișate pe piept îi dădu ocol Marelui Perceptor, apoi se lăsă pe vine, își scoase șapca și prinse să-și miște pielea capului. Copiii săi, care aveau parte de această demonstrație fascinantă numai la ocazii festive, se adunară mîndri în jurul tatălui lor și, plini de vanități artistice, îl în-

trebară pe Kázmér cel mic dacă și tatăl lui știe să facă la fel. Din păcate, nu știu să-mi mișc urechile, nici pielea capului și mi-e teamă că n-am să apuc să învăț niciodată.

— Ai bea cu mine o bericică? — îi pusei întrebarea cheie.

Pocni din degete.

— Aștept pe reprezentantul unui concern olandez ... Dar ducă-se-n brînză, accept invitația ta. Cînd pornirăm, li se adresă copiilor, dîndu-le următoarea dispoziție: Dacă mă caută un domn, eu un lanț frumos de aur pe burtă, să-i spunei că mă întorc îndată ... Vine în legătură cu un transport masiv de ulei de uns. Cam vreo două mii de tone, — mă lămuri el pe drum, cînd ne îndreptam spre „Berbecul”, loc în care, după spusele lui Prună, dăduseră cepul unui butoi proaspăt.

În timp ce Marele Perceptor așternu pe o carte poștală ilustrată cîteva rînduri pentru maică-sa, noi ne puserăm acele întrebări inutile la care de fapt răspunseseră deja cu prisosință mutrele și veșmintele noastre. Prună îmi ceru un creion și desenă pe fața de masă cîteva sonde de petrol și niște cifre astronomice. Sondele de petrol el urma să le instaleze în niște izvoare pe care le va descoperi, sau, după cum înțelesei din expunerea sa eliptică, le și descoperise. Mă informă și asupra altor proiecte comerciale de-ale sale, apoi mă întrebă cu ce mă ocup eu. În ultimele săptămîni mi se pusese destul de des această întrebare. Dacă aș fi cărat cărbune sau dacă aș fi numărat bani în colivia unei bănci, aș fi fost un om cu o situație limpede și n-aș fi pricinuit nimănui bătaie de cap. Cum însă nu număr bancnotele decît în vis, iar preocupările mele nu seamănă nici pe departe cu căratul cărbunelui, semenii mei sînt, din cauza mea, pradă unei totale derute. Deoarece sculptura nu-i nicidecum o ocupație demnă să satisfacă curiozitatea cuiva interesat de mine. Răspunsul are același efect, de parcă aș spune că sînt controlor al frunzelor de toamnă, sau domesticitor de insecte rebele. Provoacă priviri nedumerite. Cînd văd că n-am pe mîină tatuată o inimă, sau n-am o pană de rață prinsă la pălărie, mă întrebă *la urma urmelor* cu ce mă ocup. De altminteri, Prună fusese informat într-un rînd că aveam o prăvălie în care mă îndeletniceam cu negoțul de cîini. Marele Perceptor săltă capul ofensat, dar eu îi făcui cu ochiul, prevenindu-l să nu strice jocul. Îmi răspunse, înțelegător, printr-o otheadă și continuă să scrie darea de seamă către mai-

că-sa. Realitatea era că avusesem oarecari legături comerciale cu cîinii încă pe vremea turneului meu parizian, cînd îndeplinisem funcția de institutor și plimbător pe lîngă o javră medaliată la un concurs de cîini. Plimbam o fată bătrînă patrupedă în aspect de cățel din lînă, în parcul Monceau, printre copii care se jucau, cu mănuși albe în mîini și educatoare concediate, care citeau fascicule din colecția „L'intransigent”. Părea să fie o carieră suportabilă, dar urmînd îndemnul păcătoase ale destinului meu ghinionist, începui și eu să urmăresc filele „L'intransigent”-ului și ficele parcului însorit, lucru care se soldă în curînd cu un deznodămînt cu totul dezagreabil. Din păcate, deznodămîntul nu era legat de tinerele educatoare, ci de bătrînele cățele. Și anume: cînd pornii în urmărirea unei tinere cochete și grațioase — una dintre educatoarele care abundă în parcurile pariziene — delectîndu-mă cu mersu-i delicat prin Faubourg St. Honoré spre Sena, o corcitură netrebnică și jigărită, un dulău prăpădit o constrînse pe protejată mea, pe fecioara de lînă patrupedă la o căsnicie dezonorantă ce o degradă social și moral. Trebui să-mi părăsesc de îndată serviciul, lucru de care mă bucur și în ziua de azi. Fiindcă nu există lucru mai încîntător decît să urmezi romantica bipedă care pășește fragil în fața ta, să traversezi cu ea unul din nenumăratele poduri, pentru ca, ajunși pe celălalt mal, să afli de la ea că primele scutece le-a purtat în Savoia de sus și că momentan nu are serviciu. Oh, nu există materie mai captivantă ca geografia! Am învățat absolut tot ce se cerea știut despre Savoia de sus. Și acele hoinăreli ideale pe harta Parisului, întîlnirea noastră, undeva în afara zidurilor orașului, cu un camion plin de polițiști, veniți să-i strîngă pe demonstrații și vizita făcută cu ei împreună într-o curte interioară cu miros de canal desfundat. Revolta mea de arestat pe nedrept și urmarea: prima lovitură de baston de cauciuc pe care mi-au aplicat-o atunci pe țeastă, în fața doamnei mele, care a leșinat pe loc. De atunci nici că mai avusesem de-a face cu cîinii, dar, ca să nu-i stric cheful vechiului meu camarad Prună, începui să vorbesc despre negoțul amplu de cîini pe care îl desfășurasem. În curînd mă înfierbîntai atît de tare întru furnizarea unor detalii profesionale încît îl lămurii nu numai asupra chestiunii transportului mărfii, a riscurilor și pierderilor implicate, ci și asupra unor procente de mortalitate canină. Amintii în treacăt de vizita

pe care o făcusem într-un cimitir de câini și adusei vorba și de câinele „Colț alb” al lui Jack London. În încheiere îi atrăsei atenția asupra binecunoscutei cărți a scriitorului englez Jerome Klapka Jerome *Trei oameni într-o barcă, fără a mai socoti și câinele*, volum despre care istoria literaturii universale pretinde cu îndărătnicie gugumănia că e un roman umoristic. Prună îmi răspunse că mai cunoaște și el câteva potâi, care însă nu știu să cînte; de altminteri însă — dacă nu țin cu tot dinadinsul să fie câini cîntători —, mi-i poate procura cu ușurință și îmi poate asigura și transportul lor pînă la gara orașului. Îi spusei că voi medita asupra ofertei sale. Dar fostul meu camarad își exprimă părerea că n-ar strica să-mi fac aprovizionarea acuma, cînd pot beneficia de această ofertă avantajoasă.

— Știi eu pe aici un bernadiner, mă anunță el. E de rasă pură și ți-l pot achiziționa la un preț convenabil.

Marele Perceptor întrebă dacă are la gît și un butoiăș? Fiindcă dulăii St. Bernard poartă la gît cîte un butoiăș plin cu băutură, pentru ca turiștii îngropați în zăpadă să aibă la îndemîna un întăritor, în momentul descoperirii lor. Așa văzuse el într-o poză.

— E-n regulă — îi comunicai lui Prună —, furnizează-mi o jumătate de duzină de bernadineri, cu butoiășe pline cu coniac franțuzesc trei stele. Coniacul franțuzesc este o condiție obligatorie, mă înțelegi, nu-i așa?

Îi dădui și un oarecare avans pentru marfa promisă, și el mă asigură că îmi va furniza câini bernadineri autentici, cu butoiășe autentice și cu coniac franțuzesc veritabil, drept care ne luarăm rămas bun. Pornirăm mai departe pe vechile străduțe. Omul are meteahna de a colinda prin trecut cu nasul însîngerat. De parcă cineva ar fi umblat pe acolo între timp și ar fi răvășit tot peisajul. În vechea imagine mucegăită apar mutre necunoscute și discordante, iar în liniștea nostalgică și tristă din suflet năvălește mașina muzicală a unui nou restaurant. Ești gelos pe noii stîlpi ai cofetăriei Patyipak și ești iritat de casa cu două etaje pe care au construit-o, fără asentimentul sau știrea ta, cît timp ai fost absent. Nu-ți place ca trecutul tău să fie tulburat de progres. Îi ești inamic, aici, oricărei dezvoltări, tu, revoluționarul însuflețit, care ești prezent oriunde și oricînd, dacă e să se schimbe ceva.

— Pipescule, am uitat să cumpărăm pahare.

Cumpărarăm și paharele și, fiindcă isprăvisem cam tot ce credeam că vom avea de văzut, ne îndreptarăm încet spre gară. În curînd apăru și Prună, în compania a doi cățelandri neghiobi. Mă rugă să consider cele două corcitură drept aconto pentru cei șase bernadineri. Unul dintre cățeluși, abstracție făcînd de halul de murdărie în care era, părea simpatic. Îi arunca o caisă crăpată. O culese din praf și o mîncă.

— Precum văd, cu hrana ne-am descurca într-un fel. Să-l luăm cu noi, Perceptore?

Îl privi și el cu atenție. Cățelul, de parcă ar fi înțeles că soarta sa depinde de Marele Perceptor, se uită atît de blînd și de supus la băiețel, încît acesta se milostivi de îndată.

— Să-l luăm, Pipescule. Tot nu avem încă nici un cîine.

Aveam deja vreo patru gîște, un cocoș, două găini, o pitică, o găină pitică, șoricei, nu ne strică să avem și un cîine, deciserăm după o scurtă consfătuire. Fiindcă, dacă ar veni un nou potop, argumentă Marele Perceptor, ce am duce, în loc de cîine, pe arcă?

— E în regulă — îi confirmai lui Prună, și îi plătii pe loc prețul mărfii —, dar să nu cumva să-ți imaginezi că prin jegosul ăsta mic te-ai achitat de cei șase dulăi St. Bernard. Ei, rămii cu bine, Prună, și așteaptă să-ți scriu adresa prăvăliei mele de cîini.

Trenul sosi gîfîind, îl fluierai pe cățelul nostru și ne urcărăm cîteșitrei în vagon. Șaisprezece oameni într-un compartiment, fără a mai socoti și cîinele, îl citai pe Jerome K. Jerome. Fără a mai socoti și cîinele, zic, deoarece acesta călătorea fără bilet. Reuși cu succes să dejoace vigilența controlorului vîrîndu-și capul sub bancă într-un coș cu găini nevîndute, așa cum își vîră capul struțul în nisip.

Ajunși în stațiunea balneară, ne duserăm să vedem noua prăvălie a lui Austerlitz, construită cu colaborarea lui Ferenc. Din cauza asta se tot împotmolea munca noastră la moară. Austerlitz zburda fericit în colivia sa mică, dar zdravănă. Era un magazin serios, nu mai arăta a dugheană jalnică. Timp de douăzeci de ani vînduse ilustratele, feliile de marțipan și amințirile de la băi înt-un bordei șubred, la lumina unei lămpi cu acetilenă.

— Ei, bătrîne Shylock, frumoasă speculă ai mai desfășurat și dumneata. Ai lucrat atît de tăcut și de ascuns ca sfre-

delușul lemnului. Astfel subminați voi trăinicia societății, citai vorbele notarului.

Ridică din umeri.

— Veșnic acest Shylock ... De ce nu vă străduiți să inventați ceva nou?

Dinspre pavilionul fanfarei medicul de plasă se apropia traversînd în grabă mica piațetă.

— Veveriță — strigă medicul spre Constantin Născut-în-vestă, care stătea pe terasa farmaciei —, iar ai greșit o rețetă.

— Ia te uită — se înfurie brusc apotecaristul —, rețetele tale de doi bani jumate! Rădăcini de ienupăr și muguri de plop alb! Hahaha!

— Ai confundat, veveriță, praful contra gușei, cu praful pentru alăptat. Eu ți-am scris *pulvis strumalis* și tu ai dat *pulvis galactopeus*.

În acest moment, cu un păcănit îngrozitor, traversă terasa farmaciei o pisică. Îi lipise cineva pe picioare cu smoală sau cu rășină coji de nuci.

— Asta-i opera ta! — strigă farmacistul și se aruncă după pisică.

Marelui Perceptor îi plăcu ideea și hotărî îndată să încerce și el cu pisica noastră. În fața cofetăriei medicul se opri și îi strigă chelnerului:

— Dudai, adu-mi o tărie.

Notarul stătea acolo, lîngă gărduleț și își sorbea berea. I se adresă medicului, care stătea în stradă și aștepta băutura comandată.

— Domnule Kanut, facem azi un taroc, sau nu facem un taroc?

Ihari Kanut șfichiui enervat cu bastonul său din lemn de curpen.

— Eu sînt pentru dumneata domnul doctor Ihari Kanut, sau mai pe scurt domnul medic de plasă, dar în nici un caz domnul Kanut! De altminteri mă așteaptă o prostatită în satul de jos. Dudai! Iar m-ai omis din evidență!

Chelnerul sosi alergînd cu băutura. Medicul apucă cu o mînă paharul, iar cu cealaltă se agăță de haina chelnerului. Dădu pe gît băutura și puse paharul înapoi pe tavă.

— Cum se spune pe englezește — întrebă el, ținînd în continuare mîna încleștată de haina chelnerului —, cum se spune că asta-i o bombă din cale-afară de împuțită, și că

smochingul dumatile de zece ani încoace contravine pe zi ce trece mai flagrant normelor de igienă, asupra cărora eu am datoria profesională să veghez? Tradu-mi toate astea în limba engleză, dacă zici că ai fost prin Philadelphia.

Îi dădu drumul chelnerului și, luându-și gentuța medicală sub braț, porni cu pași mari spre satul de jos. Mai târziu, îl întâlînrăm din nou pe drum. Ne făcu semn cu bastonul.

— Numai o clipă, domnule Pipescu. Ce i-ai scris dumneata baronului data trecută?

Îi răspunsei că ce se cuvine să-i scrie omul unui baron. Își șterse nasul cu dosul mâinii.

— Dumneata îl desconsideri pe baron? Te previn că o asemenea atitudine e mărturia unei proveniențe joase.

La rîndul meu, eu îl prevenii că un oarecare rege francez, pe nume Henri, a acordat odată titlul de baron unui simplu păstor de vaci, fiindcă acesta îl tratase cu o friptură bună de vițel. Și baronul nostru e păstor de vaci, doar că e în incognito.

— Baronul e de părere că dumneata ești bolșevic. Iar notarul împărtășește acest punct de vedere. Te-au văzut de mai multe ori discutînd cu Fülöp și cu Austerlitz. Ai grijă, bătrîne, eu șleahta asta o să dai de bucluc. Vor să te alunge de pe aceste locuri.

— M-am obișnuit, doctore, să-mi port de grijă, îl liniștii eu. Sînt mult prea mulțumit, pentru a nu fi dubios.

Mă întrebă dacă l-am cunoscut pe predecesorul său, pe doctorul Eberlein, care străbătea drumurile desfundate de munte călare pe o bicicletă, fără a ține cont de faptul că avea cauciucurile dezumflate. Da, îmi adusei aminte, și de obicei pe ghidonul bicicletei atîrna o sticlă de bere în care se afla urina vreunui pacient.

— Nu l-am cunoscut.

— Se zice că nu era un om atît de nebun ca mine. Am făcut rost de însemnările lui și trebuie să-ți spun că am găsit printre ele lucruri foarte înțelepte.

Scoase din buzunar un carnet de notițe.

— De pildă, uite ce scrie aici: „Pinguinul își prinde singurul ou cu ambele labe, cînd se mută dintr-un loc într-altul.” Iar dincoace e un citat din Goethe: „... mit gieriger Hand nach Schätzen gräbt und froh ist, wenn er Regenwürmer findet”.

Din acest citat îl recunoscui pe Eberlein. Îi plăceau citatele din Goethe. Era și el un biet căutător de comori care dădea doar peste rîme. A murit însă plin de stil. Asculta bătaile inimii unui pacient de-al său, iar inima sa a încetat să bată, lăsîndu-l așa, aplecat la pieptul bolnavului.

Medicul se răsuci brusc și se duse la marginea șanțului.

— Ia te uită, Mare Perceptor — strigă el, peste umăr —, parcă așa mi-ai spus că te cheamă, Mare Perceptor ... uită-te la mușuroiul ăsta de furnici. Nu vrei să-l uzi și tu?

Marele Perceptor mă privi rîzînd. În cele din urmă se duse să onoreze invitația.

— Pipescule, — mă întrebă el —, nu-i așa că și Gulliver tot așa a stins incendiul din castelul reginei piticilor?

Medicul se opri în fața unei case singuraticе și strigă. Întrebă dacă bolnavul din casă vomitase sau nu? Îi făcui semn cu mîna și plecarăm mai departe.

— Bună ziua, Crevete Turturică, își luă rămas bun și Marele Perceptor.

Ihari se întoarse spre noi.

— Crevete Turturică? — întrebă el, sever. Fie și așa. Primesc, își dădu consimțămîntul, îmbîlînzit. Iar dumneata, Pipescule, să ai grijă. Vezi de baron și de notar. Notarul — zise el și hohoti de rîs, cam în maniera în care trebuie să fi rîs Henric al VIII-lea de fiecare dată cînd îi decapitau cîte o soție — te consideră un adversar al statului. Zice că dumneata ești un dușman al noțiunii de stat.

Noțiunea de stat? — meditai eu pe drum. — Oare nu-i o exagerare să numești noțiune de stat scîlbîmbăiala patriotardă a acestor pezevenghi provinciali? Dacă impertinența și prostia sînt noțiunea de stat, atunci eu sînt într-adevăr inamicul cel mai înverșunat al acestei noțiuni.

Amurgul se aciuise în dosul tufelor și își agăța vălul purpuriu de colții fiecărei greble care se îndrepta zorită spre casă. Pînă să ajungem sub plop, se lăsase întunericul, iar între crengi puteam zări stropi din jărăticul stelelor. Intre boschete se ivi o clipă și jarul unei țigări.

— Brutarul, îmi șopti Marele Perceptor. El avea ochii mai buni. Apoi îi dădu de știre lui Iacob: Huhu!

Iacob sosi în fugă cu lampa de vînt pînă la pîrleaz, ca să nu alunecăm, pe întuneric, în pîrîu.

— Prietene cocoș, am cumpărat suport de perie și pahare, îl vesti Marele Perceptor. Și am cumpărat și un câine.

Câinele și suportul pentru perii erau în regulă, numai paharele fură necorespunzătoare. Veron le privi contrariată când le înșirarăm frumos pe masă.

— Cîte sînt, de-atîtea feluri ... — remarcă ea, mirată.

— Ei, spune-mi mie, Veron, — începui eu o dizertație estetică pe tema asta —, unde scrie ca toate cele șase pahare să fie la fel? De ce trebuie să fie la fel? Nu ți se pare mai amuzant că în felul acesta avem de-a face cu șase pahare cu individualități distincte? Fiecare e altfel. Vezi că nici dumneata nu ești la fel cu ceilalți oameni. Și nici brutarul nu-i la fel.

— L-ai văzut și pe el, domnu' Kázmér? — surîse vag.

— L-am văzut. Și mi se pare că și acum stă să numere stelele, undeva, pe aici, lîngă pîrîu.

Făcui cu ochiul, dar fata nici nu roși. Îi spusei că brutarul ei mănîncă prea puțin spanac. Se uită la mine, mirată. Fiindcă are brațele prea subțirele.

— Și asta-i rău? — se interesă ea, vicleană.

— Când omul îmbrățișează o fată — îi explicai eu avantajele unor brațe vînjoase —, apoi aia să fie îmbrățișată. Nu?

— Fiecăruia cum îi place, domnu' Kázmér. Și asta-i chestie de gust ca și fasolea verde cu smîntînă.

— Ei, atunci putem să cinăm.

În timp ce mîncam fasolea, mă uitai de cîteva ori pe furiș la chipul ei. Pînă nu demult zîmbetul ei îngrijorat era sfîrtecat de umbre mari, speriate și triste. Avea multe umbre pe față, mai că îi atîrnau în zdrențe, ca o țesătură de fericire sfișiată. Acum zîmbetul ei era neted și senin. Așadar, mă gîndii eu, nu se preface. Nu vrea să mă păcălească cu niscaiva naivități de duzină. Îi place brutarul.

— Veron — o întrebai eu —, de ce nu te așezi niciodată lîngă noi?

— Am treabă, domnu' Kázmér ... Și apoi, nici nu se cuvine ...

Stătea ghemuită pe banca de piatră, în compania pisicii, dacă, întîmplător, nu zburătăcea, ca o rîndunică, între cup-tor și șopron. Kázmér cel mic îi aduse un scaun.

— *Please* — o invitai eu, într-o englezească fără cusur —, ia loc aici, lîngă noi.

Dispăru, și pînă la ora culcării nici că mai dădurăm cu ochii de ea. În jurul lămpășului se învîrteau mii de fluturi și de insecte înaripate. Din adîncurile nopții se ridicau zgomete enigmatice, undeva trosni o creangă și prin păpuriș se strecură iute ceva. Locuința ne era gata construită, dar noi dormeam afară, sub streășină.

— Pipescule, — mi se adresă Marele Perceptor după ce ne culcarăm —, am învățat de la Iacob un cîntec. Foaie verde păpușoi, nu te-am mai văzut de joi. De nu te-arăți pînă mîine, mi-azvîrl inima la cîine ... Tăcu un timp, apoi adăugă ostenit: Somn ușor, Pipă ... Mi-a fost atît de mila de domnul Prună!

**Îi tai nasul unui sfânt (fals).
De aici provin mari încurcături.
O vilă de lemn în stațiunea balneară**

S-a întâmplat ca într-o bună dimineață să fiu invitat la castel de către o comisie de evaluare a bunurilor, în calitate de specialist. Între baron și trezorerie se iscase un conflict în legătură cu impozitul asupra moștenirii. Era vorba de câteva obiecte de artă, cărora le mersese vestea prin comună că ar valora comori. Trebuie să fi fost inițiativa notarului să mă cheme și pe mine la castel. Și-a întemeiat speranțele pe raporturile dușmănoase dintre mine și baron. Ultima oară fuseseam la castel împreună cu taică-meu. Vizita a avut loc după moartea mamei mele; bătrînul m-a chemat să-mi țină o predică, cum că să mă străduiesc a deveni un viermușor sîrguincios al societății și să trăiesc cuviincios. Eram cu picioarele desculțe și nu prea știam în ce consta cuviința traiului meu. Baronul a deschis un dulap, a scos din el o pară și mi-a înmînat-o, cu un gest solemn, plin de noblețe. Tata m-a somat să-i sărut mîna mărinimoasei paiate. Apoi, cînd am părăsit plini de bună-cuviință castelul, taică-meu mi-a zis, dezamăgit, că, dacă vreau, pot să și arunc para aia.

Acum stăteam în holul întortocheatei clădiri. Undeva trebuia să fi fost două uși deschise, un curent de aer colinda sîsiind interiorul bastionului, stîrnind acele mirosuri vechi care de mult se aciuiseră pe sub scări și printre geamurile înguste. De undeva curentul scoase și purtă în zbor o foaie de hîrtie. O ridicai și văzui așternute pe ea câteva rînduri, scrise recent de o mîină de femeie. Intrai pe ușa din fața mea. După cîte îmi dădui seama, curentul de aer măturase tot biroul. Nefertiti stătea în genunchi pe jos și strîngea foile de hîrtie împrăștiate.

— Curentul, spusei și îi întinsei cu indiferență hîrtia.

Cînd întinse brațul, zării agățat de gîtul ei un obiect din os sculptat.

Îi adunai hîrțiile de pe jos și mă uitai în jur. Pe perete văzui o pictură chinezească. Înfățișa trunchiul unui bambus, mai precis un fragment dintr-un trunchi de bambus.

Dădui să plec, dar mă întorsei din nou spre tablou. Ce o fi vrut omulețul ăla galben, de mult dispărut, cînd s-a apucat să picteze bucata asta de bambus? Ce rost avea să picteze vinișoarele unui bețișag de bambus, cînd se așternea în fața lui întreaga pădure de bambus? Sînd și uitîndu-mă la hîrtia aceea cenușie, parcă plină de praf, și la pictura mică parcă mîzgălită la întîmplare pe ea, începu deodată să se lumineze încetîșor ceva în mintea mea. Omulețul galben contopise în bețișagul pictat întreaga pădure de bambus. Uitîndu-mă, destinsei întîi hățișul uriaș de bambuși, împrejurimile lui, apoi întreaga regiune, vînturile care o bîntuiau, timpul cu secolele lui, apăru și Laoce, pe fundal se ivi surîsul lui Budha; omulețul galben condensase în bețișagul pictat totul, toată China, enciclopedia Yung Lo Ta Tien cu cele douăzeci și trei de volume ale sale și pe sine însuși. Simții acea rară emoție pe care omul o poate încerca numai în rața lucrurilor cutremurător de simple ale vieții.

— E o pictură chinezească, îmi explică baroneasa, făcînd un gest vag.

Privirea ei se zbătu o clipă între mine și tablou, apoi o zbughi pe fereastră afară. Așteptam să mă lămurească că tabloul înfățișează un bețișor de bambus.

— Mai aveți și altele? — o întrebai eu.

Dădu din cap. Se duse la ușă și o deschise.

— Intră ... Acolo, pe perete ... Și în dulapul acela ... Arată spre un dulap de sticlă. Apoi se uită la mine. Simții că se întreabă dacă le voi pricepe. Stăteam în deschizătura ușii la un pas unul de altul, fiindcă pornisem să intru în odaia cealaltă. La gîtul ei atîrna o miniatură ovală din fildeş, care înfățișa o mască mortuară. Ochii mei se lipiră uimiți de această minunată lucrare. Îmi dădui seama într-o zecime de secundă că nu mai văzusem niciodată în viață o creație de o asemenea perfecțiune. Observă și ea interesul ce-mi stîr-nise. — Vino — mă îndemnă și păși în odaie.

Pe pereții bolțiți atîrnau diverse tablouri. Baroneasa mi le prezintă pe rînd în cîteva cuvinte. Într-un dulap de sticlă zării un obiect ciudat.

— Astea te interesează?

— Da, răspunsei cu sollicitudine.

Îmi arată un suport de pensule care reprezenta o scoarță de copac găunoasă. Lîngă ea se afla o ceașcă cu vopsea. Mă întrebă dacă știu ce sînt astea. Mă uitai curios într-o oglindă. La dracu', oare par chiar atît de năîng, arăt chiar a simplu cioplitor?

Dintr-un dulap scoase o colivie cu greieri, sculptată din lemn de bambus și o întinse spre mine. Apoi îmi arată o maimuță sculptată din jad.

— Sculptură din jad, din perioada Tang, adăugă ea, mașinal.

— Și asta? Ce este?

Ca un ghid de muzeu plictisit și grăbit, cu cîteva minute înainte de ora închiderii, scoase din dulap mai multe obiecte întinzîndu-le pe rînd spre mine: un aghiazmatar din chrisophras, în formă de cucuvaie, o broască cu trei picioare sculptată în onix, o casetă pentru tutun, un mîner de cuțit și alte cîteva. Uneori îmi comunica nu numai denumirea obiectului, ci și perioada din care provine.

— Vas din perioada Khangsi ... Agrafă din epoca Ming ... Arătai spre o lingură pătată din calcedonie.

— Și asta?

— Perioada Khangsi, îmi răspunse mașinal, cu ochii pierduți pe geam.

Întindea spre mine obiectele, fără a mă privi. Mînerul lingurii din jad de culoarea „zăpezii topite” era împodobit cu un șir de broaște țestoase sculptate. Urmară alte cîteva mici sculpturi, plăcuțe de sticlă și cataramे de bronz. Dar nu o mai întrebai din ce perioadă provin. Nu se poate ști cîte sute de perioade are arta chineză milenară, iar femeia asta, după cum o vedeam de apatică, ar fi fost capabilă să-mi înșire încă cel puțin cîteva duzini de epoci. În orice caz, prezența mea îi era absolut indiferentă. Nici nu se uita la mine. N-o interesa nici modul în care pătrunsesem în castel și nici ce vroiam. Sau poate că știa? Și dacă știa, de ce nu mă îndruma unde trebuia să mă duc? Probabil că în mintea ei toată întîmplarea se formula astfel: cineva a intrat adineaori

În camera ei și peste câteva clipe va pleca. Sau poate că a și plecat deja. Cred mai degrabă că formulase varianta din urmă, fiindcă nici că-mi mai dădu vreo atenție atunci când părăsii încăperea. Am impresia că niciodată nu trezisem un sentiment atât de mic într-un om, ca în femeia asta, în minunile petrecute la ea. Un cuier sau un burlan ar fi interesat-o categoric cu mult mai mult. Dar nu aveam ce să-i reproșez. Cuier mai neinteresant ca ea nici eu nu prea mai înfîlnisem.

Însă masca mortuară atîrnată de gîtul ei a fost una din cele mai fascinante opere de artă pe care le văzusem. Ochii îmi fugeau tot timpul la acel chip gingaș de femeie pe care o reprezenta, uitînd de jadurile de culoarea „zăpezii topite”.

Deschisei o serie de uși pînă ce izbutii să dau peste membrii comisiei. Baronul îmi ieși înainte și mă întrebă ce vreau „iarăși”. O dată l-am căutat și nu mi-a fost dat atunci să-i vorbesc decît de afară și de jos. Membrii comisiei îl lămuriră asupra scopului vizitei mele. Studiau tocmai niște statui din lemn pictate. Pe cît părea de muzeală odaia baronesei, tot pe atît camera baronului aducea izbitor a piață de vechituri. Semăna cu cuibul comun al unui savant, al unui negustor de vechituri și al unei rîndunele capricioase.

Lîngă perete stăteau douăsprezece statui de lemn, reprezentînd pe cei doisprezece apostoli. Comisia mă invită să le studiez cu atenție și să le stabilesc valoarea. Precum putui evalua după o privire sumară, valoarea artistică a statuiilor era absolut neînsemnată. Mai degrabă vechimea le dăduse o oarecare patină de prestanță.

— Sînt bune de expus într-un panopticum la moși, le comunicai rezultatul investigațiilor mele.

Declarația mea provocă, după cum era de așteptat, consternare generală. Membrii comisiei se priviră între ei, apoi unul mă întrebă unde îmi însușisem această specializare și dacă nu sînt cumva influențat de relațiile comerciale, sau de altă natură, existente între baron și mine?

— Nu cred — negai eu, dînd din cap — să mă fi influențat relațiile mele cu baronul. Trebuie să știți că domnul baron mă consideră un hoț ordinar de lemne. M-a și denunțat. Nu-i așa, domnule baron?

— Da, și n-am nici un motiv să-îni schimb părerea despre dumneata, confirmă baronul și își îngropă capul cu îndărătnicie în piept, ca un contrabas.

— Iacătă! — mă înclinai cu modestie, ca un îmblinzitor după evoluția leilor. Iar în ceea ce privește aceste păpuși de lemn, aş zice că și ele au ceva de împărțit cu legislația. Și ele sînt din lemn și sînt și ele furate. Firește, nu din pădure, ci din biserică.

Baronul făcu un pas înainte. Căscă la mine niște ochi mari și inexpresivi. Ultima oară un crap mă mai privise cu o asemenea goliciune cosmică în ochi.

— Stimate prietene — auzii eu gîfiiul său reținut —, stimate prietene cioplitor, n-ai cîntărit gravitatea cuvintelor dumitale. Cuvintele dumitale conțin o gravă bătărănie. Cum de cutezi dumneata a vorbi aici despre legislație sau despre alte norme din astea?!

Îi făcui semn. să nu mai continue.

— Am fost rugat, domnule baron.

— Dar dumneata ai îndrăznit să pomenești aici de un furt. De un furt, domnule Féltszegi! Din cauză că eu te-am dat pe mîna autorităților pentru niște culpe asemănătoare! Se întoarse spre membrii comisiei. Vă rog să luați act de faptul că acest om, pur și simplu, m-a... m-a păgubit...

— Ei bine — mă adresai și eu comisiei —, ați văzut care e situația ... De altminteri, chiar dacă aceste statuete au fost furate, declar sus și tare că domnul baron nu este implicat în acest furt. Delinquentul respectiv i-a luat-o înainte cu cîteva decenii bune, poate chiar cu un secol sau două. Mai trebuie să vă spun că v-ați ostenit de pomană.

Mă apropiai de una din statui, îmi scosei briceagul și retezai nasul sfîntului respectiv.

— Lemn de brad, constatai și le arătai nasul amputat.

Comisia, formată din trei membri, pipăi dezamăgită proba impozitelor grase duse pe copcă. Pipăiră și bucata de nas tăiată, apoi se așezară înăcriți în jurul mesei să redacteze procesul verbal de stabilire a valorilor. Baronul își încrucișă brațele și se apropie de mine. Mă privi fix cu ochii săi de pește. Mă întrebă cum de mi-am luat atîta îndrăzneală.

— Nu mi-am luat-o, domnule baron, îi comunicai eu. Asta-i încă din îndrăzneala cu care am venit pe lume.

Văzui că i se umflă tîmplele și că cu greu își mai reține pornirile interioare. Mai făcu un pas spre mine.

— Ce poate pricepe un cioplitor ordinar de la țară obiec-tele de artă — erupse din el un rest de sarcasm. Mai întii

zîmbi, apoi începu să rîdă. Sfirși prin a se amuza atît de tare pe socoteala mea, că tot trupul i se zguduia de rîs. Ce poate înțelege un asemenea om... dintr-o sculptură... Apoi adăugă:
Chac hac ha! ...

Vorbea împotriva intereselor sale, dar prea puțin îi păsa lui acum de impozitele asupra moștenirii, acum cînd un cio-plitor de rînd, un vierme ordinar ca mine, un vierme intestinal de la țară îndrăznise să vorbească de furt, în legătură cu un membru al arborelui său genealogic. De faptul că majoritatea obiectelor de artă erau rezultatul unor furturi ordinare, care atîrnau acum ca niște simple mărțișoare pe lanțul lung de jafuri comise, se pare că baronul, după cum se spune, nu vroia să țină seama. Hohotea ca un cabotin din secolul trecut, ca un baron neștiutor și nevinovat, care încă n-a luat cunoștință că în literatură s-a renunțat de mult la procedeul ca eroii să-și manifeste ironia demonică în această manieră.

— Dumneavoastră mă ironizați, domnule baron, îi spuse și constatai cu satisfacție cît de tare i-a plăcut tonul meu ofensat, copilăresc și naiv prefăcut. Pe unul dintre rafturile biroului zării un lung șir de sticle. Manifestîndu-mi falsa supărare îi întorsei spatele baronului care mă împroșca cu necruțătoarea sa ironie și începu să mă uit mai bine la sticle. Marea de Azov — citii pe eticheta uneia din sticle. Marea Egee stătea scris pe cealaltă. O a treia sticlă conținea apă din golful Mexicului. Asta era deci colecția de ape de mare a baronului, colecție despre care îmi vorbise preotul de la munte. Rotschilzii de la Paris colecționau ploșnițe, baronul adună ape din mări. Sticlele cu apele mărilor Albă, Roșie, Galbenă, și Neagră, ca o scară cromatică incompletă, îmi atraseră atenția asupra faptului că geografia îi mai este datoare omenirii cu descoperirea mărilor Verde, Albastră și Oranj.

Părăsii castelul, ieșind în curtea gospodăriei. În parc îl văzui pe micul fecior al baronului. Călărea un căluț de lemn, dar pe fața sa nu se vedea nici urmă a voioșiei jocului. Era poate cu vreo doi ani mai mic decît Marele Perceptor. Îl întrebai dacă nu are tovarăși de joacă. Întoarse spre mine mu-trișoara sa fină, dar nu-mi răspunse. Mai încolo, în capătul grădinii trecui pe lîngă un mormînt mic, împrejmuț. Era mormîntul fetei baronului. A trăit șase ani, era gravat pe piatra funerară. Făcui cîțiva pași, apoi mă întorsei și mai citii

o dată literele de marmoră aplicate pe piatra funerară. Fetița murise în urmă cu cinci ani.

De la castel coborîi spre stațiunea balneară pe un drum înclinat. La poalele muntelui florile de digitalis începuseră să-și legene inelele purpurii; vara era pe cale să treacă, în jur începuseră să apară primele flori de toamnă. În magazinul lui Austerlitz mă întâmpină zîmbetul ștregăresc al lui Poli.

— Credeam că ți-ai luat și dumneata zborul — spuse cu oarecari urme de bosumflare —, ca graurii.

— N-au plecat încă nici graurii, Poli. Mai pot să stau și eu.

— Dar pe urmă o să pleci de-adevăratelea? — se frînse brusc dansul șăgalnic al ochilor ei.

Dădui din cap cu voioșie.

— Nu. Mi-ar place să mă ademenească iar dracul la drum, dar n-am de gînd să plec. O să am timp să plec cînd o veni dracul să mă ia.

— Ai necazuri cu notarul?

— Notarul are necazuri cu mine ... Ajunserăm sub un brad uscat, ne oprirăm și mie îmi veni din nou în minte proiectul de statuie. Aveam chef să lucrez și mi-era poftă și să sorb niște vin vechi de viță nobilă, după atîta sirop de zmeură băut peste vară. Poli, atelierul meu e gata. În curînd mă voi apuca de lucru. Vii pe la mine? Îți făgăduiesc să nu afle nimeni nimic. Și renunț, e drept că regretînd amar, la ideea de a te modela goală.

Rămase pe gînduri.

— Și Veron?

Ridicai din umeri. Mă agasa obiceiul ei de-a mi-o po-meni mereu pe Veron. De parcă eu aș fi putut avea ceva cu Veron! Gelozia ei prematură mă indispucea. Interesul meu pentru ea se eliberase de orice gînd tulbure și tainic și nu mai vedeam în Poli decît un model îmbietor pentru „Cele trei vîrste”. Ca femeie însemna pentru mine acum tot atît de puțin ca Veron.

— Las-o pe Veron ... De altfel nu-ți cer să vii gratis ...

Mă privi și în aceeași clipă fulgeră supărarea în ea.

— Bine că-mi spui. Tocmai vroiam să te întreb. Dar mă-car mă plătești bine?

Îi făcui cu mîna și pornii.

— Vom cădea la învoială.

Medicul de plasă locuia într-o vilă de lemn dantelată, în stațiunea balneară. După câte îmi dădui seama, era cea mai dantelată vilă dintre toate. Geamurile ei dădeau spre farmacie, iar terasa spre piațetă. Medicul se îndeletnicea tocmai cu aprovizionarea casei: stătea pe terasă și slobozea pe o funie un ciubăr, pe care o țărancă voluminoasă îl prindea jos, în curte și îl umplea cu apă din fântină. „Trage!”, striga femeia în sus, spre terasă, apoi pornea și ea, pe scări, la etaj. Auzii niște trosnituri și mă întorsei:

— Ibolyka! — răcni medicul, privind de pe terasă la femeia care venea de-a berbeleacul pe scări. Ce-i neatenția asta?! Nu știi să ai grijă de arborele meu genealogic?

Îl salutai.

— *Hallo*, Crevete Turturică ... Sper că n-a pățit nimic.

— Cine? — mîrîi medicul.

— Arborele genealogic.

— Auzi, Pipescule ... Îmi place că te îngrijorează soarta arborelui meu genealogic. Dar cred c-ar fi mai nimerit să porți grija propriilor dumitale treburi. De pildă, ce ai mai făcut cu moara, Pipescule?

Se aplecă peste balustrada terasei, gata să asculte raportul meu despre situația jalnică a morii, dar eu îmi luai rămas bun și de la el, ca și de la Poli.

— Îți spun eu data viitoare, doctore.

Pe drum, muște aurii se năpusteau cu zumzet arrogant asupra măslinelor de oaie. În fața mea dansa un roi de țințari. Din când în când, mișcarea lor zănatică și halucinantă părea să capete o unitate ritmică. Aceeași mișcare legănată cuprindea deodată întregul roi, balansîndu-l de colo-colo, parcă la îndemnul unui semn tainic. Și când, peste o clipă-două, inerția ritmică a balansului se dizolva, fiecare își continua dansul individual, pe cont propriu.

„Poate că o asemenea forță tainică dirijează și masele de oameni — mă gîndii eu —, când se prind în dansul hipnotic al prostiei și al demenței.”

În satul de jos mă întîlnii cu capelanul bisericii. Trebuie să fi fost cu vreo zece ani mai tînăr decît mine. Dar ăsta nu-i un motiv, s-o fi gîndit el, ca să-și ducă mîna la pălărie înaintea mea. Și apoi eu eram erezia, necredința, contestarea, negarea și o sumedenie de alte păcate pe care odinioară inchiziția le-ar fi pedepsit prin arderea pe rug. Îmi adusei aminte de

surîsul blajin al parohului bolnav, surîsul omenos și generos care uneori era capabil să lumineze și scaunul de spovedanie. Oare ce părere o fi avut el despre tînărul Savonarola?

În fața morii se surpase malul și cele două grinzi care țineau loc de podeț căzuseră în apă. Veron spuse niște vorbe usturătoare la adresa baronului, fiindcă nu ne permisesse să așternem un podeț peste pîrîu, sprijinind un pilon pe pămîntul său. Pe terenul nostru, din cauza prea numeroaselor surpări de mal, ar fi trebuit să construim un pod atît de lung, că ne-ar fi costat mai mult decît moara. Banii strînși peste vară se evaporaseră din portofelul meu, nici n-am fi avut din ce construi un podeț.

— Plutește în aer un vag miros de neplăcere, comunicai eu în timp ce mă străduiam să așez o improvizație de podeț peste pîrîu. Dar malul era sfărîmicios, se desprinsese din nou o porțiune și cele două grinzi căzură iar în apă. Ar trebui să montăm aici un soi de macara. Nu e tocmai de lepădat ca mijloc de transport.

Cînd se lăsă amurgul apăru, cu mișcări zvăpăiate de liliac, dirigințele poștei. Prindea raci undeva prin apropiere și trecea de fiecare dată personal să ne aducă scrisorile. Nu duceam lipsă de corespondență. Firicelele care mă mai legau de lumea mare nu avusesem încă timp să le rup.

— Italia ... mare ... măslini în floare, recită tînărul poetastru, făcînd aluzie la mustața stufoasă a regelui italian pe care-l văzuse pe timbrul de pe plic.

Tocmai ciopleam o lampă dintr-un bostan. Era scrisul Ilonei, mie mi se adresa, așa că îndesai scrisoarea într-un buzunar, fără a o desface. Poștașul, aflat în penumbră, își întoarse fața spre castel și începu să vorbească despre dragoste.

— Cîntecele Nefertiti, diagnosticați eu, concluzionînd asupra sentimentelor și cuvintelor sale, care se zbăteau haotic în vînt, aidoma unor zdrențe.

— Maestre — mi se adresă el, descumpănit —, dumnea-voastră n-o agreeți pe Nefertiti?

— N-o agreez.

— Cu toate că pare să aibă un suflet frumos și trist. Un suflet ca acest amurg de toamnă.

În bostanul scobit așezarăm o lumînare. O aprinserăm și, însoțit de chiotele Marelui Perceptor, ale lui Iacob și ale cîinelui, agățai lampa în dud. Auzind larmă, apăru în curte și

Crevete Turturică; venea iar din cealaltă vale, de la pacientul bolnav de rinichi.

— Ce carnaval e ăsta, dacă-mi este permis să întreb?

— Poftiți înăuntru, Crevete Turturică, îl îndemnă Marele Perceptor. Am făcut o lampă de bostan. Nu-i așa că-i grozavă?

Mutra rînjitoare a bostanului împrôșca strîmbături roșietice în penumbra moale a înserării.

— E o atmosferă picturală, constată dirigintele poștei plin de evlavie.

— Ești și dumneata pe aici? — îl repezi Ihari. Domnul diriginte al Poștei Regale ...

— Da, domnule doctor — răbufni flacăra patriotismului din poștaș —, chiar dacă din anumite motive legate de guvern azi nu pot folosi titulatura, eu, în adîncul sufletului meu, mă simt diriginte al Poștei Regale Maghiare.

— Trăiască! — îi făcu voia medicul.

La acest semnal, Iacob și Marele Perceptor începură și ei să strige:

— Trăiască!

Dar entuziasmul lor se adresa flăcării ce răzbătea din lampa de bostan. De bucurie, Iacob făcu și o tumbă, dar din cauza întunericului nu aprecie bine distanța și nu se mai putu ridica în picioare decît în pîrîu. Ihari Kanut îi întinse nuiaua sa de curmei și cînd Iacob, agățîndu-se de ea, se pregăti să-și proptească întrucîtva picioarele în mal, medicul slobozi capătul nuielui, rugîndu-l pe băiat s-o spele nițel în apa pîrîului. Iacob se afundă cu nuiaua, provocînd un clipocit cît toate zilele.

— Îmi pare că am înghițit un țînțar, se vaită medicul. Îl simt aici, în beregată. Pipescule, n-ai cumva olecuță de tărie?

După ce bău palinca, îmi relată că între adnotările doctorului Eberlein a dat peste niște date teribil de interesante.

— Fii puțin atent, Pipescule, — mă îndemnă el, după ce dădu dușcă încă un păhărel —, Gemma Cornelius pretinde că, despicînd craniul unei femei moarte, îl găsiră plin de ploșnițe. Însemnarea specifică faptul că erau ploșnițe de pat, *cimex lectularius*. Eberlein face aici o legătură între Gemma și studiul scris de tînărul Plinius despre ploșnițele romane. Eberlein se întreabă care poate fi rolul mirosului neplăcut ca fac-

tor de ocrotire a speciei. Fiindcă trebuie să știi, Pipescule, că specia se ocrotește uneori și prin duhoare. Uite și în cazul dihorului.

— Da, încuviințați înveselit. Aerul Europei e îmbîcsit azi de o asemenea putoare de dihor.

Factorul poștal ne ceru permisiunea să ne prezinte o poezie de-a sa improvizată. Și cum nu votă împotriva decît medicul, începu îndată să recite. Îmi captă atenția mai cu seamă a doua strofă.

*În vreme ce bostanul lumina
Și moara-ncet făina măcina,
Trist saluta și pornea pe cărare
Dirigintele poștei regale maghiare.*

— Du-te cu Dumnezeu, fiule — îi făcu semn cu nuiaua sa medicul de plasă.

— Nu, încă nu mă duc, se opuse tînărul poștaş. A fost doar o figură poetică.

Ihari Kanut începu să hohotească.

— Așadar, oacialma! — strigă el. O păcăleală! Bănuiam eu că în spatele diverselor forme poetice se ascund fel de fel de porcării. Ziceai de moară și de făină. Unde ai văzut dumneata aici moară? Tocmai azi s-a respins cererea domnului Pipescu, privitoare la autorizația de morărit.

— S-a respins? — mă uitai la el mirat.

— Dar știi cum? Pe loc!

Poștaşul încercă să explice faptul că poezia își propune să exprime întotdeauna o anumită stare, o atmosferă anume. Își întoarse, rugător, ochii spre mine și, cum și privirea Veroncăi mă îndemna să-i vin în ajutor, îi dădui dreptate și afirmai la rîndul meu că poezia este cea țevă de eșapament prin care poeții scapă de propriile lor stări, spre încîntarea colectivității. Însă în ceea ce privește adevărul, domnul doctor Crevete Turturică umblă pe căi greșite, dacă se apucă să diagnosticheze lipsa de adevăr în versurile recitate de domnul poetastru.

— Trebuie să existe un adevăr și pace! — strigă medicul, care prinsese să golească cu repeziciune pătărețul cu palincă.

Îlbătui pe umăr și îl întrebai ce este adevărul. Dacă l-a descoperit el, vom încropi o afacere grozavă.

— Nebunii de-ale tale, Pipescule. La urma urmelor, fondul vieții este totuși adevărul, nu? Ce să-l mai descopăr eu, dacă el există?

— Poți citi în evanghelia lui Ioan — îi spusei eu vesel, dat fiind că în linii mari cunoșteam toată literatura adevărului —, cum Isus i-a spus lui Pilat că el a venit pe lume pentru a face dovada adevărului. Pilat l-a întrebat care este, așadar, adevărul?

Ochii dirigintelui poștei luminau în întuneric cu o lucire copilărească.

— Și ce i-a spus Isus?

— Isus n-a răspuns la întrebare.

— Bravo! — aplaudă medicul de plasă, întrucîva inconsecvent propriilor sale opinii. — Ei, poftim, tinere. Acum cred că te vei lăsa păgubaș. Sau scrie mai bine un poem despre *tabes dorsalis*. N-ar fi de neglijat nici tema extrauterinei.

Mai enumeră încă vreo două duzini de boli. Și pismoiașii, cînd nu-și găsesc altă joacă, se amuză cu propria lor codiță. Tot așa se azvîrli și doctorul asupra codiței ideilor sale, se învîrți în jurul ei, încercînd să o prindă, de cîteva ori izbuti chiar să muște din ea, cum însă era propria sa coadă, nu-i plăcu și se plictisi de joacă.

Cînd plecară, desfăcu scrisoarea primită de la Ilona. Era un mic fulger în toată legea. Mă întreba ce idee dementială îmi dădea tîrcoale, de intenționam să-l vîr pe Kázmér cel mic într-un focar sătesc de scarlatină. Ce fel de răzbunare inumană vreau să abat asupra lui de vreau să-l înscriu într-o școală de țară? Și ce fel de nemernicie e din partea mea să intenționez asta tocmai acum, cînd ea e nevoită să-și odihnească nervii surmenați, la o depărtare atît de mare de fiul său și de orice posibilitate de acțiune? Firește, nici vorbă nu mai poate fi de odihnă, mă atenționează ea, și orice aș născoci pentru a o chinui, adevărul și Dumnezeu sînt de partea ei și vor face dreapta judecată.

Pe Veron o răzbise curiozitatea, cu toate că brutarul ațîța de mult jăratul țigării, în dosul boschetelor.

— Veron, ești așteptată ... Și fiindcă prea se uita cu jînd la scrisoare, i-o dădui. Ei hai, citește-o.

— Ce-o să-i răspundeți, domnu' Kázmér? — mă întrebă înspăimîntată, după ce parcurse scrisoarea.

— Îi trimitem la Veneția statistica medicală a școlii.

— Doamna vă scrie că... că adevărul și Dumnezeu sînt de partea ei.

— Despre adevăr am discutat suficient adineaori. N-avem ce să-l mai comentăm. În ceea ce-l privește pe Dumnezeu, cred că e de prisos să ni-l disputăm. Chiar dacă ar primi să fie arbitru între noi, nu știu a cui lovitură ar considera-o ne-reglementară.

Marele Perceptor vroia să știe și el ce cuprinde scrisoarea maică-si.

— Iar se teme de capetele cornului, concluzionai indulgent.

Kázmér cel mic nu avea voie să mănînce capetele cornurilor, fiindcă ucenicii de brutărie — după cum aflase Ilona din surse de încredere — le lingeau înainte de a înfășură aluatul. Capetele cornului, sau izbînda educației aseptice! Iar eu, haimanaua, care mîncasem de fiecare dată capetele cornului. E drept că eu la vârsta lui nu mai aveam marnă.

Marele Perceptor se îmbufnă. Privea amărît la strîmbăturile vesele ale lămpii de bostan.

— Pipă, roag-o tu pe mămica să mă lase la școala de aici. Mă așezai lîngă el, pe vechea piatră de moară.

— Ai vrea foarte mult să rămîi aici?

Se uită la mine, apoi își rezemă capul de umărul meu, cu ochii pierduți în umbrele înserării.

— Foarte, răspunse în șoaptă și mă apucă de mînă. Nu mai vreau să plec de la tine.

— Bine. Am să-i scriu maică-ti.

Ne consumarăm masa de seară, după care eu mă așezai de îndată să-i scriu Ilonei o scrisoare deosebit de blajină. Corcitură de cățeluș se ghemuise la picioarele mele, veghînd asupra nopții, ca nu cumva din întunericul ei să apară cineva și să mă tulbure în scrierea epistolei. Cînd uneori cîte un cuvînt mai necioplit se pregătea să se prelingă de pe penița stiloului meu, fie o stea, fie alta îmi făcea cu ochiul prietenește. „Nu merită, Felméri. Gîndește-te la perenitate, la anii-lumină, gîndește-te la infinit.” Iar eu, deodată îmlînzit, ca un mieluleș ascultător, alungam din vîrful peniței cuvîntul neavenit.

Ce se poate face dintr-o idee de-un gram. Dialog lejer cu o cucoană egipteană

Grație unei cunoștințe mi se încredința comanda pentru basoreliefurile frontale ale sediului unei societăți miniere. Venit tocmai la timp, câștigul ăsta mi se arăta ca o oază cu palmieri în deșertul situației noastre financiare. Trebuia să lucrez repede, fiindcă averea ni se micșorase considerabil, abia dacă mai însuma câteva monede mărunte în sertarul meu. Lucrasem binișor și la „Cele trei vârste”; Poli, cât era ea de rușinoasă și îndărătnică, dar pînă la urmă acceptase să-mi *pozeze*. Întrerupsei pentru un timp această lucrare, ca să pot termina cât mai curînd basoreliefurile sediului minier. Lucram pînă și noaptea, la lumina lămpii. Întîi făcui schițele, pe hîrtie. Apoi transpusei schițele, modelîndu-le în linii mari, în lut. Le dusei la cioplitorul de pietre funerare, de la băi, care, pe cît mi-am dat seama, nu era lipsit de aplicație pentru sculptură, și îi încredințai acestuia eboșarea unei prime forme în piatră. Îmi aminteam de un relief al lui Meuniér, care se inspira tot din viața minerilor; lucrarea îți dădea senzația că minierii lăsa-seră lucrul, pentru a-și căuta cîte o poziție demnă de fotografiat. Eu îmi pusei personajele în mișcare. Firește, m-am ferit de exploziile din mine sau de tabloul dramatic al creșterii acțiunilor miniere la bursă. Mi se scrisese să execut un frumos imn dedicat muncii. Prin asta vroiseră să-mi spună să prezint într-o compoziție îmbietoare frumusețile demne de invidiat ale muncii subpămîntene, abdomenele lor bine dezvoltate, pofta de viață idilică și melodioasă care îi cuprinde pe acești băieți grozav de sănătoși și puternici, în galeriile fermecătoare ale minei. Îmi cereau douăzeci de metri pătrați de minciună, la un preț unitar stabilit pentru consfințirea frumoasei imaginații burgheze, a clienților. Oricît mă străduii, nu reușii să scornesc mai mult de

doi metri pătrați de minciună, cantitate care însemna doar modestul procent de zece la sută din minciuna totală indicată. Aveam oarecari temeri că din pricina celorlalți optsprezece metri pătrați voi avea necazuri.

— Cel ce nu știe să mintă nici măcar atât, înșală, îi spuse preotului de la munte, care se uita cu admirație la viclenia cu care îl includeam pe Achim în tabloul meu basoreliefat, în chip de cal orb de mină, și cum exprimam prin silueta lui jalnică tragedia întunericului și beznei sociale.

Ne aflam deja spre sfârșitul lunii august, salata de pe câmp îmbătrânise îmbrăcînd forme ciudate, iar de-a lungul pîrîului grămezile de cînepă se uscaseră cu totul. Tocmai porneam spre cioplitorul din stațiune cînd văzui un străin pavoazat cu haine de turist, cu o pană șmecheră de rață prinsă la pălărie, încercînd să traverseze podețul improvizat. Avea pe el tot ce-i de găsit în vitrina unui magazin sportiv, ca articol de turism.

— Veron, mai pune un tacîm! — strigai, cînd recunoscui în vizitatorul nostru matinal pe Macskássy, fostul prieten al fostei noastre case și ocrotitor sufletesc al soției mele. Ce gînd păcătos te-a mînat încoace?

— Mulțumesc, mi-am luat micul dejun, refuză el cu răceală ospitalitatea mea entuziastă.

Avea un talent uimitor de a lăsa să-i treacă pe lîngă ureche toate vorbele care nu-i erau pe plac.

— Deși ne-a mai rămas un platou de pește și o cană de vin, făcui eu pe gazda înstărită. Niște păstrăvi frumoși și grași. Abundă pîrîul ăsta în păstrăvi.

Bănuiam motivul vizitei sale. Venise să-l ia pe Kázmér cel mic. Așadar, ăsta era răspunsul Honei la prea blajina mea scrisoare. Deși mă străduisem să pun în ea toată blîndețea și gingășia mea. Îl priveam acum și pe Macskássy cu o voieșie senină, cu un surîs indulgent, ca pe o stea palidă, îndepărtată.

— Așadar, asta e moara aceea... moara aceea atrăgătoare... moara de vis!

În urmă cu cîteva săptămîni, cînd mai aveam încredere în faptul că vom obține autorizația de a pune în funcțiune moara, mîzgălisem cu Marele Perceptor o firmă de mare efect, deasupra intrării:

MOARA „LA PRONIA CEREASCĂ”

Luasem pronia cerească de asociată fiindcă ea ar fi trebuit să rezolve problemele mai dificile legate de funcționarea morii. De pildă, ea ar fi trebuit să transporte la moară mana pe care urma s-o macin. Macskássy încuviință vesel.

— Te amețește aroma parfumată a vieții bucolice, spuse el, făcînd aluzie la mirosul înțepător al cînepei care se usca în apropiere. De altminteri, care sînt intențiile tale? Cum vrei să faci aici revoluție?

Mă distra de fiecare dată cu faptul că mă credea revoluționar. Avea cîteva idei politice mărunte, atît de mărunte, cît gramul acela de aur care poate fi laminat atît de tare încît să acopere un cal cu călăreț cu tot. Cu o asemenea idee de un gram lucra și Macskássy în schimbătoarea sa carieră politică, dat fiind că opinia publică putea fi lesne satisfăcută și cu idei atît de ușurele, dacă erau bine bătute. Astfel, Macskássy se bucurase de succese abundente. Se și folosisese de acestea pentru a-i demonstra Ilonei ce căsnicie proastă făcuse. În timpul meselor de prînz sau seară, se amuza tachinîndu-mă cu numele unor sculptori celebri pe care îi învățase din enciclopedii. Îi explică Ilonei că sînt talentat, dar că nu sînt un mare talent. Asta încă n-ar fi fost o tragedie, că doar are și mediocritatea părțile ei înscrise. În ceea ce mă privea pe mine, eram cu adevărat departe de genialitatea înflăcărată și mă mulțumeam modest și cu bucuriile flăcăruilor mai mici, dar Macskássy ținea pe legeri întregi despre nocivitatea mediocrității. El, liderul mediocrității, cel afirmat prin idei de un gram, declarase război mediocrității mele și reușise să o cîștige și pe Ilona de aliată la această cruciadă. Acest iepure sperios — a cărui filozofie de viață și convingere politică, după ce toate gazele inutile erau înlăturate, se concretizau în principiul că în caz de pericol trebuie s-o rupi la fugă, așa cum, atunci cînd arde pădurea iepurele fuge laolaltă cu vulpea —, acest iepure se mîndrea cu flerul său, care îl avertiza de fiecare dată cînd e momentul s-o tulsească. Și acum se bucura de foloasele unei asemenea fugi. Se zice că Chopin ținea în brațe un schelet, ca să aibă un impuls pentru scrierea marșului funebru. Pentru mine era suficient să privesc o clipă zîmbetul dulceag al lui Macskássy, ca să simt cea mai deplină silă față de politicieni. Cu toate acestea îl primii prietenos, ba, mai mult, îl poftii să ia loc pe

unul dintre scaunele noastre noi-nouțe, dar el preferă un buștean, fiindcă se pregătea să țină o cuvîntare prețioasă care necesita o scoarță de copac, pentru cadru și atmosferă. Atent la formularea corectă a frazelor și la poziția corectă a bastonului său de turist, declară că nu e corect din partea mea că vreau s-o jefuiesc pe Ilona de copilul ei și că pentru acest scop apelez la armele vicleniei și ale forței. Se apucă să zugrăvească starea sufletească a Ilonei și prăpăstiile ce se cascadează în inima lui Kázmér cel mic. Numărul său de virtuozitate oratorică îl impresionă atît de tare, încît, în loc de puncte, la sfîrșitul frazelor picura cîte o lacrimă înduioșată. Apoi făcu o comparație a posibilităților sanitare și intelectuale ale școlilor de la oraș cu cele de la sat și încheie frumoasa dispută, decernînd laurii, cu cîteva fine complimente, școlilor orășene. După aceasta, mă invită să mă străduiesc a medita asupra problemei, de la o oarecare înălțime morală. La acest punct apăru și Marele Perceptor, călare, înarmat cu cîteva buzdugane de stof, salutînd oaspetele cu strigăte vesele de război, astfel că nu mai putui face față invitației de a escalada înălțimile pomenite.

— Aud, bătrîne — îi scutură mîna ironic Macskássy —, aud că vrei să devii morar.

L-am sfătuit pe Marele Perceptor să-l conducă pe oaspetele nostru de vază în moară și să încerce a-i explica cum va fi cînd o vom termina de construit și cum se fabrică făina aceea de pîine pe care el și prietenii lui politicieni obișnuiesc s-o macine din paie.

Marele Perceptor i-a arătat moara, apoi, pentru a-i demonstra ce călăreț bun e, s-a urcat în șaua de lemn a lui Achim și a întins-o, stîrnind un nor de praf. Macskássy profită de acest scurt interludiu pentru a mă informa despre gravele afecțiuni cardiace ale Ilonei.

— Și încă ceva, Felméri, — își așeză mîna, cu gravitate pe umărul meu și lăsă și vocea să-i vibreze într-un ton baritonal —, cînd ai luat copilul, ai promis că atunci cînd va vrea, se va putea reîntoarce la maică-sa. Așa e?

— Așa.

— Mă bucur că ai o memorie atît de strălucită. Asta înseamnă că, dacă vrea Kázmér cel mic, îl pot lua chiar acum cu mine.

— Dacă vrea să plece, — încuviințai —, îl poți lua.

Mă bătu amical pe spate. Mă întrebă dacă mai e peștele ăla pe platou.

Mă uitai spre bucătărie.

— N-au mai rămas decît oasele, îi comunicai.

Cînd se întoarse Marele Perceptor, îi dădui de știre că Macskássy îl va duce în stațiunea balneară, unde va primi diverse prăjituri, ba poate rămîne acolo și să ia masa de prînz, dacă are chef. Iar după masă va trebui să hotărască dacă vrea să se întoarcă la maică-sa, sau vrea să rămînă aici, la moară.

— Nenea Macskássy vrea să mă ia de aici? — întrebă el foarte interesat.

— De tine depinde, Mare Perceptor. *Tu* hotărăști. Ai dreptul să pleci și ai dreptul să rămîi aici. Și pentru ca nici un factor abuziv să nu tulbure dreptul tău de a hotărî singur, eu nu voi merge cu tine. În schimb Macskássy va promite să nu-ți ridice obstacole în cazul că ai vrea să te întorci aici.

— E-n regulă, făgăduiesc, încuviință Macskássy cu un aer festiv.

— Promisiunile tale n-au nici o valoare, dădui eu din mîină. Am vrut doar să închei cu o formă oratorică tradițională.

Veron, cuprinsă de spaimă, îl îmbracă iute pe Marele Perceptor, aruncînd priviri speriate spre Macskássy, care fuma îngîmfat, trecînd în revistă, cu multă bunăvoință, munții noștri. Mai aveam o bancnotă, i-o dădui Marelui Perceptor, să nu zică maică-sa că s-a întors de la tatăl lui fără nici un ban în buzunar.

— Atîția bani, Pipescule? — se miră Marele Perceptor.

— Dacă te decizi să pleci, să-ți cumperi bomboane pentru drum. Dacă te hotărăști să te întorci, adu-mi și mie un pachet de tutun.

Haimanaua mică și vicleană dădu din cap.

— Dacă plec, bomboane, dacă mă întorc, tutun.

Nu mai scoase nici un singur cuvînt, care să mă fi orientat asupra intențiilor sale. Făcea economie pînă și la zîmbet, ca eu să nu pot descifra ce gîndește. Dădurăm mîna.

— Și dacă plec, Pipescule, îmi trimiți lucrurile?

— Ți le trimit.

— Și pe Achim?

— Și pe Achim.

— Atunci apleacă-te, Pipă.

Mă aplecai și ne sărutarăm. Dădu mîna și cu Veron. Dar Veron era femeie, vru îndată să-l corupă.

— Îl trimitem pe Achim după masă la băi, ca să nu trebuiască să te întorci pe jos, propuse ea, însuflețită. O să vină Iacob cu el, bine?

— La revedere, Iacob! — strigă voios puștiul, neținînd cont de întrebarea ce i-o pusese Veron. Și ai grijă de purici, să nu se împrăștie. S-ar putea să mă întorc după masă și atunci să știi că ți-i număr.

Se părea că Iacob avea foarte mulți purici. După cîte spunea Marele Perceptor îi ținea ferecați în pălărie.

— La revedere, Pipă...

Vorbele astea au sunat ceva mai gîtuite. Mă uitai în urma lui, se întoarce și el și îmi făcu semn cu mîna. Traversară podișca, apoi cotiră în spatele plopilor. Veron îi urmări cu privirea de lîngă tufa de măceș. Cum nu se mai îndura să plece de acolo, îmi pusei șorțul, ca să isprăvesc eu spălatul vaselor rămase de la micul dejun.

— Se vede mai bine din ferestruica podului, îi spusei, cînd văzui că nicidecum nu se îndură să se despartă de măceș.

Desfăcu șorțul de la brîul meu și îmi luă vasele din mînă.

— De ce l-ai lăsat să plece, domnu' Kázmér?

— Așa am promis. Dar încă nu trebuie să-l plîngi. Se va întoarce.

— Nu l-ați văzut, domnu' Kázmér? A dat mîna și cu Iacob.

— Și conform cărții de vise asta ce înseamnă?

— Și-au luat rămas bun.

— Păi așa se și cade, cînd pleci. Nu?

— Ba da... Continuă în șoaptă: Dacă domnul Macskássy îi povestește și lui ce v-a povestit dumneavoastră... Mă refer la boala de inimă a maică-si... Kázmér cel mic n-o să mai aibă stare aici. O să plece cu el.

Mă gîndisem la multe tertipuri, dar această înduioșătoare boală de inimă nu-mi venise în minte.

— Mi-e teamă că asta îi va asigura succesul, spusei cu resemnare.

Veron fu de părere că sînt insensibil. Ezitai dacă să-i spun sau nu că dintotdeauna mi-a plăcut să fac pe insensibilul, fiindcă mă distra mutra pe care o făceau ceilalți, dar adevărul e că

dacă la noapte patul Marelui Perceptor ar rămîne gol nu m-aş simţi deloc în apele mele.

— Veron, clăteşte-mi, te rog, sculele.

— Domnu' Kázmér, vroiaţi să coboriţi la cioplitor.

— Vroiam. Dar acum vreau altceva.

— Vreţi să lucraţi? — întrebă ea, cu suflul greu.

— Aşa obişnuiesc cînd e vremea păcătoasă. Poli mi-a zis că vine după-masă încoace.

Lucrai pînă la prînz. Înghiţirăm mîncarea în tăcere. După-masă veni Poli. Răbdă cu supunere să-i dau jos bluza. Lucram la bust, la cap, la gît şi la arcuirea spatelui. Mai tîrziu, văzînd hărnicia cu care lucrasem, îşi îmbracă dezamăgită rochia. Eu aşternui cîrpa umedă peste statuie.

— Cînd lucrezi eşti întotdeauna aşa, ca o fecioară neprihănită? — se interesă ea.

O cuprinsei pe după umeri.

— De obicei reuşesc să recuperez, Poli, tot ce am omis să fac... Tot... Îi zîmbii, fără prea multă convingere. Ia te uită, silueta aia împiedicată e a medicului...

Ihari Kanut se învăţase să-i dea tîrcoale palincii mele, abia dacă mai cloncănea un gît de băutură pe fundul sticlei.

— Auzi, Pipescule, — zise el, făcîndu-i cu mîna lui Poli, care pleca —, farmacistul ăla născut în vestă şi capelanul sînt foarte supăraţi din pricina acestor treburi imorale.

Îmi amintii că văzusem de cîteva ori aceste două figuri hogarthiene patrulînd prin preajma morii. Spionau peste tufe, cu ochii holbaţi la atelierul meu, doar că interesul lor nu se adresa sculpturii.

— Ţi-am văzut minerii la cioplitor. Ştii, în general, n-am o părere prea bună despre sculptură, iar despre statuile dumitale în special nu. Sînt prea grandioase pentru mine, Pipescule. Cu alte cuvinte, mă sîcîie. Statuile mă plictisesc. Sculptura este arta plictiselii. Nu-i aşa? — mă privi el triumfal. Ce zici de această maximă? Un scuipat de aur. Apropo de scuipat. Mai nou, baronul se ocupă de saliva şi sucul gastric al ciorilor de pe arături.

Îl condusei o bucată de drum. Se îndrepta iar spre cătunul de peste deal, la pacientul său hipernefromat. Îmi explica zgomotos ceva, iar nuiaua şi-o vîra în fiecare scorbură ce i se ivea în cale.

— În legătură cu minerii dumitale, mi-am adus aminte — se opri el în loc —, de o însemnare de-a lui Eberlein despre o anume reptilă numită iguanodon. Rămășițele i-au fost găsite într-o mină de cărbuni din Belgia... Acest iguanodon...

Îmi era teamă că se va avînta într-un discurs interminabil despre iguanodon, astfel că îl întrerupsei spunîndu-i că minerii mei vor dezgropa nu un iguanodon, ci un director de mină pietrificat. Drept răspuns, începu, fără nici un motiv, să-l înjure pe farmacist și pe cotoiul acestuia, apoi declară pe neașteptate că laptele de măgăriță seamănă cel mai tare cu laptele de mamă.

— Laptele de măgăriță, Pipescule! Ce crezi că rezultă de aici?

— Eu cred că nimic.

Arătai spre coama dealului. Iapa de culoarea chiflei a baronesei se zbenguia în porumbiște.

— Nefertiti, îi explicai medicului. A nu se confunda cu regina Nefert, care a fost soția regelui Rahotep. În schimb nu-i permis a-l confunda pe Rahotep cu Ranofer.

Medicul de plasă se opri și își scoase pălăria verde, de culoarea papagalului. Era un semn de înaltă stimă. Ultima oară își săltase pălăria atît de sus atunci cînd întîlnise în satul de jos urmele unui taur care avusese diaree. Zicea că în fața unor realizări atît de mărețe, fie ele rezultate ale spiritului sau ale organelor digestive, e încîntat să-și scoată pălăria, ca semn al stimei și aprecierii sale.

— Dar fiindcă veni vorba, să știi că ai făcut o figură pe cîinste, la castel, Pipescule! Baronul se pregătește să pornească împotriva dumitale o campanie de exterminare. Cum de ți-a dat prin cap să te răzbuni în felul acesta?

— Să mă răzbun? — întrebai, privind la iapa galbenă, care se îndepărta mergînd la pas. Ihari, aia nu era decît o figurină ordinară de lemn. O copie ordinară și teribil de rudimentară.

— Copie? Bine, dar baronul le apreciază ca fiind foarte valoroase.

— Treaba lui. Nu zic că celelalte unsprezece statui n-ar fi niște creații de o oarecare importanță artistică, dar cea de a douăsprezecea, probabil, s-a pierdut, și au încercat s-o înlocuiască cu acest ciot de lemn nenorocit.

— Îmi dai voie să-i spun asta baronului?

— Nu mă interesează baronul.

— Îl consideri timpit?

— Așa și așa. Sper că și dumneata, doctore Ihari.

Îmi luai rămas bun de la el și pornii spre pădure. În pământul argilos al dealului vitele care coborau la păscut bătătoriseră trepte. Cândva am trecut pe aceste trepte săpate de vite mînat de un mare elan trandafiriu, iar lîngă mine pășea prima mea dragoste sățioasă, fata lui Dukics. Pe atunci în străfundurile pădurii făceau gargară niște tunete îndepărtate, săgeți de fulgere se abăteau asupra stejarilor masivi și li se rupeau cozile în ei. Țineam mîna tremurîndă a acelei fete mîndre, conducînd-o printre tunete și fulgere, și inima mi se umflase de ploaie, ca un bazin de colectare. Acum bazinul era gol, uscat de secetă.

*

Drumul se întindea la marginea pădurii, apoi cotea brusc și se pierdea între copaci. De pe o stîncă acoperită de ferigă se ridică în zbor o pasăre de munte. Îmi dădea tîrcoale bîzîind o muscă albastră: mă urmărea cu încăpățînire în adîncul pădurii, îmbîcsit de mirosul greu al crengilor putrezite. Astea-s muștele putreziciunii și ale descompunerii, gîndii eu, ce-or fi vrînd de la mine? Cară-te! — o trimisei la dracu' și sfichiuii spre ea cu o nua de alun. Eram prost dispus. Putreziciune, descompunere erau lucruri pe care nu le agram în preajma mea. Simțeam o mare încordare. Îl detestam pe baron, pe nevastă-sa o socoteam excentrică și stupid vanitoasă, îl uram pe Macskássy, îl desconsideram pe notar, iar pe medicul de plasă îl găseam un cabotin sătesc, care face pe originalul. Cum eram în schimb eu? Poate că la fel de ridicol ca baronul, vanitos ca Nefertiti, călăreț de circ care evoluează pe ideile de cîte un gram, aidoma lui Macskássy, netrebnic ca notarul și tenor prim-amor rez fals care se împăunează crezîndu-se interpret al unui rol amuzant, ca acest medic de plasă cu bărbuță și pălărie verde. Dar norocul face ca ochiul omului să fie astfel alcătuit încît să nu poată vedea decît spre afară; observă doar pe baronii stupizi, pe baronesele rigide, pe medicii de plasă caraghioși și niciodată pe sine.

Între arbuști o zării pe doamna egipteană. Își legase calul de un stejar de la marginea pădurii, iar ea, stînd în mijlocul

cărării, ridicase o mână, făcându-mi semn să stau liniștit. Observai prea târziu semnul, de abia când eram la doi pași distanță de ea. Nu puteam să mă prefac că n-am băgat de seamă și să-mi văd de drum, fiindcă zgomotul făcut de mine ar fi speriat mica turmă de căprioare care se întinseseră la soare pe o pajiște înconjurată de stejari. Ce altceva puteam face, decît să mă reazem de un copac și să aștept?! Oh, romantice întâl-niri în pădure! Îmi reamintii de amuzantele stampe pe care le văzusem aninate în diferite frizerii de provincie. Ce mai tandrețe idilică emanăm și noi acum, stînd aici, sub acest încîntător umbrar de pădure, ca o mișcare întreruptă, tulburați de imaginea dulce a căprioarelor ce pasc! Care privitor n-ar fi convins că poezia noastră ilustrează umorul dulce-nătîng al unui sărut întrerupt? Viața e compusă dintr-o sumedenie de astfel de gravuri înșelătoare. Nu, nu sălășluia nici urmă de duioșie sau de umor în inima mea. Dacă sălășluia în ea ceva, acel ceva nu putea fi decît furie și dispreț înțelept. Baronul, cu bizarele sale idei fixe, încălcase granițele răbdării mele și zburda, călare pe mîrtoaga sa deșelată și prăpădită, între indulgentele mori de vînt ale demnității mele. Iar pentru Cele ce ofensase și răscolise în mine baronul, mînat de pornirile sale prostești, o găseam întrucîtva vinovată și pe soția sa. Căsnicia îi unise într-un castel, iar pe mine castelul, ca unitate ideatică, mă scotea din sărite, ca fiind un ansamblu de ființe și idei fixe, de vechi cotloane și pînze de păianjeni.

Așadar, așteptînd, mă rezemasem de trunchiul unui copac. Un bondar se străduia tocmai să-și înmagazineze ouăle într-un cuib lipit de scoarța copacului. Mai întîi își vîrî capul în toate crăpăturile, ca să vadă dacă aerul dinăuntru e curat și dacă locul corespunde tuturor normelor de igienă, apoi își strecură burdihanul într-unui și își depuse ouăle.

— Au plecat, îmi comunică Nefertiti, făcînd gestul unui agent care dă liber la circulația întreruptă.

— Și dacă nu plecau? — mă interesai eu, încercînd să-mi stăpînesc enervarea. Trebuia să stau aici pînă desear?

Își ridică mirată ochii spre mine.

— Nu... Puteai să treci oricînd.

Fiiși oblice de soare străpungeau bolta crengilor. Una dintre raze mîngîie gîtul femeii și căzu pe chipul gingaș din fildeș care îi atîrna pe piept, agățat de un lanț subțirel. Luminată astfel, miniatura deveni o pată albă sclipitoare. Ochii mei care

împroșcau sute de săgeți otrăvite spre femeie, ca niște arici furioși, se îmblînziră brusc la semnul acestei minuni a artei.

Dezlegîndu-și calul, pomi tăcută înaintea mea pe cărare, pînă ce o cracă putredă culcată de-a curmezișul drumului bară trecerea iepei.

— Îi e frică pînă și de iepuri, explică ea, fără a se întoarce spre mine. Ieri am dat de un șoldan prins în capcană. S-a speriat teribil.

— Capcană ați spus? — întrebai, devenind atent, și îmi amintii de cursele din sîrmă pe care le făcuse Iacob și le așezase, împreună cu Marele Perceptor, prin pădure. Pe aici, prin apropiere?

— Mai în sus, spre coasta dealului.

Dintre tufe apărură un om. Își scoase pălăria și o tuli iute, furișîndu-se în pădure.

— Unul dintre braconieri, constată, calmă, Nefertiti.

— Îi cunoașteți?

Îi întîlnise de cîteva ori prin pădure, în timp ce stăteau la pîndă, răspunse ea, cu indiferență. După cîte îmi dăduri seama, nu o prea interesau. Lua doar cunoștință de existența lor, așa cum tot omul știe de existența norilor, a cîinilor sau a tufelor de măceș.

— Și baronul îi lasă în plata Domnului? N-aș fi crezut asta despre el.

— Dar ce ai fi crezut despre el? — întrebă, liniștită. Mergea în față, urmată de iapă. Eu încheiam micul pluton care înainta pe cărarea îngustă.

— Că face parte dintre cei care fără a se gîndi prea mult dacă au sau nu dreptul s-o facă, le sucesc gîtul ca la niște găini.

Mă întrebă dacă îl consider un om rău? Avea în voce o nuanță de indulgență senină, voce pe care o folosim de obicei cînd avem de-a face cu oameni primitivi sau nedisciplinați.

— Nimeni nu e rău din propriul său punct de vedere. Dar știți, domnul baron are o fire impulsivă, explicai eu, încercînd să mă comport așa cum se aștepta de la mine Nefertiti, cu o bătărie puțintel rafinată. Nu prea îi rabdă pe hoți și pe ticăloși.

Îngăduința ei se accentuă și mai mult, devenind cu adevărat binevoitoare. Și eu de unde știu toate astea? — mă întrebă.

— Deoarece și eu sînt unul dintre hoții pe care domnul baron i-a prins în cătare.

Fără a se întoarce spre mine, mă întrebă dacă și eu sînt braconier.

Braconier? Mai ceva, răspunsei eu. Mai ceva decît braconier. Domnul baron nu mă pomenise încă? Femeia se opri. Dar nu întrebarea mea o oprise. Iapa îi dădea din nou de furcă. O cracă țepoasă dintr-o tufă se agățase de una din chingile harnașamentului și trebui s-o descurce. Mă întrebă în treacăt de ce am impresia că baronul trebuie să-i fi pomenit de mine. Apoi se îndreptă și îmi aruncă o privire scurtă, curioasă. Începură să clocotească în mine porniri nu tocmai prietenoase. Ia te uită, ce fracție neînsemnată sînt în socotelile baronului, de nici nu povestește toate neajunsurile cîte i le-am pricinuit. Auzeam rîsul baronului, ca fisîitul unui sifon, micile sale leorbăieli ironice și vedeam nasul său rece și cerat, țeasta sa aplecată înaintea ca un gît de contrabas și mă scoase din sărite ideea că răbdasem cu atîta blîndețe pînă acuma sîcîielile lui tîmpite.

— Nu v-o fost povestit don' baron — întrebai eu, folosind cel mai neaș accent țărănesc cu puțință — că un cioplitor pe nume Felszegi, i-o fost furat niște lemne din pădurea dumisale?

— Nu.

— Și nu v-o pomenit că același netrebnic cioplitor, pe nume Felszegi, are de gînd să-l păgubească în pămînturile dumisale, numai ca să-și facă el podeț?

— Nu, spuse ea, negînd din cap. Probabil că soțul meu a considerat neimportantă...

— Persoana mea, nu-i așa? Vreți să spuneți că a considerat neimportantă persoana mea?

Se întoarce. Aha, constatai eu, ăsta trebuie să fie acel „calm tăios”.

— Încă o întrebare, o oprii eu. Soțul dumneavoastră, vreau să spun excelența sa domnul baron nu v-a pomenit de faptul că i-am ciopîrțit un sfînt de lemn?

Se pregătea să plece, dar întrebarea mea o opri din drum.

— Un sfînt de lemn? — mă privi cu un soi de curiozitate vagă. Care?

— Avea acolo un apostol care era fals, dădui eu din umeri.

— Da... Undeva, în adîncurile ființei sale trebuie să fi pornit un zîmbet, dar pînă ce valurile lui să-i fi ajuns la buze atitudinea ei, ca un dig spărgător de valuri, supuse clipocitul slab de voioșie. Se uită în sus. Tatăl meu mi-a spus ceva, mai demult.

— Și știa și domnul baron?

— Nu cred.

Ei, iată un lucru care era iar mult prea distins pentru mine. Au o statuie falsă în casă, de care știe doamna, de care știe și tatăl doamnei, dar de care domnul, stăpînul statuii și al casei, nu știe. Sau, ca să mă exprim mai corect, excelența sa doamna nu crede că excelența sa domnul să știe. Aștia, mă gîndii eu, sînt atît de distinși încît și de dansat, dansează de la distanță. O adevărată telegamie. Căsnicie la distanță. Domnul baron nu știe că distinsa sa consoartă întîlnește în pădure diverși braconieri. Iar doamna nu știe ce războaie uriașe poartă domnul baron cu inamicii neobrăzați ai castelului. Asta se numește armonie deplină. Ce culmi fermecătoare ale neștiinței! Mă aflu în castel, intru în camera doamnei, îngenunchez lîngă ea, adunăm împreună niște foi de hîrtie scrise, și indiferența nobilă a doamnei este pînă într-atît de mare, încît nici nu mă întrebă cum am ajuns în camera ei, ce caut în castel și, colac peste pupăză, pot părăsi nestingherit odaia ei, ca o fantomă care se destramă, fără ca dînsa să ia cunoștință de prezența mea.

Mă uitai la chipul ei. Dacă am măsura dorințele lui Romeo față de Julieta cu o sută de unități-pasiune, mă gîndii eu, zău că procentul interesului meu față de această femeie nu depășește zero virgulă zero unu unități. Mă întrebă de ce mă războiesc cu soțul ei, de ce nu caut o cale de înțelegere cu el. Ne urmarea o mierlă, cîntînd batjocoritor deasupra capului nostru.

— Știți, baronesă — spusei eu, cu un zîmbet șăgalnic —, sînt îngîmfat, ca și ceilalți flăcăi sărmani de teapa mea.

— Și de ce ești îngîmfat?

— Că-mi place, baronesă. Îmi place să fiu îngîmfat. Îmi place îngîmfarea și la bărbați, ca și la femei.

— Și la femei? — aruncă întrebarea din fugă și se urcă în șa.

— La femei mai ales, interpretați cu mare deliciu rolul donjuanului de bîlci.

Asta provocă în sfârșit un mic zîmbet care se scurse pe buzele ei, ca zahărul pe marginea borcanului cu dulceață.

— Frumoasă trăsătură, recunosc ea, așezîndu-se mai bine în șa. Și... — lăsa să-i scape după o scurtă ezitare — ești mai îngîmfat cu blondele sau cu brunetele?

Era doar o amabilitate populară, nimic mai mult.

— Amestecat, prea stimată doamnă baroană, continuai eu rolul de bilci, plin de răutate și mă străduii să par neîndemînic ca un vițel tuns proaspăt. Dar am obiceiul de a mă întinde și la culori mai domnești (de pildă la cele roșii-tizian sau șatene-faraon — mă oprii la vreme din enumerare).

Asta o făcu să se însenineze de-a binelea. Nu mai avu nimic de întreat, astfel că ne luarăm, în sfârșit, rămas bun.

Pornii spre casă. Poate că de atunci se hotărîse și soarta fiului meu. Cum mă apropiam de pîrîu, creștea în mine neliniștea. Trăgeam eu urechea la glasuri. Dar în preajma morii era liniște, numai pe locul stăvilărilor gîlgîia cînd și cînd apa.

— Ei? — mă uitai la Veron, care stătea în fața podețului și croșeta. Lăsa lucrul din mîină.

— Nimic, domnu' Kázmér. Oftă abătută. Pe Iacob l-am trimis de la ora patru după el, cu calul.

— Și nu s-a întors nici Iacob?

— Nu.

— Hai să spînzurăm lămpile de bostan, luai eu hotărîrea.

Veron se uită la mine. Oi fi știind eu ceva? — mă întreba privirea ei. Aprinserăm lumînările, le așezarăm în miezul bostanilor și agățarăm lămpile de crengile dudului.

— Mîncăți ceva, domnu' Kázmér?

— De ce n-aș mîncă? Ai ce-mi da?

— Aș face o mămăliguță la tocana de la prînz... Dar, poate, ar trebui să așteptăm...

— Că tare ți-e drag puștiul ăla.

— Văd că și lui domnu' Kázmér, mă provocă, zîbind șăgalnic.

— Prostii! Pînă acum am stat să-i fac ochi dulci lui Nefertiti.

— Baronesei? — se holbă la mine.

— Ce te uiți așa la mine, ca la o panoramă? Doar știi bine că mai jos de baroane nici nu discut. Venind spre casă, cred că l-am zărit pe brutar hoinărind pe aici. Cînd mai are timp să coacă, dacă tot vine încoace să se frămînte?

Ridică din umeri.

— Vă înșelați, domnu' Kázmér. Nu vine aici să se frămînte.

— Dară?

— Cine e frămîntat și copt ca el, nici nu mai frămîntă, nici nu mai coace.

— Am înțeles. De aia e franzela lui necoaptă.

Mă privi. Nu-mi place? mă întrebă ea. Că ei îi place.

— Ce? El, sau franzela lui? — o descusui eu.

Dispăru ușurel, lăsînd în urma ei doar surîsul, ca să dezleg în el enigma. Îmi aprinsei pipa. Auzii niște vorbe schimbate în șoaptă, undeva în dosul plopilor.

— Am auzit niște zgomote — apăru în fugă, după scurt timp Veron, lăsîndu-l mască pe brutar, poate-n mijlocul celei mai frumoase fraze. Auziți, domnu' Kázmér?

Trăsei cu urechea. Se auzea într-adevăr un fel de forfo-teală, dar venea de departe și era neinteligibilă. Poate că era doar Iacob, care venea fredonînd. Avea obiceiul să cînte atît de însuflețit pe drum, de parcă ar fi fost ministrant. În curînd vocile se înmulțiră, crescură în intensitate și în scurt timp deveniră un șuvoi dens care se rostogolea voios și iute de-a lungul șirului de plopi. Deslușirăm vreo patru-cinci glasuri în șuvoi, dar nici unul nu părea a fi glasul Marelui Perceptor.

— A plecat, șopti Veron, gîtuită de emoție.

Primul trecu peste podeț cățelul. Apoi traversă precaut Marele Perceptor, conducîndu-și cu grijă calul, de dîrlogi, peste grinzile șubrede. În urma lui venea Iacob și apoi apăru un grup neclar și străin.

— Servus, Pipescule! — mă salută cu entuziasm Marele Perceptor.

— Și tutunul? — întrebai eu.

— Iacătă și tutunul... Dar să știi că mi-am cumpărat și bomboane. Îți dau îndată restul.

Îlduse pe Achim sub șopron, scoase de pe el șaua de lemn, îl întrebă dacă nu vrea să bea apă după bomboanele de mentă, apoi îi dădu binețe lui Veron și își invită camarazii sub lămpile de bostane.

— Pe ăsta, hlizitul, eu l-am fabricat, arată el spre unul din bostani.

Micii specialiști în bostane priveau muți la acest dud miraculos. Pînă și cîinele se uita, cu capul lăsat într-o parte, la lumina ce se strecura prin ochii și gurile figurilor rînjitoare.

— Singur l-ai făcut? — se auzi un glas neîncrezător și invidios.

— Sigur că singur, amice cocoș, îl lămuri Marele Perceptor.

Escorta desculță se minună multă vreme de priveliștea artistică a dudului luminos, apoi porniră, tîrșîind roțile făcute din floarea soarelui înfipte într-un băț și dispărură în întunericul serii.

— Mi-am cumpărat și un briceag, Pipescule. Nu te superi? Are și tirbușon.

Ne așezărăm la masă. Îl întrebai la ce-i trebuie lui tirbușon? Îmi spuse că îi va trebui cînd va crește mare și va pune să i se aducă bere. Veron, de fericire, rîdea cu gura pînă la urechi.

— Dumneata de ce nu te așezi niciodată aici, lîngă noi? — mă răstii la ea. Ți-o fi rușine cu noi?

Dădu din cap. Gluma obișnuită îi trecu pe lîngă ureche. Mai are de lucru, răspuse ea. Și apoi, ei îi place acolo, pe banca de piatră, lîngă pisică. Mă dusei după un scaun și îi poruncii să ia loc.

— Vă rog, domnule Kázmér — mă rugă ea, fisticită —, nu mă puneți cu de-a sila.

Și profitînd de o clipă de neatenție de-a noastră, plecă și nu-i auzirăm decît fișîitul aripilor, ca la vrăbii. Pînă la ora culcării nici că o mai văzurăm la față. Cu toate că o strigarăm de mai multe ori.

— Frămîntă aluatul, zise Iacob prostește. Nu înțelese propria sa glumă, dar rîsul se revărsă năvalnic prin dantura sa știrbă.

În jurul lămpașului se învîrteau nenumărați fluturi și insecte de noapte. Din întuneric ieșiră grijulii cîțiva fluturi mari și se așezară în petele de lumină din preajma lămpii. Era liniște, ascultam doar cîntecul greierilor.

— Ei, și cum a fost cu Macskássy?

— Niciicum, Pipescule. Vroia să te las aici... Am mîncat vreo cincî rulouri cu frișcă.

— Ți-era milă să-l lași aici pe Achim, nu-i așa? — îl întrogai eu.

— Mi-era tare milă. Și am mâncat și înghețată.
— Cîte porții?
— Trei. Avec frișcă. Tu, Pipescule, ai lucrat?
— Cu toată rîvna, raportai eu. Și mă înjura Macskássy, de
mă trecea Dunărea, este?

— A spus că... că... zicea că nu ești un sculptor prea gro-
zav... și că n-ai să poți nici să mă întreții aici, din sculptura ta.
I-am spus: nene Macskássy, lăsați asta în grija lui Pipescu.

Ne ridicarăm de pe bătrîna piatră de moară. Stelele cădeau
de pe cer, descriind traiectorii largi. Ne mai uitarăm la ele un
timp, apoi ne duserăm la culcare. Cît ne dezbrăcarăm, vor-
birăm despre stelele căzătoare. În cameră scîrțiau scîndurile noi
ale podelei, iar în jurul paturilor se simțea aroma proaspătă
de sacîz a grinzilor. Odaia era cuprinsă de respirația densă a
pădurii.

— Și acum mă înscrii, Pipă?
— Da.
— Atunci, noapte bună.
— Noapte bună.
— Foaie verde păpușoi, încep el să recite voios. Pipescule,
dormi?

— Acum încep.
— C.m.î.? Cînd mă înscrii? Dim?
— Dim.
— ...S...
— ...S...

Aceste două sîsîituri blajine însemnau consoana „s” din
„somm ușor”.

**Marele Perceptor e vîrît cu nasul în prundiș.
Voalurile de măreție ale învățătoarei.
Îndoliate boabe de fasole**

Un extaz bătrînicos puse stăpînire pe pădure și pe poala muntelui, fantoma lui Van Gogh le colinda purpurie și galbenă. Norii se chirciră în forme hidoase, roșii și florile de mac ardeau amețite în lunca de lîngă arătura lui Fülöp. Dar toată această beție era doar un vis, extemporalul școlar al agoniei care se apropie. După-mesele, cînd mă plictiseam de muncă, făceam cîte o plimbare prin pădure, privind rotirea vulturilor și a uliilor. Marele Perceptor ar fi vrut să știe cam cîți cai putere avea motorul unui vultur. Aerul greu îți dădea senzația că rîul se ridică în sus, iar bacul, din pricina condițiilor atmosferice, părea că se topește în aburi. Fülöp se apucase de arat, vedeam de departe silueta sa cocîrjată. Albine amețite se loveau de noi, iar prunele începuseră să-și lepede pielea brumărie.

— Pipă, uite doi vînători.

Amîndoi cărau o singură armă, dar vreo jivină sau pasăre nu căra nici unul. Era notarul cu coțopistul său.

— Holario! — strigă el.

Mă întrebă dacă știu că mi s-a refuzat memoriul în chestiunea morii. Îi spusei că voi face un recurs pe numele lui Veron. Nu știu, mă întrebă el, umflîndu-se în pene de bucurie, că morăritu! este o breaslă care cere calificare?

— De parcă dumneata ai avea calificare. Că și dumneata ai moară. Și deși n-ai moară de vînt, știu bine că dinspre moara dumitale mă bate vîntul.

Se întărită, arătîndu-și țepii, ca un arici. Scuipă spre mine nu știu ce adjectiv. Îi făcui un semn prietenos să vină puțin mai aproape că vreau să-i spun ceva și n-aș vrea să audă și trepădușul lui.

Cînd se apropie, îi spuse:

— Ascultă, măi, vierme, măi, rîmă nătîngă! Că nici de rîmă nu ești bun. Ia aminte că, vrei, nu vrei, eu pornesc moara.

Îi întorsei spatele și plecai. Cînd ajunserăm jos, în preajma satului din vale îl întîlnirăm pe Birtalan, dulgherul. Venea de la tîrgul de vite și tîra după el o vacă prăpădită. Pirpirie cum era, nu părea mai mare ca o capră.

— Ei, ai reușit, în sfîrșit, s-o procuri?

— Domnu' Felméri, am luat-o treptat-treptat. Se opri, să mai cîntărească și el odată cu unicul său ochi animalul slăbănog. Cînd oi mai avea niște bani, i-oi pune lîngă vacuța asta mică și mi-oî lua una mai mare. Acum a trebuit să dau paralele la școală pentru nepotu-meu.

Înscrierile se amînaseră cu o săptămînă. Mai ezitai și eu o zi-două, întrebîndu-mă dacă n-aș face mai bine să-l duc pe Kázmér cel mic la școala din oraș, dar Veron, ca o carie domoală, atîta tot săpă printre gîndurile mele pînă ce mă convinse să-l înscriu la școala din satul de jos.

— Haidem — îi făcui semn într-o dimineață Marelui Perceptor —, mergem să ne înscriem.

Pășeam voios, preocupați fiecare de gîndurile care îl frămîntau. Astfel pășeam și eu lîngă taică-meu în urmă cu vreo treizeci și doi de ani. Eram încălțat cu ghetete noi-nouțe din piele de vițel, cu blacheuri elegante și cu apărătoare de vîrfuri din tablă. Taică-meu își periașe mustața, curățînd-o de făină. Numără pe masa învățătorului taxa școlară în filleri de aramă. Eu, fără a aștepta sfîrșitul numărătorii, ieșii fuga în curte, la viitorii mei colegi și pe unul dintre ei îl și bătui de îndată. Și acum mergeam pe același drum, ocolind șobolanii care se agitau prin cositură. Doar după înscriere s-a schimbat programul intrucîtva. Fiindcă, în timp ce eu plăteam taxa școlară, un mucos zănatic îl vîrî pe Marele Perceptor cu nasul în prundiș. Cînd ieșii în curte îl găsiu cu pălăria plină de praf și cu gura știrbită a plîns.

— Ai necazuri? — îl întrebai zîmbind.

I se umplură ochii de lacrimi. Se apropie codindu-se de mine și mă rugă să mă aplec.

— Să știi că plîng numai fiindcă m-a răpus pe nedrept, îmi comunică, în șoaptă, smiorcîindu-se la urechea mea.

— Păi vezi, tocmai asta-i partea amuzantă — îl încurajai și îi ștersei pălăria de praf —, cînd sîntem bătuți pe nedrept.

— Nu-i faci nimic? — arătă el spre micul cocoș, care se pitise lângă gard.

— Tu ce părere ai?

Medită puțin, apoi îmi răspunde că ar vrea să rezolve singur această problemă. I-am promis cândva să-l învăț boxul. Când începem?

— Mfine. De altminteri mă bucur că ai scăpat de treaba asta. Măcar celelalte lovituri nu te vor prinde nepregătit.

Îșiridică brațul. Vocea lui suna din nou sigură.

— Poți să vii încoace, Fănică Așchie. Îi făcu semn inamicului său speriat. Taică-meu nu-ți face nimic. Dar o să ai de furcă cu mine... Până atunci să înveți și tu regulile boxului.

Apăru și învățătoarea în curte și anunță cu voce tare că serbarea de deschidere va începe peste câteva minute. O întrebai dacă pot intra și eu puțin în clasă. Era tânără, vioaie, cu buze roșii, dar mă privi cu multă asprime.

— Cu ce scop?

Părea întruchiparea măreției pedagogice, fecioria tocilară cu fustă scurtă și cu picioare agreabile. Aceste picioare tinere și înțeleghătoare mă umplură de curaj.

— Învățătorul meu era un bătrînel ofticos și plăpînd, îi relatai eu, mai mult ca să-i pot răspunde ceva, fiindcă scopul de care mă întreba ea cu atîta severitate era încă și pentru mine destul de tulbure. Știi, poate din cauza amintirilor, apucaii la întîmplare o zdreanță nesigură a scopului meu.

— Amintirile? — și văzui că e contrariată de-a binelea. Regulamentul școlar nu prevede luarea în considerație a amintirilor. De altminteri, ai deranja cursurile.

Oh, nu e sigur, negai eu, dînd din cap. E drept că pe vremea cînd eram elev în clasele primare înfîgeam stegulețe în fundul muștelor și le dădeam drumul prin clasă; nici că se opreau pînă la catedră. Dar nu-s motive de îngrijorare, nu mai vatăm nici o muscă. Mă întrebă care este ocupația mea. Dumnezeu știe, mărturisii cinstit: mă ocup de tot felul de treburi.

— Dar trebuie s-o știi și dumneata, mă lămuri ea, distantă. Ce scrii de obicei în rubrica unde se trece ocupația?

— Te-ar liniști dacă ți-aș spune că sînt ascuțitor de cuțite deartă?

Asta o făcu să se înfășoare definitiv în vălurile ei de măreție. Îmi mai comunică tăioasă că nu m-a întrebat de

capriciile mele, ci de profesiunea mea, și mă părăsi. Eu o urmai în sala de clasă și, trecînd printre omuleții zgomotoși, ca niște bețigașe, mă așezai; în ultima bancă. Învățătoarea bătu în masă cu un ciocănel. La acest ciocănit zgomotul încetă brusc și clasa își aținti ochii asupra învățătoarei, urmărind-o cu atenție, de parcă ar fi fost o iluzionistă, să vadă ce fel de șerpi sau iepuri pedagogici va reuși să extragă din cutia enigmatică a tăcerii. Peste clasă se așternuse liniștea și mirosul dulceag de cînepă umedă. Învățătoarea le ordonă scurt elevilor să-și ridice mîinile. Cunoșteam chestia asta. Vroia să-i dibuie pe cei cu unghiile murdare. Urmau după aceea gîturile murdare și urechile nespălate. Toți copiii, pînă și Marele Perceptor, începură să-și zgîndăre unghiile, să-și scobească urechile. Cei mai isteți lucrau cu salivă. Unul dintre prichindei, care nu prididea să-și îndepărteze straturile mai dese de jeg, îi pîrî de îndată învățătoarei pe cei care se ajutau cu scuipatul. Eu, în cazuri din astea, mă grăbeam să-mi acopăr unghiile cu cerneală, fiindcă cerneala, după cum o știm bine și din exemplul sepiei, acoperă binefăcător aspectul real al lucrurilor. Țștia mici, sărăcuții, încercau să scobească cu vîrfurile penișelor urmele lăsate de culesul cartofilor. Învățătoarea arătă spre Kázmér cel mic și îl întrebă cum îl cheamă.

— Felméri Kázmér, se prezentă Marele Perceptor serviabil.

Ce clipă înduioșătoare era pentru mine aceasta în care îl vedeam pe Felméri Kázmér, mica mea copie, surprinzător fidelă. Iată, mă gîndii eu, soarta mea adeseori zgîrcită și capricioasă mi-a dăruit o clipă frumoasă, asta în care pot privi ochii sclipitori ai fiului meu, nasul său cîrn, încă neformat și pielea măslinie catifelată o obrăjorilor săi. O filozofie dulceagă puse stăpînire pe gîndurile mele și mă cuprinse înduioșarea, care eșuase de atîtea ori în trecut, ori de cîte ori încercase să se furișeze în mine. Ajunsesem pe culmile sublime ale paternității și mi se întindeau în față cele mai trandafirii priveliști asupra viitorului.

— Enumeră-mi principalele lacuri din Europa.

Marele Perceptor rămase dator cu vreo două-trei lacuri, între ele și cu lacul Zuider, de care eu unul eram convins că fusese de mult asanat. De altminteri, de lacul Zuider uitaseră și mulți alți oameni. Și, în afară de asta, probabil că era un lăcușor neînsemnat, o cantitate neglijabilă în mulțimea co-

vîrșitoare a celorlalte lacuri. Dar învățătoarea nu vroia să țină cont de circumstanțe atenuante.

— Un elev în clasa a patra, Felméri, ar trebui să le știe ca pe apă, îl admonestă severă pe Marele Perceptor. În schimb, n-ar trebui să se bată. Urechile ți-s pline de praf. Te-ai bătut. Și nici unghiile tale nu-s destul de curate. Crezi că-i frumos să umbli în halul ăsta?

Oh, aceste profesoare de bună-cuviință! În trei fraze nenocite, trei reguli de bună purtare! Cîtă bună-cuviință mai înghesuiseră și în mine!

— Te-ai bătut?

Marele Perceptor se uită la mine. Mă întreba din ochi dacă să spună că nu s-a bătut, ci l-au bătut? Privirea mea îi răspunse: n-are importanță.

Înțelese.

— Da, m-am bătut.

Și acuma urmă una din acele lecții binecîvîntate, care se străduiesc cu atîta ineficiență să-i aducă pe calea cea bună pe delincvenții juvenili. Îmi luai bocceaua de amintiri și, lăsîndu-l pradă pe Marele Perceptor nenumăratelor reguli de bună-cuviință ale învățătoarei, plecai pe neobservate.

Am făcut-o și pe asta, îmi zisei eu. Data viitoare mai vin pe aici cu nepotu-meu și, dacă m-ar lăsa cumva uitat aici pe pămînt pînă atunci, vin și cu strănepotu-meu.

Pe gard erau înșirate, la uscat, ciupercile. De ușa bucătăriei era agățată o colivie în care zburda un canar. Cîți ani o fi avînd învățătoarea asta, mă întrebai eu, de s-a și aprovizionat cu un canar?

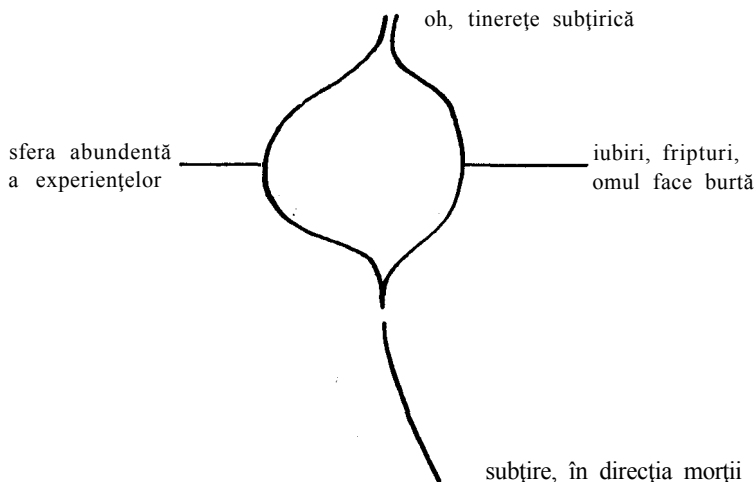
Îmi îndreptai pașii spre poștă. Așteptam, cu strîngere de inimă, scrisoarea Ilonei. Frunzele de viță sălbatică se coloraseră în sîngeriu, de-a lungul curții dirigintelui poștei.

— Oh, maestre! În carne și oase! — mă întîmpină surescitat poștașul. Sub aparatul telefonic zării doi saci plini de cartofi. Deasupra lor, cîteva legături de ceapă. Din păcate azi nu aveți nici o poștă... Regret din suflet.

Și eu care răsufлам ușurat! Așa trebuie să se fi simțit și măgarul care a pornit de acasă cu un sac de sare în spinare și pe drum a traversat un rîu. Sarea și îngrijorarea se dizolvaseră. Mă uitai înveselit la funiile de ceapă.

— Știți, maestre — îmi explică rușinat tînărul —, pentru la iarnă... Omul este sclavul burții sale... uneori... puțin...

— Ceapa — căutai eu să-l liniștesc — este simbolul vieții.
Făcui repede un mic desen ilustrativ, pe un petec de hîrtie,
alăturînd și explicațiile necesare.

— Într-adevăr! — se entuziasmă dirigintele poștei. E nemaipomenit de simbolic. Nemaipomenit! Deși, în ceea ce mă privește, nu mi-o luați în. nume de rău, dar n-aș asocia dragostea în felul acesta cu fripturile și cu volumul pîntecelui... Fiindcă, oricît, dar dragostea se bucură de un soi de binecuvîntare dumnezeiască... Gîndiți-vă, maestre, la frumusețea mîntuitoare a dorințelor... Cît de goală și inutilă mi-ar fi viața, dacă n-aș cunoaște dorul!

— Oh, Nefertiti! — adăugai eu, binevoitor.

Vroiam să plec, dar mă rugă să mai stau ca să-mi citească ultima sa poezie, scrisă în noaptea aceea. Începea cu un bîtlan care trecea în zbor, dar îi atrăseși de îndată atenția că este eronată din punct de vedere ornitologic, fiindcă în regiunea noastră nu există bîtlani, cel mult nagîți și cocostîrci. Asta îl puse pe gînduri, apoi mărturisi rușinat că n-a găsit rimă la cocostîrc.

— Cum așa? — strigai eu dezamăgit și indignat. Ce înseamnă asta? Asta-i poezie? Dacă nu găsim rimă, nu ne

mai putem exprima? Ia încearcă atunci cu nagîții, îi propusei mai apoi, împlînzit.

Căsa ochii la nori, vizibil frămîntat. Buzele i se mișcau, fără a rosti vreun cuvînt. Închise de vreo două ori gura. Țsta trebuie să fi fost nagîțul.

— Îl pun la plural, oftă el, din adîncul pieptului.

— Cerul să te aibă-n pază! — îmi luai rămas bun. Cerul să te păzească cu răbdare, domnule diriginte al poștei regale maghiare.

Și plecai, lăsîndu-l să-și înmoaie tocul regal maghiar în călimara oficiului poștal spre a corecta poemul dedicat taci-turinei regine de gheață, lui Nefertiti.

Cioplitorul de pietre funerare lucra cu sîrg; diminețile marcam cu dalta siluetele personajelor, iar el apoi le adîncea. Îl trimisei și pe Iacob să stea pe lîngă el; dacă tot nu puteam face morar dintr-însul, măcar să învețe cioplitul. De altminteri, lucrarea era pe sfîrșite. Scrisei o scrisoare direcțiunii minelor, cerînd bani, pentru a-l putea plăti pe cioplitor. Nu-i vorbă, nici eu n-o duceam strălucit cu banii; chiar că ajunseseam să ne cheltuim ultimele rezerve.

Trecui și pe la Ferenc ca să discut cu el prețul transportului pietrelor. Ferenc tocmai stătea călare pe acoperiș. Fixa un par în vîrful acoperișului, ca să aibă pe ce se așeza ciurile, la iarnă, cînd or năpădi comuna. Făcuseră ferfeniță vechea creastă de stuf a casei. În cele două colțuri ale acoperișului se țineau semeți doi cocoși de ceramică.

— Asta ți-e firma, nu-i așa? — îl ironizai eu —, ca la armăsarii de montă.

Fiindcă și Ferenc era un cocoș semeț. Mă întrebă dacă e adevărat că vreau să pornesc moara fără autorizație. Îl lămurii că eu nu vreau, dar moara mea se află în situația vagonetului din vîrful dealului: uneori pornește și de la sine. Și în cazuri din astea nu-l întrebă pe cantonier dacă are autorizație să pornească.

Încerdac văzui cîțiva saci cu cartofi frumoșii, rozalii.

— La anul o să avem și noi, declarai eu, încrezător.

— Dacă nu-i mănîncă viermii de sub pămînt, mă temperă Ferenc de sus, de pe acoperiș.

— De ce? Poate că-i și vezi pregătindu-se, de acolo, de peacoperiș?

Se uită spre grădină și începu brusc să blesteme cu năduf.

— Sînt mulți viermi? — îl întrebai, crezînd că vrea să mă ia peste picior.

Dar el își dădu drumul iute pe scară, apucă un băț și alergă spre grădină. Văzuse doi berbeci care se luaseră la hartă, de le trosneau coarnele și capetele. Odată cu venirea toamnei îi apucau năbădăile, stăteau și se priveau ceasuri întregi, apoi se azvîrleau unul asupra altuia, de nu-i puteai despărți nici cu parul. Ferenc izbuti nu știu cum să-i potolească, dar în curînd reîncepură lupta. Atunci împinse între ei o scîndură în care se năpustiră cu furie vreo zece minute, pînă ce își dădură seama că se războiesc cu o bucată de lemn.

Peste cîteva zile Ferenc cără o parte din pietre la gară. Mă dusei și eu cu el, ca să supraveghez încărcarea lor. Marele Perceptor mă văzu și fugi după mine. Fusesse la Austerlitz să-și cumpere creion și radieră. În fața cofetăriei Ihari Kanut îi făcea de petrecanie unui păhărel de palincă.

— Ascultă-mă, Pipescule — strigă el —, cine era individul care a venit data trecută cu fiul dumitale? Te-a făcut cu ou și cu oțet.

— M-am obișnuit, Crevete Turturică. Dar ia spune-mi, nu bei dumneata nițeluș cam prea mult?

— Prea ce? — se rățoi la mine. Băutura asta n-are mai mult alcool ca berea de cal. Hei, domnule Mare Perceptor! Ia vino încoace. Am văzut data trecută ceva la gîtul tău.

Pipăi gîtul Marelui Perceptor.

— Are ganglionii inflamați, spuse el și mai dădu dușcă un păhărel. Dudai, fi-ți-ar obiceiul al dracului, ce fel de urină mi-ai pus în pahar? Pungaș nepricopsit! Dar ce sînt eu? W.C. englezesc? Se întoarse spre mine. A avut vreo infecție acută?

Nu pricepui.

— Despre ce infecție vorbești?

— Despre infecțiile astea de tebece.

Pusei mîna pe gîtul Marelui Perceptor. Degetele mele căutau, neîndemînatice, orbecăind. Infecție de tebece! Ce tot vorbește acest... Dădui peste o umflătură de mărimea unui bob de fasole. Apoi peste încă una. Degetele mele crispate întîlneau o umflătură după alta.

— Doctore Ihari, nu înțeleg... Ce sînt aceste...

— Infecție, Pipescule. *Verstanden?* Iar cu dumneata, Dudai, depozit de jeg ce ești, mai discut eu. Se uită la mine.

Ei, ce te holbezi în halul ăsta? Infecție. Nu înțelegi? Ai făcut bine că l-ai adus încoace. Nu-i nimic grav. O să-i treacă. La vârsta asta sînt frecvente umflăturile de acest fel. Principalul e aerul curat.

Pusei mîna și pipăii din nou gîtul Marelui Perceptor. Găsii un bob de fasole, un bob de porumb și cîteva boabe de grîu. Medicul mă întrebă ce gînduri am cu moara. Îl priveam neclintit.

— Cu moara... Mă gîndeam cu neplăcere la faptul că îmi dau la iveală temerile și gingășiile în fața acestui om care făcuse să explodeze în mine ceva sigur și permanent și liniștit, iar acumă discută mai departe, cu această indiferență profesională, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Ce intenții am cu mora? Păi cînd voi avea niște bănuți, o s-o pun la punct și o să o pornesc.

Începu să rîdă.

— Chr... Chr... — imită el rîsul baronului. Și ce părere va avea de asta ursarul? Știi că ieri la taroc i-am cîștigat pianul. M-a întreat în timpul jocului de ce beau eu palincă și nu beau lapte de iapă bătut. Fiindcă a citit el că păstorii de porci huno-ugrici beau lapte de mîrtoagă. I-am spus: ascultă, măi, neandertalezule, hai să jucăm pe ceva mai consistent. Țăranca mea a văzut la țăranca ta un pian și rîvnește la el. Am frecat masa aia pînă ce i-am cîștigat pianul. Acuma vrea să mă denunțe pentru înaltă trădare.

— Spune-mi, Ihari... — îl întrerupsei eu.

— N-ai de ce să fii atît de speriat. Dudai, unde te-ai cărat în smochingul ăla jerpelit? Adu-mi o țarie... Pipescule, n-ai nici o grijă. Aer, haleală, punct. Uite, am avut și eu la gît asemenea boabe. Și vezi ce bou mare și vînjos m-am făcut?

Pe cîmpul cosit otava zăcea abătută, o doborîse, în zori, ploaia. Mă simțeam și eu acum o otavă abătută și tristă. Infecție acută? — căutam cu gîndul printre trecutele boli ale lui Kázmér cel mic. Nu, nu-mi aminteam de nici una. A avut scarlatină și, înainte de asta, pojar. Dar astea nu puteau provoca o infecție tuberculoasă. Mai precis — îmi corectai propriile gînduri stupide — aceste două boli nu au nimic comun cu umflăturile. Maladia asta se strecurase în taină la noi.

Îmi pusei mîna pe umărul Marelui Perceptor, ca atunci cînd m-or năpădi iar grijile să pot număra încă o dată și încă o dată înfricoșătoarele boabe de la gîtul său.

— Pipă, nu-ți face griji. Puștiul mă privi, zîmbind. N-am nici pe dracu'!

— Da, — încuviințai ușurel —, și eu sînt de aceeași părere. Dar cred că n-ar strica totuși să ne întoarcem și... să cumpărăm un termometru.

— La ce ne trebuie, Pipă? — se opuse Marele Perceptor cheltuielilor inutile.

— Nu strică să avem un termometru în casă.

Ne întoarserăm la farmacie, cumpărarăm un termometru și plecarăm spre casă. Încercam să mă gîndesc la altceva, dar cuvîntul acela înspăimîntător, *tebece*, nu vroia să-mi iasă din cap. Mă oprii sub un păr sălbatic.

— Mare Perceptor, hai să ne așezăm nițel, propusei eu. Nu ți-e cald?

Era o lună septembrie călduroasă și nu puteam decide dacă dogoreala pe care o simt pe pielea băiatului este din cauza anotimpului fierbinte, sau a infecției, așa că îi pusei termometrul sub braț. Stăturăm vreo cincisprezece minute, așezați pe marginea șanțului, la umbra părului sălbatic. Apoi îi scosei termometrul de sub braț.

— Facem prinsoare, Pipă, că nu am nimic?... Cît e?

— 36,8.

— Asta-i mult?

— Nu. Nu cred că-i mult. Deși optul ăsta ar putea fi și ceva mai mic. Să zisem, vreo șase. Dar — adăugai eu, cu mult mai liniștit — cred că acum e timpul să mergem. Ni se arde toată mîncarea.

Eram mai liniștit, dar în curând îmi veni în minte că acel opt pînă după-masă poate deveni nouă, ba, chiar întreaga cifră zecimală poate căpăta alt aspect. Mîngîiai ușurel ceafa Marelui Perceptor. Mă spiona surîzător.

— Iar ești îngrijorescu?

— Nici prin gînd nu-mi trece, mă dezvinovății eu. Mă gîndeam la moară. Cum vom avea niște bani, o vom pune în funcțiune.

— Ura! — se auzi răspunsul însuflețit.

Profitînd de clipele de entuziasm, reușii să-mi strecor iar degetele la bobițe. Gîndurile mele speriate se învîrtiră toată ziua, cu temeri de cloșcă, în jurul gîtului său. Norii mei nu se destrămară decît atunci cînd Veron — la rugămintea mea, dar aparent fără a-mi da de știre —, îi luă din nou

temperatura Marelui Perceptor și îmi comunică în taină că optul acela se prăbușise la șase.

— Pot să văd și eu termometrul? — mă arătai puțin bănuitor.

Dar toate erau în regulă. Și ca să fie și mai bine, așternurăm cele două dormeze sub dud. Îl sfătuii pe Marele Perceptor să respire adânc, pe cât posibil să inhaleze întregul aer ozonat și aromat al nopții.

— Să dormim, Pipă... Lui Fănică Așchie azi i-am sucit brațele la spate. Nici nu mai putea să miște... Dar nu-i așa că nu te mai gîndești la bobیțele alea?

— Nici pomeneală.

— Atunci, noapte bună.

— Noapte bună.

Mă rezemai în coate și mă uitai multă vreme la mutrișoara lui adormită, luminată de lună.

9

Ilona!

Afinele se albăstriseră, iar în pruni hameiul își scutura clopoțelele îngălbenite. Mă dusei pînă la Fülöp, care se îndeletnicea cu aratul de toamnă. Părea o rădăcină de formă omenească înfiptă în locul său pietros, străduindu-se să inhaleze, cu mari eforturi, umiditatea, dătătoare de viață.

— Ce mai e nou în lumea mare, Fülöp?

— E pe cale să se schimbe.

— Ne vor da cîte o bucată de pîine mai mare?

Se opri din lucru.

— Pînă atunci mai va. Acu', deocamdată, avem necazuri cu cozonacul. Pe ăla trebuie să-l luăm, și atunci ne va crește și bucată de pîine.

Era de părere că prea sînt mulți inși netrebnici, care se îndoapă, pe nedrept eu cozonac. Oamenii se dedau mai mult la jafuri ca înainte vreme. Prădarea e permisă, pretutindeni, nu așa cum era, pe vremuri, doar în orașele cucerite. Dar lumea asta de jefuitori va apune în curînd.

— Pămîntul, domnule Felméri, este destul de mare, am încăpea pe el și ne-am sătura cu toții. Știi cîte mașini sînt în posesia omenirii? Cîte să producă de mîncare la zece miliarde de oameni...

Vorbele lui aveau oarecare sens, numai că nu știa să le lege mai acătării. Nu-i vorbă că îl și sîcîiau jandarmii destul pentru ele. Trecui peste șaua muntelui, să mă duc la tăietoria de lemne, ca să caut niscai scînduri bune pentru stăvilar și pentru lopețile roții. Cîmpia era acoperită de țesutul strălucitor al pînzelor de păianjen. La întoarcere, trecînd prin fața castelului, o zării pe Nefertiti. Nu aveam pălărie pe cap, astfel că o salutai ridicînd o mîină. Trecurăm unul pe lîngă altul, de-a lungul

gardului, ea pe dinăuntru, eu pe afară. Mă uitam la vinișoarele rozalii ce se întrezăreau sub pielea ei, dar nu putui să nu remarc că iarăși umblă de parcă ar fi îmbălsămată. Nu-mi acordă nici un fel de atenție. Degeaba, mă gândii eu, balsamul tău e fals, cel mult dacă sufletul ți-e uscat.

Un pui de vrabie zburda prin praf în urma maică-si. Din când în când o oprea, își deschidea cioculețul, pretinzându-și porția de mâncare. Maică-sa apuca iute vreun rest și îl vîra în gura puiului nesățios, dar acesta tot nu se mulțumea, cerea în continuare, la care mama sa, ocupată cu propria sa hrănire, îl păcăli, vîrîndu-și ciocul gol în gura pușorului. Îmi adusei aminte de Ilona. Doica era odată plecată. Kázmér cel mic își căsca cioculețul, flămînd. Ilona, care le relata prietenelor sale tocmai o întîmplare hazlie, îi întinse un deget. Copilul îl înfulecă lacom, pentru ca peste o clipă să protesteze, printr-un scîncet dezamăgit, împotriva păcălelii.

Acasă, Veron mă primi cu știrea că Ilona e în stațiunea balneară și că i-a trimis vorbă lui Kázmér cel mic.

— E de rău, dădu ea din cap îngrijorată.

Veștile de genul acesteia, cu sosirea Ilonei, provocau anumite modificări cosmice. Graurii nu mai reușeau să imite cu atîta succes cîntatul cocoșilor ca în alte dăți, libelulele își pierduseră culoarea, iar soarele lumina curtea mai gălbui, mai murdar, de parcă s-ar fi strecurat printr-un strat de fum. Pînă tîrziu, după-masă, îi simțirăm din greu lipsa. Îl trimiserăm pe Iacob la băi să vadă ce s-a întîmplat cu Marele Perceptor, dar nici nu ajunse bine sub șirul de plopi și ne comunică îmbucurătoarea veste:

— Vine...

Dar Marele Perceptor nu venea singur. Îl însoțea Ilona. Se apropia zîmbind, cochetă și zveltă.

— Ai o mină bună, Kázmér.

Îmi întinse mîna.

Și eu mă comportai prietenos. Îi spusei că și ea are o culoare bună. Fața ei semăna oarecum cu un ou de lebădă: puțintel palidă, puțintel tulburată.

— Vino, Ilona, stai jos, mă arătai deosebit de atent și curtenitor. În ultimele noastre luni nu mai eram blind cu ea, decît în momentele cînd vroiam să-mi ascund supărarea. Șezlongul ăsta l-am cumpărat gîndindu-mă la dumneata.

— Ce romantic ai devenit!

Se așeză, emanînd din toată ființa un surîs indulgent. Era elegantă și prestantă.

— Oh, — rîsei și eu —, omul învață cu timpul să fie și romantic.

Mă privi.

— Știi, mi te imaginam ca pe un pustnic sălbatic de la munte. Cu sprîncene stufoase și riduri severe... Sînt doi ani, nu-i, așa, de cînd nu ne-am văzut.

— Doi? Eu am sentimentul că noi nu ne-am văzut cu adevărat nici înainte.

— Bietul Kázmér — rîse ea —, așadar, dumneata ești o victimă a faptului că eu sînt oarbă. Sper că n-ai vorbit serios?

Ne uităram unul la altul, ca doi oameni care își cunosc secretele, își cunosc ascunzătorile, prefăcătoriile, își știu dorurile și dezamăgirile; ne uitam, ne cercetam binecunoscutele ascunzișuri în care ne păstram fiecare micile superstiții, temeri și prejudecăți. Investigam cu razele noastre, prin adîncul pupilelor, straturile mai întunecate, mai tainice ale pornirilor. Puteam observa tot ce se întîmplă în și cu celălalt, ne știam furiile, vicleniile, vanitățile și totuși palpita ceva proaspăt în ființele noastre biologice, ceva care ne determina să nu ținem cont de cele știute. Depărtarea abuza din nou de banala sa putere: acoperea creierii noastre cu membrana uitării.

— După cum vād, n-ai îmbătrînit deloc...

— Iar dumneata, Ilona, n-ai fost niciodată ca acum...

— Cum?

— Frumoasă și proaspătă...

Frazele rostite se frîngeau în trei puncte, fără a se încheia în vreun fel. Ne priveam cu interesul cu care admiri o pajiște, fără a ține cont de faptul că pînă nu demult, asmuțiți asupra ei, o pustiisem și o ciopîrtisem ca niște insecte dăunătoare.

Veron apăru în ușă. Era palidă, curată, și aproape elegantă. Kázmér cel mic o luă de mînă și o conduse la maică-sa.

— Vezi — se mîndri el deodată cu amîndouă femeile —, asta este Veron... Și ea e mama...

Cînd se retraseră, Ilona se uită în oglinjoară. Îmi amintii de acest gest al ei. Întrebările neplăcute mi le puna întotdeauna privindu-se în oglindă.

— Aici ai vrea să-l crești pe Kázmér cel mic?

Devenii deodată teribil de blajin:

— Ai avea ceva împotriva? Aici nu e frumos? Aici nu e simplu? Sau, poate, aici nu-i sănătos? Mă bănuiești a fi un om atît de hain încît să-i vreau răul copilului nostru? Nici dumneata nu poți fi atît de haină, după cum nici eu nu sînt.

Mă privi cu un surîs în colțul ochilor.

— Poate că dumneata nici nu ești hain. Doar încăpățînat. Îngrozitor de încăpățînat. Uneori am avut impresia că tot talentul dumitale e de fapt încăpățînarea...

Îmi aduse aminte de vorbele cu care obișnuiam să ironizez comportarea sau sentimentele ei de mamă. Îi spusese, blînd, că Macskássy îmi împărtășise deja tot ce era legat de sentimentele ei materne. Scurta sa prelegere mă orientase suficient, era deci inutil s-o luăm acuma de la capăt.

— Iată, Kázmér, ăsta ești dumneata. Nici nu vrei să ieși cunoștință de sentimentele mele materne.

— Crezi că sînt altele decît cele paterne?

— Da, răspunse monosilabic și chipul ei îmbracă acea expresie demnă, care, conform convingerilor sau bănuielilor sale, ar ilustra cel mai elocvent maternitatea. Sînt altele, Felméri Kázmér.

— Ți-aș propune ceva, Ilona. Hai să nu fim dușmani. Și hai să evităm deocamdată această problemă înduioșătoare. Vino să ne vezi locuința.

O conduse în camera noastră. Pe perete, la capătul patului lui Kázmér cel mic, dădu cu ochii de propria sa fotografie.

— Ia loc, te rog.

Își puse picior peste picior.

— Lucrezi? — mă întrebă ea.

— Uneori...

— Nu demult, am schimbat învelitorile pe rafturile din cămară. Pe pagina unui ziar era fotografia unei statui. Interesant, mi-am zis eu și am ridicat ziarul, ca să mă uit mai bine. Statuia reprezenta un copil. Și era făcută de dumneata. Mai ai statuia aceea? Eu n-am văzut-o niciodată...

— Nu, n-o mai am.

— Acum iar ești ursuz ca altădată. Ce-ai pățit? Mă privi scrutătoare. Ei?

— Nimic. Știu că nu-i cuviincios să-ți aduc aminte...

— Nu, nu-i nevoie să continui. Am spus că ești un Icar prăbușit din înălțimi.

— Fiindcă n-am avut aripi adevărate.

— Da. Iar dumneata, dragul meu? M-ai făcut pur și simplu prostituată.

— Prostituată morală.

— Ai fost bătăran, dragă prietene. Necioplit. În furia dumitale neputincioasă, erai complet orbit. Prostituată. Nu ți-e rușine?

— Nu, dar dacă vrei, îmi cer scuze, plecai eu capul.

Ochii ei se umplură de lacrimi.

— Ar trebui să-ți fie rușine... Și maniera în care te-ai despărțit de mine... Oare m-ai socotit chiar atât de neînsemnată?

— Știi bine că te-am iubit.

— Vorbe, vorbe...

Și își suflă nasul.

Îmi aprinsei pipa. Își șterse ochii.

— De ce nu fumezi țigări — mă întrebă —, cum fac ceilalți oameni normali?

— Dacă voi reuși vreodată să fiu și eu un om normal...

— Spui că m-ai iubit? Mă privi din nou, încercînd să arboreze un zîmbet ironic, dar nereușind decît unul curios. Cum se face că n-am observat niciodată? Nu ți-am observat decît dorințele.

— De bună seamă, fiindcă dragostea este o piatră mai prețioasă, o lămurii eu. N-o terfelești la tot pasul. O ții ferită, într-o casetă, la care, eventual, pui și cheie. Dorința este doar o piatră semiprețioasă.

— Ai devenit un om chiar atât de înțelept? — zise și se uită la mine, sincer uimită.

Din tema asta răsar vorbele, ca buruienile. Nu au prea mult sens, sînt goale și colorate, una crește înaltă și frumoasă, alta rămîne neînsemnată, dar dispar cu toatele pe neobservate.

Îmi ceru un foc. Aprinsei un chibrit, ea îmi apucă mîna cu chibritul aprins și mi-o conduse la țigara ei.

— Mulțumesc. Așadar, trăiești aici, ca Sfîntul Francisc în pustiu.

— Dar cum a trăit Sfîntul Francisc? — mă interesai eu.

— S-a împrietenit cu iepurii și cu porumbeii sălbatici, ca să evite ispitele cărnii.

Dădui din cap rîzînd.

— Eu nu prea am noroc la porumbei sălbatici.

— Trebuie s-o recunosc — spuse ea, clătînîndu-și capul — că, în general, ai trecere la femei. În general.

Era din nou femeie, uitase de sentimentele ei materne, era o femeie care nu credea în imposibil și din nou ascuțită, ca o săgeată, era dispusă să se înfigă în mine și să-mi rănească iar inima vindecată. Își etala spre mine dinții, buzele și mâinile, își orchestra risetele cu aceeași provocare temerară și aceeași reținută cochetărie, ca atunci cînd roiau în jurul ei bărbați străini și demni de interes. Toate rețetele ei erau încercate, sigure și teribil de primitive.

— În general. Dar cu dumneata n-am avut noroc, cum n-am avut nici cu porumbeii sălbatici.

— Ai fost neîndemînic, Kázmér. Cumplit de neîndemînic.

Accentuă cuvîntul, *cumplit*, batjocoritor și excitant. Obişnuia să-și sublinieze în acest fel atributele, atunci cînd se iveau în ea mici emoții interioare.

— Și mi-e teamă că nici nu m-am dezvoltat prea mult de atunci.

Cîteva clipe o văzui în fața ochilor pe Ilona cea de odinioară. Cea pe care am iubit-o cu atîta patimă. Dialogul țesut din vorbele de început, din întorsăturile timide și din numeroasele zîmbete se scurse necruțător în matca sa veche, tradițională. Ne recunoscuserăm din nou: nu devenisem mai buni și nu devenisem nici mai răi, și văzurăm limpede și faptul că după o jumătate de oră de împreunare — act care ne-ar pricinui poate amîndorura mari plăceri — drumurile noastre s-ar despărți din nou.

Kázmér cel mic dădu buzna în cameră și o trase de mîină afară, să i-l arate pe Achim. Ieșii și eu în urma lor.

— Va trebui să-l vinzi, spuse Ilona. Nu avem cum să ducem calul cu noi.

Marele Perceptor își ridică întristat ochii la mine.

— Nu — negai și eu din cap —, n-ai cum să iei calul.

Marele Perceptor se întoarse și plecă să-i comunice și Veroncăi această veste tristă.

— Asta este deci cucoana... — se uită Ilona la Veron — pe care dumneata o vizitai adesea la Budapesta.

— Să completăm: o vizitam la închisoare. Așa este cu mult mai revoltător. Nu-i așa?

— Nu sînt revoltată — mă puse la punct —, doar că acum încep să înțeleg ce vroiai să spui dumneata despre porumbeii sălbatici. Își scoase oglinjoara și mă întrebă uitîndu-se în ea: Spune-mi, Felméri, dumneata ai încropit această frumoasă idilă aici, de față cu copilul?

Îi răspunsei că nu înțeleg întrebarea. Cum își imaginează că eu încropesc în fața fiului meu ceva ce ea, plină de delicatețe, numește a fi idilă. Oamenii nu practică aceste idile în public, așa cum o fac, de pildă, fluturii. Mă întrebă de ce sînt atît de vexat. La urma urmelor, cucoana arată destul de suportabil, cu un munte drept fundal și cu un polonic în prim-plan. Corespunde perfect condițiilor locale.

— Ilona, asta-i o prostie! De unde-ți cășună că aș avea relații cu ea?

— Nu știu dacă ai sau nu relații cu ea. Dar dacă asta ar depinde de ea... Dragă Felméri — continuă Ilona, teatrală, după ce întrerupsese fraza la fel de teatral —, femeia asta se teme pentru dumneata... De altminteri, nu avem tren decît mîine dimineață. Pe Kázmér cel mic l-aș lua de acum cu mine.

— Ții neapărat să-l iei cu dumneata?

Se uită la mine.

— Nu, Kázmér, copilul nu va rămîne aici. Privirea ei dădu ocol morii, cu o ironie miloasă. Nu pot fi de acord ca dumneata să faci experiențe cu copilul meu... Să-ți verifici teoriile pe pielea lui... Cum ziceai? Aveai un paradox răsunător despre singurătatea civilizației și civilizația singurătății. Sau era vorba despre cultură?

Îi atrasei atenția că vorbele astea le auzise, probabil, la Macskássy și nu la mine. Paradoxurile mele nu sînt atît de răsunătoare.

— Și spune-mi, Kázmér... dar sincer... dacă poți fi sincer cu mine...

— M-ai cam dezvățat să fiu, dar acum am să încerc.

— Din ce vrei să-l întreții pe Kázmér cel mic?

— Văd că ai informații precise asupra posibilităților mele financiare.

— Da, încuviință ea serioasă. Macskássy a obținut informații din niște surse autorizate. Sper să nu ne-o iei în nume de rău. În definitiv asta e o datorie de-a mea.

E de datoria ei să afle dacă am din ce trăi, dacă îi pot da fiului meu friptură de fazan și tort de migdale, dacă îl pot

îmbrăca ca pe un infante, dacă avem cameră pentru copil și baie și dacă în dulapul sanitar din baie am tinctură de iod, leucoplast, alifie pentru arsuri, ser profilactic contra pojarului, amigdalitei și eczemelor, și dacă pot, atunci când se lovește la genunchi, să-l chem de îndată pe doctor, telefonic.

Eram pe drumul cel bun. Ilona făcu câteva aprecieri privitoare la condițiile de igienă, — își lăsă capul pe spate și mă studie printre pleoapele întredeschise — și încheie, rezumîndu-și oripilarea în următoarele trei cuvinte:

— Epocă de piatră, Kázmér.

Și se cutremură, cuprinsă de frisoane.

— Și știi, asta-i cel mai cumplit, această promiscuitate a igienei.

Îmi așezai o mîină pe inimă.

— Crede-mă, Ilona, l-am ferit de toate capetele de cornuri.

Spuse că în concluzie sînt un tată ridicol și imposibil. Lîngă ea, copilul ar avea parte de toate comoditățile, de îngrijire, de o hrănire perfectă, de haine omenești și elegante. Ar avea niște colegi curați, deștepți și de familie bună și ar beneficia de tot ceea ce se cuvine unui copil de proveniența sa... e vorba de proveniența sa dinspre ramura maternă.

— Oh, da — încuviințai cu condescendență —, ramura maternă.

Mă întrebă de ce zîmbesc atît de aluziv.

— Fiindcă pe parcurs ai uitat, Ilona, că și pe ramura maternă au răsărit câteva fructe putrede.

— Kázmér, dumneata iar mă calomniezi. Nu te-ai schimbat deloc... Se apropie de mine și mă mîngîie, binevoitoare, pe braț. Ești un ins pierdut, Kázmér. Nu știu cum de am putut trăi cu dumneata. Te rog, caută-l pe Kázmér cel mic.

Marele Perceptor apăru călare în curte, cu o mină îngrijorată.

— Mămico, vrei să mă iei cu tine?

— Firește.

Ilona îl privi muștrătoare.

— N-ai putea să rămîi și tu aici?

— Nu înțeleg, spuse Ilona și văzui că realmente nu înțelegea. Eu aici?

— Numai un pic, mămico, începu să se tocmească Marele Perceptor.

— Coboară frumos de pe calul ăla. Și roag-o pe... cum o cheamă?...

— Pe Veron?

— Să-ți împacheteze frumos lucrurile.

Marele Perceptor încercă cu rugăminti. De-a lungul nasului îi alunecau lacrimi mari. Ilona i le șterse cu o batistă.

— Nu mai ai nevoie de mine?

Marele Perceptor era gata să erupă în bocet.

— Te rog, pipăie puțin gîtul lui Kázmér cel mic, o invitai pe Ilona.

Restul merse rapid. Peste cinci minute Ilona zăcea deja întinsă în șezlong, apărîndu-se, printr-o avalanșă de reproșuri, de crizele ei cardiace. Spuse că este foarte nenorocită, lucru de care eu sînt principalul vinovat. Kázmér cel mic făcuse această infecție la mine.

Ca s-o conving de contrariul, ne duserăm la medic, care îl consultă de îndată pe Marele Perceptor, îi făcu radiografia, îi luă temperatura și pulsul, apoi spuse că e vorba de o infecție mai veche, dar că maladia nu-i nici pe departe îngrijorătoare, se va resorbi, dacă Marele Perceptor va beneficia încă un an de aerul de munte.

— Să-l las aici? — se lamentă, neputincioasă, Ilona.

— Vă sfătuiesc călduros, în interesul copilului, bătu fierul și Ihari, făcîndu-mi cu ochiul în secret. Glandele sînt inactive. Trebuie obișnuite cu ideea că n-au dreptul să lîncezească. Pun pariu că, peste un an, se vor da pe brazdă, cuprinse de rușine.

Apoi se întoarse spre Marele Perceptor, spre a-i da cîteva indicații:

— Să scuipi coaja nucilor de cocos și nu mînca salată de balenă. Celelalte sînt permise.

— Înghețată am voie? — se interesă Marele Perceptor, întorcîndu-se din ușă.

— Îți dau voie.

— Porție mare?

— Fie... Ascultă, domnule Pipescu, mi se adreseă doctorul. Fiindcă veni vorba de balenă, mi-am adus aminte de o însemnare a colegului meu Eberlein, care notează că glandele parotide ale elefantului mascul încep să secrete ori de cîte ori apare la orizont un anumit excitant sexual.

— Și glandele parotide ale medicilor de plasă cum reacționează? — îl chestionai eu, brutal.

Iлона ne întoarse spatele contrariată. Apoi, mînată de amărăciune, dezamăgire și de alte cîteva sentimente apăsătoare, mă lăsă singur eu doctorul. Marele Perceptor strigă din curte:

— Crevete Turturică, am voie să mănînc pui fript?

— Cum să nu!?

— Și tîrțiță?

— Îți dau voie, încuviință Ihari, nerăbdător.

— Dar mie nu-mi place tîrțița, îl sîcîi Marele Perceptor, cu neobrăzare.

A doua zi Iлона îmi trimise vorbă la moară că ar vrea să mai vorbească cu mine. Lucrai pînă la prînz și abia după-masă mă dusei în plimbare pînă la stațiunea balneară. Mi-am îmbrăcat hainele mai bune și am trecut mai întîi pe la frizer, ca să îndepărteze bălăriile, care îmi năpădiseră binișor fața. Frizerul se și repezi să-mi defrișeze mutra, dar eu îi luai briciul din mîină, îmi trecui unghia peste ascuțișul briciului și, cum unghia se poticni doar de trei ori în drumul ei, semnănd doar trei știrbituri, mă apucaii să mă rad.

— La Paris bărbierilor le este interzis să mănînce ceapă, îi povestii, doar așa, într-o doară.

— De ridichi am mai auzit, răspunse nevinovat frizerul. Maistrul care m-a învățat pe mine, bătrînul Kulinek Gerő, nu știu dacă l-ați cunoscut, interzicea ridichea.

— Ceapa e o rafinerie pariziană. Dar n-ar strica s-o aplici și dumneata.

Mă întrebă cînd îl tundem pe domnul Mare Perceptor. Și dacă-i adevărat că ar mai fi un client pe nume Achim, care ar trebui și el tuns. Îi vorbise de el domnul Mare Perceptor.

Iлона mă primi cu reproșuri. Reproșurile se manifestară astfel: dădu din cap, legănuindu-și buclele, ca pe niște steaguri îndoliate, deschise gura, dezvelindu-și frumoasa și trista dantură și mă întrebă:

— Sper că nu te superi că te-am deranjat să vii pînă aici?

Glasul îi era atît de fin, ca fișitul frunzelor de salcie.

— Să mergem, propuse ea, arătînd spre șirul de copaci. N-ai chef?... Oftă. Te rog foarte mult, Kázmér... Uită-te în ochii mei... te rog foarte mult, ai grijă de Kázmér cel mic. Dumneata ești atît de lejer... iei atît de ușor lucrurile... Nu vreau să te ofensez, dar ești atît de nepăsător. Asta ți-e filozofia de viață.

Iei în rîs cele mai serioase lucruri. Ai principii. Nu iei nimic în serios. Ceea ce pentru altul e o tragedie, pentru dumneata e doar o tragicomedie. Omul nu știe niciodată în ce ape te scalzi. Porți mereu în colțul ochilor un zîmbet răutăcios și neiertător. Cu zîmbetul ăsta dezarmezi și distrugi. Dar eu știu, Kázmér, că asta nu-i decît o mască. Dumneata ești de fapt un om slab, foarte slab. Ți-e mereu teamă să nu fi jignit, te aperi mereu, ești *en garde*. Ceea ce îl doare pe altul, te doare și pe dumneata la fel, numai că ești un vultur care zboară trufaș, în înălțimi... Cel puțin așa te-ai vrea...

— Odihnește-te, îi propusei.

Se întoarse cu fața la mine.

— Te urăsc... Se uită în ochii mei. N-ai avut niciodată un cuvînt tandru pentru mine.

— Dacă-i așa, Ilona, îmi pare nespus de rău.

— Iți pare rău? O spui de parcă ți-ar părea rău cu adevărat. Dar încă nu e prea tîrziu. Mai poți fi tandru cu mine... Și vezi, așa cum te uiți acum la mine... Își întoarse capul. Spune-mi, ce răutate frămînți acum în minte, de te uiți atît de galeș la mine?... Nu-mi răspunzi?... Aștept clipa cînd vei vroi să mă păcălești spunîndu-mi cît de tare îți plac... Hai, Kázmér, dă-i drumul... Vorbește... Îți plac?

— Ilona, oftai eu.

— De ce nu-mi spui? Vreau să aud textul. Nu mai ofta. Sau pur și simplu vrei doar să te vîri cu mine în pat?

— Ilona, cred că nu-i necesar să răspund la întrebarea asta.

— Sfîntul Francisc, în pustiu, stătea de vorbă doar cu porumbeii sălbatici, pentru a-și înfrînge poftele cărnii. Dar porumbița dumitale sălbatică, dragă Kázmér, după cît se pare... după cum am văzut eu, nu te va ajuta să devii sfînt... De altminteri, are o voce frumoasă, de alto... Dumitale îți plac femeile cu voce groasă. Din păcate, eu sînt mezzo-soprană.

Aleea parcului de la băi șerpuia spre vale. Era un parc mic și rudimentar, cu cîțiva brazi golași, cîțiva tei și multe hîrtii murdare. Pe gardul de sîrmă stătea un graur și cînta. Pezevenghiul imita încîntător de fals cîntecul privighetorii. Ne oprirăm.

— E frumos? — întrebai eu.

— Copleşitor, încuviință Ilona.

— Nu mă refer la glasul dumitale. Se preface mierla. Imită cîntecul filomelei. E de-a dreptul impresionant.

O fișie de lumină îmi căzu, neașteptat, pe creștet. Sclipirea ei îmi mătură obrazul. Se pare că reușisem să mă ascund bine în norii mei, nu mă putu lumina. Ilona mă întrebă dacă n-am nimic de spus. Dădui din cap, în semn că da. Pot apune și ceva științific?

— Asta ți-a fost dintotdeauna slăbiciunea, permise ea, presimțind ceva neplăcut.

— Paul Valéry spunea despre cineva că are o slăbiciune pentru prostie. Slăbiciunea mea e știința. Geometria pretinde că liniile paralele nu se întâlnesc decît la infinit. Vezi, și noi doi sîntem asemenea liniilor paralele. Cred că nu ne vom mai întâlni decît în infinit.

Surfse cu o vioiciune prefăcut vitează.

— De ce m-ai luat de soție?

— Semănai cu o doamnă, pe care am iubit-o.

Se opri, își scoase oglinjoara și își tamponă frumușel lacrimile. Majoritatea femeilor profită de impasul cel mai mărunțel pentru a se debarasa de supraproducția lor sentimentală.

— Minți...

Se șterse și la nas. Îmi spuse să nu înțeleg greșit; de fapt o răscolise doar întîmplarea cu Kázmér cel mic. O liniștii că n-are de ce să se rușineze pentru slăbiciunea ei. Femeia e un canal public de lacrimi.

Dar îndată prinse din nou să zîmbească; de cele mai multe ori zîmbea spre a-și arăta dantura frumoasă, acum însă zîmbea fiindcă mă detesta pe mine.

— Spune-mi, dragă Kázmér — și vocea sa plăcută de mezzosoprană căpătă o inflexiune gravă, dezagreabilă —, ce îi vei spune dumneata copilului, cînd te va întreba — dacă nu te-a întrebat cumva pînă aoum — de ce m-ai părăsit dumneata pe mine?

— Oh, — mă conformai eu —, la această întrebare am deja pregătite o mulțime de răspunsuri. De pildă, de rău ce sînt. De vanitos ce sînt: fiindcă nu m-ai considerat un artist atît de mare, cum aș fi vrut eu să fiu. Am fost un individ dezordonat, insuportabil, înfumurat și în plus alergam mereu să împușc francul. I-am defăimat pe cei care valorau mai mult decît mine. Am fost meschin, la înmormîntarea mamei dumitale am considerat că-s prea mulți ciocli și prea mulți metri de vâl cernit. M-am prostit în fel și chip și am vorbit nițel cam prea rațional despre Dumnezeu, ceea ce a echivalat oarecum cu rene-

garea lui Dumnezeu. Oh, deși Ilonei îi plăcea să și-l închipuie pe Dumnezeu cel cu barbă mare și să-l iubească fiindcă are un caracter slab; poate fi ușor corupt și eu niscai vorbe măgulitoare. Într-un cuvânt, voi face totul ca să mă împroșc cu noroi în ochii lui Kázmér cel mic.

Dădu din cap.

— Ai uitat ceva. Ai uitat să spui că nu m-ai iubit. Condu-mă, te rog, înapoi la hotel.

A doua zi dimineată plecă. Îi lăsă lui Kázmér cel mic câteva bancnote substanțiale, zicându-i să mi le predea mie. Știa, a zis ea, că nu avem bani și n-ar vrea ca odrasla să sufere din pricina gărgăunilor artistici și a neputinței lui taică-său.

Ce a fost acel ceva pe care nu i l-am spus Ilonei? Că s-a înșelat. Am iubit-o. Am găsit-o frumoasă și atrăgătoare și acum. Dacă ar fi știut asta, poate că mi-ar fi permis s-o leg de mine pentru câteva clipe cochete și satisfăcătoare. Dar cochetăria și satisfacția ar fi trecut, curînd, și eu m-aș fi simțit lîngă ea din nou la fel de rușinos și neimportant, ca acel peștișor mascul sleit și prăpădit care se vîră sub burta femelei, peștișor despre care cercetătorii împerecherilor animaliere comunică atîtea învățăminte folositoare.

Și a doua zi îi mai simțirăm mirosul persistent în odaie, iar în viziunile lui Veron lacrimile materne mai sclipiră înduioșător și a treia zi.

— Saraca, părea atît de nefericită! — o compătimea Veron. Și o durea că iar trebuie să se despartă de Kázmér cel mic.

— Da...

Se ivise și în mine o urmă de compasiune omenească, deși în memoria mea se păstra persistentă amintirea zilei cînd Ilona, plină de furie și reproșuri, îmi dăduse de știre iminenta apariție a copilului. Apoi discutase chestiunea cu prietenele ei și cu prietenii ei și pusese la vot întrebarea: să-l nască sau nu pe copilul nostru. „Îi e ușor unui asemenea terchea-berchea de tată să țină morțiș la copil” — declarase atunci Macskássy și vota-seră împotriva mea. Ilona voise să îndepărteze copilul, sau, mai concret, vroia să-l avorteze pe Kázmér cel mic. Știu că nu-i un lucru lucid și nici gingaș să evoci în forme atît de concrete păcatele de mult trecute, pentru că Ilona îndreptase față de Kázmér cel mic, odată rămas în viață, toate greșelile săvîrșite față de cel încă inexistent. Iar în ceea ce mă privește pe mine,

poate ar fi trebuit să iau act plin de emfază de faptul că, în pofida lui Macskássy — chiar dacă sub semnul capriciului și al pripei —, Ilona se întorsese la mine, plină de interes. La mine, cel pe care îl repudiasse cu atîta aprigă desconsiderare, în bună parte de dragul însușirilor bărbătești ale lui Macskássy. Dacă în timpul căsniciei noastre m-o fi înșelat sau nu cu el, nu știu. Cînd remarcasem rolul preponderent al lui Macskássy în casa noastră, acest capitol al căsniciei nu mai putea declanșa o catastrofă, sau, mai precis, n-ar mai fi putut agrava cu nimic accidentul care se produsese. La ora aceea se prăbușise deja în noroi zmeul de hîrtie frumos și naiv al viselor mele și scheletul său se frînsese în mii de bucăți. Și, totuși, cu tot zmeul meu prăbușit, mă gîndeam cu compasiune la Ilona. Era și acum foarte frumoasă; iar cînd nu păcătuisese încă împotriva mea și a visurilor mele, o iubisem foarte tare.

**Fumegă țigara brutarului.
Ce am gravat pe osul cu măduvă.
Luna octombrie a fost pestriță**

Transportarăm împreună cu Ferenc și ultimele pietre și plecai și eu la oraș, ca să încasez sumele restante de la direcțiunea minelor. Era timpul să mai fac și eu rost de niște bani. La orizontul nostru apăruse deja conturul zdrențuit al nevoii, ca o sperietoare de ciori. Din cuptor emana tot timpul aroma cartofilor copti, iar de pe plită mirosul de griș, ceea ce poate că din punct de vedere poetic părea o ambianță lirică, dar din punctul de vedere prozaic al stomacurilor noastre părea teribil de plictisitor. Toată viața am fost un navigator norocos: acolo, sus, la contabilitatea cerească mi se vira modestul beneficiu de fiecare dată în ultimul moment, astfel încât să nu trebuiască niciodată să mor de foame. Uneori chiar mă uimise acest fenomen umanist. Mă jucam cu lutul sau cu marmura, activitate care, privită prin lentilele producției economice, era o treabă destul de nefolositoare, și se găsea totuși de fiecare dată un nebun care să-mi dea bani pentru asta, ca pentru niște șireturi de ghetă. După cum s-a dovedit, basorelieful nu m-a încununat cu mari succese. Direcțiunea observă doar cei optsprezece metri pătrați de adevăr și nu și cei doi metri pătrați de minciună. Ar fi preferat să vadă pe o suprafață de optsprezece metri pătrați imaginea artistică mincinoasă a splendorilor vieții de miner și a măreției însuflețitoare a muncii făcute cu hărnicie. Vroiau o odă pentru o vacă — după cum spunea Crevete Turturică —, pentru o vacă blajină, care nu numai că umple șiștarele directorilor de mine, dar nici nu le răstoarnă niciodată. Alții în schimb îmi reproșară faptul că fixasem pe perete viziunile capitaliste ale direcțiunii, fără a băga de seamă că pe peretele acela mai erau și optsprezece metri de coșmar. Se găsiră câțiva cusurgii care ziseră că nu preamăresc suficient eroismul

muncii și stropii de sudoare vărsați în mină, ci le înfățișez doar ca pe niște aspecte cotidiene. Obișnuite. Acestor infatuări critici de artă le răspunsei că omul muncitor este întotdeauna întrucîtva *heros*. Eroismul său constă în faptul că nu le sparge în fiecare zi capetele ghiogarilor săi. Eu m-am străduit să ilustrez, chiar dacă doar schematic, eroismul muncii cotidiene. N-am folosit mijloacele patosului. Dar cred că cele înfățișate de mine se bucură de avantajul artelor mai puțin patetice, de avantajul de a trezi nu pornirile, ci sufletele adormite. Drept răspuns, mă criticară că nu sînt suficient de contemporan și de înrădăcinat. E nevoie de gesturi dure și de efecte imediate, nu de niște expresii întîrziate, provenite din cine știe ce gesturi intelectuale.

— Poate că așa e, îmi luai eu rămas bun la terminarea discuției, care avusese de fapt ca scop să mă facă de două parale. Dar aceste influențe rapide nu trebuie să le cereți totuși artei. Regulile artei nu sînt întotdeauna în pas cu vremea. Articolele de fond săpate în piatră se fărîmițează iute.

Da, existau asemenea oameni pretențioși și nerăbdători. Se uitau la statui ca la niște diseuse sau niște tenori și ar fi dorit ca acestea să interpreteze cîte un număr spectaculos, ca într-un concert la cererea publicului.

Cînd mă urcai în decovil, îl zării pentru o clipă pe capelan; dar dispăru îndată. Îl văzui că ezită încurcat dacă să mă observe sau nu. Se uita la plutele care coborau pe rîu. Trenulețul ocolea dealurile, scoțînd fluierături ascuțite, pînă ce îi ieși în cale ditai muntele. Pe acesta nu mai avea cum să-l ocolească, așa că fu nevoit să-l escaladeze. Se avîntă cu rîvnă și reuși în cele din urmă să-l urce, dar cu atîta efort, încît abia mai răsufila mărunte rotocoale de aburi. Cînd ieșirăm din nou la liman, pe banca din față, dădui cu ochii de capelan. Reușise așadar să-și înfrîngă ezitarea. Un timp nu-și ridică ochii din breviarul în a cărui lectură se adîncise. Lîngă el, pe podea, într-o damigeană de douăzeci de litri, clipea niște vin de liturghie.

— Vroiam să vă întreb mai de mult — își ridică, pe neașteptate capul —, dacă nu considerați jignitor pentru opinia publică libertinismul artistic pe care-l practicați?

— Vreți să spuneți că stîrnesc un scandal public?

— Da! — răspunse el, tăios. Și adăugă, surescitat, că, dinspre partea lui, goliciunea, deși o consideră inutilă, n-ar fi un motiv de scandalizare în sine. Dar faptul că am ademenit

pe sora mai mică a cantonierului, deci pe o fecioară respectată, să se dezbrace în fața mea, în fața mea și a copilului meu puber, fără îndoială că e dovada lipsei celui mai elementar simț moral.

Înrăspunsei că mă miră la un om tânăr, ca el, că gîndește ca în evul mediu. În orice caz, nu eman mirosul de pucioasă pe care-l așteaptă de la mine. După părerea mea, bătrînul paroh n-ar da chestiunii o interpretare atît de sever tragică și *poate* că n-ar lua de bune chiar toate palavrele care circulă pe seama mea.

Tînărul om al bisericii ridică indignat mîna sa osoasă.

— După părerea mea, domnul paroh este mult prea indulgent.

Oh, micul preoțel părăginit! Avea un piept atît de îngust, încît Dumnezeu cel mare cu greu ar fi încăput în el. Probabil, se umplea doar cu învățături, în loc de Dumnezeu. Dintotdeauna mi-au fost dragi numai preoții grași, fiindcă respectau viața pămîntească și nu rîvneau tot timpul să ajungă în rai. Preoțiiăștia slabi și osoși erau reținuți pe pămînt numai de legea gravitației. Păreau a fi niște sîrguincioși agenți de emigrare, care se străduiesc să-i convingă cît mai iute pe oameni să treacă în țara lui Dumnezeu. Știam bine seminarul din Alba Iulia de unde se recrutau acești tineri capelani. Pereții umezi, în refectoriu miros de pîine rîncedă, iar prin ferestre priveliștea cazematelor. Îmi adusei aminte iar de bătrînul paroh, cu corpul său greoi și simpatic, cum se odihnea, ca o focă întinsă la soare pe plaja oceanului de păcate, clipind înțelegător și iertător spre valurile neastîmpărate. N-a vrut niciodată să devină un crin, precum acest capelan tînăr și lipsit de experiență, fiindcă știa bine că aceea era menirea sfinților. Se mulțumea doar cu faptul că putea fi om.

— Domnule Felméri, va trebui să vă îndreptați, se încinse tovarășul meu de drum în focul misiunii sale.

— Într-adevăr, încuviințai din cap, privind spre luminișurile mărunte pe lîngă care treceam, spre căluții mici de munte de pe drum.

Preotul bătea fierul cît îl credea cald. Vorbea de stricăciunea din mine, de rătăcirile păcătoase ale sufletului meu. Încuviințam. Așa e. Sînt stricat, ca un sac de cartofi într-o pivniță și rătăcesc între două fericiri, cea pămîntească și cea cerească, precum măgarul lui Buridan între două grămezi de fin.

— Omul — spusei eu, plin de remuşcări — este una dintre glandele cele mai nefolositoare ale naturii. Glanda de secreţie a păcatelor.

— Nu te pot urma în aceste teoretizări dubioase, se retrase precaut, văzînd că eu nu regret acele păcate pe care le-ar fi dorit el. Pe unde treci dumneata pluteşte fumul de pucioasă al iadului.

— Fumul sulfuros pe care îl simţi acum — îl atenţionei eu — nu este fumul meu. Părinte, va trebui să tragi la răs-pundere, pentru acest fum, locomotiva.

Renunţă să mă mai îndrume spre calea cea bună; mă dovedisem a fi un eretic rău şi neruşinat. Îşi plecă capul, adîncindu-se în sine. Îl privii cu oarecare compasiune. Se tot ţinea scai şi de capul lui Fülöp, să-l oprească de la vorbele păgîne pe care le rostea şi de la convingerile sale înverşunate, dar Fülöp, ca bivolul în baltă, se adîncise în noroi pînă la grumaji şi îşi ţinea nasul în vînt numai pentru a mai putea respira.

În capătul vagonului, cămătarul din staţiunea balneară stătea chircit între bagaje mari. Spre nenorocul meu, îl observă şi capelanul şi această imagine îi turnă iar gaz peste focul care dădea să se stingă.

— De exemplu, de ce îl sprijini dumneata pe acest Austerlitz? — mă întrebă ironic. De ce îi dai banii dumitale? Îţi spun eu de ce. Fiindcă ai impresia despre dumneata că ai fi un „europere”. Aş putea să ştiu, domnule artist, ce înţelegi dumneata prin europenism?

— Nu m-am gîndit încă. Dar cred — îl liniştii eu — că-i vorba numai de o simplă coincidenţă geografică.

— Nu! Dumneavoastră vreţi să subliniaţi prin asta că sînteţi scutiţi de prejudecăţi rasiale şi religioase. Că nu aveţi prejudecăţi legate de graniţele ţărilor. Ei, eu unul desconsider asta din tot sufletul. Da, desconsider teoria voastră şi predic aceste prejudecăţi, socotesc aceste prejudecăţi necesare şi bune.

Ridicai din umeri.

— Just. Drumul spre adevărul final este pavat cu prejudecăţi şi părtiniri.

Mă privi dezgustat.

— În gura dumitale desfrînată pînă şi vorba biblică se alterează.

Nu mai vrei să mă bage în seamă. Numai atunci când se opri trenul, și ne pregăteam să coborîm, îmi mai spuse cîteva vorbe.

— Firește, domnul artist e democrat. Știi că pe Socrate l-a condamnat la moarte tocmai prea venerata voastră democrație?

— Lumea, îi explicai eu prietenos, este dominată nu de rațiune, ci de mărginire, nu de dragostea pentru dreptate, ci de respectul pentru aparența de dreptate.

— Pe dumneata te-au sedus acești Austerlitz, declară el și mă lăsă mască.

— Prea stimată părinte, să nu uiți vinul de liturghie! — strigai după el.

Apucă damigeana și dispăru în mulțimea de călători, fierbînd de mînie și revoltă. Pînă și natura comite greșeli, atunci cum naiba să nu greșească un preoțel novice ca ăsta!? Jonglează cu noțiunile cu atîta ușurință și dezinvoltură, cum se joacă copiii cu boabele acre de struguri. Cînd se vor coace boabele acestea verzi și se vor umple cu puterea densă și cu dulceața vieții, nu le va mai arunca așa, la țintă, în semenii săi. El încă nu știe că există niște mici necazuri legate de rațiune și de adevăr. Încă n-a observat că în jurul nostru se desfășoară marele carnaval al răutății și al prostiei. Tîmpiți de o sută de carate și netrebnici de două sute de carate se învîrt în jurul nostru, costumați în hlamidele înțelepciunii și ale bunătății, pe care le-au procurat de la o prăvălie de închiriat costume, la un preț de nimic. Iar burghezul păcălit se îmbată și strigă urale, auzind înțelepciunile tîmpiților și înălțătoarele locuri comune ale falsității.

În fața cantonului Poli alerga să prindă un purcel. O întrebai de ce n-a mai venit pe la moară. Surîsul ei strălucitor era ascuțit, de puteai să cosești cu el.

— Întrebă-mă mai bine din cauza cui n-am mai venit.

Îl văzui pe preotul cel tînăr, spionîndu-ne din dosul cantonului.

— A capelanului?

— Mai e și altcineva care te păzește. Te apără, ca pe scroafa de două chintale, să nu cumva să te deoache cineva.

Trecu pe lîngă mine voioasă, pusă pe șotii.

— Dar cine mă apără, drăguțo?

Îmi răspunse, limbută, de departe:

— Săracul, că doar n-oi fi observat nici atîta lucru! Nu-i așa?

Mă dusei după ea, o prinsei, dar îmi alunecă dintre degete, ca un peștișor colorat. Deși, după ce preotul mă înmuiase atît de zdravăn în zeamă și mă împrôscase cu noroiul revoltătoarelor mele mîrșăvii, mi-ar fi plăcut să mă usuc nițel la căldura lui Poli. Dar ea se zbenguie batjocoritoare, iar eu mă văzui nevoit să mă resemnez și să o pornesc spre casă, păcălit și păgubit.

Veron cosea otava din parcelă. Se bucură teribil de banii pe care-i adusesem. Fu de părere că am putea lua un purcel sănătos, pe care ea să-l îngrașe cu porumb și cu lături unsuroase, pînă s-o face cît cocina. Îi spusei că nu-i urgent să avem un porc atît de mare. Mai întîi aș vrea să termin stăvilarul. Și roata cu lopeți.

— Dar, ia spune-mi, cum stă treaba cu Poli? — o întrebai doar așa, într-o doară. Iar m-am poticnit cu lucrul. Nu știi de ce nu mai vine pe aici de atîtea zile?

Nimerii în plin, dar pe Veron n-o dădu de gol decît o scurtă tresărire, fiindcă în rest vorba îi era atît de nevinovată și calmă, ca a unui mieluşel nou-născut.

— Nu i-a văzut domnul Kázmér pe capelan și pe farmacist dînd tîrcoale pe aici? Or fi speriat-o.

— Da — răspunsei eu —, s-a speriat puicuța, dar poate că totuși nu din cauza celor două vulpi jigărite.

— Nu știi la ce vă gîndiți, domnule Kázmér.

Dădu din umeri și continuă să cosească. Termină curînd și se duse fuga în casă, să pregătească cina. În timpul mesei nici n-o zării măcar, iar după aceea trecu prin curte, cu o grabă îndrăgostită, ca o ciocîrlie amețită. Dincolo de podișcă, țigara brutarului se aprinse deodată, iar stelele clipiră și ele îndrăgostite. Noaptea era plină de porniri de dragoste. Veron se întoarse din ea atît de încinsă și entuziastă că începui să cred serios în sentimentele ce o legau de brutar. Chiar dacă o alun-gase pe Poli de lîngă mine, n-o făcuse din interese personale. Omului îi displac uneori pînă și potăile nepoftite care dau tîrcoale cățelului său. Și la femei mai există, în afara geloziei amoroase, nenumărate alte sorturi de gelozii mărunte, dintre care multe se înrudesc cu invidia.

Birtalan sosi dimineață cu nepoțelul său. Discutarăm problema stăvilarului. Îl întrebai dacă nu-l lasă la mine pe năpîr-

stoc. Mi-ar fi de trebuință un copil sănătos ca acesta. Nici dacă aş căuta n-aş găsi unul mai potrivit ca model pentru „Cele trei vârste”. Îl lăsa cu plăcere și mi-o promise și pe nevastă-sa, ca model de bătrână.

Treaba mergea cu mult spor și cu mari satisfacții. Luna septembrie se arăta blajină, rațele sălbatice plecau la drum măcăind, pe câmp luceau albe dosurile iepurilor plecați după mîncare. Marele Perceptor plecă în galop undeva, probabil să-l conducă pe Crevete Turturică de-a lungul râului. În cealaltă comună, iar eu plecai la preotul din satul de munte, ca să-i duc niște reviste englezești mai vechi. Auzisem că sfinția sa călcase într-un cui ruginit. Vroiam să-i relatez în treacăt și vizita Ilonei. Să vadă și dînsul ce mai suflet nobil sălășluiește în mine și ce vier blînd m-am arătat a fi față de ea. Dacă întîlnirea mea cu Ilona n-a adus nimic bun, măcar m-a determinat s-o iert definitiv și irevocabil. De cele mai multe ori omul e supărat pe propriile sale fantasmе, ca apoi, cînd dă cu ochii de realitate, să constate că e cu mult mai mărunț și mai prăpădită decît proporțiile înverșunatei supărări pe care a pricinuit-o.

Mergeam la liziera pădurii, privind spre vîrfurile albastre ale munților îndepărtați. De nicăieri privită toamna nu arăta atît de frumoasă, ca de aici, din marginea pădurii. La picioarele mele se întindea o carte poștală ilustrată minunată, cu lanuri de culoarea mierii, cu panglicile feciorelnice ale pîraielor, cu drumuri și boi, depărtări și capre visătoare, ulii plutitori și căruțe care înaintează scîrțîind. Dacă omul reușește să sugrume în el grijile neobrăzate și pretențiile rafinate ale culturii, atunci i se cuvine plăcerea de a dansa în acest apus de soare, ca un fir de praf vioi și fericit. Dar, din păcate, sîntem plini de cultură și de griji, ca potăile vagaboande de purici; ne înțeapă și ne chinuie paraziții culturii noastre, de sîntem obligați la tot pasul să ne punem jos, ca să-i prindem între dinți. Între timp soarele apune și s-a dus pe copcă dansul vioi și fericit, se lasă umbra peste peisaj și bezna peste inima noastră.

Lîngă extracția forestieră o zării pe Nefertiti în tovărășia unui pădurar. Era firesc ca și ea să colinde acum pe aici, ca o recuzită romantică a acestui univers pestriț, ca un fluture azuriu, sau ca o pată roșie pasională. Arăta de parcă ar fi fost o figură tristă a unui roman, pe care autorul, distrat, a uitat să-l scrie mai departe. Faptul că de data asta purta pe umăr o pușcă vînătorească cu două țevi, că avea pantofi cu talpă

dublă și că picioarele ei cochete erau acoperite de o fustă scurtă scoțiană, nu schimba cu nimic situația.

— Bună ziua, dădu ea din cap, fără a aștepta să o salut eu înainte.

Stătea de vorbă cu omul cu puținile, cel care ne aducea brânza și cașcavalul de la stîină. Acum avea de vînzare, în oalele de lemn, afine negre.

— Te rog, explică-i că aș vrea să ducă aceste poame jos, la castel. Acolo i se va plăti pentru ele.

Apoi merserăm un timp pe același drum. Dar, în curînd, eu urma s-o apuc în altă direcție.

— Ce treabă ai dumneata în partea aia? — mă întrebă întorcîndu-se, dar fără a fi din cale afară de curioasă.

— N-am nici o treabă, răspunsei eu.

Brusc, mă cuprinse pofta de a o șicana. De fiecare dată cînd întîmplarea mi-o scotea în cale pe femeia asta, simțeam nevoia să-i fac o farsă. Și cum în locuri din astea strîmte cum erau împrejurimile noastre, întîmplările se țineau lanț, în mine fierbeau la tot pasul mulțime de porniri ștregărești.

— Nu am nici o treabă.

— Și te duci totuși într-acolo? — se miră ea.

Nu există pițigoi prostănac să se prindă atît de ușor într-o capcană de dovleac, pe cît de lesne s-a rătăcit Nefertiti în cursa ce i-am întins-o.

— Sînt de părere că nimic nu vă poate fi mai inutil ca prezența mea.

Mă privi, întrucîtva speriată de cele ce urma să-i spun.

— Ce vrei să spui, dragă Felszegi?

Ei, acum nu mă lăsa pierdut, viclenie munteană! — mă rugai în gînd, cu răutate. Îi spusei că aș putea fi luat drept cîine copoi, dat fiind că ea are pușcă, eu nu, și mai merg pe lîngă ea și cu limba scoasă. Nimănu-i face plăcere să fie luat drept cîine, chiar dacă slujește la un stăpîn atît de fin, cum e doamna baroană. Șiretenia mea colcăia de zemuri hazlii, țărănești. De ce să mint, turnasem aceste zemuri în vorbe, cu ură și cu satisfacție. Fără îndoială, nu dădeam dovadă de prea mult caracter, de vreme ce nu puteam uita faptul că mă lua drept ceea ce eram de fapt: țăran. Și chiar dacă omul consideră uneori că-i folositor din punct de vedere politic să fie socotit țăran, ba se și mîndrește cu originea sa neoașă, în

treburile legate de femei ar prefera să pară mai degrabă un prințisor azuriu.

Joaca mea improvizată o preveni desigur pe Nefertiti că nu mă simt doar un cioplitor poznaș, ci mă simt și bărbat. Ori ea considera probabil această specificare nu numai inutilă, dar și impertinentă. Își îmbracă din nou chipul imobil, îmbălsămat. Eram concediat. Dacă aș fi fost poet, acum m-aș fi simțit un porumbel rănit. Dar nu eram poet, și chiuia de bucurie în mine golănașul veșnic pus pe șotii. Odată, la un bal al artiștilor, mă distram cu o doamnă simpatică, doamnă care mă subjugase cu farmecele ei ascunse și evidente și cu temperamentul ei focos. Sărea, zburda și se învârtea ca o liotă de coșai. După o scurtă absență, o reîntîlnii din nou, spre zori, dar la ora aceea pășea atît de măsurat și era atît de țepăună, ca o castelană nimerită în plin, într-o dugheană de tir de la moși. Aflai că ținuta ei rigidă nu este cauzată de niscai preschimbari sufletești, ci de banala întîmplare de a fi vărsat pe ea o sticlă de maraschino dulce și lipicios. Îmi mărturisii că are impresia că nu numai rochia sa ușoară de dantelă și pantaloanașii pudici, dar și întreaga sa ființă au căpătat rigiditatea tablei, din pricina lichidului dulce. Tot așa și cu Nefertiti aveam de fiecare dată senzația că se acoperise de niscai licoare dramatică prea zaharată.

Cînd se întoarse să mă părăsească, îi zbură de la gît masca de fildeș. O ridicai și mă uitai la ea. Micuța capodoperă îmi dezvăluia toate frumusețile sale fascinante. Și totuși nu părea acum atît de perfectă ca atunci cînd era culcată pe pielea cafeinie a lui Nefertiti. I-o întinsei. Vru s-o vîre în buzunar. Degetele ei căutau buzunărașul mic al bluzei de mătase, situat deasupra inimii.

— De ce n-o agăți înapoi la locul ei?

— E dificil, făcu ea un gest de renunțare.

— Dacă-mi permiți, — îmi pocnii călcîiele cu vioioșie mîndră — te pot ajuta. Și adăugai grăbit: Dacă nu-ți repugnă. Și dacă nu ți-e frică de mine.

— Nu ești chiar atît de înfricoșător.

— E un fel de a vorbi, doamnă baroană.

Desfăcu lănișorul subțire de platină și și-l potrivi pe gît, iar eu îl încheiai frumușel la ceafă. Nu zic că treaba ar fi mers rapid dar afirm cu cugetul împăcat că, dacă m-am străduit mai multșor pînă să reușesc să-d închei, asta n-a fost

fiindcă degetelor mele le-ar fi fost drag să întîrzie pe pielea ei. Nefertiti nu mă zori, dar, spre sfîrșitul operațiunii, o simții brusc tresărind. Parcă ar fi curentat-o ceva. După ce i-o prinsei, mă uitai la mica gravură aninată de gîtul ei. Ochii mei dezmierdau cu căldură delicatul și fascinantul cap de fildeș. Cum mă aplecai mai aproape, Nefertiti tresări din nou. Sughîța.

— Vă pomenește cineva, îi spusei, abordînd din nou tonul meu de țaran.

Deși chipul ei schimbat arăta clar că nu despre asta e vorba. Aparatele sensibile ale trupului femeiesc intraseră în acțiune. Degetele mele adăstaseră prea îndelung și prea călduros pe ceafa ei și, în dorința de a privi cu atenție gravura miniatURALĂ, fața mea se apropiase prea mult de fața ei. Putea fi acest sughîț și semnul repulsiei față de apropierea nedorită și neplăcută a unui străin, dar putea fi la fel de bine și altceva. Îmi aminteam că de curînd Ihari Kanut îl sfătua pe preotul de la munte să nu se atingă de femeia care postește mai mult. Îi spuse și cum se numește maladia asta. Alipi o mulțime de cuvînte străine, eu reușii să număr între ele vreo șase și izbutii să rețin numai două: nevroză sexuală.

Ca să-și ascundă tulburarea neplăcută, mă întrebă dacă îmi place chipul de fildeș.

— Da. L-au modelat după chipul vostru. Nu-i așa?

— De mult, îmi confirmă ea. Cînd aveam optsprezece ani.

— Și asta, doamnă baroană, a fost chiar atît de demult?

Rămase pe gînduri, inexorabilă.

— De mult... Și ca să schimbe vorba, îmi spuse că, pe cît își amintește, și eu mă îndeletnicesc cu asemenea gravuri. Nu-i așa? Se uită la mine, mai mult din bună-cuviință.

— Am lucrat mai mult în piatră.

— În os nu?

— Mi se pare că am încercat o dată. Am gravat ceva într-un os cu măduvă...

Adevărul e că în osul acela gravasem cîndva, de plictiseală, o parodie a propriului meu portret, dar dracu știe de ce, acum, cînd Nefertiti mă privea atît de aproape și atît de curioasă, mi se părea că ar fi mai de efect să-i spun că gravasem căderea Bastiliei. După o scurtă ezitare însă învinse totuși adevărul cenușiu, îi mărturisii că pe osul cu măduvă respectiv imortalizasem propria mea figură. Mi se păru că mărturisirea mea o amuză.

— Credeți că osul cu pricina a devenit astfel mai urât ca înainte? — mă interesai eu.

Nefertiti se uită la mine, ca un membru din juriu la tabloul dintr-o expoziție. Dădu din cap. Nu.

Ajunserăm într-un luminiș înconjurat și ferit de lumea exterioară, ca o coroană princiară, de șapte stejari falnici. Nefertiti îmi destăinui pe neașteptate că într-o noapte l-a visat pe fiul meu jucându-se cu băiețelul ei. Se jucau cu baloane de săpun. O întrebai ce tălmăcire dă cartea de vise acestui lucru.

— Cartea de vise? refuză ea cu blîndețe gluma făcută de mine. Există și modalități mai demne de încredere de a-ți tălmăci visele. Și adăugă: dragă Felszegi..

— Aș prefera, îi spusei eu, dacă ați spune Felméri. Sînt mai obișnuit cu numele ăsta.

Holbă ochii la mine stupefiată.

— De ce m-ai lăsat pînă acum să-ți spun Felszegi?

— Nu ghicești?

Ochii ei rătăciră pe fața mea pînă ce reușiră să-mi întilnească privirea.

— Ba da. Dumitale, probabil, îți era indiferent cine credeam eu că ești.

— Așa este.

Dădu din cap îngîndurată. Încuviințarea ei confirma sinceritatea mea. Te așteptai la altceva? — o atinse aripa întrebării mele, cu viteza unei rîndunele ce trece în zbor. Nu, răspunse ea și privirea ei mă investigă în pripă. Nu se aștepta la altceva. Și, cînd îmi spuse asta, deveni evident că de abia acum începuse să-și dea seama că exist. Oh, indiferență stridentă, ce jignești vanitatea, tu, recuzită de romane vechi, cum de mai reușești să păcălești cu atîta strășnicie victimele credule?

— Rămii cu bine, Nefertiti, spusei eu, cu un rînjet impozant.

Și dădui să plec.

— De ce îmi spui Nefertiti?

— Așa îți zic în sinea mea dintotdeauna. Nu știu dacă un cioplitor se cuvine să cunoască asemenea lucruri.

Mă privi uimită. Dacă ochii ei ar fi fost jarul a două țigări aprinse, în momentul ăsta mi-ar fi făcut ditai arsuri pe față.

— Găsești că mă asemăn cu Nefertiti?

— Da. Nu ți-a mai spus-o nimeni pînă acum?

Ba da. I s-a mai spus, răspunse ea și își înălță ochii spre cer. Tăcea, gîndindu-se dacă merit să-mi destăinuie, sau nu. Tatăl ei. Tatăl ei i-a spus. Treaba asta mă surprinse, o întrebai de tatăl ei. A fost profesor de artă veche. Îi urmării privirea îndreptată spre cer. Credeam că se uită la uliul care plutește deasupra noastră. Dar uliul dispăru și ea continuă să privească în sus.

Că doar nu s-o fi uitînd la fluturașii ăștia?

Doi fluturi alipiți încercau eu o spaimă înfrigurată să se despartă. Mă întrebă dacă mi-ar place să fiu fluture? Și se uită atentă la mine, cercetîndu-mă cu nesaț. Îi spusei că aș încerca o dată. Cum am încercat o dată să mă dau în călușei. Drept care vroi să aflu ce aș face dacă aș fi fluture? Firește, aș colinda din floare în floare, nu-i așa?

— Cum se cuvine să facă un fluture înțelept, încuviințai eu. Și, desigur, n-aș menaja nici parcul domnului baron. Drept urmare, domnul baron m-ar lua de guler și m-ar duce în fața judecătoreii fluturale, reclamîndu-mă pentru jaful nepermis pe care l-am comis asupra polenului particular.

Mă întrebă dacă continui să fiu în relații dușmănoase cu soțul ei. Din plin, încuviințai eu, rîzînd de lipsa ei de informare. Dar faptul că am pomenit de rica mea cu baronul, aprinse iar în mine antipatia amorțită. Îmi ridicai pălăria.

— Sînt așteptat în satul de sus, îi spusei și o lăsai singură în luminișul cu șapte laturi.

Îmi luai picioarele la spinare. Se întuneca. Jos, în păpuriș, suflarea jucăușă se mai potolise. Mă mai uitai înapoi, înainte de a coti pe drum. Nefertiti plecase din luminiș. Stătea pe coasta dealului și se uita după mine.

*

Luna octombrie a fost lungă și pestriță. Fülöp descărca în-grășămintele din căruță, doar cu o cămașă pe el. Împrăștia bălegarul, de parcă ar fi dat cu aghiazmatarul. În cîteva zile reușirăm să terminăm stăvilarul și roata cu lopeți. Partea interioară a morii vroiam s-o pun la punct singur. Tăiai cu ferăstrăul scîndurile necesare pentru tobă, pentru prispă și pentru cele două jgheaburi. Pietrele, roțile dințate și celelalte părți din mecanism nu le puteam comanda încă, fiindcă Veron atît

mă tot cicălise pînă ce într-o seară reușise să vîre în cocină purceii. Ne uitarăm la ei, în lumina lămpii de vînt, cum stau vîrîți unul într-altul, pufoși și rozalii, dormitînd în mirosul lor dulceag. Nu-i vorbă, mi-ar mai fi rămas bani și pentru pietre de moară, dar Veron de cum văzu purcelușii în cocină, începu să se întrebe ce se va face Kázmér cel mic pe vreme de zloată, cînd vine noroiul și ninsorile, în pantofiorii săi deprinși doar cu asfaltul. Și ar mai trebui să-i procurăm și calului niscai nutrețuri mai de soi pentru la iarnă. Firește că erau niște aluzii ambalate cu abilitate și supunere; vroia să-și nimerească ținta cu ele, după modelul jucătorilor de biliard, care mai întîi își trimit bila pe alte traiectorii, tangente. Urmăream tăcănitul discret al bilelor și simțeam cum se apropie de mine lovitura de bază. Trebuia să mă îngrijesc de cizme, de nutrețuri și de alte treburi urgente, înainte de a-mi investi mica sumă de bani într-o moară cu o soartă absolut nesigură. Dar într-o după-amiază se opri în fața morii poetastrul și mă vesti de sosirea unei sume suportabile. Mi-o trimitea cămătarul meu hapsîn, cel care ostoaia și prăduia statuile mele. Puteam comanda deci pietrele de moară!

— I-ar trebui și o căciulă, apăru și Veron, blajină, insinuîndu-se la mirosul banilor. La iarnă o să-i degere urechile lui Kázmér cel mic. Și nu i-ar strica nici o scurtă de blană, pentru cînd o umbla prin pădure.

— Blană, cizme și căciulă! Na! Și Ilona! Dacă va afla, va face febră aftoasă.

Prin fața casei trecu Nefertiti. Iar era fără cal. Dădu din cap cu prietenie. Poetastrul își duse mîna la inimă. Splendoare dementă — gîfii el — mor după tine. E o tîmpenie, îmi dădui eu cu părerea, să mori după cineva, care tocmai pleacă să vîneze iepuri.

— Maestre — zise dirigintele poștei copleșit de tristețe —, de ce o detestați pe baronesă? N-o vedeți cît e de tăcută și de enigmatică?

Înrăspunsei că pînă acum văzusem o singură femeie enigmatică, și anume într-o dugheană, la moși. Aceste dughene, înainte vreme, se numeau panopticum. Femeia era de ceară și stătea întinsă într-o vitrină de sticlă, gîfîind mărunț, iar pe pieptul ei ședea rînjind o maimuță. Amîndouă erau acționate de niște mecanisme. Nici pînă în ziua de azi nu știu ce căuta maimuța pe pieptul femeii și ea de ce gîfîia atît de enigmatic.

Asta era singura femeie enigmatică pe care mi-a fost dat s-o întâlnesc.

— În ultima vreme tot pe aici își face de lucru, participă și Veron la conversație, cu o ușoară remarcă.

— Ce des o mai zărești dumneata pe baronesă! Ia uită-te mai bine iute în oglinda asta minunată, pe care am cumpărat-o de la tîrg. Iacob, adu-ncoace oglinda.

Iacob se repezi fuga s-o aducă din casă. Cîinele îl urmă lătrînd vesel. Simțea că punem la cale o șotie.

— Ei, uită-te în ea.

— Și ce vād?

— Că te-ai făcut atît de roșie, din cauza baronesei, ca un cardinal.

Iar mi se terminaseră lamele de ras și ca urmare îmi crescuse o barbă mare și moale, în genul celei purtate de Van Gogh. Veron se legă acum de barba mea.

— Iar dumneata, domnul Kázmér, arăți ca un sălbatic. Pîn' la urmă o s-o îngrozești pe biata baronesă.

Apoi își aduse aminte pe notar. Că își ascute colții împotriva mea. Abia așteaptă să pun moara în funcțiune, că mă și apucă de beregată. Dădui din mînă.

— Zero-ul l-au inventat hindușii, dar de perfecționat, notarul l-a perfecționat. Noroc că răbdarea mea e ca un vierme. Chiar dacă-l taie notarul bucățele, tot mai rămîne viață în el. Din banii care-mi mai rămîn după cizme, bundă și căciulă, pornesc moara. Punct.

Spre sfîrșitul lui octombrie se produse o spargere de țevi în canalizarea cerească și cîtă rezervă de ape era sus, toată se scurse pe pămînt, spală toate culorile bacchanaliei și rupse în zdrențe ude toate costumele frumoase de toamnă. Crăpăturile de pămînt se astupară, rîmele se înecau în atîta apă, sub țărînă, iar în pădure, între stejari, se auzea zile întregi un sunet, parcă slobozit dintr-o orgă încăpățînată căreia i s-a înțepenit o clapă. Sunetul ăsta își făcea lăcaș în urechea omului, ca mormăitul unui ferăstrău care nu mai vrea să înceteze.

— Apa a dat peste stăvilar, ne vesti într-o dimineață Iacob.

Apa multă adunată în fața porțiței stăvilarului dăduse peste ea, inundînd întreaga curte. Trebuia, așadar, ridicat zăvorul porțiței, pentru ca să nu vină puhoiul peste moară.

— Se învîrt roțile! — chiui de fericire Marele Perceptor.

Se învîrteau, plescăind, triste și goale, ca niște poezii proaste dar nostalgice, care nu au nimic de măcinat. Nu trecu nici un ceas și în mijlocul curții se înființară doi jandarmi făloși, copiii notarului, scuturîndu-se fericiți de abundenta apăraie cerească. Rînjeau satisfăcuți, cum că reușiseră totuși să mă ia de urechi.

— Acuma nu mai poți nega, te-am prins asupra faptului.

— Asupra faptului că tocmai respiram și eu mai cu nesaț?

— întrebai eu, înveselit la rîndul meu.

Era o specie literară străveche să-ți bați joc de aceste avide latrine comune hrănite de stat, de acești vigilenți haidamaci ai liniștei și ai ordinii. Nici cei doi vizitatori ai mei nu izbutiră să-și evite soarta, se vîrîră prin crăpăturile farsei antice cu neîndemînarea unei perechi de șoricea care se bagă într-o cursă. Mă întrebare cu ce drept am pus moara în funcțiune.

— Ia uitați-vă la aceste două roți cu lopeți, ce frumos se învîrtesc, le spusei blajin. Mă joc și eu cu ce pot, nu-i normal?

Drept răspuns, mă întrebare unde mi-e autorizația de mormărit?

— Macin doar de-ale mele. La asta sper că am dreptul. Unul dintre ei șuieră.

— Nu ai nici un fel de drept.

Cerură cerneală și toc, ca să întocmească procesul-verbal de contravenție.

— Adu toc și cerneală, îl îndemnă pe Iacob. Dar, auzi tu, adu tocul ăl bun.

Scrijeliră hîrtia pe din doi vreo jumătate de oră, pînă ce ajunseră la punctul unde trebuia indicat ce găsiseră ei la fața locului, *corpus delicti*.

— Ce măcinai?

— Nimic — dădui din cap.

Veron, Iacob și Marele Perceptor, care pînă acum stătuseră îngroziți și speriați de întîmplare, începură să iasă la limanul înțelegerii.

Dar cică adineauri am recunoscut! Am zis că macin de-ale mele. Da, confirmă eu, așa am zis. Macin de-ale mele. Dar cum eu nu am nimic, macin doar nimicul. Urcară bodogă-nind de-a lungul jgheabului, dar nu că nu găsiră făină în covata goală, dar nu zăriră nici pietrele de moară.

Cunoșteam regulile de bază ale comediilor bufte și îi văzui plecînd opăriți, prin ploaia abundentă. Cu toate că un

proverb pretinde că potaia opărită se teme și de ploaie. A doua zi însă apărură din nou, scurgînd în jurul lor cuvenitele băltoace. Credeau că, poate, peste noapte, făcusem rost de pietre de moară de undeva și că mă vor prinde totuși asupra unei contravenții substanțiale. Se sfătuiră o bucată de vreme, dacă îmi e permis sau nu să mă joc cu roțile morii, dacă nu există vreun paragraf care să interzică învîrtirea inutilă a roților. Dar nu reușiră să născocească nimic mai acătării și se puseră pe înjurat. Că de ce îmi bat joc de ei, de ce nu mă apuc să macin cumsecade, ca să mă poată prinde asupra faptului. Îi întrebai de ce nu-și fac abonamente, le-ar fi mai rentabil, decît să vină în fiecare zi și să ia plasă pe cont propriu. Mai trecură prin ploaie de cîteva ori, după care probabil li se urî, fiindcă nu mai veniră. Doar Todor se arăta, să mă adulmece, invocînd pretexte neîndemînaticе. Îi arătai și lui axul care se învîrtea, covețile noi-nouțe și sub ele jgheaburile și cînd considerai că văzuse destule pentru a nu mai pricepe nimic, îi dădui drumul, ca unui șoricel prins în cursă, de care ți se face milă.

— Cară-te, Todor, care te numeai cîndva Tivadar, și care la urma urmelor ești doar Toaghier — mă arătai eu prietenos, ca odinioară, pe vremea militariei —, du-te și spune-i notarului tău că tot ce i-am șoptit data trecută la ureche despre rîmele false rămîne valabil. Omul să fie inventiv chiar și atunci cînd vrea să pună la cale o mîrșăvie. Notarul tău nu poate inventa nimic cu care să-mi pună piedică. E un om prost, n-are nici strop de inventivitate. Doar dacă nu inventivitatea de a comanda de băut, cu expresia: „un kilogram de vin, pentru un notar fin”. Te du cu bine, Tivadar, vechi camarad pe cîmpurile de luptă! Și să nu te mai prind pe aici.

Lungi fire de ață încercau să lege cerul de pămînt. Sătenii de la munte treceau clipocind prin fața casei, îmbrăcați în giulgiuri groase și mantii cu mîneci lungi. Sumanele erau atît de grele pe ei, de parcă ar fi fost din plumb: pășeau cu o simplitate cosmică și îi însoțea din urmă sunetul împiedicat, de orgă, al pădurii bătute de ploaie. Apa se scurgea tumultuoasă pe canalul înclinat al stăvilărilor, scoțînd un muget strident. Simții lovindu-mă în nări mulțimea miresmelor de demult, mirosul de lut al pîrîului, aburul dulce al sumanelor, aroma grea a ierburilor ude adunate la gura stăvilărilor. Pentru cîte o clipă înceta să mai existe prezentul, cum stăteam

și adulmecam mirosurile regăsite și ascultam zgomotele vechi reîntoarșe. Mă uitai de cîteva ori la balustrada pridvorului, unde obișnuia tatăl meu să stea rezemat în coate. Îi vedeam sprîncenele pline de făină, mustața răvășită și mîna mare. Ca la comandă apăru o găină cu cîțiva pui și își luară în primire, piuind, vechiul rol. Apa de ploaie se strecura spre prag în șuvițe subțiri, căutînd în pămîntul bătătorit al pridvorului barem o crăpătură cît de mică.

Marele Perceptor stătea la masă, cu capul plecat într-o parte și desena, cu limba vîrîtă într-o falcă. Privindu-i gîtul înclinat, obrazul umflat, mă zării pe mine însumi.

„De și-ar putea vedea bătrînul morar nepotul!” — mă gîndii eu.

Veron mă întrebă ce mă tot uit la băiat.

— Așadar, Veron, dragă, omul se continuă totuși într-un fel...

— Sînt unii care se continuă... Și e chiar mai bine că sînt alții care nu se continuă, domnule Kázmér.

Simții în nări o înțepătură plăcută. Mă gîndii la taică-meu și parcă întreaga pietate mi se adună în nas.

Făcusem de-așa manieră încît să am cît mai puțină treabă cu trecutul. Nu mă opream ezitînd în fața ruinelor ființei și ale neființei, ci mă străduiam să plonjez de fiecare dată cît mai curînd în viitor. Dintotdeauna mi-au fost dubioși oamenii care băteau la poarta conștiinței altora, oferindu-le lipiciul dezagreabil al bunătății lor. Pe scurt, nu eram omul dispus la tot pasul să se lase impresionat de niscaiva treburî sublimе. Dar în această după-amiază mă răzbiseră urlînd contrariile principiilor mele. Amintirea tatălui meu trecu prin mine, cum trec pe cer păsările toamna și primăvara. Asta era o trecere de toamnă. Nu i-o luasem niciodată în nume de rău că îmi lăsase moștenire doar o capră, un cîine bogat în purici și o moară dărăpănată. Nu știu dacă aș fi putut saluta apariția amintirii sale cu aceeași înțepătură moale în nări, dacă ar fi fost director de bancă și mi-ar fi lăsat prin testament un bloc la Budapesta, cu robinete defecte, țevi crăpate și chiriași impertinenți. Eram bucuros că a fost ceea ce a fost, iar eu, urmîndu-i exemplul, n-am devenit niscai director sau proprietar și ca atare fiului meu nu-i voi putea lăsa moștenire decît aceleași nimicuri.

Mă apropiai de Marele Perceptor, mă aplecai peste capul lui, de parcă voiam să-i văd desenele și îi pipăii pe gît boabele de fasole.

— Iar începi, Pipescule?

— Iartă-mă. Din greșeală. Dar parcă s-ar fi făcut mai mici, nu?

— Nu te mai ocupa de ele. Îți place? — ridică spre mine caietul de desen.

Nu de mult învățătoarea mi se plînsese că pînă și sub compunerea despre toamnă desenase un fel de vînător. Îi cerui să-mi arate caietul. Citii gîndurile sale despre toamnă.

— Compunerea este suportabil de proastă. Dar cine este acest canibal de jos, cu maxilarele sale de crocodil, care poartă pe umăr un aspirator și se uită țintă la trei capace de sticlă de bere?

Îmi comunică ofensat că respectivul canibal e Crevete Turturică, iar capacele sînt rîndunelele.

— Și aspiratorul?

— E o pușcă automată cu care vînează Turturică.

— N-aș vrea să rămîi corigent. Imaginează-ți ce ar zice Iacob, sau Fănică Așchie.

— Vrei să fii premiant? — mă întrebă mofluz și dădu să închidă caietul de desen.

Ce era să-i răspund? I-am spus că nu. Auzind, se așternu iar să deseneze. Apoi mă întrebă cu ce sumă îi sînt eu lui dator? Dat fiind că și-a cumpărat în trei rînduri covrigi din banii lui.

— Păi, dacă trecem cu vederea tona de recunoștință ce ți-o port, pentru că pe ploaia asta ai reușit să nu faci nici un guturai, rămîne prețul a două înghețate cu care ți-am rămas dator astă-vară.

— Pe alea mi le-ai plătit, Pipescule. Acum îmi ești dator cu trei covrigi.

Îl întrebai dacă poate să-mi dea restul. Îmi făcu semn că nu-i urgent. O să-i dau altă dată. De acord, mă liniștii eu. Ce mă neliniștește, continuai, este ce se va întîmpla cu covrigii în cazul în care dintr-un motiv imprevizibil, să zicem din cauza unui macaz greșit sau a altui accident de circulație, aș fi retras de pe piață înainte de vreme. Se uită la mine încruntat, apoi își văzu de desen. Peste zece minute găsii o comuncare frumos împodobită pe trepidul meu de desen:

*

Pămîntul își umflase burdihanul cu apă, nu mai putea bea nici un strop, șiroia toată pe drumuri și se înpuma în șanțuri. Într-o bună zi sosi la noi preotul de la munte, murat ca o focă. Și nu trecură nici zece minute că apăru, gîlgîind de apă, cu o umbrelă uriașă și cu un potop de înjurături, Ihari Kanut. Grinda ce servea de podișcă se răsucise sub picioarele lui și căzuse în pîriu, afundîndu-se pînă la șale.

— Înjură-l pe baron, că din pricina lui nu avem un pod ca lumea.

— Bou imbecil ce e! Pot să-mi scot pantalonii aici?

Veron îl sfătui și pe preacuviosul să-și lepede pantalonii. Dădu cîte o pătură celor doi oaspeți, ca să-și acopere cu ele ce aveau de acoperit, pînă ce li se usucă pantalonii.

— Să nu tulburăm prostia care s-a liniștit, îi spusei medicului, referindu-mă la baron și la epitetul cu care îl înnoobilase.

— *Quieta non movere*, zîmbi preotul de la munte, citîndu-l pe Salustiu.

— Fleoșc! — se rățoi medicul, căruia nu-i plăcea să audă și pe altul citind în latină. Oamenii știu o groază de lucruri inutile și pălăvrăgesc mai tot timpul inutil despre cele pe care nu le știm. Știi, popă, cine mai vorbește despre liniște?

— Sfîntul Augustin. El vorbește despre liniștea ordinii. *Tranquilitas ordinis*. Dacă e ordine în cap, liniștea domină în suflet. Îmi făcu cu ochiul. Calități pe care nu le întilnești la orice medic sau orice papist!

Ihari Kanut, enervat vizibil, se puse în mișcare. Deschise ușa spre curte și ieși să se plimbe.

— Papist? Hah, hah, îți zic eu ca răspuns, dragul meu prieten schismatic! Doar atîta îți zic: hah, hah!

Al doilea hohotit se auzi deja din celălalt capăt al curții.

— E dreptul dumitale, rîse preotul de la munte.

— Voi, protestanții — strigă de afară medicul —, îl confundați pe Dumnezeu cu un arici. Țineți predici despre Dumnezeu de parcă ar fi un arici și investiți ariciul cu niște calități de Dumnezeu. Și din ce cauză? Își vîrî capul în odaie.

Fiindcă un arici palpabil e mai simplu de verificat decît un Dumnezeu labil.

Dispăru din deschiderea ușii și continuă să strige din celălalt capăt al curții:

— Voi, popă, sînteți raționali și în consecință vreți să verificați.

Pe asta n-o mai înghiți preotul, înfășură zdravăn pătura pe el și ieși împiedicîndu-se în curte.

— Vezi, doctore, de aia ne și ferim să sanctificăm niscai muritori supuși greșelilor.

Acum era momentul să mă amestec și eu, ca să-l enervez mai tare pe medic.

— Biserica voastră progresistă și modernă, — fiindcă după cum mi-a spus capelanul, aveți o biserică progresistă și modernă —, poate sanctifica, în principiu, și un director de bancă, nu-i așa?

— În principiu! Da, în principiu! Dar ce te interesează principiul? Faptele contează. Bălegarul în principiu nu înseamnă nimic. Ce ai putea face la cîmp cu o căruță de bălegar în principiu? În ceea ce îl privește pe entuziastul capelan al bisericii mele, te rog să nu-l iei în seamă. E un băiat fîmp. De cînd cu atlantosaurus, are o boală sufletească incurabilă.

Preotul de la munte îmi relatase întîmplarea cu atlantosaurusul. Medicul îl întrebuse pe capelan dacă știe care dintre toate viețuitoarele pămîntului a gustat cea mai mare voluptate? Răspunse el singur la întrebare, numind animalul preistoric atlantosaurus, al cărui sex uriaș — după cum reiese din notițele fostului doctor Eberlein —, ne lasă să bănuim posibilitatea unor excitații nervoase imense. Era de față și preotul de la munte, așa că medicul îi întrebă pe cei doi venerabili oameni ai bisericii ce părere au despre treaba asta.

Capelanul dispăru într-o clipă, ca o săgeată otrăvită, și de atunci îi poartă sîmbetele medicului.

Preotul și medicul se preumblau prin curte, uneori băgau capul și la noi, în cameră, Ihari își strîmba gîtul, prefăcîndu-se adîncit în admirarea statuii copilului, apoi relua discuția cu preotul.

— Dumneata, popă, ai vorbit de Sfîntul Augustin. Eu, ca să vorbesc de Dumnezeu, ți-l citez pe Pascal. Să evităm cele necunoscute.

Iar mai apoi:

— Trebuie să știi, popă, că eu am fost și cleric, dar m-au dat afară. Nu cred ca Dumnezeu să fi aprobat greșelile doctorilor noștri teologi. Dumnezeu, cel cu care am eu legături...

Marele Perceptor se căznea să fixeze pe hîrtie o imagine instantanee a celor doi oratori peripateticieni. Cei doi se plim-bau vehement prin curte, iar de sub pături ieșeau la iveală picioarele păroase ale medicului și nojițele de la izmenele preotului de la munte. Desenul îi reprezenta pe amîndoi fără pantaloni și fără pătură. Din gura preotului atîrna expresia: „Dragă doctore”, iar din gura medicului ieșeau cuvintele: „Hah, hah, dragă popă”...

Pantalonii se uscau greu, astfel că discuția religioasă a celor doi se prelungi peste măsură. Care era exact opinia bi-sericească a lui Ihari nu reuși să afle nimeni niciodată. Convingerile sale religioase se bazau pe principiul că fiecare om, pe cît e posibil, e obligat întotdeauna să-și scoată din sările semenii. Modalitatea de execuție se schimbă în funcție de semenul în cauză. Dacă avea de-a face cu un ins sceptic, folosea modalitatea gingașă a credinței întru Domnul, iar dacă întâlnea un credincios îi servea cuvintele îndoielii, sau chiar ale negării totale.

— Dacă te ascult pe dumneata, popă — strigă acum —, mă amețește vîrtejul schismatic...

Își aprinse un trabuc și începu să fumege cu furie. Puteai crede că asiste la o campanie electorală pentru votarea unui dumnezeu. Fumul se înălța spre cer și eu putui să-i vestesc cu bucurie pe Marele Perceptor și pe Iacob:

— *Habemus deum.*

Se întuneca și ploaia continua să cearnă. Cîinele se opri în ușă și căscă de-i trosniră fâlcile. Veron își puse un sac pe umeri, ca să vadă ce fac purcelușele. Una se numea Amalia, iar cealaltă Anișoara. Pădurea continua să cînte, amortită, la orgă, iar cei doi polemști porniră la drum, luminați de lampa de vînt a lui Iacob.

11

Ploaie

Achim, sătul de zburdălnicia găinilor, care se așezaseră neobrăzate pe ieslea lui și îl împiedicau să-și alunge plictisul acestor zile ploioase cu niște fîn, se scîrbi de curte. De pomană încercase, blînd, să le împingă mai încolo cu botul său moale, piuiseră puțin, dar nu-i făcuseră loc nici cît să smulgă o gură de fîneț. Lăsă așadar păsăretul obraznic în plata Domnului cu grajd cu tot și veni în pridvorul morii să găsească vreo distracție mai acătării. Și pisicile trebuie să fi avut intenții similare, de-și părăsiră culcușul de sub cuptor, unde jăratecul întreținut cu grijă de Veron le făcuse în blănuri pete ca de pantere, și îl salutară cu mare entuziasm pe Achim. Erau doar trei pisici, dar, după cum se agățară de picioarele căluțului și începură să se zbenguie în jurul lui, ai fi crezut că-s o duzină. Totul purta o amprentă idilică de gravură.

— Iaca, iar jândarii, mă făcu atent Iacob la niște bocănituri.

Era însă Ferenc, care își procurase niște cizme de cauciuc deochiate și sosea la moară ca un porumbel la arca lui Noe, să ne informeze de starea apelor și de noile drăcii comise de notar. Veron pregătea masa de seară, eu lăsai din mînă dalta și ciocanul și ascultai relatările lui Ferenc. Cînd plecă acesta, pusei mîna pe niște cărți, pe care le adusesem cu mine cu gîndul că o dată, la vremea unei mari leneviri, mă voi adînci în lectura lor. Erau între ele și cîteva romane, capodopere ale unor autori cunoscuți. Cîte unul pornea de la primele pagini cu o viteză de te apuca groaza! Motociclistul se izbește de un măr de lîngă drum, din casa alăturata iese o frumoasă doamnă, îl conduce înăuntru și leagă rănile accidentatului necunoscut, iar de aici încolo acțiunea gîlgîie atît de strașnic, ca o țeavă

crăpată. Ce e drept e drept, fanteziile acestor romancierii de doi-trei cai putere se avîntaseră cu toată viteza, n-aveau nici o vină că se izbiseră și ele, curînd, de cîte un puiete de la marginea drumului. Și cînd te gîndești că poate aceștia fac mai mult decît ceilalți scriitori, Spiritele Neliniștitoare a Opt Sute de Pagini, haoticii comentatori ai vieții moderne, geniile de detaliu, care pier îngropate de propriile lor opere. Cît timp îi citești pe motocicliști, măcar știi că organele digestive funcționează impecabil, pe cînd lectura celor opt sute de pagini îți produce arsuri și crampe, ca la capătul lor să te alegi doar cu un efect regretabil.

Sub ferestre șușotea pîriul și în jurul casei ofta întunericul. Prin crengile copacilor desfrunziți, veverițele murate de ploaie se pregăteau de culcare. Cocoțată în dud, o coțofană îi ura nevăstuicii să-și frîngă gîtul la vînătoarea sa nocturnă.

— Iacobe, ai culcat păsărețul?

— Da.

— Și l-ai zăvorît bine? Că umblă o nevăstuică prin jurul curții.

— L-am zăvorît.

— Și ai dat de băut la șoriceii? — se interesă și Marele Perceptor.

Și pe mine mă asalta eu întrebările, iar eu, ferindu-mă ca de gloanțele unei mitraliere, mă străduiam să nu mă las nimerit. Cînd mă plictiseam să-i tot răspund, mă întreba dacă am închis tocilăria. Numisem aceste discuții purtate la lumina lămpii cu gaz, tocilării. Eu eram tocilarul, iar el era briceagul care se cerea ascuțit. Dar se întîmpla uneori să fiu nevoit a ascuți două lame deodată. Fiindcă îi era permis și lui Iacob, după ce ducea rațele la culcare și număra cei doi porci, să se așeze lîngă ușă, cu condiția să-și agațe căciula pe o cracă în curte, ca să fugă puricii din ea. De întreat nu întreba el prea multe, mai degrabă asculta, respirînd zgomotos, cum ne sfichiuiam cu cuvinte pestrițe și cum treceam în revistă evenimentele zilei, întîmplările de la școală, luptele purtate fără succes cu Fănică Așchie și celelalte accidente ivite peste zi. Vroiam ca insuccesele să nu-l dezarmeze; cu tombe jucăușe îi întăream zîmbetul, cu glume naive îl îndemnam la consecvență. Se întîmpla ca viața să-i dea cîte o lovitură; erau lovituri mărunte și fără putere, dar el, neajutoratul, le simțea ca fiind mari și, speriat de ele, vărsa cîteva lacrimi. Mă gră-

beam să le prind iute într-o ulcică hazlie, ca să-și zărească singur lacrimile caraghioase. Asta îl făcea să uite de ele și schimbându-și iute starea sufletească, să se autoironizeze în clipa următoare, rîzînd, prin cuvintele: „Iacă și Marele Perceptor fu gata să-și deșarte mucii”. Nimeni nu m-ar crede că vorbele de genul acestora nu de la mine le învățase. Dar nu puteam să fiu un tocilar nefolositor nici pentru Iacob; îi auzeam discutînd și trebuia să admit că de-a lungul timpului căpătase și mintea lui Iacob oarecare ascuțiș.

La sfîrșitul lui octombrie se lăsă frig mare, așa că ne duserăm la pădure după lemne. Căldura sobelor făcu podeaua să scîrțîie și mobilele noi să scoată suspine puternice. După stingerea luminii mai ascultam îndelung concertul straniu de zgomote.

— De ce pîrîie, Pipescule?

— Dulgherul zice că mai lucrează lemnul. N-a murit complet, se zvîrcolește.

— S-ar putea să și înmugurească?

— Orice e posibil. S-ar putea să devină iar pădure. Sau cîmp de gheață... Dar poate că doar o baltă fără margini.

Această perspectivă îl sperie un pic.

— Și n-o să ne putem apăra de ea?

Îi explicai că socotisem în milenii, nu în niscai decenii mărunțele. Ciuboțica cucului, planta aceea care primăvara se umple de flori liliachii, demonstrează, după cîte spun savanții, direcția în care au plecat ghețarii epocii glaciare. Se pare că pe vremea aceea era un ghețar și pe locul morii noastre.

Se ridică în coate.

— Și lumea se va pustii?

— Nu, fiindcă va reîncepe în altă parte... Nu există pustiire definitivă.

— Și ce va fi cu noi? — întrebă el, furat de gînduri, cu temeri în glas.

— Nu știu care este răspunsul patern pe care îl indică pedagogia corectă, la această întrebare. Cred că va veni o vreme cînd nici noi nu vom mai exista.

— Nu vom mai exista deloc?

Nu-i răspunsei, așa că începu să se roage:

— Pipă, de ce nu răspunzi?

La rezezală nu-mi venea nimic în cap.

— Nu-i frumos, Pipescule, că-mi spui lucruri triste și pe urmă nu vrei să mă consolezi.

— Știi — încercai să scornesc un răspuns consolator —, omul are posibilitatea de a mai rămîne pe pămînt o bucată de vreme. Poate cîteva decenii, poate cîteva secole. Dacă se învrednicește să facă fapte bune și folositoare.

În odaia cealaltă podeaua mai scîrțîi multă vreme sub picioarele lui Veron. Cînd și cînd auzeam și scrilejitul peniței. Oare cui i-o fi scriind atîta? Probabil brutarului. Ploile de la sfîrșitul lui octombrie îi despărțiseră oarecum. Încercau să-și trimită unul altuia, în plic, soare de primăvară și căldură de vară.

— Înger-îngerașul meu, ce mi te-a dat Dumnezeu... — auzii prin întuneric șoapta pudică a Marelui Perceptor.

Se adresa ocrotirii cerești, de bună seamă în chestiunea ghețarilor. Apoi îmi dori și mie noapte bună.

— Pipescule, azi am primit o scrisoare de la mama. Știi?

— Da, știu. Te gîndești deseori la ea?

— Și tu te gîndeai deseori la tatăl tău, cînd erai mic. Nu-i așa?

— Achim trebuie potcovit cît mai curînd, îi atrăsei atenția, mai apoi. Și-a ros potcoavele vechi.

Pîrîul susura înnăbușit sub ferestre. Ilona îmi scrisese și mie. Să nu uit: Kázmér cel mic nu are voie să-și întrerupă lecțiile de pian. Și fiindcă bănuia probabil că cerința ei nu va avea succesul dorit, dat fiind că în afara soției notarului nimeni nu mai avea pian în împrejurimi, după apel îmi adresa și o disertație elegantă — după cîte puteam eu să-mi dau seama, cu marile mele calități de solist la muzicuță —, despre muzică în general și despre aptitudinile muzicale ale familiei în special. Nu i-ar fi pe plac, zicea dînsa, ca această nobilă tradiție a familiei, cultivarea intensă a artei muzicale, să se piardă din pricina mea, care sînt un țaran afon. (Ea scrisese în scrisoare „indiferență față de muzică”, dar cunoscîndu-i vocabularul știam că asta înseamnă afon.) De altminteri, o mai interesa și dacă îi administrez corespunzător copilului vitaminele și dacă n-a făcut cumva scorbut. Să nu-i dau în nici un caz ouă de găină, fiindcă a citit ea într-o revistă că niște cercetări recente ar fi depistat în ele bacili Koch. Imediat după ouăle de găină urma, pe neașteptate, următoarea frază:

„În fond, Felméri, nici nu știu ce să mai cred despre dumneata.”

Și asta după ce gîndise despre mine gugumăanii cît să umple o bibliotecă. „Habar n-am — scria în continuare — de ce m-am măritat cu dumneata.” (Și asta cu doi ani după pronunțarea sentinței de divorț.) „Și nu știu cu ce drept l-ai botezat dumneata pe Kázmér cel mic, Kázmér? Poți să-ți dai seama și din asta că ți-am fost roabă supusă. Nici nu m-ai consultat asupra numelui, astfel că nici nu m-am putut opune.” (Și asta la nouă ani după botezul lui Kázmér cel mic.) Ca încheiere mai scria cîteva cuvinte despre Veron, „despre acea doamnă gospodină, demnă de toată lauda, acel șoricel taciturn, care joacă un rol atît de enigmatic în viața actuală a romanticului surghiunit Felméri Kázmér”.

Cred că numai cei din evul mediu mai știau să amestece cu atîta perfidie otrăvurile cu efect rapid. Cînd sosise scrisoarea, Veron, doamna gospodină demnă de toată lauda, întrebase dacă Ilona dădea vreo instrucțiune.

— Firește, îi comunicasem eu. Va trebui ca ouăle de găină să le trimitem, înainte de a le consuma, la institutul bacteriologic.

Discuție despre nebuloase

De mucenici apele rătăcitoare se retraseră în matca lor și deasupra pădurii golașe apăru iar soarele, ca un controlor bătrîn vindecat de o boală gravă. Potaia noastră crescînd mare și roșcovană își băgase în cap ideea că ar fi cîine de vînătoare și alerga după iepuri. Dar dacă auzea prin preajmă detunătura vreunei arme, o rupea la fugă de nu se mai oprea pînă acasă. Plecînd la școală, Marele Perceptor îi lăsă dispoziție lui Iacob să nu uite să se ducă cu Achim la potcovar. Și specifică, ajungînd la podeț:

— Ș-apăi vezi-l să nu-i puie potcoave de cai morți.

Cu cizmele în care se afunda pînă la genunchi și cu căciula trasă peste urechi, părea cu desăvîrșire un pui de țărănuș. Nu-i mai lipsea decît cojocul.

— Apăi, tu, Iacobe — îi imita pe cei din satul de jos —, ai dat tu codină la ghite?

Veron nu mai putea de atîta veselie și încîntare. O întrebai ce o bucură atît de tare, faptul că mi-am prefăcut unica odraslă în țărănuș, în loc să-l fi îmbrăcat în cele mai alese straie princiare?

— Da' de unde, domnu' Kázmér... Dar vă seamănă atît de mult.

— Se poate, mă lăsai îmblînzit de aceste vorbe măguli-toare. Dar mai seamănă și cu maică-sa, nu? — se aprinse totuși bănuiala în mine.

Păi, puțin de tot, da, recunosc Veron, să zicem cît un bob de grîu; poate în momentele cînd e ofensat, sau cînd e supărat. Fiindecă mai avea și momente din astea. Și era ran-chiunos. Posibil — recunoscui eu. Trăsăturile urîte le are în

bună parte de la maică-sa. De la mine a moștenit numai părțile fine. Sau nu?

(Tot omul e dispus să cultive cu plăcere în sine asemenea legende, pînă-n ziua cînd ia o lovitură de măciucă în cap și iată-l deodată pus în situația de a se frămînta, precum *Gînditorul* lui Rodin, cui dracu îi seamănă netrebnicul?)

Fratele lui Poli sosi cu un transport de puieți, îl trimisei iute pe Iacob cu căruța să-i aducă, și apoi ajutat de Veron și de Iacob, plantai puieții în gropile săpate dinainte. Aveam acum patru caiși, opt meri și vreo zece pruni.

— Nu te mai trimite decît pe tine? — strîmbă din nas Poli cînd se prezentă Iacob să încarce puieții în căruță.

După mucenici mă dusei la prăvălia lui Austerlitz să-mi cumpăr o pipă nouă și o întîlnii și pe Poli.

— Aud că ai întrebat de mine.

— Da, — sclipiră în ochii ei și zîmbetul și supărarea —, credeam că te-ai sfîrșit de întristare.

— Sînt destul de trist că m-ai părăsit, sufăr chiar foarte mult, dar parcă tot mi-ar părea rău să înghit chibrituri.

— Nu mă amărî, — rîse ea acru —, că nu mă refeream la mine. Mă gîndeam la baronesă.

— Ei, află că pentru baronesă n-am să înghit nici măcar un băț de chibrit! — strigai în urma ei fiindcă după această afirmație surprinzătoare o și tulise din loc.

Așadar, se vorbește despre chestia asta. Deși zău că Nefer-titi mă lăsa complet rece.

Trebuie că există totuși telepatie. Tocmai stăteam de vorbă cu Crevete Turturică în fața morii despre baron și despre nebuloase sau poate despre longevitatea știucilor, cînd apărui pe drum baronul cu vătaful său. Iacob și cu mine ne chinuiam cu grinzile care căzuseră iar în apă. Malul se surpase iar și cele două grinzii se dovediseră a fi prea scurte. Tocmai sloboziseam o frumoasă înjurătură spiralată, cînd baronul, parcă nimerit de cangea mea, hîrîi puternic pe celălalt mal. Mă uitai la el. Își verifica țigaretul. Era cu arma pe umăr, o fi fost pe undeva la vînătoare.

— Vreau să elucidăm ceva în legătură cu chestiunea de data trecută, îmi spuse, privind cu interes prin găurica țigaretului să vadă de ce nu răsufli. Mi-a ajuns la cunoștință cum

că ai fi convins că statuia aceea căreia i-ai retezat nasul e un fals făcut ulterior. De ce să fie fals?

— Fiindcă n-au reușit să fure originalul, sau fiindcă au reușit, dar apoi le-a fost furat la rîndul lor.

— Nemaipomenit! Dumneata ai o idee fixă că întemeietorii tuturor familiilor nobiliare au fost hoți! În orice caz, e foarte amuzant. Nu-i așa, domnule doctor?

Ihari se scarpină în vîrfurile nasului.

— Poate nu tocmai hoți, zise el.

— Dar tîmpiți, nu? — rîse baronul. Chr, chr... Doctore, dumneata ești un pișicher ce nu s-a pomenit... Iar i se înfundă țigaretul, suflă în el din răsputeri. Lua-l-ar naiba de țigaret... Ei, află, dragă... ăă...

— Pipescu, îi veni în ajutor medicul.

— Nu toți ne-am procurat obiectele de artă furîndu-le. Rudele mele au plătit o dată două sute de hectare de pămînt pentru o pictură în ulei. Și știi ce reprezenta? Un cățelandru obișnuit... Da. Un că-țe-lan-dru o-biș-nu-it, sublinie baronul, silabisind. Dar, să nu uit, mai era pe pînza aceea și un farmacist. Un farmacist ab-so-lut o-biș-nu-it, adăugă el și de îndată dădu semnalul pentru rîs: Chr-chr...

— Domnule baron, nu v-am prescris încă nici un leac împotriva bronșitei? — întrebă Ihari, luînd drept horcăială rîsul baronului.

— Nu. Dar ia spune-mi, doctore... — probabil își aduse el aminte de ceva —, ce i-ai recomandat... — Se întrerupse, fiindcă țigaretul refuza cu îndărătnicie să se desfunde. *Corpo di bacco...* — și îl trimise pe vâtaf să-i caute un bețigaș sau un pai cu care să-l poată desfunda. Ce i-ai recomandat dumneata ieri farmacistului?... După cîte am auzit, *quelque chose très efficace...*

— Să vă prescriu și dumneavoastră, domnule baron?

Dacă se îmbolnăvea cineva la castel, baronul chema de fiecare dată un medic renumit din altă parte. Ihari profită de ocazia de a putea și el să-i recomande ceva, în sfîrșit, baronului; își scoase iute carnețelul de rețete și mîzgăli în grabă numele medicamentului cunoscut din toate vechile cărți de medicină, de obicei, trecut cu litere antice, în titlu și subtitlu, în aceste savante tipărituri, după cum urmează:

I

De pilulis venerem excitantibus
(În general despre pilulele excitante venale)

1

Pilulae coitum mirabiliter stimulantes
(În special despre pilulele stimulative în
deficiențele amoroase.)

Îi întinse (baronului rețeta.

— Poftim, domnule baron... Îmi plățiți pentru ea o jumătate de consultație... Și pitiți-o bine, să nu vi-o găsească pisicile.

— Pisicile?... Încep să bănuiesc... chrr, chrr... E *un farce*, nu?... Dar ce ai făcut dumneata cu pisica farmacistului? Parcă mi-a spus ceva vâtaful... Ai încălțat-o?

Medicul ridică din umeri. Răspunse că pisica aceea vroia să-i mănince mierla. Tocmai acum, când biata mierlă a învățat atât de bine să fluiere imnul național.

— Limba asta de pământ v-o cerusem, domnule baron, arătai într-o parte. Dacă are cel mult treizeci de metri pătrați. Aș avea nevoie de ea pentru pod.

Baronul se uită prin găurica țigaretului.

— Asta pe mine, nu-i așa, puțin mă interesează, dacă dumneata ai sau nu nevoie de ea.

Îi spusei că m-aș mulțumi și cu dreptul de folosință. I-aș plăti chirie pentru folosire. Malul meu se surpă într-una, ar trebui să înalț un pod mult prea mare.

Se uită la mine, mirat din cale afară.

— Și de ce nu înalți un pod mare, stimate domnule Pipacec?

— Domnule baron, azi sînteți foarte bine dispus.

— Da. Sînt într-o dispoziție excelentă. În pofida faptului că dumneata mă consideri cu tot dinadinsul un tîmpit. Da. Asta simplifică foarte mult lucrurile și în același timp îți servește de recompensă pentru niște ofense imaginare. Baronul e tîmpit, ca și ceilalți aristocrați de altfel, și cu asta, basta. N-ai ce discuta cu el. E tîmpit. Vezi și caracterizările făcute de materialismul istoric despre aristocrația care degenerază... Chrr...

chr... Materialismul istoric este tare supărat pe clasele istorice... Mă privi ironic, de parcă eu aş fi fost Materialismul istoric în persoană... Şi cu toate astea, dragă... ăă...

— Pipacec, îl ajută Ihari, cu severitate.

— Dragă Felméri, materialismul vostru istoric vrea să ne desfiinţeze pe noi, pentru a înfiinţa o altă aristocraţie... Fiindcă întotdeauna va exista între oameni un fel de aristocraţie... Noi ne ducem dracului şi vine în loc aristocraţia pantofarilor. Sau a cioplitorilor, n-are importanţă. Şi aceia vor fi la fel de nepopulari în ochii marilor mulţimi, şi poate la fel de tâmpiţi, ca şi noi... Hai să mergem, domnule vătaf... Iar în ceea ce priveşte hoţia, în momentul de faţă legea pedepseşte furtul dumitale, domnule Felméri, şi nu pe al meu... Şi asta, sper, cât mai curînd. Ai primit noua citaţie?

— Am primit-o.

— Ei, atunci dă-i bătaie... Bună ziua, doctore... În schimb — îşi mai aduse aminte de ceva —, nimfei de pe fîntîna arteziană i s-a rupt coada... a crăpat în două...

— Aşa îi trebuie, se scărpină Ihari în barbişon, cine mai poartă astăzi coadă?

— Ce părere ai, domnule Felszegi? Nu te-ai ocupa de ea?

— Chemaţi un pietrar şi puneţi-l s-o cimenteze, îl sfătuii eu.

Mă privi îndelung, apoi îşi duse mîna la mustaţa stufoasă şi o mîngîie. Aşteptarea asta liniştită era plină de desconsiderare. Apoi se întoarse şi plecă. Vătaful se luă după el.

Întreaga sa ținută calmă avea un aer dens de superioritate. Ar fi trebuit să consider coada nimfei drept o mîna paşnic întinsă spre mine şi să nu-mi retrag mîna cu brutalitate sau cu îngîmfare. Într-adevăr, de ce n-oi fi apucat coada nimfei întinse spre mine? N-o fi fost în refuzul meu o repulsie sau o îngîmfare nemotivată faţă de baron? Sau un fel de maladie oftalmică: orizontul celui bolnav se limitează la o anume distanţă. Nu mai poate vedea cele ce sînt dincolo de această distanţă. Dar şi baronul suferea de o miopie similară. Eu mă aflam dincolo de orizontul lui. Nu mă putea zări, decît vag, în momentele cînd mă băgăm în ochii lui. Preotul de la munte mă întrebase dacă nu sînt prea pornit pe familia baronului? Baronul îmi repugnă, nevastă-sa îmi face silă şi chiar şi castelul lor îmi pare un cămin întortocheat pentru şobolanii nenorociţi. Cu ce e mai prejos capacitatea spirituală a farmacistului sau a vătafului, de a baronului? Cu nimic, îmi spusei eu, privind

acum după baron și după vătaful care îl urma plin de supunere. Dar să vorbești de capacități spirituale, cred eu, este o fioritură literară, fiindcă cine ar sta să măsoare capacitățile unui baron sau ale unui vătaf, pentru a stabili în final că e un imbecil?

Mă tot uitam la pământul surpat al malului și la grinzile care erau tot mai scurte. Ihari era și el de părere că n-ar fi trebuit să refuz coada nimfei.

— Adu-ți aminte de Socrate, îi atrăseși atenția. Și el a preferat să aleagă paharul cu otravă.

— Socrate? Dădu din mână. Nu te lua după el, Pipescule. Martirii de soiul ăsta n-au alt rol în istorie, decât să facă vîlvă.

— Ai văzut statuia lui *David* de Michelangelo? Așa ceva aș prefera să fac și eu decât o coadă de nimfă. De altfel, nimfa baronului este o creație cu totul caraghioasă. Am văzut-o nu de mult. Stă culcată în mijlocul fîntînii și din piept îi țîșnește apă într-un bazin, care și așa e plin de apă. Nu, Ihari Tur, cum ți-ar spune baronul, decât așa, mai bine rămîn la Michelangelo. Este o neghiobie, nu?

— De bună seamă... De altminteri, după cum scrie Eberlein, există o specie de pește, care vînează muștele, împrôscîndu-le cu scuipat. Nu-i o modalitate elegantă. Dar nici rea nu este. Lumea este plină de muște obraznice și cel mai înțelept lucru este să le scuipi. De altfel, eu unul fac ceva pe întregul univers. Doamne ajută, Pipacec. Mi-a murit pacientul bolnav de hipernefromă...

*

Dezbaterea judecătorească se amîină din nou, de data asta din pricina lipsei martorilor și a lui Ferenc, ca pîrît de gradul doi. Bine, mă gîndii eu, deplîngîndu-mi somnul de dimineață irosit, în cazul ăsta, domnule baron, pe curînd! Asta era pentru a doua oară că mă trezea din somnul cel mai dulce. Dar conform legii are voie să mă scoale în zori de cîte ori vrea el. Figurează ca reclamant principal, iar eu, cu o nomenclatură mult mai modestă, mă aflu aici ca simplu învinuit. „Învinuit, poftește în față. Ai mai avut condamnări?” Oh, desigur, am avut. Nu o dată soarta m-a pedepsit cu severitate. Sînt recidivist în culpa de tulburare a liniștei publice. În apro-

pierea tribunalului zării o căruță încărcată cu lăzi. Căruțașul se pregătea tocmai să se urce pe capra căruței.

— Ia te uită, Mască! strigai, izbit de bucuria revederii. Nu mă mai recunoști?

Se pare că nu strigasem destul de tare, căci nici măcar nu se întoarse. Mă apropiai de căruță și îl trăsei de poala hainei. Era o haină destul de jerpelită, era să rămîn cu poala în mină.

— Umtata! Mască!

Se întoarse și se uită la mine.

— Am surzit nițel. Tu ești Felméri, nu-i așa?

— Yes, yes — zîmbii eu.

— Avea un miros de grăsime rîncedă și capul îi căpătase o formă pătrată de săpun de rufe.

— Sînt magazioner aici, la fabrica de săpun. Dar tu?

Așa. Ei, unde sînt eu magazioner? Poate doar într-o fabrică de vise. Mă uitam la trăsăturile lui bătrînicioase, la expresia lui aridă și necăjită. Camarad vesel de odinioară! Viața trece cît ai clipi. Erai atît de pedant și de ordonat! Dar ți-a trecut și pedanteria și ordinea. Odată, cînd eram la mare ananghie, ne hotărîsem să înființăm un circ de purici. Aveam de toate: purici, o prăvălie goală, autorizație oficială, doar o sîrmă subțire ne lipsea, din care să fi făcut cîte un laț de gîtul puricilor, ca să nu evadeze din manej. Prietenul nostru Prună, veșnic dispus să întreprindă afaceri de anvergură, își asumă rolul prezentatorului: „Doamnelor și domnilor, puteți vedea aici cei mai inteligenți purici de pe continent. Știu sa gîndească, să dueleze și să rezolve cele mai complicate probleme de înmulțire!” Mască se oferi să fie casier. Era de părere că fișetul de tînichea trebuie păzit cu strășnicie, ca să nu dea iama în el membrii consiliului orășenesc. Și acum, uite-l surd. Bietul de el. Ce soartă abjectă! Nici măcar n-ar fi putut rămîne casier.

— Prună zice că ai o industrie de cîini. Rentează? Nici nu așteptă răspunsul meu. Mîrțoagă a mierlit-o. Ai auzit?

— Am auzit... Am auzit. Apă la plămîni, nu?

Se uită atent la gura mea.

— Cine? Sigur că-i aici... Uite-o colo, cu pălăria aia plină de pene... Strig-o...

— Miss Mabel! — mă repezii după profesoara de limbi străine, după ce îmi luai rămas bun, plin de regrete, de la bunul meu amic. *Mis Meibl, unde grabith asha?*

— Ah... ah... Izbucni în plîns de îndată. *Dhonn Felmeihr... Dhraga dhonn Felmeihr! Dar nu uitath la biatha Miss Meibl... Ao darling chit deseor ghindit eu phe dumneatha... Cum ce mai fhaci? Ao dhoamne, ce confuiz eu sunth... Foarthe confuiz...*

Confuză și pricăjită ca o papagaliță mîncată de molii, complotai eu, în gînd, cu părere de rău. Fără a fi privit la picioarele ei puțin cam veștede, știam că îi atîrnă ciorapii. Îi atîrnau și mai de mult, pe vremea cînd dansam cu ea valsuri de vis lîngă gramofonul coanei Rideli, numai că pe atunci mai avea ochii albaștri, mijlocelul subțire și frumos iar buzele ei proaspete știau să sloboadă vorbele cu atîta vioiciune! Cînd scuipasem o dată, copleșit de necazuri, într-un canal de scurgere, mă întrebare: *De ce în apa scuipath domn Felmeihr?* Și ochii ei azurii erau plini de atîta mîhnire, iar în glas avea nesfîrșite cupoane de catifea! Acum avea gîtul înfășurat cu un fular de lînă vechi și uzat, iar buzele îi erau smochinite. Mă ținea de mînă, de parcă ne-am fi întîlnit în vârtejul unui rîu la doi metri sub nivelul apei.

— Ei și ai reușit să ajungi acasă la Birmingham, Miss Mabel?

— *Am fosth bolnav, multh, multh bolnav... Douazeci cinci ani eu sunth pregăthit.* În ochii ei, lipsiți de strălucire apăru o lumină tinerească, mă luă iar de mînă. *Dar achum plech acasa, domn Felmeihr... Chind cade frumos zapadha albe...* — spuse ea și închise o clipă ochii, — *shi adhuc ingerash un frumos pom la craciun mare, athunci shi Miss Meibl desface ariphile lui și plech zbor la Bărmingham, la departhat meu cauntri. Se sphune pathrie, nu?*

— Da, Miss Mabel. Îți desfaci pașaportul și nici că te mai oprești din zbor pînă acasă.

Mă uitam la fularul ei jerpelit. Nu îndrăzneau să-i mai pun vreo întrebare. Mă privi, și ochii ei incolori fură inundați de albăstreala vechiului surîs.

— *O, darling, dumneatha deloch nu imbatrînith nici un phic...*

Apoi, într-un tîrziu, după multă vreme, dădu drumul mîinii mele. Zicea că speră ca de acum să ne vedem mai des, pînă cînd va pleca ea la Birmingham. În îndepărtata ei patrie. Termenul ultim și irevocabil al plecării: *chind cade frumos zapadha albe și ingerash imparthe frumos pom la craciun mare* tuturor profesoarelor de limbi străine răspîndite prin lume,

biete profesoare care odinioară erau tinere și aveau ochii albaștri, iar acum nu mai sînt și nu mai au...

— *Dhumnzeu să the aibe paznic, domn Felmeihr... Și la revedere chit curînd...*

— Pe curînd, o corectai eu.

— *Mulțumesc*, dădu din cap și în ochi îi apărură în locul floricelelor albastre de altă dată cîteva lacrimi veștejite. *Mulțumesc multh pentru thot...*

Făcu cîțiva pași, apoi se întoarse. Își deschise poșeta veche și scoase din ea o hîrtie lucitoare. Era împăturită, o desfăcu cu multă grijă.

— *Astha eu acum dau dumneatha la loc... Eu am thaiat astha din jurnal, afara...*

Era fotografia unei statui de-ale mele mai vechi, așezată într-un părculeț, între boschete și copaci. În fața ei erau cîteva bănci, iar pe bănci, cu spatele la statuie, stăteau doi bătrîni și se încălzeau la soarele de toamnă și o educatoare care își croșeta sîrguincioasă puloverul...

Intrai în cafenea și dădui dușcă un păhărel de tărie. Prin sticla vitrinei mă uitam la piața din față și la clădirea impozantă de vizavi, care era sediul Fabricii de Țigle și Drene. În fața hotelului staționa o mașină sport cu două locuri. Părea destul de uzată. Între crengile parcului zburătăceau vrăbiuțele. Soarele îmi bătea în față, îmi închisei ochii lăsînd căldura să-mi cuprindă trupul înfrigurat. Mă treziră pocnetele năprasnice slobozite de țeava de eșapament a mașinii din fața hotelului. Mă uitai la ceas. Dormitînd în vitrina cafenelei, pierdusem trenul de prînz.

Trebuie să aștept aici pînă diseară, mă gîndii eu cu neplăcere la liniștea înghețată a orașului, la mirosul ziarelor și la cîinii vagabonzi. Ieșii din cafenea și mă dusei la portarul hotelului să mă interesez de mersul autobuzelor. Prin fumul dens gălbui al mașinii parcate la intrarea în hotel se aplecă spre mine silueta familiară a unei femei.

— Să te duc, Felméri?

— Mulțumesc... Poate prind un autobuz...

— Nu prea cred, răspunse Nefertiti întepată. Dar n-ai decît să întrebi...

Mersul autobuzelor fusese modificat. N-aș fi avut decît o cursă de seară, așa încît acceptai invitația făcută de Nefertiti și mă așezai lîngă ea în automobil. De ce am făcut-o? Mi se revelă deodată întreaga stupiditate a hotărîrii mele. Visul acela scurt care îl avusesem îmi diluase pentru moment simțurile, deciziile și pornirile. Întinsei mîna să opresc mașina care dădea să pornească.

— Asta nu te obligă cu nimic, Felméri, mă liniști Nefertiti, ca o femeie-fenomen care îți citește gîndurile.

— Mulțumesc, încuviințai potolit de vorbele ei.

Oare femeia asta știe de ce am venit eu la oraș? Oare știe că, din pricina gărgăunilor imbecili și detestabili ai soțului ei, am fost chemat în fața judecătorului, între hoți de găini și falsificatori de lapte? E oare posibil ca soțul ei să nu-i fi spus niciodată că-i stau în drum și că prezența mea în sat este pentru el o amenințare dezagreabilă? Sînt rebel, propag lipsa de respect, anarhia, prin faptul că mă apuc ziua în amiaza mare să-i pustiesc pădurea, de parcă regulile proprietății private ar fi încetat să mai existe și de parcă furtul, revolta fătășă împotriva proprietății n-ar mai fi pedepsită de lege. Oare să nu știe Nefertiti că am refuzat oferta ridicolă și stupidă legată de coada nimfei? Desigur, știe. Și dacă știe, ce sens are acest gest teatral și inutil, această generozitate de a mă lua în mașina ei? Ce scop urmărește?

— Fir-ar să fie, ce drum desfundat! — înjurai, cu un zîmbet cuviincios, cînd, părăsind orașul, mașina era gata-gata să mă arunce într-un șanț.

Analizasem mult prea avid și preocupat noua situație și nu mă gîndisem că ar fi fost mai bine să mă sprijin în spătarul scaunului decît în argumentele mele împotriva lui Nefertiti. Drumul prost ne hurducai din ce în ce mai cumplit, pînă ce ne izbirăm de o piatră care zdrobi burduful mașinii. Lovitura ne abătu spre șanțul de la marginea drumului, unde ne oprirăm cu botul în statuia lui Ioan din Nepomuk.

Coborîrăm din mașină. Ea își aprinse o țigară, eu îmi aprinsei pipa. Speram să apară în curînd vreun vehicol motorizat care să ne remorcheze pînă acasă. Dar în afara unei perechi de bivoli nu se ivi nimic care să miște la orizont.

— Ești așteptat acasă? — mă întrebă ea.

— Nu.

Ne plimbarăm, îl privirăm pe Sfântul Ioan din Nepomuk, ne uitarăm la mașina înclinată în șanț și la șosea.

— Ce faci toată ziua la moară? — mă întrebă mai târziu Nefertiti.

— Ce fac? — mă uitai la mine însumi, cel de la moară. Zburd și țîrî — constatai văzîndu-mă —, ca un greier ne-trebnic.

Mă întrebă cîți ani am.

— Am mai fost întrebat astăzi o dată, răspunsei. Știi unde? La tribunal. „Învinuit, poștește în față. Cîți ani ai?”

— Și ce ai răspuns?

— Că mă apropii de patruzeci.

— Nu s-ar zice.

Stăteam pe șoseaua pustie. Îmi fumam pipa.

— Spune-mi, nu ți-e frică de mine? — o întrebai.

Nu se uită la mine. Își sprijini o mînă în șold, în cealaltă își ținea țigara. Se uită departe, în lungul drumului gol.

Mă întrebă dacă mă cred chiar atît de înfricoșător? O lămurii că pînă și un țînțar anofel, cît e el de mic și tot poate fi periculos.

— Crezi că sînt atît de sperioasă? — continuă ea, cu indiferență, șirul întrebărilor.

— În satul de jos se spune despre mine că bat femeile.

Mă întrebă ce motive aș avea s-o bat. Ce motive? — se învolbură în mine pornirea mută. Motivul că ai gîtul subțire, că ești cumplit de indiferentă, că bărbatul tău e un vanitos hain și că te uiți și acum în depărtare cu ochii tăi cețoși de Nefertiti.

— Un bărbat — îi explicai eu — bate o femeie sau fiindcă îi este nesuferită, sau fiindcă îi este dragă.

„Că bine le mai sucesc!” — mă lăudai eu pe loc pentru viclenia răspunsului. Dar și ea o remarcă.

— Ce treabă ai avut dumneata la tribunal?

— Am furat, mă plecai eu cu eleganță.

Se uită bine la mine.

— Dumneata?

Arăta acum ca o icoană, căreia nu i se mai văd decât ochii, fiindcă restul trăsăturilor fuseseră șterse de vreme.

Începu să bată vîntul, ridicînd vârtejuri de praf pe care le aduse între noi. Din fundalul înnorat se desprinseseră ciorile și se împrăștiară pe cîmp ca niște semințe de mac. Era gata să înceapă furtuna.

— Ce facem? — o întrebai.

Mă întrebă dacă nu mi-e frig. E în mașină o pătură, pot s-o pun pe umeri. Îmi adusei aminte că în satul următor există un camion; pornii să-l caut.

Mă uit la veverița împăiată a pădurarului. Scurtă prelegere despre sărutul lui Nefertiti

Nu găsii camionul, dar cînd mă întorsei o găsii pe Nefertiti în curtea casei pădurarului, aflată în apropiere. Îmi făcu semn cu mîna să intru și eu. De la fereastra casei se vedea șoseaua pe o porțiune de cîțva kilometri. Copacii scrîșneau din cauza vîntului, ochii și gura ni se umpluseră de praf, așa că ne hotărîrăm să intrăm în casa pădurarului. Nu era acasă decît un puștan, care însă ne pofți înăuntru cu multă prietenie.

— Domnul pădurar se întoarce doar spre seară. Să nu fac focul?

Ne așezărăm pe un divan vechi acoperit cu o husă de mușama. Din timp în timp supravegheam șoseaua și ascultam pocnetele godinului.

— Mai ți-e frig? mă întrebă Nefertiti, lăsîndu-mă să înțeleg că altceva ar fi vrut să mă întrebe.

Depart, la capătul șoselei apăruse un car cu boi. Mă uitam la înaintarea lui lentă.

Își scoase casca de automobilist și ochelarii. Părea indiferentă și reținută.

— Ne prinde furtuna aici, îmi spuse.

— O să fie interesant, răspunsei eu.

Se uită la mine mirată de ce găsesc interesant în asta, apoi se duse la fereastră. Se porni între noi un dialog impersonal despre fotografiile de familie ale pădurarului, despre o statueta de ghips a lui Petőfi și despre alte cîteva lucruri eterice. Nu ne revenea decît cîte o jumătate de frază, iar mai tîrziu cîte o vorbă, două. Dar timpul trecea și, la urma urmelor, în ultimă analiză, asta era important. Să alungi, să mîni timpul, ca să treacă mai curînd, ca să aibă amabilitatea de a trece mai repede — îndeletnicire cu care își petrece omul mai bine de

jumătate din viață. Ce imbecilitate necugetată, atunci cînd în adîncul fiecărei clipe se ascund atîtea lucruri prețioase și înțelepte. Într-un căuș de tinichea zării niște cepuri de pîslă rotunde, le numărai.

— Douăzeci și șapte, pronunțai numărul lor.

Dacă aș putea sta astăzi cu Nefertiti în casa aceea a pădurarului, n-aș mai pierde timpul numărînd cepurile. M-aș apuca frumușel să dezgrop din adîncul clipelor comorile tănuite. Următoarea haltă a nerăbdării mele fu acțiunea de a-mi scoate pipa. Din buzunar îmi căzu peticul de revistă pe care mi-l dăruise Miss Mabel. Îl ridicai. Ciorile se învîrteau croncănind prin fața ferestrei, ca un vîrtej de vînt.

— Soțul dumitale — îmi adusei aminte — e preocupat de niscai studii științifice. Sper că îi merg bine.

— Știi și dumneata de ele? Se uită pe geam. În colțul gurii îi apăru un licăr de vioiciune răutăcioasă. Cred că e exagerat să le numești chiar studii.

Auzisem de la Ihari că studiază saliva și mucoasa gastrică a ciorilor.

— Dar măcar e o distracție originală.

— Prea originală, confirmă ea, complice. Și cum rămăsesem cu peticul de revistă în mînă, se aplecă și se uită la el. Are atmosferă. Dumneata ai făcut fotografia?

— Nu.

Trecuse cu privirea peste statuie, fără a o băga în seamă.

— Și ai de gînd să rămîi aici definitiv? — mă întrebă.

— Ah, definitiv!... Doar de murit moare omul definitiv.

— Cînd e uitat... — își privi eu luare aminte vîrfurile pantofilor — și uitarea e ca o moarte definitivă. Nu ești de părere? Avea ciorapi fumurii. Ai aici pe cineva?

— Cum să nu. Pe fiul meu.

— Și altcineva?

— Momentan, nimeni, răspunsei cu amabilitate.

Mă întrebă ce înseamnă acest momentan? Înseamnă că la ora cinci și patru minute, cît e acum, explicai eu pe ton șăgalnic de puști, la ora cinci și patru minute, nimeni. Dar cine mă asigură că la ora cinci, treizeci de minute și douăzeci și patru de secunde, scena turnantă nu se va răsuci, dînd peste cap cea mai dramatică situație?

— Ai o imaginație prea bogată. Dădu din mînă. Ai divorțat de soția dumitale?

Făcui un gest. Era parcă un puf de păpădie în gestul meu, puf pe care vîntul îl luă și îl duse aiurea. Mă întrebă dacă n-am ținut la ea. De cîte ori trebuia să vorbesc despre sentimentele mele, le falsificam. Mi le înveșmîntam în fel și chip, acoperindu-le ca o femeie vanitoasă care nu vrea să-și arate cocoșa. Nu permiteam nimănui să le pipăie. Nopți de beție n-am avut decît arareori, nopți în care omul se destăinuie la ciraci și pehlivani și le arată haina sa întoarsă, cu rupturile și peticele sale. Își rezemă cotul în genunchi și își sprijini bărbia în vîrfurile degetului arătător. Stăteam amîndoi într-o atmosferă intimă. Îi spusei să nu piardă din vedere șoseaua, doar-doar se va arăta vreun vehicol. De unde se așezase ea, perspectiva asupra drumului era mai bună. Lîngă ușă stăteau cizmele văcsuite ale pădurarului, dînd la iveală monturile zdravene de pe picioarele stăpînului lor. Pe pervazul ferestrei zăcea un calendar colorat și un husar din turtă dulce spart în două. Nefertiti povesti că ei nu i-a luat nimeni niciodată inimioară de turtă dulce, cu oglinjoară la mijloc.

— Dumneata i-ai dăruit cuiva vreodată?

Glasul ei nu mai era nici metalic, nici nesigur. Devenise o voce limbută de bîrfă, caldă și cafenie, ca apa de ceai din samovar.

— Mașină, spuse ea mai apoi, liniștită. Dar pînă să zică ea, geamurile casei începuseră să zăngăne și pe drum trecu, ridicînd un nor uriaș de praf, un camion.

— Să mergem! — sării eu în picioare. Vino.

Ieșii în fugă, agitat din cale afară, de parcă cine știe ce lucru important depindea de camionul care trecea hurducînd prin fața casei. Cel de la volan nu mai avea cum să mă vadă, numai un individ obscur urcat în spate se uită la mine cu mirare. De pomană îi făcui semne să oprească mașina, că-mi imită semnele, rînjind la mine. Mă întorsei agasat. Nefertiti nu mă urmase. Era înăuntru în casă, probabil nefiind interesată să ajungă la castel mai curînd. Stătea în fața godinului, ținînd în mîină peticul de revistă făcut sul.

— Ai văzut camionul venind? — o întrebai mirat.

Își aprinse țigara, apoi aruncă sulul de hîrtie și călca pe el, să-l stingă.

— Cred că l-am văzut.

Îmi ridicai sprîncenele. Crede? Nemaipomenit de interesant.

— Îl urmăreai de cînd a apărut în vîrfurile dealului?

— Cred că da.

— Crezi?

— Mă interoghezi mai sever decît un anchetator.

— Dacă îmi spuneai la vreme, aveam cinci minute. Să tot oprești un camion.

Își privea țigara. Îmi spuse că are senzația că îl aude pe bărbatul ei. Toți sîntem la fel de morocănoși și de sîcîitori? Îmi propuse să fumez și eu, ca să-mi treacă năduful.

— Ești supărat? — se interesă, cu o seninătate provocatoare.

— Cred că sînt supărat.

Se uită pe fereastră, apoi își aținti privirea în ochii mei. Mă investiga, de parcă ar fi privit într-o odaie, să vadă dacă e cineva în ea sau nu.

— O să mă bați?

— Cred că n-am să te bat.

— Firește, uitasem. „Omul își alege cu grijă femeia pe care s-o bată.”

— Cam așa e... Ridicai sulul de hîrtie și îmi aprinsei pipa. De ce nu mi-ai spus că vine camionul?

— Mă întreb și eu. Poate fiindcă am avut senzația că nu-i nici un zor. Poate fiindcă nici nu l-am băgat de seamă. Dumneata ce părere ai?

— Nu-ți dori să afli.

— Mă detești, dragă Felméri?

— Mi-e teamă că nu îndeajuns de mult.

Pe masă zăcea un caiet de școală cu pătrățele, decolorat de soare. Îl deschise și îl răsfoi distrată. Afară vîntul se zben-guia, în jurul plopilor se dădea în călușei, croncănind, o cioară mare și neagră. Vîntul se vîra uneori prin burlan și în godin, scoțînd mugete scurte. Cu alte cuvinte, ar fi fost o atmosferă agreabilă de cameră, dacă nu ne-am fi pus pe sfadă și ciorovăială. Mă întrebă dacă sînt veșnic atît de greu de suportat? Iar eu: dacă e veșnic atît de cețoasă și nepunctuală?

— Ei, haide, Felméri, adună-te, mă îndemnă ea înveselită. N-oi fi dumneata chiar o babă atît de țîfnoasă pe cît pari.

— Ce știi dumneata cît de scîrbos sînt eu?

Se distra cu mănușile, lovind cu ele ritmic în masă. Era de părere că eu aș vrea doar să par scîrbos. Apoi se apropie

de fereastră și se uită afară. Cu coada ridicată, un mînz alerga pe cîmp, în bătaia vîntului. Dar și vîntul era plin de mînji de nori care alergau. Îmi spuse că în vremea copilăriei sale aveau o vie și cînd se uita pe fereastra colibeii în care era presa de struguri vedea aceleași peisaje și aceiași nori grăbiți. Apoi, fără a se întoarce, mă întrebă pe neașteptate de ce o detest. Număram din nou cepurile de pîslă ale pădurarului. Acum îmi ieșiră douăzeci și opt de cercuri de păr.

— De ce?

Îi răspunsei nu știu ce generalitate istorică legată de castel. Cum că pietenul blestemă și mașina și șoferul ei, dacă, trecînd pe lîngă el, îl stropesc.

— Mi-ar fi plăcut mai mult să mă detești numai pe mine, spuse.

Avea un nu știu ce în glas care mă făcu să mă opresc din verificarea numărului cepurilor. Un nu știu ce care dădea de știre că părăsise cazemata ei de impersonalitate și luciditate cețoasă. Mă uitai spre fereastră. Nici o îndoială: în fața geamului stătea o femeie. O privii cu multă atenție.

— Vezi vreo mașină?

— Nu. Dar adineaori m-ai certat fiindcă mi-am neglijat obligațiunile.

Mă ridicai. Să mă culc cu ea, mă gîndii eu deodată, și apoi privind la capul de violoncel al baronului să-i rînjesc cinic și să-i spun într-o formă cît mai obraznică întîmplarea: nevastă-ta, maimuțoiule, a fost amanta mea. Pe urmă n-are decît să se repeadă spre mine orgoliul de mascul, să mă calce în picioare, hîrîind și sfornăind, ca un bivol turbat. Sau mai bine să nu-i spun nimic, mulțumindu-mă cu imensa satisfacție morală, cu dreptatea ce mi-am făcut-o în spiritul frumozelor comedii bufte. Și cît ar fi de deplină și de pitorească această satisfacție poetică ce mi-aș lua-o tocmai azi, în ziua judecării, cînd baronul a vrut să mă înjosească și a vrut să mă francheze și cu un timbru oficial. Aș fi fost un suflet mult prea moral și mult prea stupid, dacă aș fi ratat, ca un sfînt Iosif biblic, ocazia asta.

— Te rog, întoarce-te, îi spusei lui Nefertiti.

Se întoarse cu fața la mine. Mă întrebă numai din bărbie: ce e? O priveam. Cum mi se părea? Ca o femeie care nu putuse fi niciodată vie. Nu putuse avea niciodată gesturi și gînduri neașteptate sau zvăpăiate. Ca o femeie trecută cu grijă

prin sита educației și a stăpînirii de sine. Mă uitam la părul ei. Avea reflexe albastre.

— Aș vrea să descopăr la dumneata ceva care să-mi fie drag.

— De ce? Indiferența stătută și obișnuită a ochilor ei era străpunsă acum de razele unui reflector interior. Mulțumește-te cu faptul că mă poți detesta.

— Da, Nefertiti, numai că nenorocirea e că nu te detest suficient. Destul de dramatic. Din asemenea mici detestări periferice nu se pot naște lucruri prea mari.

— Iubiri mari, de pildă. Asta ai vrut să spui, nu-i așa?

O luai de mîna.

— De ce nu-ți retragi mîna? — o întrebai, după ce privirile ne coborîră asupra mîinilor noastre unite.

Ochii îi deveniseră arzători.

— Uneori simți nevoia să te agăți de ceva, Felméri.

— Îmi știi cumva și celălalt nume?

— Da... Kázmér.

— Minunat. Cum ai reușit să-l afli?

— Oh...

Surîse. Era prima oară cînd o vedeam surîzînd. Astă-vară trecuse prin fața morii. O auzise pe Veron strigîndu-mă pe nume: „Domnu’ Kázmér”. Și eu îi răspusesem: „Pun pariu că iar vrei să mă îndopi. Am ajuns mai gras decît un prelat papal”.

— Îți aduci aminte, „domnu’ Kázmér”?

O amuzase atunci acest „domnu’ Kázmér”. Ia te uită, cugetase ea, în fiecare bărbat sălășluiește cîte un idol. Uite-mă și pe mine tronînd în moara mea, poruncitor și absolutist în domnKazmeria mea. Domn și stăpîn peste bani, inteligență și locuitorii din așezare.

Mă privi și de la piept în jos.

— Nici nu ești chiar atît de gras, Felméri.

— După cîte văd, n-ai pretenții prea mari... Și ce mai știi despre mine?

— Prea puțin.

— Și vrei totuși să rămîi aici cu mine?

Se uita la cravata mea.

— Da. Dar nu *totuși*, ci tocmai fiindcă știu atît de puține despre dumneata.

Cam acesta este punctul în care omul consideră că a sosit clipa s-o îmbrățișeze pe doamna în cauză. Muniția stu-

pidă a bărbatului este temporalizată aproximativ pentru aceeași durată. Toate explodează cam în același timp și în același loc. Dragostea nu are prea multe variante, mă refer la manevrele acelea viclene și slugarnice, pe care cultura noastră le-a contabilizat la acest capitol. Exista forma patetică, așa-numita formă mascată în diverse strădaniile literare, încântătoare broboane de sudoare, furișări șovăitoare, apropieri vulpești încercate de flori și versuri din Paul Valéry. Și la drept vorbind cine-i cel care cade în cursă? Vulpoiul viclean și îngîmfat, plin de flori și de Paul Valéry. Da, cade în cursă. În cea mai plăcută cursă a naturii. Fiindcă a fost atras acolo, ca fraierul candid de către pezevenghii excroci, ca să fie jăcmănit de oboluri. Și în cursă e nevoit să-și lase obolul. Cel care practic cealaltă formă este prevenit de regulile jocului și știe care e deznodămîntul. Scopul final nu e floarea și nici poezia, ci e obolul care trebuie predat. Ducă-se pe pustii, — zice el —, ce să mai pierdem vremea, uite chimirul.

Care formă mi-era mie familiară și ce am făcut eu? Firește, eu eram adeptul celei de a doua forme. Și cînd venea momentul să-mi pun în aplicare metoda, evident că uitam de ea și mă apucam să culeg flori sau să spun vreo poezioară tandră. Deși tocmai acum, cu Nefertiti, ar fi trebuit să fiu atent și să folosesc maniera distantă și lucidă. O strînsei în brațe. Simțeam respirația ei speriată pe obraz.

— S-a întîmplat ceva?

— Cred că s-a întîmplat, spuse în șoaptă, pronunțînd greu cuvintele. Dar ca să nu iau de bună slăbiciunea ei, se apucă strîns de reverele hainei mele. Simțeam sub bluza ei netedă, coastele care îi tremurau. Își căută reazăm cu fruntea pe gura mea. Dumneata n-ai făcut încă niciodată un lucru pe care să-l consideri incorect?

— Să-ți dau drumul?

Dădu din cap. Nu. Și mă privi zîmbind. Apoi porni încet cu buzele spre mine. Doamne, ce procesiune nostimă, felul cum și-a apropiat gura de a mea, de parcă buzele ei făceau drumul într-un baldachin purtat de un cortegiu. O făcu cu atîta pompă medievală, că mă înveseli.

— Ce mai ceremonie! — chiuii eu, nici strident, nici ne-cuviincios. Deci la baroni asta se face cu atîta tîmbălău?

Mă privi, fără ofensă, curioasă. Se uita uimită la rîsul meu, lăsîndu-și drăgălaș capul într-o parte, ca să-l vîd mai bine.

— Și spune-mi, Nefertiti, dumitale îți place așa? Că nu-i decît un chiolhan de furnici.

O îmbrățișai și o trăsei spre mine. Încăpea comod între brațele mele; ca să nu-i fie locul prea larg, mai trăsei o leacă în jurul ei chingile. Oftă. Aerul cald pe care mi-l expiră sub bărbie mă făcu să-mi uit vastele cunoștințe la naturale. Renunțai la toate principiile mele zburdalnice și trufașe și o îmbrățișai pe Nefertiti cu tot năduful. O strîngeam instinctiv, din ce în ce mai tare și în același timp din ce în ce mai conștient. Pornirile, patimile amare se adunaseră în îmbrățișarea mea parcă pentru a stoarce din ea orice fărîmă de căldură, orice strop al dorinței de participare. Concentrai în mijlocul plăpînd al lui Nefertiti toate jignirile mele abstracte, toate su-părările concrete.

— Ușa e descuiată, îi atrăsei atenția în șoaptă.

Trăsei ușurel, cu o mînă, zăvorul. Luă cunoștință cu mici respirații întrerupte, oftaturi speriate și gîtuite, de faptul că am pornit-o pe panta pierzaniei, pe drumul obscur al pasiunilor și durerilor, al dramelor și al marilor elegii. Deasupra divanului lat, învelit cu o husă de mușama, stătea în două picioare o vererită împăiată și ne privea cu multă curiozitate.

Și în acest răstimp, afară, vîntul își acorda tonul. De fereastră se izbiră niște bucățele de șindrilă, pe drum trecu duduind un camion încărcat. Ridicai capul, Nefertiti se uita calmă și îngîndurată la grinzile tavanului.

— Cred că a trecut o mașină.

— Da, spuse ea. Îmi studia cu atenție, pe îndelete, fața. Mai apoi, stînd în fața oglinzii să-și potrivească părul rebel, mă întrebă: Ți s-a părut chiar atît de inexplicabil?

Vreau să spun, ca să nu se nască vreo confuzie, că se referea la modul ușuratic și iresponsabil în care ne-am tolănit pe divanul acoperit cu mușama. Neîndoios, constatai eu, nu asta se numește a fi în al șaptelea cer. Și chiar ca satisfacție a fost prea sărăcăcioasă, aproape aridă.

— La urma urmelor nu mi se pare nimic inexplicabil. Făcui un gest uriaș, cosmic, care îmbrățișa întreaga lume. Dacă e s-o luăm așa, toate sînt inexplicabile. Mai emisei vreo două-trei judecăți de valoare, pentru ca în final s-o întreb: De ce ai făcut-o, totuși?

Aveam eu motivele mele s-o întreb. Mai adineaori ochii ei nu se închiseseră copleșiți de plăcere, nu se împăienjeniseră

de extaz. Piscicile, înainte de a-și închide pleoapele, lasă peste ochi un soi de membrană subțire. Această membrană care se coboară peste pupile încet și adormitor de câte ori lumea exterioară începe a-și pierde contururile iar lumea interioară prinde să-și întetească văpăile, în zadar aș fi căutat-o în ochii lui Nefertiti. Era stăpînită de o amețală surdă și reținută; iar cînd amețeaua se risipi, începu să studieze grinzile plafonului. N-o interesa nimic în legătură cu mine. N-o interesase statuia mea publicată în revistă, nu vroise să afle nimic despre munca mea, despre zilele mele, nu se preocupase de persoana mea; dar că în cazul dat n-o impresionase nici fierbințeala mea pățimașă mi se părea, oricum, o performanță remarcabilă.

— De ce am făcut-o? Ce întrebare copilărească, Felméri. Poate fiindcă m-a amuzat. Poate... sau poate că speram doar să mă amuze și m-am înșelat. Mă privi dintr-o parte, tachi-nîndu-mă. Dar ce mutră necăjită ai!

— Nimic din toate astea nu-i adevărat.

— Dar mutra dumitale necăjită e adevărată, începu ea să se tocmească.

— Și soțul dumitale? — mă uitai la ea ironic.

— De ani de zile nu mai trăiesc cu soțul meu o viață conjugală.

— E brutal?

— Ah, nu.

— Are pasiuni?

Dădu din umeri.

— Nu mă deranjează pasiunile lui... Își luă mânușile de pe masă și mă bătu cu ele prietenește pe braț. S-a potolit vîntul... Hai să mergem... Nu mă deranjează decît pasiunile dumitale. Dar nu foarte tare. Pui prea multe întrebări. Mă anchetezi, ca un inchizitor. Mi-e teamă că-mi vei afla păcatele și voi ajunge să fiu arsă pe rug...

Nu înțelegeam nimic. La început mă gîndisem că se repetă una din întîmpierile care se petrecuseră cu de-alde Lady Chatterley și diverși pădurari. Lady este pățimașă, pădurarul e plin de vitalitate, iar lordul e bolnav de coloană. Asemănarea însă începu să schioapete de îndată ce se porni frumoasa noastră furtună. Nefertiti nu se dovedi o Lady Chatterley pățimașă, care să caute forța primară și simplitatea încîlcită a potenței țărănești. Ea, pur și simplu, făcuse în așa fel încît să rămîină, cu discreție și distincție, în afara metaforiceii colibe

ele pădurar. Parcă n-ar fi făcut decît să arunce, din uşă, o privire nerăbdătoare şi grăbită în interiorul colibeii.

Ieşirăm din casă. Începea să se întunece.

— Spune-mi, Nefertiti, ce ai vrut dumneata de la cioplitorul cel brutal?

Îmi surfise liniştită. Îşi consultă ceasul.

— Cioplitorul cel brutal — spuse — n-a fost nici brutal, nici cioplitor.

De altminteri, de ce mă preocupă probleme atît de neimportante? Şi de ce îmi cer socoteală?

— Aş putea şi eu să întreb ce a vrut cioplitorul duminică de la mine?... Ce intenţii a avut cioplitorul?... Dar ar fi mai bine, Felméri, să nu ne punem nici o întrebare... îmi întinse mîna. Hai, domnule cioplitor, nu mai bodogăni. Nu s-a întîmplat nimic între noi. Nimic esenţial. Lăsa capul pe o parte, mă privi cu luare-aminte parcă vrînd să-şi ia rămas bun de la amintirea fugară a îmbrăţişării noastre. Nu-i așa?... Şi acum te rog să-mi aduci mănuşile, pe care le-am uitat înăuntru pe masă.

Ne plimbarăm în sus şi în jos pe şosea, pînă ce pe coasta dealului cufundat în întuneric, zărirăm luminile farurilor unei maşini.

Cînd cotirăm pe drum în vale, legaţi cu lanţuri de camion, zărirăm în penumbră silueta demodată a castelului, turnul său scund, bastionul mic şi dolofan, care fascinau pe străinii rătăciţi pe aici cu iluzia unor splendori trecute. Oare de ce pericolul i-o fi apărut pe locuitorii castelului acest bastion conceput atît de războinic? Taică-meu, cînd intra pe poarta castelului, îşi netezea mustaţa, iar eu sînt amantul stăpînei castelului — compensai vechile socoteli. Dar în mod uimitor, compensaţia spectaculoasă nu satisfăcea pretenţiile mele nelămurite, nu potolea setea mea de răzbunare. Umilinţa seculară săpase în mine găuri adînci şi poate de aceea nu se arăta acum din ascunzişurile ei istorice, spre a-şi serba izbînda şi libertatea. Puteam spune oare că baroneasa a fost iubita mea? Numai trupul, doar trupul ei distant şi reţinut se tolănise pe culcuşul de muşama: ceea ce era baroană în ea nici măcar nu trecuse pragul colibeii. Rămăsese tăcută afară să urmărească zborul ciorilor croncănitore şi căderea zurlie a frunzelor. Ca şi acum — mă uitai la chipul ei inexpressiv. Arăta iar ca o prin-

țeșă egipteană îmbălsămată. Coborîi din mașină, îmi scosei pălăria.

— Bună seara, Felméri, spuse ea indiferentă.

Ne despărțirăm.

În poarta morii lucea jăratiful de la țigara brutarului. Când mă apropiai văzui că ținea în mână doi covrigi în formă de inimă.

— Ce e, tinere? Îi pusei mîna pe umăr. Ai vreo neplăcere cu inimile?

Îmi răspunse că nu știa de ce Veron nu vrea să le primească. E într-o dispoziție de lapte covăsit.

— Ei, ei... Nu te supăra pentru atîta lucru... Poate că Veron se teme doar să nu le frîngă.

Veron stătea în cameră cu Kázmér cel mic și cîrpea niște ciorapi. Îi spusei de brutar și mă întrebă dacă mi-e tare foame? Gătise pentru prînz tocană cu mămăliguță, dar se afumase toată de atîta așteptare. Puse masa în grabă. Mîncarăm și Marele Perceptor ne povesti întâmplările petrecute la școală și faptul că potaia îl așteaptă în fiecare zi, la prînz, în fața școlii.

— Veron — îi spusei prin ușă, blajin —, ești bună să-mi aduci și o felie de pîine?

— Am uitat... Nu vă supărați...

Intră fuga, cu coșul de pîine și se opri așteptîndu-se să fac vreo aluzie batjocoritoare. Dar cum eu tăceam, prinse ea curaj să facă aluzii.

— Trebuie că n-a fost plăcut să stați atîta vreme în vîntul ăla.

— N-a fost plăcut. Dar de ce crezi că am stat în vînt?

Ridică din umeri.

— S-a dezumflat cauciucul?

— Da, confirmai, oarecum mirat că aflase deja și chestia asta. A venit vreo stăncuță și ți-a adus vestea?

N-a fost chiar o stăncuță. Farmacistul i-a povestit brutarului. Avea farmacistul ăsta niște ochi strașnici. Ieșeau din orbite, ca niște telescoape foarte lungi, treceau peste o mulțime de obstacole și îi mai și ardeau victimei un bobîrnac în creștet. Uite că a reușit de data asta să-și întindă ochii pînă la statuia Sfîntului Ioan din Nepomuk. Dar mai avea farmacistul și o altă proprietate zoologică: semăna cu un bursuc. Acest animal are obiceiul de a-și întinde limba peste un mușuroi,

așteptînd ca furnicile să se cațere pe ea. Cînd le simte urcate buluc pe limbă, o vîră în gură, înghițind toată liota. Cam așa își ținea și Constantin Născut-în-vestă limba lipită de toate furnicarele și crăpăturile din împrejurimi. De mult n-o mai fi înghițit două furnici atît de grase, cum am fost eu și baroneasa.

— Și azi nu ieși nici un pic la brutar? Bietul om o să degere acolo, afară. Veron, dumneata n-ai inimă.

Puse pe masă niște dovleac copt. Se uită țintă înainte.

— Ba am, răspuse în șoaptă și în clipa următoare se înroși ca tufele de măceș de pe muntele Horeb, sau de pe nu știu ce alt munte.

*

Ningea, sau cădea frumos zăpada albă, cum ar fi spus Miss Mabel și, pînă să-și arate iarna colții de ger, se găta și jocul Marelui Perceptor. Îmbrăcat cu cojocelul gros, cu cizmele și cu căciula înaltă stătea lîngă cîine în sania trasă de Achim, exact ca un pui de țăran, pînă și cu lumînărele de rigoare scurse sub nări. Așa era pe vreme friguroasă la noi, și eu mă întorceam de la școală cu o pereche de lumînărele sub nas. Drumul e lung și omul îl mai lungeste și azvîrlind cîtiva bulgări de zăpadă după cîte un sticlete cu pîntecul roșu. Îl rugai să nu-i scrie maică-si nimic de cojoc și de căciulă. Îi atrăsei atenția și Veronei asupra acestui lucru, fiindcă scrisorile către Ilona le formulau împreună. Aceste ocazii deveneau mereu niște mici conspirații, lucru care nu mă supăra, doar că le pusei condiția să fie cît mai economi cu greșelile de ortografie.

Veniră niște zile pufoase. Achim, venind dinspre grajd, își sălta picioarele de parcă ar fi exersat la o școală spaniolă de dans. Apoi urmară curenți mai blînzi, zăpada deveni mai bătută și mai lipicioasă, ca miezul unei pîini necoapte, și Marele Perceptor se apucă să-l modeleze pe prietenul său Crevete Turturică, pornind tocmai la vînătoare, cu aspiratorul pe umăr, să împuște mierlele — capace de bere. Nici eu nu întrerupsei lucrul, cu toate că dalta rece îmi îngheța nu numai mîna, dar și gîndurile. Diminețile bocăneam la „Cele trei vîrste”, iar după-amiezile făceam eboșe din lut. Transformasem bucătăria în atelier de iarnă. Din timp în timp, Achim se plictisea în șură și venea la pridvor să găsească o distracție mai acătării sau

barem niște bomboane mentolate. Se împrietenise deja cu toată lumea, se ținea după Veron la cuptor, s-o vadă cum vîră pînile la copt, lui Iacob îi dădea jos căciula din cap, iar lui Ihari îi scotea ziarul din buzunar, de bună seamă ca să se informeze asupra curselor de cai. Îl ademeneam pînă în prag, Veron îl servea cu niscai ovăz sau alte bunătați și mă apucam să-l modelez. Mă pregăteam să-i fac Marelui Perceptor o statuie ecvestră. Achim era un model răbdător, înfuleca încîntat nutrețul de soi, în timp ce pisicile își frecau spinările de picioarele lui. Cunoscusem un pictor care ținea în curte o mîrtoagă închiriată, ca să o aibă la îndemînă dacă vroia să adauge vreo gugumănie simbolică la una din pînzele lui. Nici că dădea vreun tablou în care să nu figureze și răbdătoarea mîrtoagă, și cu cît era prezența ei mai lipsită de sens cu atîta sensurile pînzei erau mai adînci. Admiratorii săi cîntaseră ode întregi despre acest complex al mîrtoagei și despre iapa șuie, cu urechi de porc.

În preajma Crăciunului sosiră cadourile de la Ilona. Apărătoare de urechi, apărătoare de glezne, genunchiere, șosete, fular, ciupilică, maiou de lînă, mulțime de lînet și de apărătoare, grămadă inedită de vateline și lucruri groase, nu lipsea decît o pernă electrică cu generatorul de curent aferent. Era și o scrisoare, mesajul mamei părăsite. Îmi scria și mie. De fiecare dată scrisorile ei dădeau buzna în sufletul meu, ca tromba de aer în depozitul de vechituri, răscolind toate gioar-sele inutile și gunoaiele stătute. Mă întreba dacă nu ducea lipsă de prea multe Kázmér cel mic? Are ce mînca și are zilnic parte măcar de o mîncare caldă? N-ar fi mai bine să-mi trimită ea bani pentru cazul că nu pot întreține copilul din ciștigul meu? Și dacă îl doare în gît să chem imediat de la oraș un medic mai acătării. Mă roagă foarte mult și mă mai roagă... Și apoi mă imploră... Și, în sfîrșit, mai are o dorință... Și în încheiere speră că...

Nu, în încheiere nu mai știa nici ea ce să mă mai roage, după toate cîte îmi ceruse.

— Ce scrie? — intră Veron, precaută, în odaie.

— Citește. Îi e teamă că va muri de foame copilul. N-ar fi mai bine să-l tăiem pe unul dintre candidații la sîngerete și caltaboș?

— Să-i mai lăsăm nițel, domnu' Kázmér, să se mai împlinească... M-aș duce mine la oraș, adăugă ea, după o scurtă gândire.

Se duse la oraș și reveni încărcată cu pachete uriașe. Toți bănuții pe care-i avusese îi cheltuisese pe cadouri.

— Și baticul de logodnă? — o întrebai, după ce văzui lucrurile despachetate. Îi luase lui Iacob mănuși, lui Kázmér cel mic „Călătoria pe cinci continente”, și pentru ea o basma roșie, niște agrafe de păr și o cremă pentru mâini.

— Nu văd nici fileul pentru mustață. Îmi netezii obrazul ras. Mustața brutarului...

— Nu-i rău ca bărbatul să aibă mustață, ripostă ea la gluma mea. Mai ales un bărbat care are de-a face cu femeile.

— Asta înseamnă că eu nu mai sînt decît un biet hopamitică blajin, care nu le mai supără pe muieri? — întrebai făcînd aluzie la lipsa mea de mustață, dat fiind că numai cu o zi înainte mă descotorosisem de smocurile rebele de pe figură.

— Păi, de blajin, sînteți destul de blajin, mă privi Veron ironică.

— Cînd colo s-ar cuveni, nu-i așa, să zburătăcesc de-a lungul și de-a latul, prinzînd femeile, cum prinde o rîndunică țîntarii!?

— Așa s-ar cuveni, rîse ea, pudică.

— Păi, cînd vezi vreun țîntar, anunță-mă.

— Chiar și acum?

Încuviințai. Chiar și acum. Ochii i se adînciră de vorbele temerare ce le rosti.

— Adineaori a trecut pe aici baroneasa.

— Nu pentru mine vine ea pe aici. Se duce la vînătoare. Oferă-mi alt țîntar.

Tot strîngea în mînă un obiect învelit în foiță.

— Domnu' Kázmér, să nu vă supărați... Ți-am luat și dumi-tale un stilou... Astă-vară l-ați pierdut pe cel vechi...

*

Îmi plăcea să mă plimb în amurguri roșietice, călcînd pe zăpada albăstrie. Pițigoii se pregăteau să se culce între crengile de măceși. Cerul era de sticlă și lumea era de basm. O coțofană își legăna obosită coada, sus, pe creanga unui plop și uneori

cîte un iepure se încumeta să străbată zăpada mare, pînă la vreo curte unde să poată ronțai coaja unui pâr. Amurgul se lăsa peste tot locul, venind dinspre castel. Se aprindea lumina la cîteva ferestre, aruncînd pe întinsul zăpezii pete luminoase prelungi. Într-o seară trecui prin fața castelului. O fereastră luminată proiecta o dîră lungă, albă, așternînd-o pe pămîntul cu mazăre. Pășeam însingurat pe zăpadă. Auzii un gîfîit reținut venind de undeva din spatele meu. Nu putea fi decît vulpe sau cîine. Mă întorsei. Gîfîitul se opri și în întunericul care se îndesea nu reușii să disting nimic. Trăgeam cu urechea și între timp privirea mi se opri, distrată, pe fereastra luminată. Deodată un ochi de geam se întunecă. Nefertiti se oprise în fața lui. Era suficient de aproape, ca s-o recunosc cu precizie. Își lipi fruntea de geam și se uită afară la bezna așternută peste cîmpul de zăpadă. Trecuseră patru săptămîni de cînd petrecusem după-amiaza împreună în casa pădurarului. De atunci mai avusesem o întîlnire fugară în fața poștei. Trecuse pe acolo ca să dea o telegramă. Ne întîlnirăm în fața oficiului. Schimbarăm cîteva vorbe ne semnificative despre zăpadă și despre legăturile telefonice întrerupte. Ne despărțirăm fără a ne da mîna, atît de ușor și indiferent, de parcă tot interesul nostru era acaparat doar de problema legăturilor telefonice. De fiecare dată mă amuza și mă uimea această capacitate a femeilor de a deveni fulgerător indiferente și de a se descotorosi — ca o găină de amintirea cocoșului — de clipele de extaz petrecute în doi. Această indiferență însă, în cazul lui Nefertiti, nu era chiar atît de uimitoare, fiindcă ea nu trăise clipa de extaz. Se uitase la grinzile plafonului, cum se uita acum la noaptea de afară. Își culcase fruntea pe gura mea la fel de obosită cum și-o culcă acum pe geam. Mă uitam la silueta ei întunecată cu dezinvoltura și curiozitatea unui străin, întrebîndu-mă ce s-o ascunde în dosul acestei frunți, ce o avea atît de împovărat în cap, încît e obligată din cînd în cînd să și-l rezeme de ceva.

Mă întorsei la moară luînd-o de-a dreptul peste țarina acoperită eu zăpadă. Ciorile adormiseră în plopi. Văzui camera pădurarului, cizmele sale uriașe, divanul lat acoperit cu mușama și cadrulajul scoțian de pe fusta lui Nefertiti. Să-mi fi văzut numele scris sub reproducerea statuii mele, din revista cu care mai apoi și-a aprins țigara? Oare nu știe că sînt mai mult decît un simplu și sănătos meșteșugar de la țară? Dar dacă știe,

lucru foarte posibil, devine și mai jignitoare neatenția cu care mă tratează. De pe dulap ne privise o veveriță împăiată. S-o fi mirat din cale afară. Trebuie să fi fost o privescătoare destul de aridă și stupidă, noi doi, cu pasiunea noastră înjumătățită și cu dialogurile noastre placide și fărîmiate. Așadar, acesta este Paradisul, or fi gândit paiele din capul ei împăiat, acesta este acel Paradis despre care veverițele astea bipede cîntă atîtea strofușoare siropoase.

Rîul era acoperit de un strat de gheață albăstruie și, în reflexul pantelor înghețate, pădurea părea și ea albastră. În jurul morii și sus în luminișuri se auzeau puternic detunăturile puștilor de vînătoare, iepurii fugeau îngroziți, traversînd și curtea noastră, încercînd să-și salveze pielea. Deodată îmi atrase atenția un scandal iscat în fața ușii. Copoiul vătafului dăduse buzna în curtea noastră și, cum potaia era la fel de ofensată de încălcarea hotarelor ca și baronul, și mîrîia la fel ca el, îndată se încinse ditai luptă. Ieșii și o văzui pe Nefertiti dincolo de podeț în compania a doi bărbați străini și a unei femei. Veneau de la vînătoare și vătaful căra în urma lor cei doi iepuri împușcați. Vătaful era vizibil mulțumit de eroismul cîinelui său de vînătoare; el nu-și permitea să muște decît pe furis. Își fluieră copoiul, dar acesta luă fluieratul drept un îndemn și se năpusti și mai dihai asupra potăii noastre, jumulind-o cît îl țineau puterile. Mă dusei să iau un băț ca să-l pălesc, dar pînă ce mă întorsei, o găsii și pe Nefertiti intrată în curte.

— Mîine mă duc la oraș, spuse ea încet, în timp ce vătaful încerca să-i despartă pe cei doi cîini întăritați.

Așteptă, urmărind în aparență eforturile vătafului.

— Aștepți cumva un răspuns?

Încuviință din cap.

— Da.

Nu-i răspunsei. Mă dusei între cîini și apucaii zgarda cîinelui nostru tocmai în momentul în care vătaful dădea să-i tragă un picior.

— Lovește-l numai pe-al dumitale, amice, îl îndemnăi cu blîndețe. Așa se cade.

Nefertiti mă privea cu atenție. Apoi salută din cap și părăsi curtea. În curînd o urmă și vătaful ducîndu-și cîinele potolit. Și ce mai zîmbirăm, Iacob și cu mine, cînd îi alunecă cizma pe podețul înghețat și capul i se izbi, cu toate prostiile aflate

în el, cu un pocnet strașnic, de grindă. Nu l-aș fi iertat de morală pentru toată averea lumii.

— Vezi, era mai bine să nu te opui cu atîta înverșunare la construirea podului.

Intrai iar în moară și îmi continuai treaba. Adică ce și-o fi închipuit alteța sa? I s-a năzărit deodată un chef, și eu s-o urmez la oraș? Chestiunea este foarte simplă. Nici un soi de complicație, nici un fel de neliniște sufletească. Forme simplificate, gânduri deshidratate și dialoguri de Romeo-Julietta rezumate în simple propozițiuni. Patru săptămîni de tăcere totală, apoi o enunțare laconică: „mîine mă duc la oraș”. Desigur își imaginează că e de ajuns să miaune o dată și eu să și apar, ca un cotoi veșnic suplu, tot timpul răscolit de furtunile din zonele sale erogene!

Mă gîndeam la întîlnirea de a doua zi, surîzînd cu sarcasm, întîlnire la care eu nu voi fi prezent. Nefertiti, se va alegepraful!

Balanța începuse să se încline de partea mea.

**Stăm pe marginea patului.
Îi comunic lui Nefertiti că sufletul ei
are miros de cidru**

Pînă dimineața frigul cedă, țurțurii începură să se topească și cedă și hotărîrea mea de gheață, astfel că mă dusei la oraș. Așa era mai bine. Cînd ne tragem plapoma peste cap ne imaginăm că sîntem eroi mari și curajoși dar dimineața ne dăm jos din pat tot pricăjiți și amărîți. Ce insuportabilă procesiune de bilci ar fi dacă pe străzi ar apărea într-o bună zi numai eroi vajnici și indivizi plini de caracter! Mă dusei la hotel și închiriai o cameră și fiindcă Nefertiti, cu care mă întîlnisem la cafenea, nu sosi la ora fixată, de plictiseală și de enervare, mă postai în fața ferestrei, căscînd gura la piața din fața hotelului. Mă uitam la trecători, la grămezile de verze. În noianul de du-te-vino al hainelor vechi descoperii și cîteva cunoștințe de demult. În poarta Fabricii de Țigle și Drene îl zării pe Garabet, bătrînul slujitor. Ștergea praful de pe sculpturile ornamentale ale porții.

— Bătrîne vierme, mai ești încă în viață?

Avusese de-a face cu atîția scribi practicantî concediați, că, probabil, nu m-ar mai fi recunoscut. Acest Garabet era slujba personificată, Jubileul de Patruzeci de ani de Slujbă, cu patruzeci de tone de praf măturat la activ. Patruzeci de tone de praf pe care l-a măturat și l-a șters de pe scaune, birouri, haine și dulapuri, praf care se întorcea în mod perfid iar în locurile de unde îl alungaseră periile, cîrpele și măturile lui Garabet. Cine știe dacă bătrînul pehlivan nu făcea vreo excrocherie, serbînd aceste patruzeci de tone de praf? Oare n-o fi șters de fiecare dată aceleași o sută de grame de praf, timp de patruzeci de ani? De ce să mint, mie-mi sînt dubioase toate aceste festivități jubiliare a patruzeci de ani de serviciu.

De la fereastra hotelului, printre crengile rărite ale parcului, vedeam bine și sediul direcțiunii minelor. Deși erau orientate întrucîtva oblic, se puteau vedea destul de bine basoreliefurile făcute de mine. De fapt, de ce venisem încoace? Zău dacă mă atrăgea ceva la femeia asta, doar dacă nu dorința unei răzbunări și a desconsiderării tacite. Fiindcă revolta împotriva victorioasei prostii a baronului și împotriva indiferenței arogante a lui Nefertiti nu se potolise nici o clipă în mine. Mă uitai la ceas. Era în întârziere cu aproape trei sferturi de oră. Mai tîrziu cineva bătu la ușa camerei. Mă întorsei. Ei, în sfîrșit, sosise ceasul continuării răzbunării mele. Era chelnerul, care venise să-mi aducă fișa de înregistrare.

— Nu-i nevoie, îl refuzai eu. Într-o jumătate de oră am plecat.

Mă mai dusei de cîteva ori la fereastră. Grămada de varză descrescuse considerabil. Îmi arăta trecerea vremii, ca o clepsidră. Camera era confortabilă, dar antipatică. Asta era cea mai distinsă cameră din hotel. Eram elev în prima clasă de gimnaziu, cînd, oprindu-mă sub balconul acestei camere, îmi vîrșisem două degete sub limbă și obținusem cel mai răsunător succes al carierei mele artistice de fluierător. La balcon stătea și vorbea un candidat la deputăție. Ne adusese cineva în fața hotelului, zicîndu-ne că, dacă la un semn dat vom acoperi cu fluierături cuvîntarea candidatului, vom împlini o frumoasă misiune patriotică.

Mă uitai iar la ceas. Trecuse jumătatea de oră. Iar peste un ceas îmi pleca trenul. Îmi pusei paltonul. Se mișcă clanța și ușa se deschise fără zgomot.

— Am fost la dentist, îmi spuse Nefertiti, puțin jenată, dar foarte firesc.

Jena era din pricina hotelului, iar firescul din cauza întârzierii de o oră și jumătate. N-aveam decît să rîd copios pe socoteala mea, a mea, care crezusem că venise la oraș pentru a mă întîlni pe mine! Speram să fi întârziat din cauza temerilor și a emoțiilor ce o stăpîneau fiindcă trebuia să se strecoare în hotel, pentru asemenea dubioase scopuri. Dar nici pomeneală de vreo strecurare! Pășise în cameră mai mult decît calmă, indiferentă. Jena ei se datora poate doar ambianței străine. Iar întîlnirea nu era altceva decît un interludiu între dentist și întoarcerea acasă.

— Ei, da, zisei eu copleșit de voioșie. Nefertiti, uită-te bine la mine. Nu sînt sigur că știi cine sînt și ce sînt. Bănuiesc că ai aflat între timp. Eu unul însă abia acum mi-am dat seama.

— Și? — mă îndemnă cu o curiozitate drăgălașă.

— Sînt un bătrîn măgar vanitos.

— Nu prea te bucură întîlnirea noastră.

— N-aș îndrăzni să jur că am venit cu inima ticăind de încîntare.

Se duse la fereastră și se uită la piață.

— Nici nu mă așteptam la asta din partea dumitale.

Îmi aruncă un surfs oarecum amar, oarecum iertător.

— Dar mănușile sper că pot să mi le scot, nu-i așa? — mă întrebă; apoi, de parcă ar fi pasionat-o teribil ceea ce vedea, se uită din nou în stradă. Camera are și balcon?

Îi ridicai o mănușă și mă uitai la ea.

— Spune-mi, ai auzit ceva despre fenomenul de refracție a aluminiului?

— De mult. Știi dumneata ceva palpitant în legătură cu ea? — mă întrebă cu o voce blîndă de domesticitor.

— Cînd o rază de lumină trece dintr-un mediu mai rar, de pildă din aer, într-un mediu mai dens, de pildă apă, își modifică direcția inițială, adică se disfracță. Iar cînd se reîntoarce în mediul inițial, își redobîndește vechea direcție.

Se uită cîteva clipe, undeva, în gol.

— Am înțeles. Dumneata ești raza de lumină. Vii din aer, iar eu sînt mediul mai dens, care te disfracță.

— Cam așa, confirmai eu.

— Nu te impacienta, dădu ea din cap. În curînd te vei reîntoarce în aerul dumitale curat. Și atunci îți vei recîștiga și lumina refractară...

— Nefertiti, dumneata ești foarte înțeleaptă. Lucru pe care nu-l pot spune și despre mine.

Degetele ei subțiri se înălțară încet. Rațiunea, spuse ea, nu e chiar totul. Uneori înțelepciunea este un adversar periculos.

— Nu-i prea frig aici? — mă întrebă apoi.

Soba trosnea de plină ce era cu lemne arzînde. Dar zgomotul lor nu era cîtuși de puțin familiar. Era un foc iute, aprins doar pentru a încălzi mici locuri de scurte întîlniri.

— Dorești un ceai?

— Nu, mulțumesc. O să mă încălzesc eu. Era frig și la dentist. Se apropie de sobă și își plimbă distrată degetele de-a lungul pragului de faianță. Felméri, te-ai răscolat?

Cînd văzui părul ei despletit acoperindu-i ca o perdea fața și ochii ei clipind spre mine din dosul acestei perdele, cu curiozitatea unei școlărițe, se alese praful de severele mele planuri de război.

— Deocamdată urzesc doar un complot împotriva dumatăle. Răscoala va izbucni mai tîrziu. Și va fi o adevărată răscoală țărănească.

— Îți mulțumesc că m-ai prevenit din timp, spuse ea, jumătate serios, jumătate în glumă. N-am nici o posibilitate s-o împiedic?

Eram curios să aflu cum ar fi vrut ea s-o împiedice. Oh, se dezvinovăți ea, mijloacele ei sînt foarte limitate și foarte rudimentare. Nu poate decît să-i explice celui răscolat că nu are nici un motiv să se răscole. Dacă-i prea îmbufnat și copilăros, nu poate decît să-l mîngîie. Și dacă e prea supărat, nu poate decît să-i ceară iertare. O întrebai de ce ar fi chiar atît de supusă? Nu pare să aibă un suflet atît de supus.

— Oh... Buzele ei, după ce sloboziră acest oftat ușurel și jucăuș, rămaseră întredeschise. Nu-mi mai amintesc proverbul acela francez despre a fi și a părea... Se uita la marginea roșie a covorului, stînd lipită cu spatele de sobă. Spui că n-am un suflet supus? Dar ce fel de suflet am?

Îi răspuși că haina ei groasă de blană îi acoperă prea tare sufletul, astfel că nu-l mai pot aprecia cum se cuvine. Își dezbracă, ascultătoare, blana. Cînd o agățai în cuierul jalnic al camerei de hotel, mai că mi se făcu milă de biata haină. Abia atunci, privind blana tristă și rușinată aninată de cîrligul de metal al cuierului rece, înțelesei că Nefertiti făcea un sacrificiu cutezător și absurd, pentru un scop cutezător și absurd.

— Cred — îi spusei — că sufletul dumatăle are iz de cidru.

Răbda iertătoare vorbele mele glumețe. Avea o jachetă neagră de catifea, cu mîneci scurte, iar la gît purta lănișorul subțire, cu capul de mort sculptat în fildeș, care i se lipise de pielea cafenie a pieptului. Priveam această amuletă, și o găseam de fiecare dată tot mai frumoasă.

— Ce știi dumneata ce este sufletul? — reveni la surîsul său resemnat.

— Oare nu știi? — o întrebai, politicoș.

Se uita la mine dintr-o parte, studiindu-mă cu ironie ușoară.

— Ca să fiu cinstită, nu pari a fi dintre cei care știu.

Îi răspunsei că vastele mele cunoștințe într-ale sufletului frizează amploarea mai multor biblioteci. Și ca să-i demonstrez, făcui o scurtă incursiune istorică în dezvoltarea noțiunii de suflet. Îi vorbii și de un anume prieten al meu care își imaginează sufletul ca avînd forma unei ridichi. Apoi îi vorbii de un fost profesor de fizică, foarte conștiincios, care definea sufletul ca pe greutatea netă ce rămîne după ce omul se dezbracă de cămașă, de prejudecăți și de celelalte veșminte. Firește că părerea fețelor bisericești este cu mult mai complicată. Ei afirmă că sufletul este acel ceva pe care îl căpătăm de-a dreptul de la Dumnezeu. În schimb, doctorul Ihari pretinde că sufletul este o urmare a unei infecții survenite în epoca terțiară, infecție ale cărei sechele nu s-au vindecat pînă în zilele noastre.

Nefertiti urmări prelegerea mea, apoi se duse la fereastră.

— Ai mai umblat prin orașul ăsta? — mă întrebă.

Ideile mele improvizate despre suflet puseseră în mișcare mașinăria leneșă și greoaie a gîndurilor și acum cîrîiam mai departe vioi; fără a mă lăsa îndemnat. Orașul, dar mai cu seamă palatul Fabricii de Țigle și Drene, primăria și turnul pompierilor erau izvoare nesecate ale amintirilor mele pline de duioșie. Îi arătai clădirea Fabricii de Țigle și Drene, în care am ținut, cu zece minute înainte de a fi dat afară, o frumoasă prelegere, unui bătrîn contabil, despre peștii care trăiesc la mari adîncimi. Apoi îi atrăsei atenția asupra imobilului primăriei, vopsit acum cu ulei de cafeniu, în care se leagă căsnicii și se formulează decizii de interdicții pentru ținerea cîinilor. Îi prezentai și sediul minelor, trecînd cu înțelepciune sub tăcere faptul că fațadei sale, și așa schimonosite, frizele mele îi aplicaseră lovitura de grație.

Mă întrebă unde mi-am petrecut anii de după aceea. Dădui din cap admirativ.

— Dacă vom continua așa, — remarcai prietenos —, în cîteva decenii vom afla unul despre altul ce vîrstă, ce religie avem și încă vreo cîteva informații de mare importanță, strict necesare într-o dragoste.

— Dragoste? — se uită la mine uimită.

— Da. Ai mai auzit ceva despre asta?

— Mai de mult, spuse ea, ușurel. Mi s-a povestit odată despre ea... Și crezi că-s de ajuns atât de puține lucruri pentru dragoste?

De data asta mă dusei eu la fereastră. Ne mișcam prin odaie ca pe o scenă, parcă urmînd indicațiile unui regizor. Dar dacă priveam de sus evoluția noastră, aveam impresia că sîntem mai degrabă personajele unui teatru de păpuși. Dacă era să respect piesa, nu trebuia să răspund la întrebările doamnei; indicațiile regizorale sunau în felul următor: mă duc încet la fereastră; mă uit afară; mă fac că meditez îndelung asupra unei probleme; apoi găsesc acea întrebare cheie, oare descuie zăvorul. Mă întorc, cu un surîs aspru de judecător pe buze.

— În fond cum îți imaginezi dumneata dragostea?

Doamna nu este surprinsă de întrebarea mea. Rămîne aeri-ană, ca să nu zic schematică. Mi se dăruiește schematică.

Ochii ei emană simplitate și căldură. Se duse pînă la chiu-veță, se uită în jos la placa de marmură și își plimbă un deget de-a lungul ei. Apoi aruncă o privire în oglindă. Poate că nici nu se uită la ea însăși în oglindă, ci la imaginea aceea pozitivă, liniștită și inexpressivă, care a rezultat din clișeu nega-tiv, neliniștit și plin de umbre întunecoase, al chipului ei.

— Nu-i mai bine, Felméri, ca omul să nu ia cunoștință de o mulțime de lucruri inutile?

— Bătrînul și blajinul romantism!

— Îți repugnă?

— Dimpotrivă; mă bucur că îl pot reîntîlni. Trăiască Tai-nele Misterioase! — le aclamai plin de elan, dar nu mă mai întîlnisem cu ele de cînd părăsisem romanele de tinerețe. Tră-iască mîhnirile catifelate! De altminteri, sînt de părere că s-ar cuveni totuși să știu despre dumneata cîte ceva. Mă tot căz-nesc să te spionez prin gaura cheii, dar dumneata ai lăsat cheia în broască, nu reușesc să te zăresc mai deloc. Dacă se întîmplă ca o femeie mînată de ghinionul ei să se aciuzeze între brațele mele, îmi place să-i cunosc nu numai scheletul, ci și compo-nentele mai fine.

Se opri în fața mea.

— Ce înțelegi prin componentele mai fine? Dacă te referi la suflet, trebuie să-ți atrag atenția că dumneata nu te intere-sezi cîtuși de puțin de el. Dumneata cauți pur și simplu niște enigme. Cu alte cuvinte, dumneata ești doar curios.

O apucați de mîină și o trăseți mai aproape de mine. Nu se opuse, se lăsa atrasă încet, reținută, dar pînă la urmă consimțind să se lipească întreagă de mine.

— Ascultă-mă. S-ar putea să ai dreptate. Ieri mă hotărîsem să nu mă las sedus de glasul duminicilor de sirene și să nu vin.

— Am simțit că nu vrei să vii.

— Dar am venit.

— Ai adulmecat niște taine. De aceea ai venit?

— Da. Omului îi place ca și lucrurile de rînd să aibă un iz de taină. Adulmecă și aleargă de colo-colo, ca un ogar. Caută urmele de suflet. E o prostie, Nefertiti. O excursie lipsită de noimă. Cel ce a reușit să pătrundă pînă la sufletul omenesc n-a mai reușit să se întoarcă de acolo. Poate că a murit de sete, și oasele sale au fost înfulecate de vulturi, ca ai exploratorilor rătăciți în deșert.

Își așează un deget încet peste buzele mele. Surîse.

— Vezi, ai putea să reții morala... Ar fi mai bine să renunți la asemenea excursii periculoase.

Îmi mîngîie gingaș gura cu degetul. Părea să fie liniștită și dezinvoltă, un fluture alb, ușurel, care, purtat de vînt, se oprește în dreptul meu, cu un zîmbet inexpresiv și gol. Că mare tolmăc mai eram eu într-ale sufletului! Întregul tragism mare și grav al lui Nefertiti îmi scăpa printre degete, iar cînd încercam să-i măsoz adîncimile sufletești, instrumentele mele de măsurat mă făceau de rîs. Nu-i știam decît degetele reci, aromate, culcate peste buzele mele. Și eu, cel mai imbecil dintre scafandrii sufletului, nu auzeam decît glasul ei subțirel și precaut de scatiu, și nicidecum corul vajnic al suferințelor ei.

— Și chiar n-ai vrut să vii?

— Ba chiar mi-am interzis-o cu desăvîrșire. Dar mite dacă aș fi știut și de dentist!

Stăteam îmbrățișați, îmi privea cu duioșie ochii, părul, fruntea. Căuta și ea, ca ogarul, ceva. Numai că ea găsi acel ceva.

— Crezi că am venit la oraș pentru dentist? Ce copil ești dumneata, Felméri... Și cît ești de egocentric... Da, asta înseamnă orgoliu și egoism... În primul rînd ne iubim pe noi înșine, nu-i așa? Și dacă mai rămîne ceva din această porție mărunțică, fie, i-o facem cadou altuia... Am văzut că n-ai venit cu inima ticăind de încîntare. Te-am văzut dimineata, cînd treceai pe aici, prin piață... Acum îmi mîngîia urechea.

Și atunci de ce ai venit totuși? Doar din curiozitate? N-ai făcut un sacrificiu mult prea mare?

— Nu uita: pentru scopuri josnice, omul e capabil să facă orice fel de sacrificii.

— Scopuri josnice?

Trebuie să știe, îi explicai eu, luându-mi inima în dinți, că soțul ei nu mi se pare deloc a fi un om încântător. Orice om nutrește o speranță vagă și romanțioasă că i se va ivi odată și odată prilejul să-și gădile adversarul în punctul cel mai sensibil.

Nu luă cunoștință de voioșia mea. Dădu din cap. Înțelegea. Ea ar fi deci punctul cel mai sensibil al soțului ei.

— Și eu n-am contat deloc, Felméri? Sau ai vrut să te răzbuni și pe mine?

— Cam așa. Sper că ai înțeles că tot ceea ce se întâmplă aici nu este un elogiu pentru dumneata. Nu-i nici pe departe o măreață proslăvire. Pot să-ți deschei bluză?

— Mulțumesc, dar pot să mi-o deschei și singură când vreau să mi-o scot.

— Firește, ai principii. Nu-ți place să fii dezbrăcată de alții.

— Alții... — își lăsă ochii în podea. Apoi se întoarse. Se așeză pe marginea patului. Ți s-a întâmplat vreodată să fii nefericit?

Mă uitai la mâinile ei. Degetele-i subțiri se încleștaseră cu putere. De undeva, o muscă singuratică se porni să cutreiere prin liniștea odăii. Colinda disperată și dezorientată și își căuta biziind tovarășele pierite, prietenii și iubitul. Era singură în acest imens univers. Nefertiti își ridică și ea capul și urmări cu privirea zborul fără de speranță al muștei solitare.

— Cum de ne-am rătăcit noi amândoi aici? — întrebă, cu o voioșie prefăcută, parcă adresându-se muștei. Apoi se întoarse din nou spre mine. Ți s-a întâmplat vreodată să fii nefericit?

Îi răspunsei folosind una dintre teoriile mele de duzină, pe care o aveam tocmai la îndemână: omul este tot timpul nefericit, cu excepția acelor trei sau patru clipe când se crede fericit. Dar asta este greșeala generală pe care o comitem cu toții. Am fost otrăviți de principiul idiot și iresponsabil că am fi fost aduși pe lume spre a fi fericiți, când colo este lucru știut că natura nu are cu noi asemenea ambiții literare. Și de îndată ce avem senzația că nu sîntem fericiți, uite panica, și

uite-ne zbierînd în gura mare că sîntem nefericiți. Fericirea este acel element necunoscut pe care nu-l va descoperi nimeni niciodată, doar dacă n-o vor face poeții, pentru a-și spori prin asta tirajul volumelor.

— Nu-i așa — mă întrebă ea — că dumneata nu vorbești serios niciodată?

— Mă feresc cît pot. Nimic nu mi se pare a fi mai fals decît seriozitatea.

— Tatăl meu vorbea întotdeauna serios. Și niciodată n-am avut senzația că e fals.

Ședeam pe marginea patului, pradă unor sentimente nesigure. Zburătăcind în imensul vid, ca niște ciori înaintea furtunii. Nefertiti îmi vorbi despre tatăl ei. Locuiau la Atena, dar erau maghiari. De dragul lui taică-său se ocupase multă vreme de istoria artei. De dragul maică-si, care era grecoaică, învățase să cînte la harpă. Dar cel mai mult îi plăcea să hoinărească printre stînci și să se uite la mare. A făcut patru semestre la universitatea din Budapesta, cînd l-a cunoscut pe soțul ei și s-a măritat cu el.

— Continuă, o îndemnai eu.

— Nu merită, răspunse ea. Mă luă de mîină. Apoi, degetele ei se prelinseră distrase de-a lungul brațului și mi se opriră pe umăr. Să vorbim despre altceva... Spune-mi, îți sînt antipatică?

— Mă șantajezi. Acum, după ce am apucat să ne împrietinim așa de frumos, nu mai pot răspunde că da.

Degetele ei își continuară drumul pe umărul meu furișîndu-se spre bărbie.

— Îmi pare bine că nu știu despre dumneata mai nimic, minți ea, fiindcă de fapt știa foarte multe despre mine.

După lunga și răbdătoarea lor peregrinare, degetele ei ajunseră în sfîrșit la buzele mele, unde poposiră.

— E bine... Ți-e frig? — îi cuprinsei mîna rece, care mă dezmierda.

Mă ridicai să mai arunc cîțiva butuci în sobă.

— Ar mai exista și o altă modalitate, mă avertiză în glumă.

— Dacă te dezbraci repede — o îndemnai eu —, și te vîri în pat.

— Da. Dar nu crezi că asta-i o treabă mult prea trecătoare? Omul se lasă ușor cuprins de frig. Ar trebui să fii și

dumneata puțin mai prietenos... Nu te speria, nu-i vorba de un efort foarte mare. Doar de vreo două-trei calorii.

— Bine, — rîsei și eu —, se aprobă.

Mă așezai lângă ea. Simții că mă năpădesc calorii neașteptate, iar barometrul meu indică vreme favorabilă. Dispoziția mea capricioasă, de aprilie, se schimbă într-o stare caldă, în-sorită, plină de seninătate.

Îmbrățișai strîns trupul înfrigorat al lui Nefertiti, ca să-i transmit puțin din căldura și lumina mea. Ne cuprinseserăm în brațe și ramaserăm multă vreme așa. Oamenii se îmbrățișează de parcă pămîntul ar fi gata să se surpe în fața picioarelor lor. Caută un sprijin, ceva de care să se prindă. Cutremurul va distruge pămîntul, dar ei vor supraviețui. Măcar prin urmașii lor, care vin pe lume în urma acestor îmbrățișări. Așadar Nefertiti și cu mine ne agățarăm unul de altul.

— Îți mai este frig?

— Nu... nu... Am început să mă mai încălzesc.

— Și acum pot să-ți deschii bluza?

— Acum?

— Acum, că ai început să te mai încălzești.

— Nu-mi pasă... Și nu-mi pasă nici de faptul că te gîndești...

Se cuvenea să curm fraza ei, înainte de a o încheia ea cu vreo grosolanie.

Îi închisei deci, necuviincios, gura. Întîi o astupai cu palma, apoi o ferecai cu gura, punînd astfel punctul la mijlocul frazei.

— Credeam că n-ai să mă mai îmbrățișezi, spuse ea.

Buzele ei dădeau tîrcoale gurii mele. După o oarecare căutare, o găsiră, așa cum buzele pruncului găsesc sfîrcul sî-nului matern.

Mai apoi, cînd stăteam întins lângă ea — de altminteri într-o manieră de neînțeleș, cu o uluitoare naturalețe, de parcă din totdeauna mi-ar fi fost dat ca la o anumită oră din zi să stau întins lângă ea —, zării din nou musca aceea singuratică. Traversă camera în zbor și se așeză undeva, într-un colț al tapetului de pe perete. Ei, mă gîndii eu, e drept că treaba asta este amuzantă, dar e cumplit de enigmatică. Iarși mă simțeam păcălit, cum mă simțisem și după întîlnirea din casa pădurarului.

— Te uiți la muscă? — mă întrebă ea.

— Da.

— Și ce gînduri răutăcioase îți trec acum prin cap?

— Mă întreb, Nefertiti, ce-i fi vrînd dumneata de la mine? Omul e o ființă egocentrică, după cum spui dumneata. (O ladă de gunoi egocentrică, adăugai în gînd.) E mereu preocupat de propriile sale trebușoare. Cînd ne-am văzut în casa pădurarului, am crezut că pornirile dumitale tumultuoase au fost domolite de frînele pudice ale primei întîlniri.

— Da. Înțeleg, răspunse ea și adăugă roșindu-se: Dar ai avut de furcă iarăși cu acele frîne, nu-i așa?

— Da, Nefertiti, e ceva în neregulă la frîne. În general. O cuprinsei cu brațul stîng și, strecurîndu-mi brațul drept sub spatele ei, o întorsei cu fața la mine. Știi, mă simt de parcă am fi la un bal mascat. Dumneata nu ți-ai scos încă masca dantelată. Habar n-am cum arată adevăratul dumitale chip. Nu-ți văd decît sclipirea umedă a dinților și cîteva semne de întrebare neliniștitoare, care îți apar uneori în privire. Ca să-ți spun adevărul adevărat, încep să fiu nerăbdător. De ce ai venitaici?

— Te rog... — mă mîngîie pe cap —, te rog „domnu’ Kázmér”... Nu fi atît de vehement.

Mă dezmierda ca pe un maniac de-a pururi chinuit de problema unor planuri mîrșave ce se urzesc împotriva lui. Eu aveam o altă idee fixă și n-o abandonam.

— De ce te-ai culcat cu mine în patul ăsta?

Deveni serioasă. Formularea aspră a întrebării o făcu un moment să tresară.

— Mă surprinde că n-ai ghicit încă. Se uită în ochii mei cu o expresie ironică și necruțătoare. Vreau să am un copil de la dumneata.

— Chiar așa te și porți cu mine — rîsei de gluma ei de-sucheată —, de parcă nu ți-aș fi bun la nimic altceva.

— Mă port urît cu dumneata?

— Indiferentă, Nefertiti. Abstractă. Uneori am sentimentul, ca și acum dealtminteri, că te-ai mulțumi și cu un extras. Cu un cub de Felméri, după modelul cuburilor de supă. M-ai purta în poșetă, sub formă de cub și, cînd ai avea chef de mine, m-ai scoate, m-ai arunca în doi deciletri de apă caldută și gata, m-ai putea sorbi fără nici un fel de alte complicații.

— Îți trec prin cap tot soiul de năzbîtii... Se lipi de mine și mă sărută pe gură. Dar nu e mai bine așa? Ia spune-mi... Nu e mai bine?... Auzisem că dumneata ai fi un individ fără inimă. E adevărat?

Se aplecă peste mine și mă privi îndelung, în tăcere. Acestea erau clipele cunoașterii postume. Momentele descoperirilor ulterioare. Altfel arată omul în lumina flăcărilor incandescente care-l cuprind și altfel după ce se sting. Imaginea dinții este excitantă, cea de pe urmă, folositoare. De obicei omul scormone prin cenușă. De cele mai multe ori nu găsește în ea nimic. Flăcările iuți au ars totul, n-au dat peste materiale neinflamabile.

— Nu e mai bine așa, Kázmér? Nimic nu te va lega de mine. Nu vei avea nici un fel de obligații. Nu vei depinde de mine și nici eu nu voi fi legată cu nimic de dumneata...

— Păi vezi? Și teoria asta e la fel de abstractă. Nu ți-e foame?

Își consultă ceasul-brățară.

— N-ar strica să comanzi ceva.

Sunai și în curînd apăru în ușă chelnerul. Mai apoi aduse tava în deschizătura dintre ușile duble și se retrase în liniște. Nefertiti mă rugă să-i tai o felie subțire din piciorul de gîscă. Și cum stăteam acolo, unul lîngă altul, înfulecînd omenește, cu sentimentul cald al muncii isprăvite cu bine, purtînd pe buze surîsul mulțumit și urmele unturii de gîscă, nu mă putui abține să nu tulbur această armonie deplină, această înțelegere perfectă de sub plapomă, cu amintirea crudă a disonanțelor din ultimele luni. Evocai în minte imaginea podețului surpat și imaginea baronului sfîrîind ca un sifon încrezut și chipul cețos și întunecat al lui Nefertiti, trecînd pe lîngă mine călare pe iapa sa de culoarea chiflei. Aș fi vrut să sărbătoresc evenimentul, să încing o frumoasă serbare populară, de bucurie și de răutate, să chiui din tot sufletul, văzînd că familia baronului a nimerit în strada mea! Dar oricît mă sforțai, mă văzui obligat să amîn serbarea populară, din cauza timpului nefavorabil. Nu mă trăgea așa să încing acest soi de chef vitejesc. Figura războinică și impertinentă a baronului se chirci în memoria mea, lăsînd doar silueta caraghioasă a unui contrabas. Iar Nefertiti, regina egipteană îmbălsămată, își părăsi definitiv scoarța de balsam și, vîrîtă sub plapuma comună, ca o adolescentă sedusă cerceta speriată și curioasă trăsăturile necunoscute ale seducătorului. Își plimba privirea pe mine, încet, cu mult interes, inspectîndu-mă cu de-amănuntul, de parcă ar fi vizitat o expoziție de tablouri, trecînd în revistă, sală după sală, cele expuse. Îmi cercetă fruntea, pleoapele, nasul, bărbia și dinții,

îmi dezmierdă tandră cu vîrfurile degetelor buza de jos, în timp ce eu — ca un internist prevăzător —, îi trăsei în jos pleoapa, ca să pot studia culoarea albului ochilor. Astfel, în poziție orizontală, fără accentul puternic al liniilor date de ținuta sa demnă, gîtul ei era mai puțin ciudat și nefertitian, în schimb era mai gingaș și mai feminin. Dădui la o parte broderia moale a bluzei și mă uitai la pielea ei. Era cafenie și gingașă cum e cafeaua cu lapte la Paris. Își întinse brațul și mă trase spre ea. Nu vroia să mă uit la sîinii ei. Dădui să spun ceva, dar îmi astupă gura cu un sărut.

— La urma urmelor am putea — zisei eu, dînd din cap nemulțumit —, am putea să ne frecăm mai degrabă nasurile.

— Nu-ți sînt pe plac obiceiurile europene? — mă întrebă, lipindu-se strîns de mine.

— Știi, există săruturi care se aplică la sfîrșitul unei povești, ca niște peceti de onoare. Cred că și dumneata ieși sărutul drept o pecete tradițională, care nu are nici o legătură cu conținutul.

— Dar care este conținutul? .

— Ei, vezi? Semeni izbitor cu toți aceia care nu știu ce e conținutul. Conținutul sîntem chiar noi înșine. Despuiați și străvezii. Inimă, dor, gînduri, ură, iubire și moarte. Îndeobște acoperim fără a avea motiv toate acestea cu un palton de blană sau cu un pardesiu. Crede-mă, asta dă loc la multe neînțelegeri. Ar fi cu mult mai corect să umblăm goi. Nu s-ar mai întîmpla atîtea erori.

— Dumneata ești un apostol nudist! — mă apostrofă, ea pe un ton de batjocură.

Cînd ajungi în această situație, să stai ca turturelele, orice expresie, chiar dacă e de o valoare mediocră, se dovedește un bun prilej pentru reluarea sărutărilor. Uneori tocmai frazele cele mai stupide provoacă cele mai frumoase îmbrățișări. Nefertiti cedă pornirii, rușinată, ca de obicei. Un timp ne strînserăm în brațe, din joacă, din gimnastică, din capriciul instinc-telor, apoi ne suriserăm din nou și pornirăm iar să ne vizionăm exponatele.

— Nefertiti, închide ochii, o îndemnai eu. Îi închise. Și acum deschide-i încet. Dar nu prea mult.

Semăna cu frumoasa mască mortuară aninată de gîtul ei.

— Și acum închide-i din nou. Gîndește-te că ai murit, dar că cineva tot te mai iubește foarte tare.

Pleoapele i se închiseră, dar le deschise îndată.

— Crezi că va exista cineva care să mă iubească și după ce am murit?

— Cunoști vreun om de la care te-ai aștepta s-o facă?

Își desprinsе privirea dintr-a mea, se uită la părul meu și aranjă câteva fire răvășite.

— Nu știu...

Rămaserăm din nou în tăcere, întinși unul lângă altul. Închisei și eu ochii. Mai simții un timp pe piept atingerea moale a pieptului său gingaș, și genunchiul ei firav, care, în pofida călăritului, nu se căptușise cu pernițe de mușchi, culcat pe piciorul meu, apoi adormii. Peste o jumătate de oră mă trezii, singur în pat. Nu mai rămăsese în odaie nici urmă din Nefertiti. Nici măcar obișnuita ei aromă de cidru.

Mă uitai în jurul meu mirat, apoi părăsii hotelul. Mai aveam timp berecht pînă la cursă. Nu mai puteam pleca decît cu trenul de seară. Mă așezai în cafenea și răsfoii fără interes ziarele, apoi trecui în revistă și clienții cafenelei. La o masă la care se juca domino îl recunosci pe șeful unei agenții de mașini, care îmi dăduse cîndva o treabă ocazională de făcut. Partener îi era subcomandantul de pompieri, un oarecare tăbăcar pe nume Dobolyi, care venea și la cafenea în uniformă. Spada, adică tîrnăcopul acela mic și nichelat, îi atîrna și acuma la șold, cu eleganță și cu sobrietate războinică. Aceste figuri jalnice ies din tunelul întunecat al deceniilor trecute — gîrboviți și mînjiți de murdăria anilor —, ca niște muncitori de la canalizare. Nu ofereau defel o privescîntă reconfortantă. O fi această trecere suportabilă cînd o citești în poeme, dar cînd o vezi aievea în aceste orașele mici, ți se întoarce stomacul pe dos. Ieșii în stradă și mă oprii în fața unui panou de afișaj. O campanie ambulantă vestea pentru seară, în reșduta din grădina publică o operetă de renume mondial. Într-un cinematograf se prezenta spargerea unei bănci, iar în celălalt se întîlnea un bărbat cu o femeie și după ce se chinuiau pe parcursul a două mii de metri de peliculă, sșfșreau prin a se iubi în toată legea. Da, omul îi este dator culturii măcar cu efortul de a aștepta două mii de metri pînă să împlinească sarcina ce i-a hărăzit-o natura de la bun început. Nefertiti și cu mine probabil că am căzut pradă unei uneltiri anticulturale, de vreme ce, din toată lungimea peliculei, n-am respectat decît genericile. Optai pentru spargerea băncii, pe de o parte fiindcă

două mii de metri de iubire mi se părea prea mult, pe de altă parte fiindcă speram să pot învăța ceva nou și folositor pe tărîmul devalizărilor.

Către seară timpul se strică: sosii acasă însoțit de un vînt înghețat și de ninsoare tăioasă. Veron agățase în dudul din fața pîrîului o lampă de vînt, ca să nu cad de pe grinzile alunecoase în apa înghețată de dedesubt. Din beznă se desprinsese silueta lui Fülöp. Trăgea o sanie încărcată cu crengi și vreascuri care zornăiau în bătaia vîntului.

— Bună seara, Fülöp! — îl salutai pe omul care înainta cu greu. Ce faci pe vremea asta urîtă?

Se opri. Scurta pe care o purta era zdrențuită, iar pantalonii subțiri de pînză fluturau în bătaia vîntului înghețat.

— Vremea bună e a altora, domnule Felméri — spuse încet, pe vreme bună car pentru alții.

Cînd ajunserăm în lumina lămpii văzui că sania grea și gerul necruțător îi veniseră de hac.

— Da, vremea bună e a altora, spusei și eu contrariat.

Abia mai era capabil să se miște. Apucați de funia saniei și începui s-o trag în sus, spre coasta muntelui.

— Sînt aspre legile, Fülöp.

Pășea obosit în urma mea. Trăgeam sania, încordîndu-mă din pricina suișului abrupt și, fiindcă șuiera vîntul sau fiindcă începusem să gîfii, vorbele îmi ieșiră din gură ca un urlet.

— Știi de unde viu eu? M-am distrat cu o muiere. Într-o odaie bine încălzită.

Mă oprii, fiindcă pe Fülöp îl lăsasera puterile.

— Hai, încă puțin, Fülöp. Ține-te tare. Ajungem îndată la vila dumitale. Frumoasă casă. Parcă ar fi o cușcă de cîini. Ei, hai, încă puțin.

— M-a prins nițel gerul, spuse el amorțit. Ca pe o ceapă.

— Bagă de seamă să nu te îndulcești la miez ca o ceapă degerată. Cînd mă uit la dumneata, îmi ies din sărite. Ce dumnezeu te face atît de răbdător, Fülöp? Cum de suportîi viața asta oribilă?

— O să vină și alta, mai frumoasă, mormăi răpus.

Atîta îl tot izbise vîntul în piept încît abia se mai ținea pe picioare.

— Dar cînd? Vezi bine că sînt mulți care o așteaptă și puțini care să facă ceva pentru ea. Uite-mă de exemplu chiar pe mine. Cîrîi în dreapta și-n stînga, îmi merge pliscul, apoi

trag un pui de somn și gata. Sînt doar o moluscă gălăgioasă, Fülöp. Ca și ceilalți. M-a înmuiat viața prea bună. Se pare că trebuie să sufere omul ca să i se înăsprească sufletul. Eh... — adăugai gîfîind din rărunchi.

— Nu te mai necăji cu ea, zise Fülöp, opintindu-se și el.

— Știi... uneori văd foarte limpede că ar trebui să fac, să întreprind ceva... N-ar trebui să abandonăm cu atîta ușurință...

Casa era compusă dintr-o singură cămăruță. Îl culcai pe Fülöp și îi făcui o frecție zdravănă. Mă rugă să-i dau calului de băut. Ieșii în grajd și adăpai gloaba bătrînă, cu albeață la ochi. Apoi făcui focul în cameră. Aveam, nu știu din ce cauză, muștrări de conștiință. Poate fiindcă avusesem de-a face cu Nefertiti? Sau poate fiindcă mă rupsesam din marea mizerie a omului trudit și pornisem să mă cațăr în așternutul de lauri? Deși nu o dată mă chinuie un soi de dor, nu o dată rîvnesc să ajung înapoi între acești sisifi care se luptă cu disperare, sisifi care împing zilnic cîte o speranță pînă sus, în vîrfurile muntelui, pentru ca apoi să se rostogolească înapoi în prăpastie. Îl părăsii abătut pe Fülöp. Mă mai întorsei o dată din drum și privii prin perdeaua de zăpadă la căsuța mizeră, pierdută în noaptea dezlănțuită, cu toate problemele omenirii cu tot. Astfel se pierdeau și gîndurile mele umanitare, meditațiile mele frumoase, în haosul învolburat din jur, după o foarte scurtă apariție. Eram cuprins cîteva clipe de neliniștea și de remușcările burghezului, care făceau să se aplece copacii din mine și să trosnească ramurile lor uscate. Apoi toate acestea treceau, iar conștiința mea își putea continua nestingherită somnul. Aș fi vrut să strig în gura mare: „Ar trebui să facem ceva! — înainte de a se potoli furtuna din mine, ar trebui să facem ceva! Hai să întreprindem ceva care să smulgă din ghearele nopții toate sufletele degerate. Eu am toată bunăvoința. Sînt și sărac, e drept, poate nu suficient de sărac. Dar să nu lăsăm noaptea asta să dureze atît de mult...”

Pînă dimineața uitai cu desăvîrșire totul. Din mica mea revoluție artizanală nu rămase nici urmă. Nu mă mai gîndeam la Fülöp și la ceilalți Fülöpi cu viața lor jalnică. Mă preocupa doar gîndul de a înlesni viața mea și a copilului meu. Mă luptam cu probleme bănești.

Nopți lungi. Apoi sosesc porumbeii sălbatici

Odată cu moara îngheță și problema morăritului. Apa care se scursese de pe stăvilar pe roata cu lopeți înghețase în aer, sub formă de țurțuri arcuiți. Dimineața găseam în zăpadă corpurile degerate ale pițigoilor, cu piciorușele lor firave întoarse într-o convulsie disperată spre cer. Bruma de pe copaci evoca o vegetație fantastică a unei epoci glaciare, țurțurii trosneau, iar balele bivoliilor ce treceau pe drum se rupeau ca niște ace de sticlă. Soba noastră duduia adevărate poeme, nodurile buștenilor îi bufneau surd în pîntece: cu greu le putea digera. Veron argumenta de ce n-ar trebui Kázmér cel mic să se mai ducă la școală, că doar uite ce bine știe deja tabla înmulțirii, precum și faptul că sîntem un regat constituțional. Cît timp durară gerurile cele mari, cursurile se întreruseră. Ne lăsarăm pradă lecturii, pînă și Iacob se apucă să descrie o carte, în cotineața lui. Îl auzeam cum străbate cu greu rîndurile. „Pe atunci scul-p-tura era carac-teri-zată de așa-numitul surîs ar-arhaic” — se poticnea el, icnind, ca o căruță pe un drum desfundat.

— Văd că sculpturii i-ai dat de capăt — îi spusei, luîndu-i cartea din mînă —, am să-ți dau altceva de citit. Ce rost are să studiezi surîsul arhaic, cînd acum e la modă surîsul ierarhic.

— Citește *Călătorie prin cinci continente*, îl sfătui Marele Perceptor. Carte ca asta n-ai mai pomenit.

El lucra la o piesă de teatru. Mă uitai și eu. Scria tocmai scena în care căpitanul Exeter trimite un curier la Port Reno, cerînd să i se dea barem un ajutor de vreo 35 de luptători, ca să se poată apăra împotriva atacurilor indienilor.

Comandantul: Îi predai asta comandantului Mac Lord.

Curierul: Am înțeles. (Iese. În fața cortului se aud îm-

pușcături, apoi în pragul ușii apar doi indieni cu săgeți în mâini.)

Primul indian: *Sus mîinile!* (Cd-tul ridică mîinile. Către celălalt indian): *Hebridos prele tegloga batan hic.*

Al doilea indian: *Bret. (Îl leagă fedeleș pe comandant cu o sfiuară.)*

— Ți place? — se interesă Marele Perceptor întrerupîndu-se pentru cîteva clipe din febra creației.

— Negreșit. Dar „sfiuară” se scrie cu o, chiar și atunci cînd e vorba de o sfoară de origine indiană.

— Bine, am să corectez.

— Și acest *hebridos prele tegloga batan hic* ce dialect este?

— E dialectul indienilor gorilici.

Nu știu unde o fi învățat el dialectul gorilic, dar în orice caz acel *hebridos* nici nu suna chiar atît de rău.

Dinspre satul de jos veniră niște nori zgomotoși, acoperind amurgurile roșietice și se abătură peste plopi. Într-o noapte Veron auzi un lup schelălăind dinspre stufăriș. Grajdul era friguros și, deși atunci cînd îl construise, pusesem anume scîndurile de acoperiș la mică înălțime, oricît era de scund, Achim singur, cu suflarea lui nu-și putea încălzi suficient locul. I-ar fi trebuit barem tovărășia unei vaci, dar de unde să fi luat noi bani pentru o vacă? Cînd ieșea din grajd, Achim avea o barbă albă de chiciură. Ca să-l apere de ger, Veron îi făcu un culcuș mai cald, în pridvor. Marele Perceptor se plictisi curînd de dramaturgie, mai cu seamă că spectacolul se amîna la infinit, din pricina capacităților limitate ale lui Iacob, ca actor. Nu-i vorbă că Iacob n-avea talent nici pentru limbi străine, iar dialectul indian gorilic îi era cu desăvîrșire inaccesibil.

— Am să pictez, ne vesti Marele Perceptor, copleșit de numeroasele eșecuri.

— Foarte bine, încuviința eu. Autoportret?

— Cum se cheamă pictura aceea care nu este un peisaj, ci un sfșnic și o gutuie sau o pisică?

— Natură moartă.

— Chiar și atunci cînd pisica toarce?

— E cu totul reprobabil, dar pictura modernă n-a rezolvat încă această problemă.

Făcu rost și de o conopidă și creă o natură moartă, ce e drept, într-o manieră picassoiană. Dat fiind că nu aveam în casă deocamdată ca vopsele decît albăstreala de rufe, argila spălăcită și zațul de cafea neagră — rujul de buze al lui Veron apăru cu mult mai tîrziu în scara cromatică — pictă tabloul cu cafea, ceea ce n-ar fi însemnat o inovație revoluționară nici în cazul conopidei și nici al pisicii, dar dădu imaginii sfesnicului o reprezentare artistică cel puțin discutabilă. Ihari, care trecea pe acolo, în sanie, înfășurat în blănuri moi, intră să vadă dacă nu cumva am fost devorați și noi de lupii care au înfulecat un cărbunar din împrejurimi. Văzînd natura moartă fu de părere că în tot cazul valorează măcar cît o mîzgăleală de-a lui Picasso.

— Să știi, Pipescule, alias Pipăceanu, că nu mi-ar place să gust din naturile moarte ale aceluia domn Picasso. Guliile lui arată de parcă ar fi fost fabricate de niște gloabe cu crampe la stomac.

— Lui Pipă nu-i place, i se plînze Marele Perceptor, văzînd că sînt rezervat și lipsit de entuziasm față de opera lui.

— Ce se pricepe un cioplitor de pietre funerare la pictură!

— Dar el se pricepe, Crevete Turturică. Crede-mă, se pricepe foarte bine.

— Crezi? Medicul se scărpină în barbă. E posibil. De altminteri, el îmi relata nu de mult că nici pe Cézanne, Courbet și Renoir nu i-a înțeles imbecilul ăla de secol XIX. Ba, mai mult, dacă nu mă înșel, mi-a povestit că pe unul dintre ei l-au și trîntit la examenul de admitere în Academia de belearte. De ce nu și-ar putea permite un artist să înfățișeze o conopidă ca pe o pisică și o pisică în chip de conopidă? Crede-mă, stimate domnule Perceptor, că toate astea sînt doar prejudecăți. Îmi este permis să solicit un gît de tărie?

Dădu dușcă palinca, examină gîtul Marelui Perceptor, apoi își turnă din nou în păhărel.

— Taică-tău îți mai pipăie vreodată pesmeții ăștia?

— De multe ori — mă pîrî fiu-meu cu un zîmbet răutăcios —, cînd crede el că nu-l observ.

— Azi-mîine n-o să mai aibă ce pipăi... Dar, ia spune-mi... — băgă mîna în buzunar — ai auzit, Pipescule, de faptul că... ei, fir-ar să fie, unde l-oi fi pus... ai auzit de faptul că...

— Că greierele trăiește la fel de mult cît un taur, nu-i așa?

- Nu, spuse și continuă să-și cotrobăie prin buzunare.
- Vrei să-mi spui ceva nou despre migrația verighetelor?
- mă interesai prefăcându-mă curios. Sau ce greutate are un pahar cu aer?
- Uite-o! Scoase victorios o țigară de foi. Uite despre ce e vorba: notarul vrea să-și facă o poză de familie. El, cu nevastă-sa și cu copiii. Adică o poză frumoasă de grup.
- Și ce-mi spui mie, că doar eu nu-s fotograf!?
- Scuipă vârful trabucului și îl aprinse.
- O vrea din marmoră. Dintr-o marmoră cât mai rezistentă. Marmora durant; notarul poate fi oricând mătrășit, dar marmora rămîne în veci. M-a însărcinat să te întreb cît îl costă o asemenea poză de familie.
- Și dumneata, Crevete Turturică, ce i-ai răspuns?
- Eu? I-am spus că... Se aplecă spre mine și îmi șopti ceva la ureche. Așa i-am spus. După care am constatat o puternică reacție vaso-motrică, cu șocuri emotive de tensiune. L-am sfătuit îndată să ia niște calmante. Hai, Pipescule, încă o penultimă tărie!
- Și notarul? — mă înveselii de replica din paranteza de mai sus, pe care i-a dat-o Ihari notarului.
- Vax, dădu din mîna medicul. A zis că Ihari și cu mine sîntem o „societate infectată”, cu alte cuvinte o gașcă împuțită și că pe el îl va denunța negreșit pentru înaltă trădare, fiindcă și-a învățat mierla să fluiera imnul național.
- Cînd plecă, îmi făcu un semn să-l urmez.
- Pipescule, îți mai pot furniza o informație interesantă.
- Despre atlantosauri?
- Nu, despre baroneasă. A fost văzută la hotel cu cineva.
- Ce ți se pare interesant în asta?
- Nimic, spuse el și își puse mînușile groase de tăietor de lemne. Mă duc la Fülöp. Are dublă. Și mai zic unii că țăranul nu-i capabil să facă pneumonie...
- Fülöp? — întrebai răscolit.
- Îmi spuse că l-a găsit într-o stare jalnică. Sînt cu toții slăbiți. Trăiesc ca niște cai de mină. Sînt bolnavi.
- E bolnav poporul, Felméri. Țasta-i necazul cel mare.
- Da — încuviințai eu —, e bolnav poporul. Și cînd un popor e bolnav, zice nu știu care neamț, toate membrele îi sînt bolnave; pînă și medicii îi sînt bolnavi.

Într-o scorbură a dudului își făcuse culcuș un pițigoi. Acum zăcea degerat la rădăcina pomului. Mă uitai dacă mai are suflare în el. Nu era încă țeapăn, așa că i-l dusei în casă lui Veron să-l îngrijească pînă își vine în fire. Uite că duceam o politică socială de mare generozitate. Omul e copleșit uneori de gingășie, cum e copleșit, în filme, criminalul de sentimentul compasiunii. Pînă și canibalul se înduioșează în timp ce își devorează seamănul. Mă gîndeam la Fülöp, sincer întristat. Și dacă o crăpa, ce va duce cu el? Ce a primit el de la lume? Niciodată o vorbă bună, niciodată o felie de cozonac. Și a umblat roată, orbetele, ca un cal de mină.

După-masă mă dusei pînă la el.

— Aș vrea să mai trăiesc — spuse el respirînd cu greu — doar cît să văd soarele răsărind...

— O să-l vezi mîine dimineață — înțelesei greșit dorința sa.

— Multe dimineți mai trebuiesc pînă atunci, domnule Felméri.

Aveam pe vremuri aici un cizmar, îmi adusei aminte, care vorbea la fel. S-a prăpădit, săracul, iar soarta ni l-a trimis în locul lui pe acest Fülöp, ca să nu rămînem complet neștiutori. Acest Fülöp era un detașament expedițional, misionar în junglă, înzestrat cu medicamente și crezuri. Aducea cu acele case, care dinspre stradă par scunde, dar în curte se înalță pe mai multe caturi.

Gerul năprasnic se mai înmuie, cerul deveni sticlos, soarele strălucitor. Ne cățărăm cu sania pînă sus, deasupra pădurii de stejar și ne dădurăm drumul în vale, pe drumul fostelor extracții forestiere. Alunecarea dura un sfert de oră cel puțin, așa că o mai repetărăm de vreo două ori, pe drum speriarăm și o căprioară și cînd, în cele din urmă, ajunserăm acasă, semănam cu cîte un pahar de înghețată cu cîte o căciuliță albă de frișcă pe cap.

— Uite — îi prezentai lui Veron bucatele —, eu sînt înghețata de căpșuni, iar porția asta mai mică de aici e înghețata de zmeură. Pe care o preferi?

— Oh — făcu ea pe modesta —, mă mulțumesc și cu asta mai mică.

Și se apucă iute să-l scoată pe Marele Perceptor din stratele sale înghețate bocnă.

Pe afară scheuna un cîine străin. Veron se uită ironic spre fereastră.

— Se pare că drumurile celelalte sînt acoperite de zăpadă, remarcă ea.

— La cine faci aluzie? — rîsei înveselit de faptul că de data asta nu era Nefertiti cea care se abătea pe la noi.

Trecuseră iarăși cinci săptămîni de cînd n-o mai văzusem pe Nefertiti. Chiar dacă apucasem să mă apropii cît de cît de persoana ei, cele cinci săptămîni fuseseră suficiente ca să mă îndepărteze definitiv de ea. Mi se dăduse și a doua oară, fără însă a fi fost a mea. Oi fi fost o simplă aventură, nimic mai mult, un fel de aventură diluată, care nu se mai cerea continuată.

La începutul lui februarie Veron primi un mesaj că taică-său este pe moarte. Ai săi stăteau undeva, dincolo de munte, într-al șaselea sat. Autobuzul nu putea răzbate peste creasta înzăpezită, iar trenul mergea ocolit vreo douăzeci și patru de ore; Veron se hotărî să pornească la drum pe jos. Poate că dincolo de munte va găsi vreo sanie.

— Nu te sfătuiesc, o prevenii eu. Noaptea se arată pe aici lupii.

— Dar nu vin în hoardă, mă liniștii ea. Și dacă e singur, lupul nu se dă la om.

Porni la drum îngrijorată doar de faptul ea în absența ei să nu ducem lipsă de mîncare. De foame n-am murit, am copt cartofi, mai avem cîteva perechi de cîrnați, cașcaval, slănină, doar lapte nu aveam, dar beam în locul lui ceai. Cu stomacul ne-am fi descurcat noi, dar se ivi alt necaz mai mare, cu Kázmér cel mic. S-a dus pe lac să patineze, s-a prins un fir de pai sau o pietricică sub patină și Kázmér cel mic căzu. Nu se ridică, așa că Iacob îl tîrî pînă la mal și, văzînd că nu dă semne de viață, alergă să mă cheme. Îl cărai în brațe pînă acasă, căzîndu-mă destul de amarnic. Îl culcai cu grijă pe pat și, văzînd că nu-și revine, îl pusei pe Iacob să înhame degabă și să fugă după Ihari.

*

Urmară cîteva zile cumplite. Stăteam lîngă patul lui și îi ascultam scîncetul inconstient. Vorbea cu maică-sa; mă pomeni o dată și pe mine și pe căluțul lui. Îi tot luam temperatura și ochii mei, cînd nu stăteau ațintiți fierbinți, cu încăpățînarea unor lipitori de obrajii lui, căutau spre fereastră, așteptînd so-

sirea lui Veron. Nu mai vine odată, să preia o parte din plumbul greutății ce îndur, o parte din nopțile mele lungi și mute. Izolat, departe de orice ajutor omenesc, simțeam de două ori mai apăsătoare greutatea nenorocirii. Schimbam compresele, măsuram temperatura și încercam cu Ihari să turnăm o licoare între maxilarele încețșate. Medicul stătu multă vreme lângă el, cercetându-i pulsul și reflexul ochilor. Nu scotea nici o vorbă, stătea tăcut lângă pat, privindu-l. Apoi se ridica, se înfășura în blana sa zdrențuită, îmi arunca o privire și pleca. Revenea de câte trei ori pe zi. Nu-mi vorbea, probabil fiindcă nu sosise încă vremea să-mi spună ceva încurajator. Deocamdată Marele Perceptor plecase de pe pământ. Se ridicase în ceața zărilor, ca un pilot de vânătoare, ca să se lupte cu niște adversari mari și crânceni. Stăteam lângă patul lui și așteptam nemișcat să se reîntoarcă din cumplitele înălțimi, — „Mare Perceptor”, îi șopteam într-una, dar nu mă auzea. Era prea departe și bălălia grozavă dura zi și nopțe fără contenire.

— Te pomeni că se prăpădește, holbă ochii la el, cu groază, Iacob.

Dădui din cap înspăimîntat, Iacob formulase mult prea nemilos gândul pe care eu încercam să-l înveșmînt în parabole cețoase. Ihari era îngrijorat din cauza febrei. Doar nu s-o fi gândind la congestie cerebrală? Se poate întîmpla să aibă congestie cerebrală? — mă întrebam dezorientat. I-am înjurat pe medici și uite, acum se dovedea că ei știau niște treburi grozavnice, de care eu nu aveam habar.

Într-o noapte se termină gazul din lampă și eu nu mai aveam cu ce s-o umplu, astfel că aprinsei o lumînare și mă dusei la fereastră să mă uit afară, în noapte. Zăpada lumina și stelele își făceau semne tainice. Ce și-or fi zicînd? — mă întrebam privind luminițele care clipeau ciudat. Poate că ieșeau din bezna nopții indienii Marelui Perceptor și își îndreptau spre mine săgețile otrăvite. Sus mîinile! Și uite-mă stînd așa, neputincios, cu mîinile ridicate. Ce joc necruțător inventase Marele Perceptor! Și în ce dialect străin complotază cu oamenii săi. *Hebridos tegloga!* Erau cuvinte de neînțeles, cum era de neînțeles tot ce se întîmpla cu mine și în jurul meu în aceste zile. Și mai tîrziu, de multe ori apăreau din noapte indienii gorilici, în zilele mele grele și apăsătoare, ca să mă silească să mă predau. Dar soarta m-a ajutat de

fiecare dată — chiar cînd eram cu mîinile legate —, să pot scăpa cu bine.

Trecuseră cinci nopți de cînd stăteam și vegheam, așteptînd, lîngă patul fierbinte. Oare n-ar trebui s-o înștiințez pe măică-sa? — puse nesiguranța stăpînire pe creierul meu ostenit. Ihari ridică o mîină. Să mai așteptăm. Așteptam, ațipind uneori, abia puțînd să-mi mai țin capul. Într-o după-amiază deschisei ochii și o zării în pragul ușii pe Nefertiti. Intră, dădu din cap și se opri la picioarele patului. Se uită îndelung la chipul lui Kázmér cel mic, apoi își întoarse privirea spre mine.

— Pari surmenat, șopti ea. N-ai vrea să te culci? Stau eu în locul dumitale.

— Mulțumesc. Negai din cap. Nu mi-e somn.

Își scoase mînușile. Dădu cu ochii de fotografia Ilonei agățată deasupra patului. Se uită la ea multă vreme.

— N-ai anunțat-o? — mă întrebă încet.

— Nu.

— Ești un tip cumplit de încăpățînat.

— Nu acum. Mai de mult, trebuie să fi avut vreo trei sau patru ani, fiul meu, după ce l-am bătut, mi-a spus: „Cînd eu am să fiu mare și tu ai să fii mic, atunci o să te bat și eu.” Acum s-a făcut el mare, iar eu sînt mic.

Mă apucă de mîină.

— N-o să te bată, Kázmér. Nu te teme.

Mă ținea de mîină. Mă mîngîia. Stăturăm multă vreme în tăcere. Mai tîrziu se ridică și își luă rîmas bun de la Marele Perceptor cu o privire. Ne oprirăm în pridvor. Ne uitaram îndelung unul la altul. O întrebai la ce se gîndește?

— La faptul că am fost a dumitale.

— A mea? Eram obosit și vlăguit, dar zîmbii. Nu. N-ai fost a mea nici o clipă. Nici n-ai avut intenția să fii. Nu protesta, scumpă Nefertiti, că n-are nici o importanță.

— Vezi, Kázmér, asta n-ai de unde s-o știi.

— Uite, au trecut cinci săptămîni și n-ai vrut să mă vezi. Nici n-ai trecut pe aici. Așadar — încercai să dezleg nodul nefertitian — e o taină la mijloc pe care eu n-am voie s-o aflui. Și azi ai venit din nou. De ce?

Stăteam în pridvor. Îmi luă iar mîina, o duse la față și își lipi obrazul de palma mea.

— Kázmér, te-am întrebat la hotel, dacă ai fost vreodată nefericit? Acum știi că ești. Și eu sînt nefericită. Nu zîmbi,

nu e nimic romantic în asta. Fetița mea s-a născut bolnavă și la vârsta de cinci ani a murit. Băiețelul meu e surdo-mut. Sărmanii de ei, bieți copii nenorociți, eu i-am adus pe lume. Știi, Kázmér, multă vreme m-am chinuit cu întrebarea dacă sînt sau nu vinovată de faptul că săracii de ei au venit pe lume în starea asta. Mi-am zis că, dacă și tatăl lor ar fi fost la fel de sănătos ca mine, nu li s-ar fi hărăzit o soartă atît de nefericită. Mi-am acuzat soțul. Apoi mi s-au iscat alte îndoieli și am început din nou să mă frămînt. Vroiam să am o certitudine. O probă a nevinovăției mele.

— Ce fel de probă?

— N-a fost nici o taină, ți-am spus-o și dumitale. Vroiam să am un copil cu dumneata.

— Ce operetă! Începui să rîd malițios. Ce poveste de groază, vetustă și prăfuită!

— Consideri că-i o nebunie?

— Mai mult decît nebunie. Romantism. Cum de ți-a venit ideea asta?

— Nu mă înțelegi? Dar e atît de simplu, Kázmér. E atît de simplu și de trist. De cîte ori l-am văzut pe fiul dumitale m-am gîndit ce-ar fi să am și eu un copil la fel de sănătos și frumos...

— Mi-ai controlat și cazierul. L-ai întrebat și pe fiul meu dacă-i sănătos. Dar nu te-ai gîndit că și după nașterea lui fiu-meu mi se putea întîmpla un pocinog?

— Ce pocinog? — mă privi ea neștiutoare și abătută.

— Nu te-ai gîndit că n-ar strica întîi să mă pui să fac o analiză Wassermann?

Cu ochii umezi și cețoși se uita undeva, în depărtare.

— Ești supărat pe mine? N-am vrut să te păcălesc. Ți-am spus adevărul. Crezi că mie mi-a fost ușor să... să fac treaba asta? M-am frămîntat luni de zile. De multe ori aveam senzația că nu pot să fac o asemenea josnicie numai pentru ca să-mi dobîndesc liniștea sufletească.

— Important e că a reușit. Nu-i așa?

— Kázmér, nu mă insulta.

Se uită la mine.

— Ai reușit?

— Dacă aș ști că mă întrebți fiindcă... — începu ea să depene un vis amar și nostalgic. Dar dumneata mă întrebți numai din răutate...

— Ai fost mai isteță decît mine... De altminteri, îți mulțumesc că m-ai vizitat.

— Ascultă-mă, Kázmér.

— Nu. Nu te supăra. Nimănu-i nu-i e pe plac să afle felul ăsta lucid de a-i exploata calitățile instinctuale. Și apoi mai sînt și ridicol. Ca o coțofană păcălită.

Înăuntru, în odaie, Marele Perceptor îmi rosti, cu glas stins, numele. Mă răsucii și alergai în casă.

— Pipescule, mi-e sete.

Spre seară sosi și Veron și eu mă adîncii într-un somn lung și fericit. Pășeam ușor peste niște ape, ca peste întinderi înflorate și sub tălpi, în adîncuri azurii, vedeam copaci roșii de corali. Un cor nevăzut, de undeva, de sub ape, intona într-una, pe mai multe voci, același text: *hebridos batan*. Dormii douăsprezece ore, fără întrerupere.

*

Veron adusese de acasă un miel, dar Marele Perceptor o rugă să nu-l taie decît după ce el se va vindeca cu totul. Atunci Veron va pune mielul la frigare și, în timp ce îl va învîrți încet la flăcărilor focului de tabără, Marele Perceptor, suit pe calul său, cu mîna streășină la ochi va cerceta preeriile îndepărtate, iar Iacob va executa dansul de luptă al indienilor gorilici, răcnind în același timp următorul cîntec tradițional: *hullala u hula*.

Îi permiserăm și cîinelui să intre în cameră, spre a-i linge mîna stăpînului său aflat în convalescență. Veron luă iar în primire gospodăria, spăla, gătea, deretica. De-abia ne pomeni în treacăt de moartea lui taică-său. Noi eram adevărata ei familie și era fericită că-și regăsise acum gospodăria și familia nevătămate. Și taică-său, o întrebai, a suferit mult? Nu s-a plîns, îmi relată ea, nu l-a supărat decît faptul că Veron nu și-a luat eu ea și o rochie de doliu. A întîmpinat moartea, ca și Socrate, cu gînduri senine, constatai eu. A venit acasă și soră-sa, povesti Veron, soția învățătorului, dar ea n-a uitat să vină cu straie cernite. Le-a și așternut frumos peste lada de zestre. Tatăl lor s-a învîrțit de pe o parte pe alta, privind cu luare-aminte lucrurile și, cînd sora a plecat prin vecini, a rugat-o pe Veron să-i aducă mai aproape de pat hainele alea scumpe de doliu, ca să le vadă mai bine. Le-a trecut în re-

vistă cu multă atenție. Apoi a întrebat-o pe Veron, ea cu ce se va îmbrăca la înmormîntare. Nu știu ce proverb zice că moartea este un lucru nou pentru fiecare om. Pentru bătrînul țaran n-a fost deloc nou; a controlat minuțios felul în care se pregătesc ceilalți pentru înmormîntarea sa și nu s-a liniștit decît atunci cînd a văzut-o pe Veron că și-a cusut un fel de șort negru.

Veni în vizită și învățătoarea. Marele Perceptor fu atît de emoționat de onoarea ce i se făcea, că i se ridică temperatura.

— Nu doriți cumva un ceai? — se interesă el, ospitalier.

Îmi veni în minte lacul Zuider și o întrebai pe învățătoare dacă Marele Perceptor s-a pus la punct cu lacurile.

— Știi că le vorbește tot timpul colegilor săi despre dumneata?

— Bănuiesc — rîsei eu — că se laudă cu mușchii mei, nu-i așa?

— Ba da. Dar și cu statuile dumitale.

Mă întrebă dacă știu ce i-a răspuns Marele Perceptor cînd l-a ascultat la lecția despre situația socială a Statelor Unite?

Nu, habar n-aveam.

— Deși zicea că de la dumneata a învățat. Populația Statelor Unite — mi-a răspuns el — este de 142 milioane. O parte a acestora se îndeletnicește cu creșterea vitelor, iar cealaltă parte cu ținerea picioarelor pe masă.

— Să-i fi spus eu așa? Nu m-ar mira, admisei plin de pocăință.

— Fiul dumitale are mult umor.

— Sună de parcă ai face un reproș. Rîsei, amintindu-mi de prima noastră întrevedere. Firește, dumneata ești de părere că un strop de sobrietate i-ar fi mai folositor.

Zăpada se înmuiase, ciorile năpădiseră pămîntul lui Fülöp și răvășiseră grămezile înmuiate de bălegar, căutînd gîndaci. Norii străvezii se puseseră în mișcare pe întinderea boltei. Puii noștri ieșiseră în curte, iar Hermina, bătrîna clocitoare, își făcea de lucru printre picioarele noastre. Uitîndu-mă la ea, dădui cu ochii de picioarele învățătoarei. Erau frumoase, chiar așa, încălțate în șoșoni. O întrebai ce va face cînd va sosi primăvara? Nu, nu intenționez să-i atrag atenția asupra persoanei mele; calitatea mea de părinte mă obligă la decență. Ce părere și-ar face despre Kázmér cel mic, văzînd că taică-său e un fluieră-vînt?

— Când va sosi primăvara? — întrebă ea, chipurile naivă. Vom face iar ore de gimnastică.

— Te mulțumești doar cu un canar? — o asediai în continuare.

— Mai bine să flirtez cu notarul? Sau cu măgarul ăla de Ihari?

— Firește, — încuviințai din cap, făcînd o mutră foarte paternă și sobră —, eu nici nu mai contez.

— Dar deloc! Mă privi dintr-o parte, cu un surîs ștren-găresc. Dumneata ești deja prins...

— Ei, pe dracu'... Și cine-i ăl de m-a prins chiar atît de strașnic?

După felul cum îmi reteză farsa cu un singur gest, înțelesei că se referea la Nefertiti. Nici nu mai insistai asupra problemei. Dar nici ea. De parcă am fi ajuns la o limită sacră, limită sfîntă a bîrfei.

— Ai grijă să se însănătoșească iute și trimite-l cît mai degrabă la școală, spuse, luîndu-și rămas bun. Să știi că îmi lipsește foarte mult.

— Serios?

— Serios.

Mîngîiai mîna ei aflată într-a mea.

— Îți mulțumesc. Credeam că nu-l prea ai la inimă. Se întimplă uneori, ca mutra, pielea, felul de a vorbi, hainele copilului, sau un amănunt care îl deosebește de ceilalți să-l facă antipatic celor din jur.

— Te înșeli. Fiul dumitale este deosebit de simpatic. Nu-mai de nu te-ar pomeni la tot pasul...

— Se va dezobișnui, nu-ți face griji.

Gînd ieși prima oară Marele Perceptor din casă, gheața de pe roata cu lopeți începuse să se înmoaie, soarele ardea și fumul din coșurile satului de munte se înălța voios spre cer.

— Pipescule, au sosit porumbeii sălbatici.

— Au greșit orarul, spusei eu. Au venit mult prea devreme.

— Și cu ce se vor hrăni acum?

— Cu vîsc... Și apoi le va da și Veron niște firimituri. Nu-i așa, Veron?

Încuviință din cap morocănoasă. De douăzeci și patru de ore nu-i auzisem nici glasul. Se luase iar la harță cu brutarul,

fiindcă strica anapoda banii de zestre, pe diverse cîrpe de îmbrăcat.

— Așa zic și eu — îi ținui partea brutarului —, ce-i trebuie atîtea cîrpe dantelate și baticuri înflorate unei neveste debrutar?

— Încă nu sînt soția lui, răspunse Veron, tot îmbufnată și țîfnoasă. Ce dacă tot vine pe aici?... Vin și alții la domnu' Kázmér. Și asta nu vă face să vă gîndiți îndată la căsnicie.

— Eu la căsnicie? — mă cuprinse groaza. Și apoi cu cine s-o fac? Cine zici că tot vine pe aici?

Ei, uite o întrebare pusă aiurea. Era limpede că se referea la Nefertiti. Probabil că Iacob mă dăduse de gol. Fiindcă eu unul trecusem sub tăcere vizita lui Nefertiti. O tănuisem, ca pe un secret. Sentimentele mă năpădiseră pe neașteptate, ca porumbeii sălbatici veniți înainte de vreme, sosind parcă de undeva, de dincolo de mări și țări. Uneori omul își construiește o minciună solidă, cu traverse de oțel dur și plăci de ciment rezistent, pentru ca într-o singură clipă să se năruie toată construcția, așa cum numai o minciună se poate năruie. Și care era această minciună? Aceea că n-aș fi nutrit față de Nefertiti decît un sentiment de indiferență, sau un sentiment de revoltă al bărbatului considerat doar un armăsar de montă. Mai exact, s-ar putea ca nu asta să fi fost minciuna ale cărei temelii se surpaseră lăsîndu-mă descoperit. Adevărata minciună era credința mea fanatică în hotărîrea de a nu mai vrea să aud de Nefertiti și de a nu mai vrea s-o revăd niciodată. Fiindcă într-o dimineață, cu cîteva zile după vizita ei, cînd Marele Perceptor ceruse deja hîrtie și creion ca să scrie și al doilea act al piesei sale, îi trimisei vorbă lui Nefertiti că mă duc la oraș. Nefertiti primi mesajul meu, așa că eu, bezmeticul, mă urcai în autobuz și pornii la drum. Și, colac peste pupăză, mai căzui și victima unui romantism cavaleresc, fiindcă închiriai aceeași cameră la hotel în care ne desfășurasem prima oară gînguritul. Și mă postai din nou în dreptul ferestrei, să mă uit la turla de ceramică, colorată a Fabricii de Țigle și Drene, la lăptăresele degerate, la cîinii vagabonzi și la operele mele demne de o soartă mai bună: frizele de pe frontispiciul direcției minelor, ce se zăreau între crengile de liliac ale parcului. Uneori îmi consultam ceasul de la nună, pentru ca pe urmă să mă adîncesc din nou în urmărirea cîte unei căruțe, sau a unui poștaş care trecea pe partea cealaltă, cocîrjat sub

greutatea genții sale încărcate cu scrisori și pachete. Intra în fiecare casă și în fiecare prăvălie. Când va ajunge la blănărie — îmi făcui eu socoteala —, va sosi și Nefertiti. Poștașul se apropie de blănărie, o și depăși în curînd, intră în restauratul „Oscutul Flăpătar” — inițial numit „Plăcutul Ospătar” —, acolo, poate, bău și un sprîț și schimbă și cîteva vorbe cu un agent de poliție pensionar, apoi apăru din nou în stradă; timpul trecea, mă uitai iarăși la ceas. Încecai să mă adîncesc în niște gînduri ce-mi veniseră mai de mult, în timp ce frunzăream un volum de istoria artei. Dădusem tocmai peste o scenă de vînațoare a unui faraon pe nume Assurbanipal. Mi se păruse că acel ceva pe care-l purta la braț era un ceas de mîină, iar încălțările sale aduceau a ghetete inclezești, înalte, cu șireturi.

Sunau clopotele bisericii din mîinăstire, vestind ora prînzului. Erau niște clopote mici, cu glasuri subțirele, așa cum se cuvine să fie la călugărițe. Mă uitai să văd cum își iau zborul porumbeii din turn. Am stat odată la „Oscutul Plăpătar” pînă-n zori să bem bere cu Prună, Mască și Mîrtoagă. Localul mustea de aroma dulceagă de bere și de oleandru. Prună ne-a recitat de douăsprezece ori poezia *Cele trei orfeline* și ne-a prezentat și un dans rusesc cu genuflexiuni.

Se făcuse douăsprezece și jumătate și încă nu auzeam de pe coridor zgomotul ușor al pantofilor lui Nefertiti. Mă întoarceam să văd dacă nu stă cumva în spatele meu, în pragul ușii, ca data trecută. Era atîrnat un anunț de tăblia ușii. Călătorii sînt rugați a comunica direcțiunii toate plîngerile lor.

Părăsii hotelul. Coborînd treptele acoperite de un covor jerpelit, mă gîndeam că poate ar trebui să mă adresez și eu direcțiunii. Acolo, pretindea anunțul de pe ușă, se iau în considerație și se rezolvă toate reclamațiile. Eșecul mă făcu în curînd să mă înveselesc; dar veselia mea avea o culoare gălbuie, de fiere. Nostalgica și taciturna Nefertiti mă trăsese pe sfoară, trist și tăcut. Mă tratase ca pe un om de afaceri capricios, care trebuie alintat și măgulit un pic, pînă acceptă tîrgul. Iar acum cînd mărfurile mele au ajuns la destinație și nu-i mai eram de nici un folos, încasase beneficiul și pe mine mă lăsa cu buzele umflate.

Și lui Veron i se îneacă corăbiile

Cîteva zile mai tîrziu, într-o seară, o mai zării o dată. Sfirîiau sitarii deasupra pădurii. Veniseră cîțiva oaspeți la castel și ieșiseră la vînătoare, pîndind după sitari.

Curînd după sitari își făcură apariția și cufundarii. În diminețile încă cenușii, plopii, ulmii și mestecenii se înșiruiau în zare, ca niște figuranți aliniați în fundul scenei în așteptarea unui semn al regizorului de culise. Nemișcarea lor rece, searbădă și umedă lăsa să se presimtă că în curînd vor trece la acțiune. Începuseră să crîcnească, să tușească, ducîndu-și batiștele de ceață la gură. Primul care se puse pe treabă fu alunul. Apoi se puseră în mișcare și gizele. Apa turbure a pîrîului sosea la noi limpezită, curățată de drumul lung, ca o hoinară deșuheată. Pe malul ei, sălciile stăteau înfipte în pămînt, ca niște mături. Apoi se ivi soarele și măturile se ornară în vîrf cu pămătufuri de muguri.

Cam asta era tot ce se întîmpla.

Săparăm grădina și Iacob dădu foc la vreascurile de anul trecut. În timp ce săpam, îl zării pe Fülöp. Semănăturile de toamnă îi degeraseră și era nevoit să semene din nou. Îi făcui un semn cu sapa.

— Fülöp... hollario, mai rezîști la roboteală?

— Trebuie să rezist, domnu' Felméri.

Da, trebuia. Și eu roboteam din greu în primăvara asta. Munceam din zori pînă noaptea tîrziu și ba mi se părea că-i roboteală, ba că este o destindere pasionantă. În șase săptămîni reușii să sculpez în marmoră statuia ecvestră a Marelui Perceptor, firește nu în mărime naturală. Era o statuie micuță, voioasă și simpatică, întrucîtva replică șugubeață a statuiilor ecvestre pline de patetism, care vor să exprime neapărat se-

veritate și amenințare. Asta nu vroia să redea decît patosul copilăriei însorite. Curînd o împachetarăm cu grijă într-o ladă și o transportarăm cu căruța pînă la gară, ca s-o punem la tren. Poli fu de părere că mă mai eliberasem de slănini, de cînd nu m-a mai văzut. Dar nu-i rău, adăugă ea, un bărbat care se mai ține după femei n-are nevoie de o burtă de canonic. Poli asta era o fată sănătoasă, explozivă, unsă cu toate alifiile, cu toate vicleniile femeiești; de cîte ori mă vedea, parcă i s-ar fi arătat un cocoș despărțit recent de găina lui. Deși eu nu eram decît un biet cocoș care își cîntă singur, cocoțat pe grămada de gunoi.

— Uite-acu' i-au expediat și baronesei bagajele, spuse ea, în treacăt.

— A plecat? — holbai eu ochii, mirat.

— De vreo două săptămîni.

Mă împunse dintr-o parte cu un surîs înțepător. Cică de ce o fac eu pe neștiutorul. Parcă n-aș ști bine că a plecat. O întrebai, nevinovat, de unde era să știu.

— Firește — mă dădu gata cu comparația ei —, și fluturile stă vîrît în floare și se preface că nici n-o știe.

— Ei, fir-ar mama ei... — rîsei cu voioșie sălcie —, ce te face să crezi că ea a fost floarea, iar eu fluturile?

Mă dusei pe la dirigintele poștei, cu intenția nemărturisită de a afla de la el cîte ceva. Era plecat la oraș și, în locul lui o muiere uscățivă țacănea, fără a-mi răspunde la salut, la clapele aparatului morse. Mă și certai în gînd, că umblu pe drumuri cu asemenea intenții josnice. Ce mă interesează pe mine Nefertiti? Nici cît negru sub unghie. Și indiferența asta mi-o puteam lesne proba, rostindu-i numele: mărul lui Adam nu prindea să-mi zburde în beregată, de emoție, ca mărul dirigințelui poștei. Și dacă lîngă mestecenii scăldați în lumina lunii îmi venea în minte cuvîntul dragoste, inima mea continua să-și păstreze poziția între coasta a cincea și a opta. Cu toate că nu există decor teatral mai propice scenelor de melodramă amoroasă, decît niște mesteceni sub lună. Stînd lîngă ei, omul simte cuibărindu-i-se în vine nesfîrșitul și moartea angelică și reînvieră serafică și cele mai tandre poeme din lirica universală și cele mai straniu locuri comune din literatura mondială.

În preajma stațiunii balneare mă întîlnii cu preotul de la munte. Se bucură din inimă cînd văzu că nu mă înfulecaseră

peste iarnă lupii. Se ducea la Ihari Kanut, fiindcă preoteasa căzuse bolnavă.

— Rinichii, spuse el. Se plînge de junghiuri.

Nu-i nimic grav, adăugă și, înseninîndu-se îndată, arătă cu mîna spre o barză care stătea într-un picior la marginea stufărișului.

— Și Sfîntul Simion a stat patruzeci de ani într-un singur picior, spuse, cu pricepere. Dar iată, lupus in fabula. Uite că vine medicul de plasă.

Ihari ne făcu de departe semne cu nuiua lui. Era iar furios pe capelan, din cauza unei discuții recente.

— Știți că tînărul capelan mă face de eretic? Pe mine, care sînt romano-catolic! Și știți de ce? Fiindcă, zice, mi-am dus servitoarea însărcinată, la oraș, la un cinematograf. Adică ce, trebuia s-o pun să-și lase sarcina la intrare? Țsta, săracul, are o idee fixă cu erezia. Dar voi, care renegeți oficial... nu mai știu ce am vrut să spun...

— Doctore — interveni preotul de la munte —, ar trebui să treci pe la soția mea. Aud că azi vaccinezi copiii la școală.

— Bine, am să trec... Ați auzit că aseară l-au fugărit pe domnul Osterliț? Au fost pe aici niște golani, care au avut o ședință la „Grand Hotel”. Domnul Osterliț a înconjurat în pas alergător toată stațiunea, cu golanii pe urmele lui, pînă ce, în sfîrșit, cămătarul nostru și-a găsit ascunzătoare într-o cocină de porci. Pînă dimineață nici c-a ieșit de acolo. L-am întrebat pe capelan care este părerea dumisale despre asemenea cazuri. Mi-a răspuns că acești Osterliți sînt vinovați de toate necazurile. I-am răspuns că acum s-a scumpit tutunul de pipă. Nu-i exclus ca tot ei să fie vinovați și de chestia asta. Dar știți cine a mai fost prezent la ședință? Vătaful baronului...

Ne despărțirăm de preot și medicul mă cără cu el pînă la „Grand Hotel”, să bem cîte un păhărel de tărie. Mă întrebă, fără nici o introducere, dacă am cunoștință de faptul că spermatozoidul se ghidează după miros pentru a-și găsi ovulul. De aceea, dacă va fi să mă înham la vreo treabă, să nu-mi fac nici un fel de griji. Apoi mă întrebă dacă am studiat vreodată acel inteligent tratat al lui Leonardo da Vinci, ilustrat și cu desene, în care acesta demonstrează teribil de convingător care este poziția cea mai corectă pentru a zămisli

moștenitorii cei mai desăvârșiți. Îi răspunsei că pe mine unul, pînă acum, Leonardo da Vinci nu m-a interesat decît ca artist. Norocul meu că Ihari fu chemat la nevasta notarului, astfel că după cîteva păhărele îmi putui lua rămas bun de la ei. Cînd trecui prin fața brutăriei, auzii pașii cuiva care alerga după mine pe prundiș. Mă întorsei. Brutarul era cel care mă urmărea.

— Ce e, domnu' Jani?

Îi făcui semn să se apropie.

— Nimic, domnule Felméri, spuse și se opri și el la cîteva pași distanță.

Simții că are ceva pe suflet. Îl încurajai să-și verse năduful. Începu îndată, dar zău că nu-mi era ușor să înțeleg ceva din frazele sale răsucite, ca niște covrigi. Că așa și pe dincolo, cît o stimează și o îndrăgește el pe Veron. Că-i o femeie curată la suflet, dar că nici Dumnezeu n-ar ști să-i facă pe plac. În toamnă i-a cerut mîna. Veron ar fi fost dispusă, dar apoi și-a adus aminte că ea nu se poate mărita, fiindcă nu s-a angajat la moară ca să se mărite. Cum însă n-am pus moara în funcțiune, el și-a luat iar inima în dinți și i-a cerut din nou mîna, dar Veron l-a refuzat și de data asta. A inventat un alt motiv, cum că ea n-ar fi demnă să-i fie soție unui meșteșugar atît de cumsecade cum e brutarul, dat fiind că ea avusese un copil cu un om străin. Păi e rău, sigur că e rău, a clătinat atunci din cap brutarul, dar dacă tot nu mai e în viață copilul ăsta, nu mai contează, el ar fi totuși dispus s-o ia de nevestă. Dar femeia îi scăpă iar printre degete. Fie și așa, își zise el, dacă ea nu vrea un brutar, el n-o să-i mai stea în cale. Și nici că o mai căută. Dar uite că începu Veron să dea pe la brutărie, cică Jani ce faci, te-ai săturat de moară, de nu mai dai prin părțile alea? Atîta îl tot descusu, pînă ce el începu din nou să bată drumul spre moară. Și treaba prinsese cheag, așa că el nutrea iar mari speranțe. Veron era amabilă și îi spuse într-o zi că s-a inventat o panglică numită cravată și că n-ar strica dacă și-ar pune și eluna. Dar cînd brutarul aduse iar vorba de căsătorie, Veron îi spuse că n-ar vrea să facă de ocară un om atît de cinstit ca brutarul; dat fiind că ea nu numai că a născut un copil, dar a fost și la pușcărie din cauza lui.

— Domnule Felméri, vă rog să mă credeți, nu mi-a fost ușor. O săptămînă n-am dormit din pricina ei, și am lăsat și

piinile necoapte. Dar omul le biruie pe toate, am trecut și peste asta. I-am spus: Veron, eu n-am auzit nimic, oricum ai fi, eu te iau de soție. Nu-mi pasă ce ai făcut, dacă ai stat în pușcărie, ai plătit și gata. Nu-i așa, domnule Felméri?

— Așa e, Jani.

— A fost și ea de acord cu asta. Vreo lună am stat logodiți, așa, în taină, pînă ieri, cînd i-am spus că la sfîrșitul lui aprilie vor fi gata paturile. Mi-a răspuns că să n-o mai necăjesc, fiindcă tot nu va fi nevasta mea. Niciodată. Nu va fi niciodată nevasta mea.

— Așa ți-a spus?

— Așa, domnule Felméri...

Mă rugă să fiu amabil să pun o vorbă bună pentru el și să aflu ce s-a întîmplat de data asta.

Seara găsii un prilej nimerit de vorbă. Stăteam afară, pe vechile pietre de moară, adulmecam miresmele călduțe și ne sfătuiam ce să cumpărăm din banii pe care urma să-i primesc de la negustorul de obiecte de artă. Marele Perceptor propunea un curcan, stupi de albine și să comand în sfîrșit pietrele de moară.

— Și dumneata, Veron? — o pusei și pe ea să-și spună părerea. Ce propui?

— Cu curcanul mai puteam aștepta, stupii ni-i construiesc mai ieftin cărbunarii — își înșiră ea obiectiile —, dar pietrele de moară ar fi bine să le comandați.

— Și dacă mă leagă notarul?

Rîseră amîndoi.

— Nu ți-e frică ție de el, Pipescule... Abia aștept să văd și eu cum macină moara... Mi-ai promis că o s-o faci, nu-i așa?

Bine, încuviințai, eu, ne apucăm de morărit, să știu bine că-i crapă fierea notarului. Cum ne sosesc banii, comandăm pietrele.

Cînd se duse Marele Perceptor la culcare și porni și Veron spre casă, o prinsei de braț.

— Veron, — îi spusei —, de ce îl tot sîci pe brutarul ăla? E de dorit ca omul să trateze treburile sufletești cu suflet.

Stătea tăcută în întuneric. Simțeam un vag miros de cosmetice. Aroma unui lac de unghii, a unui ruj sau a vreunei creme plăcute. Și îmi adusei aminte că de cîteva zile văzusem

că și părul ei se schimbase. I-l ondulase frizerul de la băi. Îmi trecuse atunci prin minte că brutarul ăsta nu se pricepe numai la coptul pîinii. Uite că și din coca asta sperioasă, numită Veron, a reușit să scoată o pîine rumenă și aromată. Dar uite că gîndurile mede răutăcioase nu-și aveau locul aici. O altă taină se ascundea în dosul ferchezuielii moderne a Veroncăi.

— De ce nu vrei să fii soția lui? — o întrebai. Are casă, prăvălie. E tînăr și te respectă.

— Nu mă căsătoresc cu el, domnu' Kázmér, șopti, înghițind în sec.

O întrebai care e cauza. Nu-mi răspunse. Îi spusai pe un ton mai ridicat:

— Aș vrea să răspunzi cînd te întreb ceva.

— Iubesc pe altul, îmi spusai, brusc.

— Pe altul?

Tăcui. Îmi veniră în minte privirile ei, geloziile și toanele ei, mina ei abătută. Așadar, iată că a fost o prostie să-mi bag în cap ideea că toate acestea nu mi se adresează mie, ca bărbat și că toate acestea nu sînt semne de dragoste. Eu le luam drept niște reacții sensibile, temeri și generoase compasiuni ale femeii, ale gospodinei preocupate de casa ei, ale bucătăresei mîndre de renumele ei, ale mamei vitrege atașate de odraslă. N-aș fi dorit în acest moment nici un fel de declarație amoroasă, dar mi se păru clar că trebuie să reglementez odată situația noastră tulbure, cu orice preț, chiar și cu prețul unei declarații de dragoste.

— Îmi este permis să te întreb despre cine e vorba?

— Nu vă supărați — îmi răspunse într-un tîrziu —, dar nu pot să vă spun.

— Nu? Mi-e teamă că n-are nici un rost să faci acum pe enigmatică.

Probabil că oi fi zîmbit prea ironic, sau o fi rănit-o sarcasmul rece al tonului meu, fiindcă tresări ofensată.

— V-ați luat după niște urme străine, domnule Kázmér... — răspunse încet, nesigură.

— Da?... Așadar, există și *alte* urme? Nu este vorba de domnul la care mă gîndesc eu?

— Nu.

— Nu? Să te cred?

Ne privirăm în ochi, stînd acolo, în lumina lunii. Să mă fi înșelat eu? Oare să nu fie vorba de mine? Brusc îmi adusei aminte de faptul că toată moștenirea ce o primise după moartea tatălui ei o prefăcuse în bani gheață și cheltuise din ei binișor. Zilele trecute se întorsese de la oraș îmbrăcată cu un pardesiu cochec și cu buzele înroșite. Cineva, poate vreun, parazit parvenit trebuie să fi pus ochii pe ea și nu-i exclus să fi început s-o stoarcă de bani.

— E cineva din stațiunea balneară? — o descusui mai departe, fără nici un motiv. Vreun chelner de la „Grand Hotel”, nu-i așa?

— Nu, domnule Kázmér... Nu mă interesează chelnerii. Începuisă-mi pierd răbdarea.

— N-am chef să te descos cu de-a sila. Dar în cazul dat consider că-i obligația mea să clarific problema.

— Obligația... — repetă ea, ca un jalnic ecou.

Dar nu ținu cont de acest „caz dat”, care mă silea să fac oficiul de anchetator, ci își ceru scuze și se pierdu ușurel din fața privirii mele iscoditoare, ca un peștișor zburător între plantele acvariului.

Mă decisesem să-mi continui investigațiile, cînd, peste cîteva zile mai tîrziu, Iacob își făcu apariția în atelierul meu de vară recent construit și îmbrăcat cu pereți de sticlă, aducînd vestea că a zărit-o pe Veron, în crîngul din stațiunea balneară, împreună cu vîtaful.

— Și crezi că o să fie gata masa pînă la prînz? — mă uitai la Veron cu vioșie crudă, cînd o văzui sosind cu carnea de miel, aproape de amiază.

— Va fi gata, mă liniști ea, dar se înroși îndată.

— Și crezi că vom putea construi și podețul? — făcui aluzie la bunăvoința vechilului; fiindcă el era spiritul rău al podețului nostru, el îl ațîța pe baron.

— Da, răspunse Veron, îndărătnică.

Mă uitai la ea, surprins. Se răsuci și intră zorită în moară.

Și tocmai cu vechilul, cu acest năving insidios, care, ori de cîte ori avea prilejul, îmi făcea o porcărie? Nu s-a gîndit că viața în comun, la moară, înseamnă și o comunitate de interese și că-i un act de trădare față de moară să treci de partea adversarilor ei?

În noaptea aceea avui senzația că eram întrucîtva părăsit. De către Nefertiti și de către Veron.

Preotul de la munte se cațără pe banchetă. Se ivește iarba

Nu cumpărarăm curcanul și nu comandai nici pietrele de moară. Hotărâii să-mi investesc micul capital în construirea unui podeț solid, ca să nu ne alegem cu vreo podișcă dăruită din mila baronului sau generozitatea vechilului. Întării tine malurile, apoi bătui niște piloni zdraveni, peste care așternui un pod de scînduri, de două ori mai lung decît grin-zile dinainte. Cu materialul folosit am fi putut construi chiar și o căsuță. În mai, preotul de la munte ne trimise vorbă prin clopotar să-i ducem trîntorul, fiindcă albinele lui se pregătesc de roit. Promisese să-mi dăruiască familia regală. În fundul curții așternusem deja postamentul pentru stupi. În general, gospodăria noastră sporea continuu cîte puțin, cîte puțin. Veron, care de o vreme devenise din cale afară de taciturnă — din cauza dragostei ce o frămînta, mi-am explicat eu — venea mereu de la Austerlitz ba cu vreo cratiță, ba cu un suport de ștergare. Se apucase iar să căpтуșească cuibul. Primul stup tot ea ni-l procură. Celelalte se apucă Iacob să le construiască. Începuse și Iacob să se descurce binișor cu munca, deși îl crezusem stîngaci de ambele mîini. Cînd l-a adus Veron la noi, dacă lua în mîini două ouă, pe unul precis îl scăpa. Acum se obișnuise să semene, să sape și chiar să și sculpeze, și încă atît de bine că îmi era teamă să nu-l dea în judecată cioplitorul de la băi, pentru concurență necinstită.

— Dar să nu te prind că primești să faci tabloul de familie al notarului, îl prevenii invidios.

Ba, el ar primi, mă amenință, dacă ar putea pune în loc de capul notarului un rît de porc.

Îl luai pe Marele Perceptor și ne duserăm în satul de la munte. Albinele roiseră deja și stăteau atîrnate grămezi pe

crengile merilor. Preotul se cățara pe o scară, pe care noi trebuia s-o ținem cu mare artă, fiindcă habar nu avea, săraca, încotro să se încline, sub greutatea sfinției sale. Cu mâinile lui pufoase mătură toată familia hoinară într-un coș împletit, ca într-o pălărie.

— Dacă tot sînteți aici, — propuse el —, hai, să vă uitați și la orgă. E darul baronesei.

Preteasa, care își depășise vizibil măsurile de anul trecut, veni cu cheia bisericii. Se mișca greoaie, chipul ei avea paloarea aluatului. Părea bolnavă. Traversarăm niște straturi de ceapă verde și de mărar și intrarăm în biserică. Drumul îngust era destul de neumblat, buruienile se încumetaseră să-l năpădească de ambele părți. Ce să mai vorbim, cel obișnuit să intoneze cîntecele bisericești în lacuri mai fastuoase simțea din plin, aici, sărăcia primitivă și virginală a locului. Nevoia blajină se lupta aici cu trecerea timpului. Prin geamul spart al ferestrei înalte, cerul de mai se uita înăuntru, și își vîra capul și o creangă de traista ciobanului. Întrebarea era doar cum o fi intenționat planta asta de cîmp să-și împrăștie aici cele șazeci și patru de semințe. Văzusem la viața mea amvoane îmbrăcate în strălucirea a sute de raze aurii, înconjurate de nori albi buclăți, din care ochiul atoatevăzător se uita la deseale șiruri de bănci lustruite. Acest ochi se afla acum undeva, sus, în cerul de mai, și se uita prin geamul spart în biserică, privind, probabil cu multă bunăvoință, la haina verzulie a preotului de munte, la ochelarii săi spărți și la pantofii săi scilciați.

— Firește, taică-tău a văzut și biserici mai mari ca asta, se scuză preotul în fața Marelui Perceptor, înțelegînd greșit gîndurile care mi-o luaseră razna.

— Sînt cu ghiotura, încuviințai eu. Preoții nu mai prididesc să le construiască și Dumnezeu nu mai prididește să fie prezent în fiecare. Am fost într-o biserică — începui să-mi depăn cunoștințele — care întrecea orice imaginație de luxoasă ce era. Era o hardughie imensă pentru rugăciuni, plină de atîția solicitanți, încît Dumnezeu nici nu mai avea loc să intre.

— Solicitanți? — dădu din cap preotul.

— De vreme ce se duc la biserică de parcă s-ar duce la un minister să urgenteze rezolvarea cererii?... Se folosesc de orice fel de protecții, ca să-și poată aranja afacerile nu întot-

deauna curate și cinstite. Firește că cererea este perfect relementară, ca un text de rugăciune budistă. *Om mani padme hum*. Sfinte lotus, tu, care ești înțelept, ești bogat, ești puternic, eu care sînt la ananghie, mă adresez ție cu plecăciune, rugîndu-te să faci o excepție cu mine, să-mi întinzi o mînă, ca să ies din impasul ăsta. De altminteri, ai putea să mă și răsplătești pentru perseverența mea, pe care ți-am dovedit-o în fiecare duminică în care mi-am pus hainele cele mai elegante și am venit la tine. Crede-mă că, dacă mă ajuți acum, nu faci decît să sporești strălucirea renumelui tău...

— Doamne, ia-i otrava răufăcătoare limbii mincinoase și inimii amare, invocă blînd preotul din satul de munte.

Se cățără cu greu pe banchetă și se așeză în fața orgii noi. Cîntă cîțiva psalmi însoțindu-i cu vocea. Aveam senzația că aerul e plin de îngerăși triști care zburătăcesc prin biserică și împrăștie petale veștede de trandafiri peste capul preotului. Mie unuia sunetul de orgă îmi evoca de fiecare dată imaginea unor cireși în floare. Și a unor cărăbuși. Stăteam afară în grădină ascultînd orga care suna în biserică și psalmii care se înălțau spre cer, iar eu apucaii creanga unui prun și o scuturai. Căzură de pe ea sute de cărăbuși. Cîntul preotului mă înmuie într-o baie călduță și tristă. Și eu un clișeu fotografic băgat la apă, începui să dobîndesc și cu chipul developat. Acest chip, după un răstimp, prinse să îmbrace contururile lui Nefertiti. Oare cînd a dăruit ea orga asta? Și pe unde o fi umblînd acum? Niciodată nu m-a abandonat nimeni, mă gîndii eu, cum a făcut-o Nefertiti. Îi vedeam ochii întorși spre cer, ca să urmărească zborul săltat al unui fluture. Aș fi vrut să-l întreb pe preot de ce și cînd a dăruit ea bisericii orga. Oare nu atunci, mă întrebai, cînd a aflat că va avea un copil? Amintindu-mi, începu iar să fiarbă în mine orgoliul masculin rănit. Gîndul că singurul scop al legăturii noastre a fost numai și numai copilul mi se împlînta ca un stilet între coasta a cincea și a șasea a vanității mele! Cîtă cumplită luciditate și cît romantism desuet, într-o singură lovitură! Ei, cum de a fost posibilă? Oare poate crede cineva că a reușit să facă abstracție de tot ce era om și tot ce era Felméri în mine, solicitînd cu sînge rece doar niște celule masculine, de parcă aș fi fost un cobai în mîna unui cercetător? Cred că ar fi o caznă inutilă să-l fac pe cititorul acestor amintiri să accepte această situație neverosimilă. De ce ar ac-

cepta-o el, cînd nici eu însumi nu pot s-o cred? Pentru a-l putea convinge ar fi necesar, probabil, un talent scriitoricesc cu mult mai robust decît al meu, sau un cititor mai puţin inteligent decît cel ce parcurge aceste rînduri.

Ascultam cu braţele încrucişate sunetul orgii, cu ochii la cireşii ornaţi cu flori. Ascultam sunetele moi, sunete din orga dăruită de Nefertiti. Faptul că fetiţa lui Nefertiti s-a prăpădit dintr-o maladie moştenită nu-i nicidecum poetic, începui să argumentez împotriva convingerilor mele. Fiul ei este surdmut; şi nici faptul acesta nu este defel romantic. Întrebarea, oricît ar fi de crudă, se impune ca un adevăr cert: oare nu, cine ştie ce nenorocită racilă ascunsă în trupul ei a provocat soarta jalnică a copiilor? Eram convins că întrebarea asta a frămîntat-o şi pe ea. Eram convins şi de faptul că au fost momente cînd îl acuza pe soţul ei, şi momente cînd se învînuia pe ea însăşi. Că dorea o certitudine. Am întrebat-o de ce nu s-a adresat unui medic. Mi-a răspuns printr-un gest vag. S-au supus amîndoi unor analize, dar nici ele nu i-au putut spulbera îndoielile. Racila trebuie să fi venit de undeva, de departe. Trebuie să-şi fi avut rădăcinile în vreun strămoş îndepărtat. Aşadar, continuă să se frămînte, privindu-şi, cu inima strînsă, băieţelul melancolic, care se legăna pe calul său de lemn, în timp ce fiul meu colinda în goana calului său adevărat văile, slobozind strigăte puternice şi voioase. Şi într-o bună zi iată-mă stînd lîngă ea în căsuţa pădurarului. Se ivise prilejul de a obţine o certitudine. A doua noastră întîlnire se soldă cu rezultatul dorit şi nu mai era nevoie de mine. Nu vroia nici aventură, nici plăceri, ci doar linişte sufletească.

Oh, logică rece şi riguroasă, cum m-ai ajutat tu să rezolv enigma care mă obseda tot timpul! Ce har sublim, ce unealtă folositoare e inteligenţa! Iată că nu mai aveam motive să mă, îndoiesc de vorbele lui Nefertiti. Ea îmi spusese adevărul. Şi apoi plecase fără a-şi lua rămas bun.

Şi fără a-mi mulţumi.

Preotul se opri din cîntat. Trebuia să-i spun ceva despre orga cea nouă.

— Are un ton frumos. Însă în ceea ce priveşte glasul sfinţiei tale — o dădui eu pe glumă —, cred că tînărul capelan din satul de jos cîntă mai acătării liturghiile.

Îmi făcu vesel cu ochiul.

— Cine nu cîntă oleacă fals, nu cîntă bine nici o liturghie, făcu el aluzie la ieşirile distonante ale capelanului.

Legarăm coşul plin cu albine de spinarea lui Achim şi pornirăm spre casă, sprijinind povara, Marele Perceptor de-o parte şi eu de alta a calului.

Lîngă toboganul de cherestea, Fülöp stătea de vorbă cu pădurarul. Pornise spre satul de la munte să castreze un tăuraş. Ne întrebă dacă am auzit că la hanul din staţiune se ţine iar o adunare? Sînt nişte tineri veniţi din alte locuri, cu cite un cap de mort prins pe haină, bat cu pumnul în masă şi cîntă marşuri. E şi notarul acolo, printre ei, stă în capul mesei şi adună voturile, dacă vor spînzura pe cineva, sau nu. La alegerile de acum doi ani tot el veghea lîngă urnă, uitîndu-se cum îşi depun alegătorii ouăle patriotice. Iar noaptea sparse urna şi schimbă voturile.

— Nu l-ai văzut acolo şi pe vechil? — îl întrebai.

— În ultimul timp, nu. Cînd e liber, preferă să se ţină după fuste.

— L-ai văzut cu Veron?

— Îmi pare că ea era. Se plimbau de mîină prin grădina baronului.

I-a văzut şi la tîrg, adăugă el, şiret, luînd măsura unui prunc. Prea se uitau la el.

— Era un prunc de turtă dulce, nu-i așa? — mă uitai la el cu asprime.

Pădurarul ne însoţi o bucată de drum. Mă uitai la picioarele lui: era încălţat cu cizmele cele mari. Acelea care stăteau tăcute în dosul uşii. Îmi adusei aminte de ochii veritei împăiate care ne priveau fix.

— Ştii, Pipescule — mă întrebă Marele Perceptor cînd ne luarăm rămas bun de la pădurar —, pe cine am văzut azi dimineaţă în tîrg? Pe Prună.

Stătea într-un cort şi prezenta lumii, la un preţ de nimic, un viţel cu două capete, iar Marele Perceptor îl compătimea din tot sufletul. Îl întrebai de ce să compătimească un viţel cu două capete? După părerea mea, viţelul se bucura de o calitate demnă de invidiat. Îmi răspunse că el pe Prună l-a compătimit. Oricum, cîndva mi-a fost prieten apropiat. De altminteri, îl mai preocupa şi o altă problemă: dacă vom lăsa albinele libere, să pască, vor mai şti ele să se întoarcă în stup? Îi povestii tot ce ştiam în legătură cu albinele. Pri-

ma oară cînd ies pe poarta stupului, întocmai ca și porumbeii călători, nu se îndepărtează din preajma fagurilor și se îndeletnicesc cu investigarea amănunțită a locului. Stau și studiază culoarea stupului, poziția lui, desenul porțiței, forma tufelor, a copacilor, a dealurilor învecinate și celelalte semne particulare mărunte ale terenului. Nici un institut de cartografie n-ar putea lucra cu mai multă scrupulozitate. Apoi, cînd sînt în posesia imaginii perfecte a locului, sînt capabile să se întoarcă la stupul lor, chiar de la o distanță de treizeci de kilometri. Capacitate pe care n-o are și fiecare om. Fiindcă nu o dată s-a întîmplat ca un pădurar să se rătăcească prin pădure, sau un vînător, întorcîndu-se de la vînătoare, să nu-și mai dibuie cabana.

Marele Perceptor mă întrebă dacă-i permit să-i arate albinele și mamei sale, cînd va veni pe aici. Maică-sa i-a scris că după examen vine să-l ia.

— Nu-i așa, Pipă, că îmi dai voie să mă duc cu ea? Mi-ai făgăduit, cînd am fost bolnav.

— E în regulă.

— Nu te teme — mă încurajă el —, în septembrie mă întorc. Dar nu-i așa că nu te supără că aș vrea să mai fiu și la mămica?

— Prietene, după ce omul petrece atîta vreme în compania unei liote de oameni inutili, nu-i nici un păcat dacă vrea să fie împreună și cu maică-sa.

De pe coasta muntelui se vedea rîul pînă în depărtare și mulțimea de pruni înfloriți. Dacă trăgeai cu urechea, puteai auzi pînă și scrișnetul lanțurilor de la bac. Copacii din jurul castelului erau de un verde intens, iar bastionul trona pe acest fundal de parcă și-ar fi pus în minte să imite niște cromografii de duzină. Trecuseră deja patru zile de cînd Nefertiti plecase. Fără un cuvînt de bun rămas, fără nimic.

— Mare Perceptor, hai să mergem.

Vara venea pe drumuri și pe poteci, ca o scroafă gravidă, trosneau crengile sub greutatea ei, la atingerea sa explodau pălăriile ciupercilor și lumina ei fierbinte de sfîrșit de mai ridica nori cafenii de spori. Dealurile prinseseră să facă valuri verzi, iar în stațiune sclipeau pestrițe cîteva acoperișuri noi de țigla. Băile se înălțau în mijlocul comunei, ca un vulcan care ar fi erupt în centrul satului. Uneori li se întîmplă și oame-

nilor simpli să se pomenească cu cîte o gogoasă întunecată, rotunjindu-li-se undeva, pe corp.

Ne oprirăm lingă mlaştină să ascultăm cîntecul graurilor. Nu există şatră de ȕigani să facă atîta gălăgie. Auzindu-i, ai fi zis că o mulţime de găini cotcodăcesc în apă, scîrţie căruţe, şuieră o ladă de fluiere, cîntă nenumărate pitulici şi meliţă şi moara noastră, şi cînd colo erau doar graurii.

La auzul oricărui sunet iscat în împrejurimi, reacţionau gălăgioşi şi îl imitau jucăuşi. Şi săreau de colo-colo, scoţînd sunete de împrumut, intonînd cîntece străine, ca nişte clovni muzicali, neserioşi, dornici să-i distreze pe ceilalţi şi să se amuze şi ei.

— Uite-aşa e şi omul, îi explicai plin de înţelepciune Marelui Perceptor. Nici el nu-şi cîntă propriul cîntec. Imită diferite zgomote stupide. Se prosteste. Apoi, cînd trece vara şi odată cu ea amuzamentul improvizat, o ia din loc. Trece viaţa, omul îşi ia zborul, fără a fi apucat să-şi cînte măcar o dată propriul cîntec.

— Pipă, ai vreo supărare? — mă privi, cercetător.

— Nu. Dar se cuvine ca omul să fie cîteodată înţelept. Doar ne numim homo sapiens. Această distincţie ne obligă.

Coborîrăm muntele în dreptul parcelei lui Fülöp. Prăsea iar vlăstarele de porumb. Şi anul trecut, cînd am sosit aici, pe vremea asta, făcea acelaşi lucru. Poate că şi peste cinci sute de ani tot asta ar face.

— Aud, Fülöp, că spînzură democraţia. Aşa a zis Ferenc.

Se opri o clipă, îşi îndreptă spinarea încovoiată, apoi, replică sec:

— Numai că pentru asta le vor trebui multe spînzurători.

Sub streaşina morii, stînd pe o piatră, ne aştepta cineva.

— Dumneata eşti, domnule poetastru? — îl strigai de departe. Ai încropit cumva vreun poem frumos?

— V-a sosit o scrisoare, maestre, îmi întinse dirigintele poştei un plic. M-am gîndit să vi-o aduc personal.

O întorsei pe ambele feţe şi o deschisei. Era un scris pe care nu-l cunoşteam. Mă uitai la semnătură: Nefertiti. O învîrtii un timp, apoi, fără a o fi citit, o rupsei şi aruncai bucăţelele în pîrîu.

— Ştii ce mi-ar place să mănînc diseară? — îi spusei mai tîrziu lui Veron. Lobodă cu ochiuri. Vrei să mănînci cu noi, domnule diriginte al fostei poşte regale maghiare?

— Da, maestre... Aud că în tinerețe ați mâncat multă lodbodă... Oftă prelung și lăsați capul în pământ. Maestre, n-ar fi trebuit să rupeți scrisoarea aceea... N-ar fi trebuit... Nu se știe niciodată dacă nu chiar vreo scrisoare ruptă ascunde în ea elixirul speranței, balsamul vieții.

Se întoarse trist și se uită la apele pîrîului, care, nemi-lose, răpiseră cu atîta repeziciune fulgii sufletului lui Nefer-titi, elixirul disperării și balsamul vieții mele, pe care le aruncasem cu ușurătate.

*

Se ivea iarba, foșneau tufele și gîndacii de tot soiul munceau pe rupte. Toată uzina se pusese în funcțiune, singura care continua să trîndăvească, în afară de mine, era o rădașcă. Se retrăsese la umbra chimionului, ca o tîrgoveață aciuată sub umbrelă, apărîndu-și pistruii de lumina puternică a soarelui. Lîngă fiecare floare stăteau cîte doi bondari, așteptîndu-și rîndul. Înainte de a porni la drum, Marele Perceptor imortaliză imaginea cîtorva viespi hămesite. Unul din desenele lui ar fi vrut să înfățișeze pofta nesățioasă și o ilustra printr-un gîndac mare, care stătea cu maxilarele larg desfăcute, pentru a înfuleca un bărzăun.

Nu maică-sa fu cea care veni să-l ia, ci Macskássy. Îmi promise să-l aducă înapoi înainte de a începe înscrierile, cam la sfîrșitul lunii august. Mă hotărîsem să-l înscriu la gimnaziul la care am învățat și eu. Cînd se va întoarce, va găsi aici și curcanul — mă gîndeam eu, privind creasta verde-albăstruie a curcanului care se plimba prin jurul stăvilărilor. Și pînă atunci va începe și moara să clămpăne, iar făina va curge șiroaie pe jgheab. Mă uitam la cer și la norii care se iveau de după bastionul castelului. Undeva, în preajma mea, zumzăia un țînțar.

— Pipescule, cu ce seamănă norul ăsta? — mă întrebam singur. Nu cumva cu o mască mortuară de fildeș?

Nu lucram mai nimic, trîndăveam tot timpul. Treceam prin aceste ceasuri lungi de după-amiază, ca printr-un tablou flamand, cu umbrele dese ale copacilor încărcăți, la picioare cu turma de oi flămînde a amintirilor mele, cu gîrla învolburată a tinereții renăscînde și cu porumbelul alb al sorții mele, zburînd prin peisajul însorit, spre alte locuri, necunoscute.

Deasupra bastionului se destrăma chipul fragil al lui Nefertiti. — Ești visul meu adînc, Nefertiti — cînta dirigintele poștei.

Prin peretele de sticlă al atelierului se vedea „Cele trei vârste”. Oare îmi va reuși? Poate doar silueta copilului. Era atît de senin, ca surizătorul Dionisos în brațele lui Silenus.

În dosul morii, Veron îngina un cîntec. Cînd venii seara acasă de la medicul de plasă, văzui prin întuneric contururile unui străin. Îi auzii și glasul, cînd își luă rămas bun de la Veron. Era straniu și caraghios.

— Visuri plăcute, micuță privighetoare...

Iar Veron, cînd se așeză mai tîrziu sub stele, îmbujorată și emoționată și începu să cînte, semăna într-adevăr cu o privighetoare inspirată. Și acum, cînd își spăla la umbra dudului bluza cea albă, simții în glasul ei o căldură și o voieșie de privighetoare. Ce știam eu despre această Veron? Cîteva fapte vizibile și cîteva generalități. Trăia în preajma mea de un an și încă o tratam neîndemînic și miop, nereușind decît să dau greș de cîte ori încercam să-i dibui fondul. Cînd a rămas în seama mea, după moartea lui taică-meu, adolescență fiind, am petrecut o bucată de vreme vitregă împreună în moara părăsită. Pe atunci avea vreo paisprezece ani. De fapt, era doar o copilă, care se ascundea ceasuri întregi, ghemuită între buruieni, dacă se întîmpla să spargă o cană, sau dacă avea impresia că m-am supărat pe ea fiindcă s-a hîrjonit cu capra. Pisoilor le cînta cîntece de leagăn și îi spunea povești lui Florian, cocoșul, care o ascultase cîrîind de pe stîlpul pridvorului. Se oprise moara, i se prăpădise morarul, iar tînărul fecior de morar avea alte ambiții, vroia să se lepede de moară. Pe Veron o luase taică-său acasă și eu văzusem, din întîmplare, ascunsă în traista ei, o jartieră veche de-a mea. Pufnisem în rîs și o trăsesem pe năpîrstoacă de codițe. Era doar un copil, instinctul de joacă se confunda în sufletul ei cu cerințele inimii și poate că și jartiera mea a ascuns-o în traistă ca pe o jucărie, pentru gumilastic. A și luat-o cu ea. Era o amințire jalnică, e drept, dar Veron știa să-și amintească, cu încăpăținare. Nu știi pe unde a umblat după aceea, ce valuri au șlefuit-o și au purtat-o; mi-a spus doar că, pe oriunde a fost, gîndul i-a rămas tot la moară. Chiar și atunci cînd soarta a condus-o într-un cămin suportabil. Apoi am reîntîlnit-o cu doi ani în urmă la un interogatoriu polițienesc. A vrut să se arunce împreună cu copilul ei în Dunăre, copilul

i-a alunecat din mâini și ea n-a mai putut să se arunce după el, fiindcă au imobilizat-o niște trecători. Am vizitat-o de câteva ori în închisoare, am găsit-o liniștită și uneori chiar capabilă să surîdă. Mi-a spus că se bucură că poate ispăși. Poate că pușcăria o va salva de acuzațiile ce și le aduce singură. Când a părăsit clădirea tribunalului i-am găsit un servici la o fabrică. Mi-a mărturisit că și departe fiind tot eu am fost cel care i-a îndrumat destinul, dar altceva nu mi-a mai povestit despre anii trecuți. În general, abia dacă deschidea gura în primele luni. Apoi și-a venit încet în fire, ca un scatiu leșinat la căldura sobei, a început să-și miște aripile, ca să ajungă acum să zboare cîntînd peste tărîmuri străine. Am văzut-o că-i plac poftele curtenitoare ale bărbaților. Nefericirea somnambulă a brutarului, sau miorlăitul galanton al curtezanului necunoscut. Când pleca la stațiunea balneară, mătasea rochiei sale imprimată era roșie de atîția maci. Într-o zi uită un pachetel la farmacie. Îl trimise pe Iacobsă i-l aducă.

— Ai cumva viermi intestinali? — mă interesai, prefăcîndu-mă îngrijorat.

— De mult am scăpat de ei, rîse ea, cu superioritate.

În pachet era o sticluță de parfum. Mă uitai la eticheta ei: „Noptile Doamnei Dubarry”!

— Veron... — dădui din cap înveselit —, știi că și prietena istorică a nu știu cărui rege francez fusese tot spălătoreasă?

După masă îl condusei pe medic pînă la mocirlă, apoi mă întorsei să fac o baie în pîrîu. Stropii de sudoare mi se desprindeau din părul de pe piept, dizolvîndu-se în apă. De undeva, din dosul tufelor auzii un clipocit. Mă uitai printre crengi și o zării pe Veron, cățărîndu-se pe mal, într-un costum de baie deosebit de elegant. O mai văzusem, în fugă, cu un an în urmă, tot la scaldă. Avea atunci un costum de baie țărănesc jerpelit și amărit. Părea uscățivă, băiețoasă și inexpressivă. Anul care a trecut îi netezise, îi rotunjise, îi perfecționase simțitor silueta. Nu mai era corpul ostent al unei servitoare modeste, ci trupul unei tinere femei în care fremăta seva densă a vieții, tinerețea întîrziată pusese stăpînire avidă pe șoldurile, pe pulpele ei. Sîinii ei, mi se păru că și-au pierdut din goticul originar, dar au cîștigat un farmec atractiv.

Mă întorsei, dar crengile se dădură la o pante și Veron se opri în fața mea.

— Nu te deranja — îi spusei eu —, mă duc mai încolo.

Mă privi speriată. Când îmi puse seara în față iaurtul, o întrebai dacă nu mi-ar permite s-o sculpez. N-am terminat încă statuia femeii din „Cele trei vârste”, Poli m-a abandonat înainte de vreme și eram obligat să dau marmorei formele unei femei bizuindu-mă doar pe dalta și pe degetele mele.

— Cum doriți, domnule Kázmér. Poli nu mai vine?

— Nu.

— Și credeți că eu aș corespunde?

— Veron, uită-te la mine... Va trebui să te dezbraci.

O văzui că pălește și că își frînge degetele, încurcată.

— Cum doriți dumneavoastră, domnule Kázmér, șopti ea, chinuindu-se.

— Consimți să mi te arăți goală?

— Dacă doriți dumneavoastră...

— Nu despre asta e vorba. Ți este greu? Faci un sacrificiu?

— Nu... Doar că... Pe urmă o să mă desconsiderați?

— Alte temeri nu ai? — o întrebai eu.

Îmi aprinsei pipa. Atenție — mă somai eu, privind flacăra chibritului, care continua să ardă și pe jos —, bestia asta modestă, cu flăcăruia ei micuță, poate provoca dital incendiu pe aici. O acoperii cu talpa pantofului.

— Nu-ți face griji, Veron. Dar mai gîndește-te.

Trăgeam din pipă, uitîndu-mă la coama pădurii și la luna ce se culcase peste ea. Când mă dusei la culcare, sub ușă văzui o fantă de lumină. În cealaltă odaie ardea lumînarea. Mă oprii stingher. Tîmplele îmi zvicneau cu atîta putere de parcă bătea un pendul în ele.

— Veron, dormi?

— Nu dorm, domnule Kázmér, veni răspunsul neliniștit, rostit cu o voce sugrumată.

Probabil că și dincolo bătea un pendul.

Apoi suflai totuși în lumînare. Prin întuneric, văzui pulpele ei, șoldurile și brațele lăsate frumos peste piept. Imaginea asta îmi redeșteptă febra nehotărîrii.

— Te-ai băgat în pat?

— Da.

Cînd lăsaî capul pe pernă, auzii în urechi gîlgîitul sîngelui meu clocotitor. Luna inunda odaia, cu razele ei. Probabil că și pe patul ei se profila acest dreptunghi de lumină. Poate ar trebui să aștept ca luna să urce, lăsîndu-i patul în întuneric.

Doar braconierii și oamenii cu intenții necurate așteaptă lăsa-rea bezei, mă gîndi eu, rușinat.

Dincolo scîrții un arc de pat. Aștepta și se frămînta și ea.
— Imposibil, îmi spusei. Și ce ne facem după aceea?

Se va reîntoarce Kázmér cel mic. O poveste amărită, plină de încercările cotidiene ale prefăcătoriei. Nu e pe gustul meu. Micile întîlniri secrete și ascunzătorile ordinare și așteptările nemiloase! Și în plus amintirea plictisitoare a atîtor precedenți: profesorul din Budapesta, brutarul, vechilul și ăsta, ultimul, mieroasa privighetoare. Și în sfîrșit: îmi este permis oare s-o atrag pe Veron într-o atare aventură amețită și nesigură? Ce i-aș putea oferi eu?

Încă vreo cîteva fraze și, cum eram capabil să mă influențez strașnic, nu trecu nici o jumătate de oră că mă și adîncisem într-un somn pașnic, luminat din plin de razele lunii. În pădure o bufniță începu să huhuie și o rădașcă se lovi de tăblia geamului deschis. O auzii pocnindu-se înainte de a mă cufunda în somn. Căzu amețită în apa stăvilarului. Astfel se lovise în zborul ei orb și dorința mea de geamul lucidității. Pocnise scurt, căzuse și se duse pe apă.

*

În dimineața următoare, Fülöp nu mai veni să sape la porumb. Iacob ne aduse vestea că l-au ridicat jandarmii. Mă dusei pînă la notar să-l întreb ce vor cu el și, dacă mi se ivește prilejul să rămîn între patru ochi cu notarul, să profit și să-l scutur nițel de umerii slăbănogi, îndopați cu vatelină. Era plecat la băi, nu-l găsiu la birou. Îndruma noua mișcare, cu sediul în hotelul de la băi. Pe atunci colindau la noi vînturi ciudate. Stîrneau și involburau toate gunoaiele și zoaiele de pe pămînt și din sufletele oamenilor. Tribunalele, redacțiile și facultățile erau copleșite de principii noi, care să pregătească omnirea pentru o nouă inchiziție și pentru o cît mai mare purificare. Fiecare om era obligat să murmure un descîntec imediat după ce s-a trezit și să respire timp de cinci minute numai pe nara dreaptă, înainte de a adormi. În afară de astea mai erau cîteva mii de alte directive, de nu prididea omul să le mai țină minte. Apele sălbatice ale viiturii spirituale se revărsară și peste stațiunea balneară, după cum spunea Ihari, numai pentru bucuria broaștelor care aveau unde orăcăi. Nu-i

vorbă că tînărul capelan îi luă în nume de rău această manieră de a desconsidera mișcarea cu pricina. El era de părere că așa-i curentul venit să măture infectatele și putrelele grajduri ale lui Augias din Europa, pentru a aduce fiecărui îns adevărat al unei societăți dreptcredincioase o viață nouă, curată și sănătoasă. „Tîmpenii în ritm de vals — își scutură furios nuiiua Crevete Turturică —, Dudai, adu-mi cu maximă viteză o tărie. Și fugi fuga, adu-mi de la Osterliț niște zahăr galben... Tîmpenii, preasfinte domnule capelan.”

Capelanul își exprimă convingerea că Domnul ar fi încîntat dacă credincioșii săi s-ar dezobișnui să dea buzna pentru fiecare răhățiș în magazinele cu spirit necreștinesc, și ar încuraja cooperativa care este îndrumată de principiile evanghelice. În schimb, medicul de plasă își exprimă convingerea că răhățișul cooperatist nu-i este cu nimic superior răhățișului luat de la Austerlitz. Ba, mai mult decît atît, fu de părere că peștele afumat de la cooperativă e mucegăit, fapt pe care nu-l poate nicidecum explica prin opinii religioase. Văzînd această eroare cumplită săvîrșită de enoriașul său, capelanul încremeni de groază.

— Dumneata ai căzut victimă acelei faimoase contagiuni a Vechiului Testament! — strigă el înflăcărat, ca un Savonarola. Eu mă îndoiesc de credința dumitale.

— Nu-i bine. Îndoielile te îndeamnă la erezie, îl pusei în gardă pe capelan.

— Oh, dumneata...

Mă măsură, plin de compasiune. Privirea asta miloasă o folosea numai față de rătăciți și de contestatari.

— Eu sînt medic, declară Ihari, dînd pe gît păhărelul cu tărie. Apendicele lui Austerlitz nu e defel mai dezagreabil decît apendicele unui, să zicem, preot pelerin. Și de aici rezultă contrariu...

— Cinismul dumitale mă îngrijorează, spuse preotul, adînc dezgustat.

Ne întoarse spatele și plecă zorit; la fiecare pas ce-l făcea se vedeau ghetetele scîlciate și pantalonii jerpeliți. Căzuse pradă unei îngrijorări de seminar teologic, unei îngrijorări copilărești.

Îl întrebai pe medic dacă este adevărat că în Franța a fost sanctificat un inchișitor?

— Nu văd în asta nimic imposibil. Nimic, mă înțelegeți?

Din han ieșiră buluc o mulțime de tineri gălăgioși. Medicul mai dădu pe gît un păhărel și se holbă la ceata de guralivi.

— Cum a zis Shakespeare? Scorpia blîndă? — mă întrebă el.

Unul din tineri prinse din zbor meditația clasică a medicului și îi aplică o lovitură de baston în cap. Noroc că își făcu îndată apariția notarul și, după ce se prefăcu, vădit satisfăcut, a nu băga de seamă cea de a doua lovitură, împiedică plin de mărinimie ca partenerul său la taroc și adversarul său într-ale concepțiilor să fie pocnit a treia oară. Unul dintre tineri aprinse o făclie și ceata se îndreptă însuflețită spre satul de jos.

— Poate că acum ne-am putea pansa reciproc, îi propusei lui Ihari, după ce convoiul revoluționar dispăru în dosul pavilionului fanfarei.

Îmi sîngera și mie fruntea.

— Nu te pripi, Pipescule. Trebuie să pricepi că în oala asta fierb lucruri mai grave. Ai cumva o batistă curată? Tamponează-ți rana de pe frunte. Auzi aclamațiile? Ascultă... Trăiască idealul! Trăiască ruinele fumegînde!... Un ideal trebuie să trăiască veșnic. Chiar dacă-i un ideal incapabil să trăiască. Ia te uită, Pipescule! Pun rămășag că lui Osterliț i-au oferit un foc...

Ne îndreptarăm grăbiți într-acolo. Prăvălia era cuprinsă de un fum dens și țipetele ascuțite ce răzbeau dinăuntru acopereau aclamațiile victorioase. Pînă ce ajunserăm acolo, magazinul începuse să ardă, nucile de anul trecut pocneau și unsoarea de mașină topită se scurgea pe sub ușă, ca un rîu negru, depozitul de mărfuri din dosul prăvăliei sfîrșia și scrișnea. În fața ușii locuinței, preotul de la munte, plin de funingine și cu hainele rupte, stătea cu brațele desfăcute, ca un crucifix pîrjolit. Probabil că îi apăraseră pe cei aflați în casă de atacatori și continuase să rămînă în această frumoasă poziție biblică chiar și după ce flăcările puternice îi alungaseră pe netrebnici. Intrarăm prin curte. Negustorul zăcea inconștient pe podeaua din dormitor, cu barba ciopîrțită. Medicul îl apucă de picioare.

— Afară cu el...

Focul nu mai putea fi oprit. Din noul magazin nu mai rămăsese decît duhoarea lipicioasă, cenușa și firma strîmbă de pe fațadă, care vestea orgolioasă generațiile viitoare: „Grand Magazin”.

— Sînteți mult prea lacomi, semnală medicul, fără o adresă precisă. Omenirea v-ar vrea mai supuși. Mai reținuți și mai servili.

— *Ecce sacerdos*, îi spusei zîbind preotului de la munte, seara, cînd ne hurducăiam cu căruța spre casă.

Surîse și el, văzînd că îl tachinez. Totul a fost o întîmplare. A avut treabă la farmacie și și-a lăsat căruța sub tei. Un derbedeu din grup i-a dat bice calului, el a ieșit fuga din farmacie și atunci l-a prins curentul.

— Cum, preasfinte, să înoți contra curentului? Nu-i o în-deletnicire necugetată?

— Asta face și somonul și ajunge totuși la țintă.

Mergeam încet, preotul nu-și zorea de fel căluțul mărunțel.

— Shaw îi scrie lui Tolstoi — spusei eu —, că lumea trebuie considerată pur și simplu o farsă a lui Dumnezeu. Astfel că sarcina noastră e să facem din farsa asta proastă o farsă bună.

— Shaw se înșală. Dumnezeu a gîndit-o serios, numai că oamenii au făcut din ea o glumă proastă. Viața și lumea, Kázmér, sînt lucruri monumentale, nu se poate glumi cu ele. Nu putem să le tratăm în derîdere și nu putem să fim față de ele, nepedepsiți, nici superficiali, nici nerozi.

Ne uitam la cartofii înfloriți de pe laturile drumului.

— Anul trecut pe aici era încă mazăre, îmi amintii eu.

— Am primit o scrisoare de la baronesă, spuse preotul. Se interesează de orga cea nouă. Pomenește și de dumneata, întrebîndu-se dacă mai ești aici. Ți-a văzut o statuie la o expoziție. A vrut să o cumpere, dar era deja vîndută.

Mă uitai spre castel. Mai tîrziu îl întrebai cînd se va întoarce baronesa.

— Îmi scrie că peste mult timp...

Nu-l mai văzusem pe baron din toamnă. Întrebai dacă și-o fi isprăvit studiul despre saliva și sucii gastrici al ciorilor în perioada însămînțărilor. Preotul de la munte mă bătu vesel pe genunchi.

— Pehlivanule. Aud că i-ai retezat nasul unui sfînt... Își aranjă ochelarii pe nas și se uită cu luare-aminte la fruntea mea. Văd că ți-au venit și dumitale de hac. Dar las-că nu-ți strică, adăugă el, rîzînd cu poftă.

Îmi amintii cum îl găsisem în fața casei incendiate, cu brațele desfăcute, cu pantalonii săi largi zdrențuiți, stînd neclintit, ca un crucifix.

— E bine așa, îl bătui și eu pe genunchi și mă dădui jos din căruță. Complimentele mele doamnei preotese...

Căruța porni încet, scîrțîind, mai departe, și văzui cum pălăria de paie imensă a preotului, mușcată pe ici, pe colo de flăcări, se lăsă, adormită, într-o parte.

Pregătiri și așteptări

Aveam deja o duzină de rațe care se bălăceau în apa râului, iar curcanul, umflându-se în pene, alerga prin pajiștea grădinii, punînd cățelul pe goană. Prezența cîinelui îl scotea din sărite. Albinele noastre sîrguincioase furau de zor mierea din florile baronului. Plănuisem ca atunci cînd se va întoarce Marele Perceptor, la sfîrșitul vacanței, să-l întîmpin cu cîteva surprize plăcute. Cumpăr o vacă, pun în funcțiune moara fie ce o fi și fac rost de o trăsurică cu două roți — la care să-l înham pe Achim — pentru ca să-l aduc cu ea acasă, sîmbetele, de la oraș. Negustorul meu de artă începuse să-mi trimită, din timp în timp, sume mai rotunjoare. Aveam la el vreo zece lucrări mai acătării, dintre care reușea cînd și cînd să-i mai facă vînt cîte uneia. Vaca trebuia să fie cazată în condiții cît mai bune, astfel că în primul rînd ne îngrijirăm de reorganizarea grajdului. Începusem să semănăm tot mai mult cu ilustrațiile din cărțile de școală, în fundul curții era ditai piramidă de băligar, cu o furcă înfiptă în ea și în vîrful ei cu cocoșul care cînta. Pisica cocoțată pe cumpăna fîntîinii mieuna disperată de cîte ori Iacob trăgea de lanț și ea, în capătul celălalt al cumpenei, era săltată în sus. Cățelul comenta de jos prin mîrșituri voioase, dar invidioase, cum adversara sa cea obraznică se ridică la ceruri. Sosiră și pietrele de moară, le așezarăm cu mare dificultate și cu mare tărațoi în tobă, apoi ne sfătuirăm, ne agitarăm, ciocănim și lucrarăm, astfel încît seara, cînd ne uitaram unul la altul, Veron și cu mine eram atît de murdari și răvășiți ca niște cazangii.

Nu trebuia să fii un psiholog prea rafinat pentru a-ți da seama că nu numai virtuțile de viitor model m-au făcut să mă uit cu interes la Veron. Ocolem încurcați amintirea convor-

birii noastre din seara cu lună. Pregătirile legate de moară și sudoarea muncii intense depuse la grădină umbriră în curînd aceste gînduri tulburi. Ne trimiseră vorbă de la depozitul căilor ferate că au sosit roțile dințate și celelalte piese metalice și că sîntem rugați să le ridicăm cît mai curînd. Îl trimisei pe Iacob cu căruța. Dar Veron zise că n-ar strica să mă duc și eu. Trebuie semnat de primire, trebuie plătită și taxa de transport, într-un cuvînt, e mai bine să nu las treaba asta în seama lui Iacob.

La întoarcere, pășeam pe lîngă căruța, cînd o zării pe căruia dintre fînețe pe Poli. Venea de la rîu, proaspătă, mirosind a apă. Brațele ei goale, picioarele dezvelite pînă la genunchi și trupul ei fraged conturat prin cămașa străvezie, mă făcură să evoc vorbele lui Ferenc. Zicea că să tot prinzi purici pe pielea ei.

— Că tare-i deșucheată rochița asta, îi spusei, după ce Iacob trecu cu căruța mai încolo.

Începusă ridă provocator.

— Nu-i ea deșucheată decît pentru cei dușuchești... Ei, ce mă privești atît de curios? Vrei ceva?

— Ehe... — oftai eu, prelung. De altminteri, nu se cuvine să pui asemenea întrebări.

Vorbele mele o incitară.

— Așadar, te gîndești la treburile necuviincioase? făcu ea, cu vioiciune febrilă.

— Ah, copila mea. Credeai poate că mă gîndesc la tabla înmulțirii?

Se strădui să se țină bătoasă, dar în curînd o lăsară baltă arcurile. Îmi spuse că nu-i frumos din partea mea că mă joc cu ea. Dar ce sînt eu, îmblînzitor de șerpi, te hipnotizez cu privirea? — mă dezvinovății eu. Vezi, bine că nu sînt.

— Nu vād nimic — recunosc eu —, nu vād decît că dumitale ți-e ușor.

— Ușor? De ce mi-ar fi ușor?

Fiindcă îmi iau ușurel zborul, ca un fluturaș. Nu pomeni nimic de nectarul și de sărutul cu care m-am încărcat mai întîi. Își aminti doar de vechiul sărut. Gura, îi ardea, roșie, ca jăratecul.

— Ușor? Dumneata vorbești Care mi-ai șters urmele de pe buzele dumitale și m-ai înlocuit cu scribul notarului?

— Mă mai și chiniești? — oftă ea.

O dezmierdai cu privirea.

— Ai mireasma otavei...

Ne dădurăm mai aproape unul de altul.

— Nu-i așa că preferi mirosul apei de colonie? — mă întrebă, făcînd o oarecare aluzie la Veron, dar fără prea multă convingere.

Intrarăm în fineață ca doi răufăcători hotărîți să înfulece fructele oprite. Am mîncat la viața mea multe poame oprite, dar acuma îmi refuzai fructul ăsta. Printre copaci zării castelul și mă cuprinse un sentiment. Mi se potoli clocotul din vine și mă gîndii la Nefertiti.

— Ei, biată Poli — se cîină fata de una singură —, ce știi tu ce are el în cap?

— Ce să am, drăguța mea?

— De unde să știe o gărgăriță credulă ca mine? Mă aduci aici și pe urmă caști ochii în zare, de parcă nici n-aș fi de față.

O luai de mîină.

— Chiar dacă nu te văd — rîsei eu —, te simt.

Mă descusu. Ce-am pățit? Mi-o fi căzut vreo muscă în cafea?

O luai în brațe și o sărutai pe gură. Fu un sărut deplin, gustos și vesel însoțit, care alungă orice mîhnire. Mă și răsplăti îndată cu încă o sărutare, apoi ne despărțirăm și eu alergai după căruță.

— Sînt așteptat! — îi strigai din fugă. Dar data viitoare o să începem mai devreme.

Iapa lui Nefertiti urca dealul, înhămată la o căruță plină cu băligar. Simții o căldură ciudată, de parcă mi s-ar fi pus o compresă fierbinte pe burtă. Mă uitam pe furii la iapa de culoarea chiflei și porumbul de pe pămînturi îmi susura în urechi oftaturile lui Nefertiti, oftaturile ei reținute, surfîzătoare.

Îl ajunsei din urmă pe Iacob și mă urcai și eu în căruță. Mai în sus de moară văzurăm porumbiștea oropsită a lui Fülöp.

— Mîine te scoli mai de dimineață — îl îndemnai pe Iacob — și te duci să prășești porumbul lui Fülöp. Dacă nu răzbești singur, te ajut și eu.

— Dumneata ocupă-te numai de moară, mă întoarse Iacob, lucid, la treburile mele. Pînă-n seară prășesc chiar și pădurea.

Dacă era vorba de lăudăroșenii, nici că trebuia să se împrumute din vecini. Și nici măcar nu clipea cînd le zicea.

Săpă vreo trei zile fără oprire la porumbiștea lui Fülöp, timp în care Ferenc și cu mine puserăm în mișcare moara. Într-o bună dimineață începu să bubuie toba, praful dulce să danseze în razele de soare ce intrau prin ferestre, și făina să se prelingă frumușel pe jgheab. Puii de rîndunică se speriară de moarte și se pitiră în cuiburile lor dintre grinzile acoperișului. Bătrînele rîndunici zburau protestînd prin larma iscată, pisicile se cărară în curte, doar Achim se arătă curios să afle proveniența tărăboiului. Băgai mîna în zăpada albă a fainii măcinate.

— Ce-o să se mai bucure Marele Perceptor...

— Și dacă or veni jăndarii? — întrebă Iacob prevăzător.

— Las' să vie. Macin ce-i al meu... Și dacă n-or crede, n-au decît să pună mîna pe plăivazuri. M-am săturat de domnul notar. Destul cu atîta sîcîială.

Veron mă privea tăcută, cu ochii arzători. Uitătura ei confirmă revolta care izbucnise din mine. De cîteva săptămîni devenise din nou taciturnă. Obrajii îi păleau și nici buzele nu și le mai înroșea. Serile n-o mai aștepta, pitulat în dosul tufelor, curtezanul enigmatic și nici ea nu-și mai punea mătăsurile cu maci spre a se duce în stațiunea balneară.

Ferenc fu primul care ne aduse ceva de măcinat și după seceriș apărură cîteva din cealaltă vale, cu căluții lor mărunței. Melița moara și pietrele fărîmițau grîul proaspăt cu un zbîrnîit adînc. Jandarmii nu se arătară. Probabil că cele două răni pe care mi le aplicaseră pe frunte în numele libertății cuvîntului îmi serveau de autorizație; de bună seamă, s-o fi speriat și notarul, de vreme ce nu-mi mai trimise jandarmii pe cap.

Marele Perceptor îmi scrisese că la sfîrșitul lui august va fi acasă și să nu uit să-l înscriu din timp la gimnaziu.

Pe pămînturile baronului pițigoi se luptau cu bulbii de mac, începuse să se coacă zmeura, vara era pe trecute; bastionul dolofan era înconjurat de nori obosiți. Uneori, în moliciunea norilor albi mi se năzărea că întrezăresc surîsul trist al lui Nefertiti.

— Nu-mi mai scrie — mă gîndii eu.

Ce-o fi fost în scrisoarea ei? Scuze, reproșuri, amintiri și acuzații pentru vorbele mele aspre? Cîteva zile mai tîrziu, la sfîrșitul lunii august, mă dusei la oraș să-l înscriu pe fiul meu la gimnaziu și cu ocazia asta urcai la etajul întîi al hotelului. Bătui încetișor la ușa camerei cu balcon. Nu-mi răspunse ni-

meni, așa că intrai. Mă uitai la cuier, la oglindă, la petele ei dezolante, ca niște cicatrici. La soba de care își rezemase fruntea. Trecusem de stadiul în care să fi socotit acest pelerinaj drept o gugumănie. Eram capabil să privesc în față liniștit gugumănia. Simțeam că am pierdut ceva. Ireparabil.

Corpul profesorului al gimnaziului mă privi cu oarecare rețineri. Aveam o faimă proastă. Cîțiva dintre ei mai țineau minte că, atunci cînd am părăsit edificiul instituției, m-am arătat refractar la toată cantitatea de cretă, de nuiiele și de cerneală violetă irosite spre binele meu, ca să nu mai vorbim de frumusețile înaripate ale cuvîntărilor de sfîrșit de an.

— Sculptor? — mă cercetă unul din ei, cînd îi dictai datele personale. Și, mă rog, ce sculptezi, domnule Felméri, dacă-mi este permis să te întreb? Hm?

Ei da, acest *hm*, pe care l-am întîlnit ultima oară în niște romane îngălbenite, era acolo, la sfîrșitul întrebării, ca o veche pată de cerneală. Cumpărasem la un chioșc de ziare de pe stradă nu știu ce revistă, o scosei acum din buzunar și o pusei în fața omului neîncrezător. Pe copertă se afla reproducă statuia ecvestră a Marelui Perceptor. Se uitară la ea un timp, mirați și nesiguri. Dacă mi-aș fi visat vreodată să fiu admirat, acesta era momentul în care visul meu ar fi eșuat lamentabil. Dar n-avea nici un rost să mă zbat. Tot omul cumsecade are parte de eșecuri, așa cum la măcelărie pe lîngă carne are parte și de oase.

După ce isprăvii la gimnaziu și trecui și pe la hotel, pornii să-i caut Marelui Perceptor un loc sănătos unde să locuiască. Directorul mă sfătui să-l vîr la internat, dar eu aveam niște amintiri cît se poate de neplăcute despre aceste mici cazărmi igrasioase și îmbibate cu miros de fasole. Mă gîndeam că mai are timp berechet să facă cunoștință cu igrasia abundentă și cu mirosul de fasole arsă a acestor instituții sordide. Cît de departe erau aceste colivii comune de făgăduința idealistă a frumoasei colectivități! Dispuneau de toate dezavantajele coeducației de sex masculin și ale mușgaiului. Nu erau colective în ele decît dorurile de casă și evadările. Cu cît a fost mai bună locuința mea de la angrosistul de sare, camera însorită, cu pridvorul de lemn și cu morișca de sare aflată în fundul curții. Aici mă adusese taică-meu după primul an de internat, la un slujbaş de judecătorie, care se avînta dimineața spre fundul curții, numai într-o cămașă, chiar și în zilele geroase. Stăteam cu încă

doi băieți în cameră, iar mîncarea o primeam aproape în întregime de acasă; mi-o aducea de două ori pe săptămîină controlorul de la decovil. Băgai capul acum în curtea angrosistului, cu oarecare nostalgie.

Închinaio cameră la văduva unui avocat. Văduva urma să-i dea și de mîncare Marelui Perceptor, cu condiția ca de vitaminele necesare să mă îngrijesc eu.

*

Sosiră berzele și se aciuară pe moară, așezîndu-se pînă și pe pridvor.

— Poate că mîine va sosi și Kázmér cel mic, îi spusei lui Veron. Peste cîteva zile începe școala.

Îmi aminteam bine că întotdeauna după Sfînta Maria ne duceam prima oară la școală. Odată cu plecarea rîndunelilor.

— O să-l țesălăm frumos pe Achim, răsări bucuria revederii dintre norii melancolici ai lui Veron. Și îi punem panglici roșii în coamă.

Ne pregăteam să-l primim. Scosei firma sobră de anul trecut de deasupra intrării și pictai cu culori vesele una nouă:

MOARĂ LA MORARUL CÎNTĂREȚ

Iacob mătură pînă și curtea. Mă dusei în grabă la băi să văd dacă nu mi-a venit vreo scrisoare în care Marele Perceptor să mă anunțe data și ora exactă a sosirii sale. În fața casei cu verandă dădui peste medicul de plasă. Îl amenința pe farmacist cu nuiua sa. Se sfădeau. Omulețul cu vestă își tot ducea mîna la pălăria de culoarea bostanului, ca să și-o îndese pe scăfîrlie.

— Dumneata ești un șarlatan — striga el —, le recomanzi bolnavilor doar ape de două parale.

— Dragul meu echinococ — căuta să-l liniștească Ihari —, doar n-o să le recomand lac de unghii și săpun aromatizant, cînd au nevoie de purgativ.

Farmacistul dădu din mîna amarît și intră în prăvălie.

— A murit soția preotului de la munte, îmi comunică Ihari. Au operat-o și au trimis-o pe cealaltă lume... Își săltă pălăria de culoare verde. Spre gloria deplină a științei medicale...

Se opri și mă privi cu luare-aminte.

— Am fost de față la operație... La oraș... Ar trebui uciși acești zevzeci neștiutori și iresponsabili...

Îl întrebai unde va fi îngropată. La oraș, îmi răspunse el. Ne-am putea duce împreună la înmormântare.

Nu aveam nici o scrisoare la poștă. Mă întorsei repede acasă, să o trimit pe Veron în satul de la munte, ca să stea cu copiii preotului, pînă li se întoarce acasă tatăl. Dimineața plecai cu Ihari la oraș. Casele erau împodobite cu steaguri și în centru se simțea o atmosferă pestriță de sărbătoare. La prînz, cînd ne întoarșerăm de la cimitir, străzile ce duceau spre centru erau înțesate de mulțimi entuziaste. Încercarăm să ajungem la locul festivității, luînd-o pe niște drumuri ocolite. Ihari îmi ținea o disertație despre boli și despre bolnavi.

— Bolnavii — spunea el — au o idiosincrazie de neînțeles față de morte. Deși, crede-mă Pipescule, uneori asta e cea mai bună doctorie posibilă. Nenorocirea e că moartea nu-i suficient de populară.

Împărtășeam și eu această idee. Îi atrăsei atenția că politicienii sînt în bună parte vinovați de lipsa de popularitate a morții. Făgăduiesc alegătorilor lor scăderea impozitelor, provocîndu-i astfel să aștepte de la viață niscai bucurii perverse. Medicul mă întrebă dacă am fost la Paris și dacă am vizitat catacombele. Mă obișnuisem cu capricioasele asociații de idei pe care le făcea și încercai să-mi evoc în memorie catacombele aflate la capătul drumului Raspail. Fusesem pe acolo în cîteva rînduri. În vitrinele magazinelor din zona aceea poți vedea în loc de jobenuri cenușii, șepci de bicicliști și mici bucățele de brînză ambalate în celofan. Aveai impresia că cineva se apucase să strîngă rămășițele unei mese îmbelșugate, pentru a vinde aceste resturi, pe cîte un franc sau doi, clientelei de la periferie. Pe tejghelele scoase în stradă se vindeau și păsări, deși doar în sens figurat, fiindcă în locurile acelea găseai doar capetele rațelor și picioarele găinilor. Viața din suburbia aceea avea ca monedă de bază coltuțul de pîine.

— Și ai văzut și veceurile publice, Pipescule? Te-ai uitat la pereții ăia scurți de tablă? Deasupra lor se văd capetele iar dedesubt picioarele. Acești oameni au un simț al firescului demn de invidiat.

— Există și o teorie, pe care e drept că am auzit-o de la niște nemți puđici, și anume că explicația constă în proasta dezvoltare a industriei franceze de tablă. După părerea mea fran-

cezilor nu tabla le lipsește, ci falsa pudoare. De altminteri, tabla e material de război și nemților le convine ideea că adversara lor nu se va putea pregăti corespunzător pentru un nou război.

Îl surprinsei pe Ihari, făcînd și eu asociații de idei la fel de haotice ca ale lui.

— Crezi că se va declanșa curînd?

Se referea la război. Reușisem să ajungem la intrarea în piață. Casele își părăsiseră sobrietatea arhitectonică și se legănuau multicolore, în lumina de prînz, laolaltă cu sutele de steaguri aninate. Grupurile de oameni în haine de sărbătoare, cu panglici la braț, care înaintau pe stradă ne despărțiră unul de altul, pentru ca peste cîtiva pași un alt val de oameni să ne reunească. Ne pomenirăm astfel purtați de colo-colo pe neobservate, de mulțimile gălăgioase. Trebuia să fi trecut vreo oră de așteptare, cînd, deodată, undeva, pe un dîmb, răsună o salvă de tunuri.

— Acum începe, îmi făcu semn medicul. Făcu și el ca și ceilalți din mulțime, își scoase pălăria din cap, dezgolindu-și părul sur și dezordonat. Începe bucuria maselor.

Publicul înghesuit la ferestre și în balcoanele înțesate de steaguri căzu pradă unei uimiri fericite și exuberante. Apărură zornăind niște mașinării stranii pe șenile, apoi niște cai care trăgeau bocănind, troscăind și plescăind roți de cauciuc masiv și se îndreptară spre tribune. Greutatea dramatică a acestor apariții făcu să se surpe și dramul de luciditate ce-l mai avuseseră oamenii. Se învinețiră și bufniră în strigăte cadentațe. De pe dîmb salvele de tun impresionante se revărsară sonor peste străzi și piață, acoperind muzica de fanfară și bubuitul tobei mari și, înecate în valurile sălbatice ale entuziasmului, dădură naștere unei muzici noi. Zbîrnîia și duduia totul, culorile fremătau în neștire, nu se mai distingeau nici dangătele puternice ale clopotelor, doar legănarea lor îndrăcită o mai puteai sesiza dinspre turlle. Frumosele țevi de tun, impresionantele mașinării și bocănitul neîntreput al bocancilor nimiciră și ultimele fărîme ale gîndului logic și lucid. Aclamau cu zbierete și urale armata și războiul.

Medicul se uita la mine clipind cu subînțeles.

— Ce ți-am spus eu, Pipescule? Lumea e fericită doar atunci cînd poate aclama armata și războiul. Tot restul pentru ea e doar o plăcintă de vacă.

— Crevete Turturică, vorbești prostii. Ce-ai vrea, să se entuziasmeze de pace și liniște, care nu-i aduc nimic nou? Cine sînt cei care visează la un viitor pașnic? — se întrebă Nietzsche. După părerea sa, doar femeile, copiii, vacile, englezii și ceilalți democrați.

Se auzi sunet de trompete și apărură, plescăind din copite, niște cai, ale căror crupe, periate în pătrățele, luceau în bătaia soarelui. Cîteva femei se puseră pe bocit.

— Ce părere ai, Pipescule — se interesă medicul —, ce ar fi să ne scurgem și noi umiditățile cetățenești pe hainele semenilor noștri de alături?

Îl priviră cu severitate, drept care tăcu din gură îmbufnat. Urmă defilarea unui grup etnografic, care intona un marș. Rîndurile de cîte patru erau compuse din femei grăsansă pline de vioiciune și cucoane osoase care își legănav brațele. Apoi apărură un detașament de învățători de la țară, cei mai mulți din ei, cu umbrele. Entuzismul ajunsese la culmi monumentale și exuberanța asta dădea și umbrelor jerpelitate un aspect războinic, ba chiar eroic.

Soarele de septembrie se revărsa blajin peste acoperișuri. Trompetele sunau în draci și uralele dezlănțuite umpleau văzduhul, luîndu-se la harță cu porumbii înnebuniți. Sunetele stridente ale trompetelor făcură să se cutremure pilonii lucizi ai vieții cotidiene și sfîrșiră prin a-i dărîma cu tărăboiul cuvenit. Trompetele injectau marșurile lor irezistibile de-a dreptul în șira spinării mulțimilor. Măduva începu să trepeze amețită și vitează, piața altminteri mărunță și murdară deveni acum un cîmp de luptă pe care mii și mii de trîmbițe vesteau cel mai eroic capitol al istoriei. În fumul tunurilor se învolburau mărețe viziuni glorioase, zece mii de viteji spălători de geamuri și avocați practicanți, zece mii de scribi de primărie și meșteri de calapoade se avîntară în aceste clipe mental spre victorie. Imaginațiile exaltate încinseseră frunțile cu frumoase baticuri albe, prin care răzbea sîngele vărsat pentru patrie, înroșindu-le cu elegante pete picturale, sîngele vărsat pentru patrie, pentru rege, pentru dreptate, pentru drepturi și pentru popor, pentru tradiții și independență, pentru libertate și spiritul străbunilor și pentru alte cîteva cauze înălțătoare. Așa se obișnuia. Firește, cauzele înălțătoare nu întotdeauna sînt chiar înălțătoare. Uneori e vorba doar de o clădire vama, alteori doar de o fișie de pămînt din colonii în care cineva a descoperit zăcăminte de man-

gan. Dar de la Gulliver citire știm că te poți avînta în război și pentru a hotărî în care parte trebuie spart oul. Te poți avînta în luptă, și anume într-o luptă glorioasă, pentru niște drepturi istorice inexistente și pentru tradiții inexistente, te poți avînta în luptă pentru adevăruri netrebnice și pentru regi zevzeci și în general pentru toate cele care nu merită să te lupți pentru ele. Dar de fiecare dată imaginația o ia înaintea frunților cu adevărat rănite și fiindcă fantezia excitată de sunetul trompetelor învinge îndată pe adversar, care o rupe la fugă cu un glonț bine țintit în fund, și fiindcă mulțimea vede deja pe cer literele de foc ale victoriei — realitatea prinde viață încet-încet, și spălătorii de geamuri, slujbașii de tribunal, avocații practicanți, muncitorii agricoli și profesorii de dans se avîntă într-o zi și pe cîmpul de luptă concret.

Ihari își scărpinga ironic barbișonul său de Henric al VIII-lea.

— Hei-hei, spuse el, uitîndu-se la un avion care făcea piruete.

Mulțimea se dezlănțuise într-un delir cadențat. „Să piară barbarii!” — strigau. „La arme, la arme!” „Să-i nimicim pe intruși!” „Să-i punem în lanțuri pe barbarii din Europa!”

Ihari își lăsă barbișonul și se scărpină acum la nas.

— Hei-hei! Ia uită-te, Pipescule, la dentistul ăsta și la nevasta lui. Acum o jumătate de ceas erau doar iepuri, iepuri sau șoricei. Și uite-i acum în chip de tigri hămesiți. Trăiască trompetele!

Începură și cuvîntările, care glorificau puterea armelor și măreția poporului. Difuzoarele pîrîiau, mulțimea încuviința zbierînd. Nu răsună nici o bubuială calpă, care să nu fie aclamată. Era marea recoltă a platitudinilor.

— Să mergem, spuse medicul de plasă, ștergîndu-și nădușeala. Mi s-a făcut sete.

Reușirăm să ne facem loc printre mulțimea extaziată și să ne strecurăm, însoțiți de priviri reprobatoare și bodogăneli injurioase, îndreptîndu-ne spre o cîrciumă. Ihari se străduia să mă convingă de faptul că nu există lucru mai igienic ca războiul. Cu cât se va curăți mai des acest grajd al lui Augias, cu atît va fi mai îmbelșugat efectivul de vite. Își dădu dușcă rachiul și se uită în stradă. Tunurile își sloboziseră ultimele ghiulele oarbe și se simțea că limbile clopotelor care răsunau din nou nu se mai loveau cu aceeași forță de căldarea de oțel. Dar urletele

ruginite ale difuzoarelor continuau să se audă, iar masele nădușeau pradă aceleiași extaz fericit.

Vorbirăm despre preotul de la munte. Și despre cei șase paradei ai săi. Îl întrebai dacă a asistat la operație.

— Am fost de față, spuse el. Iar tu, băiete, — agăță din mers un chelner tânăr —, adu-mi iute încă un păhărel și o cutie de sardele... Am fost de față, Pipescule. Știi cum ținea chirurgul ăla bisturiul în mână? De parcă ar fi vrut să cojească niște cartofi. Ho, ho, colega — am vrut să-i spun —, fii atent, aici e vorba de un om, nu de un sac eu cartofi.

— Crevete, dumneata te pricepi și la chirurgie?

— Nu știi dacă mă pricep sau nu. Dar am fost chirurg. Ba chiar medic-chirurg. Cel puțin așa stătea scris cu litere frumoase aurite pe placa de sticlă a sanatoriului în care am practicat cu mulți ani în urmă. Apoi am comis o porcărie de toată frumusețea.

— Dumneata?

— Am operat un pacient. Trebuia să-i extirp un rinichi. Dar eu i-am extirpat într-un mod genial pe amândoi. Dintr-un foc, Pipescule.

Dădui din cap admirativ. Remarcabilă realizare. Și, firește pacientul s-a săvârșit pe loc.

— Da. Fulgerător. Dat fiind că avea rinichii-potcoavă. Cei doi rinichi erau uniți și eu i-am luat drept unul singur. Se opri, așteptînd să vadă ce părere am despre această imbecilitate crasă. Apoi își aținti privirea distrat în fundul paharului. Știi, aș fi meritat să mă ucidă în bătai, cu drugi de fier, ca pe un câine turbat. Dar nu pentru neștiința mea. Ci tocmai pentru că știam bine ce fac. Da, ai auzit bine, urmează grand guignolul. Simțeam că n-am voie să îndepărtez toată potcoava, ba mi-a străfulgerat chiar prin minte definiția manualelor despre unirea patologică a celor doi rinichi într-o potcoavă și eu am retezat-o totuși în întregime. S-a petrecut ceva cu mine, dar oricît încerc să reconstitui acele clipe cețoase în care, în pofida presentimentului și în pofida cugetului conștient de ireproșabila definiție, i-am retezat celui biet nenorocit rinichii, tot nu pot să-mi explic ce s-a petecut. S-a întîmplat vreun scurt-circuit în creierul meu. Asta-i una dintre acele taine timpite din care craniul nostru ascunde cu zecile. Un timp m-am bănuit că aș fi ucis pacientul cu bună știință.

— Dumneata, Crevete Turturică, ești în stare de orice.

— Pipeanu, oricare din noi e în stare de orice. Omul ăla mi-a fost vecin și într-o zi refuzase să-mi dea și mie cheia spălătoriei. Spălătoreasa mea vroia să coboare cu rufele la spălat. M-am dus la omul respectiv. Te rog, dă-mi cheia, i-am spus eu. Îmi pare rău, mi-a răspuns fără a-mi da alte explicații și mi-a închis ușa în nas. Am bătut în ușă, a ieșit și ne-am luat la hartă. I-am spus că indivizii insuportabili, de teapa lui, ar trebui dați afară din casă. Aș fi avut chef să-l storcesc ca pe o ploșniță, ca să mă delectez cu geamătul lui de moarte. Ei bine, multă vreme am avut senzația că pornirea mea de „a-l storci ca pe o ploșniță” se cuibărise în subconștientul meu, cum ar explica-o specialiștii laici, și, când mi s-a ivit ocazia potrivită, i-am venit de hac. Evident că asta ar fi o acuzație forțată, fiindcă în realitate eu n-am fost supărat pe omul ăla mai mult de cinci minute. S-a mutat din casa noastră peste câteva luni și nu l-am mai revăzut decât peste trei ani, pe masa de operație.

— Cu alte cuvinte?

Ridică din umeri.

— Ceată, Pipescule. Creierul fiecăruia dintre noi e plin cu pete de ceață. Nu pot să-ți ofer nici o explicație. Nu mă pot apăra nici măcar zicînd că am acționat înconștient. Fiindcă operația cu care l-am ucis pur și simplu pe pacient am executat-o fără cusur. Nu există circumstanțe atenuante. Am comis un omor în toată legea... Da... Mulțumesc, băiete, dar unde sînt măslinile de pe rulourile de sardele?... Data viitoare mai lasă-mi și mie cîteva din ele, puștiulică... Așadar, Pipă Pipescu, asta s-a întîmplat cu mine. Nu te teme, n-am fost chemat în judecată. Oh, nu. Noi, medicii, știm să escamotăm treburile astea. Frumos, calm, dezinvolt. Meseria este atît de periculoasă și de riscantă, că escamotarea unei mici nepriceperi sau a unei mici greșeli, chiar soldate cu viața unui om, se practică în mod frecvent. Colegii sînt oameni cumsecade, îți sar în ajutor. Fiecare dintre ei are o muscă mică pe căciulă. Mică — am zis.

Lăsă paharul din mînă, rîzînd.

Dar nici nu e chiar atît de mică, Pipescule. Știi ce mi-a spus Fülöp, vecinul dumitale, cînd era bolnav de plămîni? Că nimeni nu se poate da liniștit pe mîna unui medic, atîta vreme cît medicilor li se permite să facă avere din practicarea me-

seriei. Fiindcă pînă atunci scopul principal al practicii medicale nu este vindecarea pacientului, ci strîngerea averii. Dar societatea colectivă va reglementa și asta, mi-a spus el... Da, despre asta e vorba... Trebuie reglementat într-un fel.

Îl întrebai ce a făcut după aceea. A părăsit sanatoriul. A jurat să nu mai pună mîna niciodată pe bisturiu. A început să practice medicina internă. Nu dădea pe la el nici un cîine. S-a dus în alt oraș. A început să facă foame. Logodnica lui ținea morțiș să-l vadă iar chirurg, dar el nu s-a lăsat înduplecat. Cine garantează, a întreat el, că data viitoare nu-i va extirpa unui pacient vezica? Logodnica lui s-a măritat cu un negustor angrosist de vite... Să trăiască, s-a gîndit el, atîta rău!

— Pipescule, cum îți imaginezi dumneata că arată sufletul omenesc? Eu mi-l imaginez plin de riduri, ca un fund de elefant. Cînd am auzit vestea măritişului am vomat două zile incontinuu. Machiavelli nu credea în forța gîndului, zicea că el crede numai în forța propriu-zisă. Ei, eu unul nu cred în forța dragostei. Cred numai în negustorii de vite.

Era trist ca un palton vechi și demodat. Sau poate chiar și mai trist. Comandă încă un păhărel.

— Și vezi, Pipescule, am senzația că, dacă-i lu-am bisturiul din mîină acelui nefericit curățitor de cartofi, aș fi putut salva viața soției preotului de la munte. Am văzut clar ce are, și ce ar trebui să fac. Și n-am făcut nimic.

Îl întrebai dacă l-a împiedicat jurămintul?

— Nu. Lășitatea. Ar fi trebuit doar să-i dau una în cap chirurgului care executa operația. Ar fi trebuit să-i smulg bisturiul din mîină. Dar asta n-ar fi fost cuviincios. Asta, domnule Pipescu, contravine *eticii* medicale. Fiindcă etică, slavă domnului, avem, în schimb conștiință cu atît mai puțină. Preoteasa a murit și să trăiască etica medicală. Atîta rău, Pipescule...

Îl văzui că bea prea mult, îl luai de mîină.

— Crevete Turturică, hai să mergem, că ne prinde ploaia.

Pe străzi începuse să se învoldure vîntul plin de praf. Medicul își ridică privirea spre cer, prin geamul vitrinei.

— Am auzit de la notar că l-ai vizitat pe Fülöp la închisoare.

— Da.

— Rezistă? — mă întrebă el.

Da, Fülöp rezista, Fülöp rezista la toate. Și mai cu seamă la așteptare. Cele două urechi erau pline de cicatrici, ca două jumări vineții. Nici că-i păsa de ele. Zîmbea. Chiar dacă i-ar rupe amîndouă urechile, îmi spunea, el, tot n-ar face rîurile să curgă înapoi, spre izvoare.

Veni iar vorba de preotul de la munte. Și de cei șase pueradei. Ce se va face cu ei? Nici barem o servitoare nu poate angaja. Și cum stătea el acolo, lîngă groapă, cit de dezordonat, cu cîtă tristețe sobră! Deși odată cu plecarea femeii îi căzuseră pe umeri greutatea de zeci de tone.

Cerul se întunecă de nori groși.

— Ai dumneata idee ce-i aceea o surprare a spiritului? — mă întrebă Ihari, pe neașteptate.

— Este ceea ce voi medicii numiți schizofrenie, nu?

— Adineauri ți-am spus că nu știu ce s-a petrecut cu mine atunci cînd am executat operația aia nenorocită. Cred că te-am mințit. Sînt schizofrenic. Imaginează-ți un monstru amuzant, mitic, care este pe jumătate om, pe jumătate cal. Ei, cam așa sînt eu. Sînt compus din două părți. Dintr-o jumătate de cal și o jumătate de om.

Izbucni în hohote de rîs și își puse pe cap pălăria de culoare verde.

— *Weidmannsheil*, Pipescule! Ridică paharul. Îl goli dintr-o sorbire. Doctorul Ihari Kanut, medic de plasă, vă aduce cu plăcere la cunoștință că în curînd arborele său genealogic se va îmbogăți cu o nouă crenguță... Știi că nevasta notarului este revoltată. Ar prefera să-i fac dînsei curte... Și dumneata, domnule Pipeanu— Și dumitale ți s-a întîmplat ceva. Ai înghițit și dumneata un bondar cînd te-ai înfruptat din miere... Crezi că nu vād?

— Ceea ce vezi dumneata, Crevete Turturică, vede doar o jumătate de om. Și o jumătate de cal.

— Să lăsăm gluma, băiete dragă. Pînă și un cal poate vedea că te-ai schimbat de anul trecut.

— M-am schimbat? — întrebai plin de curiozitate. Și anume în ce sens m-am schimbat?

Dădu din mîină. La vîrsta dumitale, îmi spuse el, dragostea e ca o sarcină extrauterină. Trebuie îndepărtată, fiindcă altfel poate provoca mari necazuri.

De afară se strecura în restaurant mirosul crud al vegetației bătute de ploaie. Geamurile se zguduiră de un bubuit te-

ribil, provocat de data asta de tunul ceresc. Ploaia deasă erupse îndată.

— Așa crezi? — rîsei eu, ca să înlătur compasiunea sa cinică și superficială. Ce bănuieți ai?

Băgă mîna în buzunar și își scoase stetoscopul, pe care și-l căra cu el și la oraș. Mi-l lipi de frunte.

— Aici e buba, domnule Pipeanu, puse el diagnosticul cu multă vioiciune. Dumneata te gîndești prea mult la baroneasă...

— Dumneata, Crevete Turturică, te-ai făcut un internist strălucit, încuviințai și eu la fel de vesel. Dar ia te uită...

Strada se umplu de mulțimea murată, care fugea din cauza ploii. Un joben vechi se agita deasupra capetelor, udîndu-le din belșug cu apa adunată în borurile lui. Era jobenul notarului. În urma lui alerga Tivadar, cu o tablă pe care era scris numele satului de jos.

— Hei! — strigă la ei medicul de plasă.

Notarul intră și îi făcu semn curierului să se adăpostească undeva, sub o poartă.

— Un kil de vin pentru domnul notar, comandă medicul.

— Deocamdată doar o jumătate de kil, în corectă notarul și se așază la masa noastră.

— Ne-am cam murat, hî? Medicul de plasă își frecă mulțumit mîinile. Ascultă-mă, bătrîne. Eu ți-am spus-o și cînd am jucat ultima oară taroc: de cîte ori o să vă întindeți mai mult decît vă este plapoma, o să intrați la apă! Ce, vreți război?

De data asta notarul luă lucrurile în glumă. Tot ceea ce văzuse era atît de monumental, încît, cocoțat pe înălțimile mîndre ale viziunilor sale, nu era capabil să se coboare la vorbele de clacă ale medicului. Se scutură de ploaie, trase un gît de vin și îl bătu pe umăr pe medic.

— Cînd o să vrem război, o să-l și cîștigăm. Prosit.

— Ne pleacă trenul, îi atrăseși atenția lui Ihari. Rămînem pe jos.

Ne ridicarăm. Notarul se întoarse spre mine.

— Ai primit autorizația de morărit?

— Nu. Dar nici nu mă mai interesează.

— Deși să știi că ți s-a aprobat... Dar, ia spune-mi, de ce vă dați voi așa de mari?

Îmi desfăcui brațele. Îi răspunsei că asta aş putea să-l întreb și eu pe el. Numai că eu nu-s curios s-o aflu.

Ploaia se opri deodată și curînd se ivi iar soarele. Ihari căuta o bombonerie. Trebuie să-i ducă ceva femeii. Respectiv îngrijitoarei sale.

— Imaginează-ți, Pipescule, că îi place glucoza. Se bucură cînd îi duc, ca un copil mic.

Întră într-o bombonerie și cumpără o pungă de glucoză.

— Știi, — îmi explică el —, de altfel este o femeie foarte cumsecade. Îmi curăță bine pantofii și niciodată nu mă trage la răspundere cînd calc în noroi.

Acasă mă aștepta o scrisoare. Ilona îmi aducea la cunoștință că să nu-l aștept deocamdată pe Kázmér cel mic, fiindcă s-a îmbolnăvit de icter.

Veron se urcase pe acoperișul șopronului, ca să pună acolo niște trandafiri de stîncă. Se spune, îmi explicase ea, că sînt buni împotriva trăsnetelor.

— N-ai de ce să-i mai pui — îi spusei, întinzîndu-i scrisoarea. Uite trăsnetul aici.

O citi și se adînci într-o tăcere desăvîrșită.

— I-am împletit panglicile în coamă lui Achim, spuse ea după cină, în timp ce stăteam să ne uităm la lămpile de bostani agățate în dud. Și Iacob a făcut capcanele de pișigoi. I-a promis lui Kázmér cel mic că, atunci cînd se vor coace dovleccii, va face din ei capcane...

Luna colinda zăbăucă printre norii zdrențuiți de septembrie. Rîndunicile ne părăsiseră și se pregăteau de plecare și graurii.

19

„Și flutură negrul stindard”

Printre crengi și peste arătura de toamnă sclipeau funigei. Pițigoii jefuiseră toate semințele de floarea soarelui de pe parcela părăsită a lui Ferenc, lăsînd roțile uscate și goale. Mă învîrteam de colo-colo prin soarele de toamnă, mă dusei de cîteva ori la preotul de la munte, ne așezarăm în liniște pe verandă, privirăm la purcelul slăbănog care alerga prin curte încercînd să ronțăie tot ce întîlnea în cale, la micii orfani care se jucau și la cer și uneori privirile noastre se încruciau. N-aveam prea mult chef să lucrez. Terminai „Cele trei vîrste”. Nu erau tocmai plictisitoare, dar le lipseau însemnele măreției. Dramatismul era punctul meu slab, nu știam să fiu îndeajuns de dramatic.

E simplu, explicai eu. Uite de pildă pălăria medicului de plasă. Omul e dispus s-o descrie ca fiind verde. Nici vorbă. Pălăria respectivă este pur și simplu incoloră. Doar ochii noștri dor de parcă ar vedea verde. Sau uite aici, în față, bastionul castelului.

Poștașul încuviință visător. Și după părerea mea, asta în ce culoare doare? — mă întrebă el.

— Dacă nu mă înșel, în negru. Uită-te într-acolo. Vezi și dumneata ceva negru?

— Da, căscă ochii la bastion, încremenit. — Maestre! E un steag de doliu.

— Iată optica eronată a poeziilor. Ei bine, după părerea mea e doar o gaură de fereastră.

Poștașul se uita cu ochii ieșiți din orbite la bastion.

— Așa o fi, maestre?... Fiindcă, știți, ochii mei nu sînt tocmai demni de încredere.

Ne uitam amîndoi la dreptunghiul întunecat care devenea din pricina înserării din ce în ce mai confuz. Cum să fie steag de doliu? Baronul fusese după-amiază la vînătoare cu bufnița sa în zăvoi. Oare să-i fi murit copilul? Sau Nefertiti?

— întrebai eu, tachinîndu-l cu răutate.

— Aș fi simțit, refuză dirigintele poștei presupunerea mea, cu toată demnitatea. În atari momente se destramă anume curente sufletești...

— Ah!

— Da, maestre — se înflăcăra el, ca o mîna de paie uscate —, *eu* aș fi simțit! — sublinie forța sa telepatică, acuzîndu-mă în subsidiar de incapacitatea de a simți la fel. Eu aș fi simțit-o.

— Și de atunci ai fi compus și niscai cîntecele funebre. Oh, bocește, așadar, tragica mea muză, Melpomene! Se așterne tristețea pe bastion. Cam așa ai fi început, nu-i așa?

— Nu este exclus.

— Și apoi ai fi căutat și o rimă bine croită la bastion. Ghinion, patron, monoton. Ce e monoton? — țesui mai departe atentatul liric comun. Hai să vedem. Tăcerea doare monoton. Nu e rău deloc. Uite că am și adunat două versuri.

*Se așterne tristețea pe bastion
Și tăcerea doare monoton.*

Iată deci faptele *în sine*. Descrierea obiectivă a doliului. Ca să devină complet impersonală, poate n-ar fi rău să înlocuim cuvîntul „doare” cu altceva. Cam în felul ăsta: și tăcerea funebură e un zvon. Și ți-aș propune, îi spusei eu, să încheiem aici expunerea factorilor funești cu o frază scurtă, de efect. De exemplu, n-ar fi rău dacă ar flutura și un steag negru.

Și flutură negrul stindard.

Ritmul schimbat al acestui vers îl face potrivit pentru a fi reluat eventual ca refren al celorlalte strofe.

— Maestre — oftă poștașul —, dumneavoastră nu luați nimic în serios. Nici măcar poezia.

Poezia, îi răspunsei, nu-i un lucru serios. Poate fi, cel mult, sfînt. Mă întrebă, în consecință, ce consider eu a fi serios. De pildă, făcui eu, o conferință despre furajele foioase. Sau despre felul în care putem îndepărta petele de spermanțet de pe haine.

— E îngrozitor, domnule, clătină el din cap, scandalizat. Ei, și cum ați continua poezia?

Cam așa, îi explicai eu: de la factorii obiectivi enunțați, respectiv de la recuzita de doliu pomenită, aș trece la efectul lor asupra mea, adică asupra poetului. Pe scurt: aș atrage atenția posterității și asupra inimii mele. Așa fac de obicei toți poeții. Mai întîi un bastion, sau o călimară, sau chiar întregul univers, apoi inima lor. Așadar, trebuie să explic posterității ce legătură are inima mea cu cele ce se petrec la bastion. Treaba nu-i cîtuși de puțin dificilă. E de ajuns să iau recuzita funebră de mai sus și s-o atribui inimii mele: tristețea, tăcerea, negrul stindard și celelalte.

E tristă și neagră inima mea.

— Nu-i rău de loc, domnule, suspină dirigintele poștei.

Era un om deprins să suspine mereu. Și atunci cînd îl durea ceva, dar și atunci cînd nu-l mai durea nimic.

— Iar acum o trimitere la doamna în cauză — propusei eu —, trimitere care va servi și ca explicație pentru implicațiile inimii. De pildă, sentimentul că inima e o piramidă în care a pătruns o ființă regească, numită Nefertiti, pentru a-și dormi somnul de veci.

— Da, domnule, confirmă el, înfierbîntat. Frumos gîndit. Flutură neagră și inima mea, ca o piramidă tristă.

— Nu e bine, domnule poștaş. Din două motive. Primo: ai dat peste cap ritmul celui de-al doilea vers. Secundo: Herodot descrie că treizeci de mii de sclavi au cărat timp de douăzeci și cinci de ani pietre în greutate de aproximativ cinci sute de mii de tone, pentru o singură piramidă. Ei bine, crezi că poți flutura de colo-colo o astfel de piramidă, așa cum ai flutura, să zicem, inima unui poștaş? Deci trebuie să crezi o cezură de gîndire între piramidă și inima dumitale.

*E tristă și neagră inima mea,
O piramidă-ndoliată și grea.*

— Ești de aceeași părere, domnule diriginte al poștei? ȘL
acum urmează refrenul, ca un trăsnet funebru:

Și flutură negrul stindard.

Poștașul dădu din cap eu amărăciune. Mă întrebă cum aş
vrea să închei ideea. După o scurtă dar fructuoasă tatonare
reușii să încropesc și a treia strofă. Apoi le mai controlaram
pe toate o dată, cum se controlează linteia înainte de a se pune
la fiert, boabele necurate sau urîte le azvîrlirăm, mai modi-
ficaram nițel refrenul, și în cele din urmă recapitularam fu-
neștelesle întimplări, astfel:

*Se-așterne tristețea pe bastion
Și tăcerea funebră e un zvon
Cînd flutură negrul stindard.*

*E tristă și neagră inima mea,
O piramidă-ndoliată și grea,
Un cîntec funebru de bard.*

*O piramidă e inima mea,
Pe veci doarme în ea faraoana,
Funest lumînările ard.*

— Dumneavoastră, maestre, lăsați impresia că sînteți un
om fără inimă, remarcă poștașul, cu blîndețe. Nu vă supărați...
În afara acestei poezii, mai am și alte argumente care îmi
confirmă impresia... Nu vă supărați pe mine. Maestre, Dum-
nezeu să vă aibă-n pază!

Se întoarse, își luă undița și porni spre stațiunea balneară.
Picioarele sale subțiri păreau limbi de clopot în pantalonii ne-
gri bufanți pe care-i purta.

Veron prăjise cartofi în untură, îi ronțaiam stînd în fața
casei și uitîndu-ne la luna plină de pe cer. Lumina ei puter-
nică aproape că albise coama pădurii și dăduse copacilor o
tentă violacee. Pînă și pajiștea de toamnă părea albă, iar um-
brele erau diluate de aerul rarefiat. Vorbeam de Marele Per-
ceptor. Apa stăvilărilor se scurgea monoton peste roata în-
cremenită. Cînd și cînd, pe deasupra plopilor se auzea șuierînd
așa aripa unei bufnițe. Îmi veni în minte Poli și mă uitai la ceas.

Cum să traversez eu valea pe atîta lumină? Aș putea fi văzut pînă și dacă m-aș tupila la Umbra gardurilor. De undeva se auzi un foc de pușcă, probabil al vreunui braconier neîndemînatic. Traserăm cu urechea. Apoi ne luarăm cu vorba, despre păsările migratoare. Iacob văzuse graurii plecînd. Zicea că erau vreo optzeci și cinci. Au trecut pe deasupra castelului și nici că s-au oprit pînă-n America.

— Măcar de ne-ar scrie Kázmér cel mic, respiră adînc Veron.

Se auziră pași bocănind pe podețul cel nou. Cineva se apropia bălăngănindu-se. Se împiedică în butucul de tăiat lemne.

— Aici sîntem, domnule meșter al poștei... Ce vînt te-a adus iar pe la noi?

— Mulțumesc, se bilbii el, încurcat.

Se opri în fața mea. Lumina piezișă făcea ca mutra lui scofilită să pară și mai îngustă decît ziua.

— S-a întîmplat ceva? — mă uitai la el, și brusc puse stăpînire pe mine o senzație apăsătoare. Telegramă?

— Telegramă, îngăimă el încet, uitîndu-se la lună. Apoi repetă, copleșit de durere: Telegramă...

— Pentru mine? — întrebai, așteptînd cu înfrigurare răspunsul. Veron se opri încremenită în ușă.

— Pentru dumneavoastră, maestre? Nu, — negă el din cap —, pentru *mine!* Își desfăcu brațele și închise ochii. *O piramidă e inima mea, recită și lacrimile îi curgeau șiroaie în gură. Pe veci faraoana doarme în ea, Funest lumînările ard...*

Deschise ochii.

— Da, maestre, refrenul l-ai ghicit de minune. Și recuzita funebră ai potrivit-o grozav. Doar gluma a fost sinistră... Baroneasa a murit azi în zorii zilei.

Se așeză pe piatră și își îngropă fața în mîini.

— Steagul negru n-a fost o viziune lirică... Am fost stupid, domnule Felméri, lăudîndu-mă cu telepatia mea care presimte orice... Sînt doar o rîmă nenorocită, nesimțitoare. Baroneasa a murit în zori și eu n-am simțit absolut nimic.

Își îndreptă fața umedă și răvășită spre lună. Veron stătea nemișcată sub lampa de vînt, ascultînd și ea dramaticul monolog al poștașului.

— Din ce a murit? — întrebă apoi încet, plină de interes.

— Din ce? — sări poștașul, ca de pe jărat. Din ce a murit? E o poveste bizară... Fata care a recepționat telegrama mi-a spus că în timpul nașterii...

Privirea lui Veron o căuta pe a mea prin lumina fantomatică din jur. Gîndurile mele clocoteau cu vehemență. Am mai pățit odată așa în copilărie: făcusem o tumbă și nu mai putusem să mă ridic în picioare. Așadar nici tumba mea de acum n-a reușit. Mă uitai la poștașul înlăcrimat și apoi la discul alb al lunii. Veron îl trimise pe Iacob la culcare și apoi dispăru și ea. Poștașul se smiorcăia ca un copil, plîngea și suferea, bocind-o pe Nefertiti evident și categoric. Se aplecă, luă o piatră de pe jos și o azvîrli cu necaz în apa riului.

— Numai o întrebare, maestre... De ce n-ați ținut la ea? Mai bine zis: de ce n-ați iubit-o?... Fiindcă nu ați iubit-o. Sînt bine informat că v-ați purtat cu ea plin de desconsiderare... Dar dumneavoastră nu aveți acest drept! Dumneavoastră, maestre, ați fost iubit, ați fost iubit cu pasiune, ca nimeni altul și v-ați purtat ca un guguștiuc. Vă rog să mă iertați. Dar vorbele acum nu contează.

Sări în picioare și își desfăcu brațele:

— Vorbele...

— Stai jos, domnule poștaș, pe piatra aceea, îi spusei eu. Și spune-mi frumos de unde știi toate astea.

Așa. Deci bietul Romeo desconsiderat a abuzat de obligațiile sale profesionale și a desfăcut scrisoarea înainte de a mi-o aduce mie. Suflet stupid! A lins mierea din borcan prin sticlă.

— Așadar, prietene, am lezat secretul corespondenței. Nu-i așa?

— Da! Da! — strigă el. Dar nu așa cum vă imaginați dumneavoastră! Vîrî mîna în buzunar și scoase de acolo o scrisoare. Pe *asta* am deschis-o. Poftim. Am păstrat-o, fiindcă n-am vrut s-o rupeți și pe asta. Am pus-o bine în noptiera mea. Am ținut-o acolo zile și săptămîni de-a rîndul. Am luat-o-n mîna în fiecare zi. M-am uitat la ea. M-am frămîntat! Și o dată am închis ochii, n-am mai putut rezista, am închis ochii și mi-am vîrît degetul în lipitura plicului. Nu era bine închisă, am desfăcut-o. Vă rog sa luați la cunoștință faptul că am

citit-o! Și acum puteți să mă dați pe mina jandarmilor. Ia-tă-mă! Uite-mă aici!

Preluai scrisoarea. Era groasă. Avea vreo opt sau zece pagini. „Mărturia unei vieți”.

— Secretul corespondenței? — mă îngînă el și își suflă nasul. Poate. Dar numai formal. Fiindcă celui căruia îi erau adresate aceste secrete dragi puțin îi păsa de ele. Îl durea în cot, domnule, de sentimentele acestei femei minunate. De ce n-o citiți? Să vă aduc lampa aici?

— Mulțumesc, domnule poștaş. Nu te osteni.

— Înțeleg. Ezitați. Nu vă temeți, nu cuprinde nici acuzații și nici reproșuri. Doar câteva amănunte lămuritoare.

Cită cu oarecare emfază câteva rînduri din ea. Era evident că știa pe de rost întregul cuprins al scrisorii. Apoi încercă, exaltat, să rezume restul, relatîndu-mi că Nefertiti și-a imaginat la început că, plecînd de aici, va putea uita totul. Îi va dispărea sentimentul de rușine, nesiguranța chinuitoare și n-o va mai stăpîni dorul acela ciudat care o acapara din ce în ce mai des. Dar distanța nu-i aduse nici o consolare. Nu dispăru nimic. Cu cît treceau zilele și săptămînilor cu atît deveneam mai cumplit prezent în ea. Creșteam, creșteam odată cu copilul ei.

— Odată, fiind la un hotel, i-ați spus: „Închide ochii, Nefertiti, și gîndește-te că ai murit, dar că cineva tot te mai iubește foarte mult.” Vă amintiți? Și știți cine-i acel cineva care o iubește foarte mult chiar după ce a murit? Eu, domnule. Nu dumneavoastră. Eu, maestre. Dirigintele fostei poște regale maghiare. Cu toate că Nefertiti, cînd a închis ochii, la dumneavoastră s-a gîndit. Și nu la mine, modestul, îndrăgostitul diriginte de poștă, care în ultimă instanță nici măcar nu sînt dirigintele poștei...

Tăcu. Luna, ca un arc voltaic gata să se descarce, se făcea tot mai albă. Văzui așternut pe plic numele meu, cu literele acelea modeste, calme.

— Aș avea o rugăminte prea supusă, spuse mai tîrziu poștaşul. După ce ați citit-o...

Întinsei scrisoarea spre el.

— Poftim. Ți-o dau dumatile. Asta ai vrut să-mi ceri?

— Da... Dar nici măcar n-o citiți? Maestre... Vă este chiar atît de indiferentă această biată femeie?

— Du-te, domnule diriginte al Poștei Regale. E tîrziu.

Scrisoarea lucea în mîna lui. O privi un timp, apoi o băgă în buzunar.

— Nu m-am înșelat. Sînteți un om fără inimă.

Se întoarse și mă părăsi plin de desconsiderare.

Mai stătui cîtva timp așezat pe piatră. Apoi se lăsă răcoarea nopții și intrai în casă. Prin fereastra deschisă intra seră în cameră și se așezaseră pe pereți tot soiul de fluturi cap-de-mort și fluturi-bufniță. Mă uitam la picăturile ce se scurgeau din luminare. Cînd o stinsei, pe masă se adunase o grămăjoară de lacrimi de ceară. Veron era încă trează, o auzeam dincolo foindu-se în pat.

Așadar, a murit Nefertiti. Nu numai dirigintele fostei poște regale maghiare, ci și eu mă simțeam întrucîtva piramidă. În care își doarme neliniștitul somn o neînțelegere dramatică.

O pată roșie pe dosul maimuței mandril. O iau din loc

Urmără niște zile umede; era o umezeală de noiembrie, fără ploaie. Soarele se străduia să răzbată prin pîcla zilelor cenușii, linoase. Înconjura pămîntul încercînd să găsească o gaură pe boltă, prin care să poată arunca o privire asupra lumii. Uneori scriam scrisori. Cui? Vechilor mei prieteni și colegi de club. Cîte unul dintre ei mă întreba dacă mai trăiesc. Acestora le comunicam că da. În sfîrșit ne dădu un semn de viață și Marele Perceptor. L-au înscris la un gimnaziu pestan. Sînt supărat pe el că nu și-a respectat promisiunea? El s-ar fi întors, dar maică-șă a tot plîns că iar vrea s-o părăsească. S-a lăsat înduplecat de lacrimile ei. Să nu uit, îmi atrăgea el atenția, că eu l-am învățat să fie îngăduitor față de cei plăpînzi și suferinzi. Dat fiind că eu sînt bărbat și astfel rezist mai bine la suferințe și sînt mai puternic, s-a gîndit că datoria lui e să rămîină lîngă maică-să. Îmi mai relata că are un coleg de clasă, pe nume Hideg Misi, al cărui tată este de asemenea sculptor la fabrica de porțelan și care i-a spus că ar fi bine ca ei doi, copii de sculptori, să fie uniți. I-a mai spus acest Hideg Misi că taică-său cîștigă foarte mulți bani, cu mult mai mulți decît acei sculptori care se canonesc luni întregi cu o statuie. Domnul Macskássy e de părere că Hideg Misi e un băiat foarte isteț. Și mai zice că a văzut „Cele trei vîrste” și că a văzut la viața lui și statui mai bune.

Veron, copleșită de tristețe, făcu un pachet cu hainele Marelui Perceptor, să le ducă la poștă. Ilona îi lăsase toamna trecută niște bani iui Kázmér cel mic, îi trimisei și pe aceia. Veron își puse pe umeri o broboadă groasă, își puse ghetete necăjite, își perie făina din păr fără a se uita în oglindă, luă banii și pachetul și plecă. Mă uitai după ea. Era stafidită ca

strugurii ciupiți de ger. De luni de zile n-o mai auzisem cîntînd și zîmbetul îi apărea pe buze la fel de rar ca soarele pe boltă. N-o mai interesa decît moara și nici aia cu adevărat. De măcinat se ocupa mai mult Iacob.

Zilele treceau fără a marca evenimente deosebite. Cîteodată mă duceam la baltă. Stufărișul era tăcut și pustiu. Cineva luase în gazdă calul lui Fülöp — găinile i le răpiseră nevăstuitele —, iar duminica, în ziua liberă, puteai să întîlnești bietul cal plimbîndu-se cu năduf prin toamnă. În această zi se mai cicatrizau rănile de pe spinarea sa jupuită, pentru ca a doua zi să sîngereze din nou. Găina preferată a Veroncăi făcea ore suplimentare pe pajiște; inspecta mușuroaiele și frunzărea cren-gile, fără a ține cont de duminică, de toamnă, de nostalgie. Băltoace mici străluceau în lumina amurgului încremenite și dispersate pe drum ca ochii unei pisici moarte. O dată o întîlnii lîngă baltă pe Poli. Venise să taie rogoz pentru la iarnă. Era împreună cu un tînăr feroviar, încărcau rogozul în roabă voioși, hîrjonindu-se. Îmi răspunse la salut liniștită și distantă.

Păstăile goale zornăiau, un pițigoi înfrigurat se cuibărise sub frunzele veștede de lobodă. Smulsei un pumn de puf de pe florile uscate ale buruienilor. Vîntul mi-l smulse din mînă și îl purtă departe, așa cum mi i-a smuls pe Marele Perceptor, pe Nefertiti, pe Poli. Se înseră și mă întorsei la moară. În curte stăteau cîțiva căluți de munte, așteptînd să se macine porumbul. Intrai în vorbă cu cei aflați acolo. Iacob se învîrtea printre ei fluierînd vesel.

Intrai în cameră și, așezîndu-mă lîngă lumina lămpii, pusei mîna pe caietele și desenele Marelui Perceptor. Erau niște desene explozive, zgomotoase. Unul îl înfățișa pe Iacob mîncînd găluște, pentru ca în următorul să vedem găluștele explodîndu-i în stomac. Se întîlnise odată cu niște cercetași și imortalizase și această întîmplare. Un sifon exploda, aruncîndu-i pe toți băieții în aer, pentru ca acolo să se ia de pînă. Unul dintre ei era preocupat să prindă piciorul care-i fusese retezat de explozie. Pusei la păstrare desenele. Îmi veniră în minte chinuitoarele zile de iarnă, cînd am stat nemișcat lîngă patul lui, așteptînd micile semne îndurătoare ale vieții. Zilele în care de cîte ori mă copleșea dureroasa uimire din pricina ciudașeniilor vieții, îmi puneam un fular gros la gît și ieșeam în fața morii să trag din pipă. Îmi țineam pipa în mînă, singurul lucru concret de care mă puteam agăța, și mă uitam la stele.

— Domnu' Kázmér, nu lucrați? — se interesă, plină de menajamente, Veron.

— Sila îl determină pe om să muncească, răspunsei. Îi e mereu silă de ceva de care ar fugi și atunci se refugiază în muncă.

Mă urcai deasupra jgheabului să văd dacă pietrele se învîrtesc corect. Mă uitai și în hambarul în care deșerta Iacob vama pentru măcinat. Apoi fumai o pipă în compania sătenilor care îmi împărtășiră încrezători soarta lor simplă. Le era și soarta la fel cu pătura: grea și dură.

— Ați auzit, domnu' Felméri — îmi relată unul din ei știrea — că dulgherul și-a cumpărat ieri la târg o vacă de șaisprezece litri?

Bună treabă, gîndii eu. Așadar, uite că nu se duc chiar toate de rîpă. Uite că dulgherul a reușit. Atîta a tot meșterit la grinzi și atîta s-a tot uitat cu unicul său ochi la soarele de amiază, pînă ce a reușit, din dulgherit și din odihnă, să strîngă bani pentru ditai vaca. Se pare că mai e cîte unul care să zărească turnul înclinat din Pisa.

Cînd mă dusei la băi ea să-mi cumpăr tutun, mă gîndii să trec și pe la familia Osterliț, să văd ce mai e cu ea. Reușiseră oarecum să pună în ordine prăvălia afumată. Mai simțeau în nări mirosul înțepător al oțetului îmbibat în podea, dar pe rafturile provizorii se iviseră deja cîteva mărfuri și începuse să înmugurească iar barba lui Austerlitz.

Intră și Ferenc în magazin. Se bîlbîi ce se bîlbîi, apoi își luă inima în dinți și mărturisi că l-a trimis femeia să ia orez. Înainte vreme nu prea putea fi el trimis după orez. Era prea cocoș și prea demn pentru a fi pus la munci gospodărești.

— Au început să-ți cadă și dumitale dinții, Ferenc.

— Cad, dacă-s loviți, clipi din ochi Austerlitz.

Atîta a tot colindat după muieri străine, pînă ce într-o noapte nevastă-sa l-a întîmpinat cu sucitorul. Atunci trebuie să-i fi căzut dinții de lup.

Cînd mă întorsei, îi găsii pe toți ai casei înspăimîntați. Cît a fost Veron plecată, iar Iacob s-a dus la stăvilar să fumeze o pipă a păcii cu mușteriii, uliul a răpit din curte o găinușă albă. Cîinele a lătrat cumplit și curcanul a făcut și el tărăboiul cu-venit, dar bestia s-a aruncat cu atîta repeziciune asupra pradei, că, pînă să prindă ceilalți de veste, își și luase zborul din curte.

Apoi veniră ploile lunii noiembrie. Zilele se deosebeau unele de altele doar prin direcția din care plesnea ploia crengile dudului: azi din dreapta, mâine din stînga. Ne adăpostirăm în moară. Era o toamnă monotonă și plictisitoare, mă gîndeam cu nostalgie la lunile de vară cînd dansau în jurul meu raze de soare și speranțe. Vara prindeam și eu să strălucesc, să-mi împrăști simțurile, să le las să zburde ca razele prin nori sau ca fluturii printre flori. Acum șfichiuiam din coasă printre puietii din grădină și după o clipă mă vedeai pe drumul de munte, cocoțat în vârful vreunui car cu fin. Privirea mea urmărea firul apei, drumul sinuos al plutelor. Gustul meu asocia aroma perelor cu alte grădini mai vechi, mirosul meu, dînd de bruma prunelor, evoca străzile unor orașe străine. Libertatea și vara îl fac pe om să se dividă, să se împartă, să se împrăștie. Și îl fac să fie de toate. Să fie stejar într-o poteniță umbroasă, să fie bac pe firul rîului, să fie vindereu în fereastra unui turn. Apoi vin ploile de toamnă și, decupat din imensul peisaj, omul e obligat să se lase înrămat între cei patru pereți și să renunțe la toate mișcările, la toate libertățile simțurilor, mulțumindu-se cu zburătăcirile imaginației, zburătăcirii cu un iz sălcii de conservă. Mă izbeam de pereți și de mobile, iar imaginația mea se zbătea în cutia de conservă. Umblam zănatic în azurul trecutului, împreună cu Marele Perceptor sau cu Nefertiti. Stăteam deseori cu Nefertiti pe marginea patului într-o cameră de hotel. Vedeam broderia vaporosă a cămășii ei, pielea ei catifelată, liniștea mirată din privirea ei. Stătea lîngă mine, răbdătoare, pipăindu-mi buzele cu vîrfurile degetelor. Toate erau teribil de simple, doar mie mi-au părut a fi romanțioase și încîlcite. Chiar și cele mai încîlcite lucruri se pot simplifica, dacă găsești cuvintele potrivite. Dar să închei simplificarea asta printr-o simplă moarte, iată un procedeu cu care nu mă puteam nicicum acomoda. Îmi aminteam scurtele ei propozițiuni, îi vedeam mănșile, îi simțeam mirosul de cidru și rătăceam printre bălăriile lunilor trecute, căutînd-o pe Nefertiti, ca un cîine de vînătoare care a pierdut urma. La început n-o înțelesesem și gesturile mele teatrale erau pline de micile revolte ale orgoliului lezat: avatarurile bărbatului înlăturat, desconsiderat, folosit doar pentru un anume scop. Nu mă interesau decît clipele și nici acestea cu toată profunzimea. Nu-mi puneam întrebări și nu dorea să afle nimic despre mine. Nu vroia să știe ce fac atunci cînd nu sînt împreună cu ea. Din prelegerea

lămuritoare a poștașului aflai apoi că și acest lucru avea o explicație cu mult mai simplă de cum mi-o imaginam eu. Ea nu căuta un iubit, ci un leac. Altceva n-o interesa. Leacul îl primi, dar, ca toate celelalte tranchilizante, care, luate într-o doză prea mare dau un efect otrăvitor, mă dovedii a fi și eu o otrăvă pentru organismul ei slăbit. Și dacă i-am restituit poștașului scrisoarea fără s-o fi citit, aceasta se explică simplu prin faptul că nu voiam să știu cât de mult rău îi pricinuisem lui Nefertiti și ea mie. Și apoi: i-aș fi putut dărui un lucru mai sacru plăpîndului poștaș, decît această scrisoare care se poate reciti în fiecare zi, această lumină veșnică a stelei sale apuse? Că nu-i era adresată? Într-o anumită perioadă — poate cea mai fascinantă și mai bolnavă — a dragostei, ce importanță are cui i-a adresat din greșeală iubita declarațiile? Ce importanță are încotro se îndreaptă lava arzîndă, de vreme ce te afli în apropierea ei și oricum te pîrjolește fierbințeala ei dezlănțuită?

Procedai și cu Nefertiti la fel cum procedasem cu celelalte personaje ale amintirilor mele: reținui de la ea tot ceea ce avea aparte și lăsaî ca restul, cotidianul, să se scurgă prin sită. Păstrai din ea doar acele componente chimice care rămăseră în sită. Știu că Nefertiti, Ihari Kanut, preotul de la munte și ceilalți mai aveau și calități cotidiene, după cum aveau și griji de tot soiul, fraze banale, nu numai cele notate de mine, ba mai mult decît atît, trebuie să recunosc că uneori erau de-a dreptul prostănaci, așa cum eram și eu. Dar pe mine nu m-au interesat decît banalitățile artistice și prostiile amuzante. În fiecare om se află pitit ceva extraordinar, numai că, din păcate, viața îi cade în spinare ca un sac de sare și storcește extraordinarul din el. Eu aud uneori venind de sub tragicul sac de sare strigătele de ajutor ale extraordinarului și, ca un umanist școlarizat și demodat, mă grăbesc să-l salvez.

Acum, cînd unele celule ale creierului și ale inimii mele au murit, iar înlocuirea lor se lovește de tehnica molatică a bătrîneții mele, încep să tratez cu mai multă indulgență gugu-măniile pe care le-am săvîrșit, precum și pe acelea în a căror săvîrșire m-a împiedicat vreun motiv independent de voința mea. Am fost trufaș și orgolios și chiar și scriind aceste rînduri, de cîte ori am putut, m-am lăudat cu calitățile mele mai cochete. Am relatat și povestea mea cu Nefertiti ca pe a unui amarez semeț, avînd grijă ca nimic vulgar să nu tul-

bure relatarea. Am lucrat și aici tot cu sita, evitînd zgomotele disonante ale vieții. Deși este dovada unei grave unilateralități, nu mă pot condamna pentru asta. Oare nu tocmai căutarea armoniei este importantă în viață? Cred că a vorbi despre altceva decît despre frumusețe și tragic nu-i decît o pălăvrăgeală sălcie. Ți se tocesc buzele rostind cuvinte fără noimă și cînd, în sfîrșit, găsești acele cîteva vorbe hotărîtoare care ar putea servi drept indicatoare pe drumurile întortocheate ale vieții, constai că glasul nu-ți mai sună decît a bolboroseală ininteligibilă.

*

Pata roșie pe dosul maimuței mîndrii este semnul dragostei. Are și omul asemenea semne, numai că acestea îi apar mai degrabă pe față. Sau în obiceiurile sale neașteptate. Îmi priveam fața în oglindă și îmi supravegheam obiceiurile, ca să văd dacă nu apare și la mine ciudata pată a maimuței mîndrii, dar găsii toate în perfectă regulă. De altminteri, aceste iubiri postume sînt foarte liniștite și blînde; ceea ce nu m-a scutit de lungi ore de stat în cerdacul morii, cu pipa în mîină, ascultînd hurelul pietrelor. Pipa mică, englezească slobozea mută și consecventă colacii mărunți de fum. Dacă mă plictiseam privind-o, mă jucam oleacă cu lutul rece de pe pedestal, încercînd să modelez din memorie trăsăturile feței lui Neferfitti.

Gerurile sosiră curînd, aduse de; ciori de peste pădure. La capătul grădinii aveam un păr găunos, sădit încă de taică-meu; aidoma omului bătrîn, nu mai dădea roade și în scorburile lui sălășluiau fel de fel de musafiri nepoftiți. Îl tăiai și îl vîrîi în foc, butuc după butuc. Multă vreme se tîngui colo, în stomacul sobei, povestindu-mi plin de reproșuri cîte pere îmi dăruise la viața lui. Apele rîului curgeau reci iar aria baronului se umplu de ciori, de parcă ar fi fost presărată cu mac. Și parcă și întunericul se lăsa acum mai curînd ca în alte dăți, flăcăruia necăjită pîlpîia fără întrerupere aproape șase ore în lampă. Începuse să-mi placă solitudinea și o căutam chiar, cum caută copilul adăpost cînd tună. Doar Ihari mă mai scotea din ea cîteodată, cînd avea drum spre satul de munte. În vremea asta bea multă țarie și nu întotdeauna reușea să-și mai țină echilibrul. Era tocmai de Sfîntul Andrei,

mă dusesem să tai o creangă de măr ca să o pun în apă, fiindcă crengile tăiate în această zi, pînă la Crăciun înfloresc în casă, cînd auzii dinspre pod un bufnet. Mă uitai într-acolo. Omul care căzuse în fund, înclinat într-o parte, semăna perfect cu statuia gladiatorului răpus, cu diferența că purta cojoc și o pălărioară verde lăsată pe-o ureche.

— Ei, Crevete Turturică — îl tachinai, ajutîndu-l să se ridice — ce mai știi despre sculptura clasică? Fiindcă figura asta de gladiator răpus ți-a reușit de minune.

— Domnule Pipacec, nu te-ai exprimat corect, vroiai să spui probabil un porc beat, nu un gladiator răpus.

Dar se pare că nu băuse chiar atît de mult cît crezusem eu, așa că reușii să-l conving că alunecase doar pe gheață.

Îl condusei în cameră și îl întrebai ce vînturi bat în stațiunea balneară.

— Am ucis pisica farmacistului! — explodează el, cu această veste triumfală, umflîndu-și de data asta pieptul chiar după modelul gladiatorului victorios. Știi că de un an mă pregătesc s-o fac. Dar acum am izbutit. Consumatum est...

— Nu te pot servi eu palincă — îi comunicai eu —, fiindcă nu mai am.

Mă privi cu atenție.

— Nu arăți deloc bine, domnule Pipacec... Constat după paloarea feței că ai necazuri cu digestia... Dacă nu mă înșel, e vorba de soția baronului.

Astronomia și medicina sînt lucruri cu totul uimitoare, dădui din cap, plin de admirație. Astronomia a reușit să descopere planeta Neptun, calculînd perturbațiile forțelor de atracție ale planetei Uranus. Iar al a descoperit-o pe Nefertiti în de-reglările mele digestive.

— Cînd te-ai întors acasă mi-ai explicat că există pentru fiecare om cîte o cărăruie care nu mai știi exact unde duce. La pace. La bucurii. La liniște. Etcetera. Și acum constat că dumneata umbli pe această cărare, cu pasul în liniște, dar cu nasul însingerat.

Omul, îi răspunsei eu, greșește de fiecare dată cîte ceva. Asta-i ca atunci cînd reușești să întocmești nu știi ce sistem infailibil pentru a cîștiga la ruletă. Toate merg ca pe roate, doar la sfîrșit se strecoară o eroare mărunță și se năruie întregul sistem genial. Nu poți ajunge la limanul liniștii decît de unul singur. Adică pornind singur pe această cărare. Des-

povărat de vechile legături, rupt de calitățile de odinioară: de grijile părințești, de chinurile paradisiace ale dragostei sau de toate celelalte, pășind fără nici o povară, pe această că-răruie vicleană. Dragostea, iubirea, compasiunea, frumoasele haruri burgheze și minunatele pasiuni omenești nu sînt altceva decît niște bumeranguri pe care poți să le arunci oriunde, tot se întorc spre a te doborî din picioare. Fiul meu nici nu mai pomenește de moară. Îmi scrie că are un timbru vechi din Honduras și un amic pe nume Kuli, pe care îl conjugă astfel: *ferro ferre culi latum*. Nu mai desenează nimic, fiindcă nenea Macskássy, viitorul său tată vitreg, desconsideră toate genurile de lucru manual și e de părere că arta e doar un pretext pentru mascarea a tot soiul de chestiuni netrebnice. De aceea face mai degrabă gimnastică suedeză și învață pianul. Mai-că-sa prepară niște torte grozave și la o lună o dată îl duce la dentist pentru a controla dacă nu i s-a găurit vreun dinte. În vacanța de Crăciun se va duce pe muntele Svab, să învețe schiul. A primit cadou o bicicletă și de paști o va lua cu el la Balaton, unde se vor duce în vacanță. Eu nu mai figurez în programul lui. Nici de crăciun și nici de paști. E bine ca fiecare om să fie pregătit de drum ca un alpinist. Fiecare să aibă la el funie, tîrnăcop și conserve de carne de vită, pentru cazul că tovarășii săi ar cădea și el ar rămîne singur. Același lucru l-am constat și din exemplul lui taică-meu. Într-o bună zi deraiază de pe șine toate garniturile visurilor părințești, explodează balonul rotund al speranțelor paterne și rămîi acoperit de resturile și zdrențele lor.

Ihari încuviința cu multă înțelegere. Adormise pe scaun. Se trezi doar atunci cînd mă întrerupsei din prelegere. Căscă-de-i trosniră fălcile.

— Foarte interesant, domnule Pipacec. Și mă rog, de ce nu învață fiul dumitale să cînte la violoncel? Am învățat și eu. Credeam că voi deveni un Paganini. E bine ca omul să creadă uneori că va deveni un Paganini. Sau un Caruso. Sau un Rodin... Apropo...

Vîrî mîna în buzunar și scoase o tăietură de ziar. O așeză pe masă rînjind.

— Ai aflat? Ai fost distins cu o medalie de aur. Sau cu nu știu ce premiu. Mă bătu pe umăr, apoi își căută nuiaua. Dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Susțin în continuare ce am spus. O cîntăreață frumoasă face mai mult decît zece

asemenea statui premiate. Statuile voastre sînt din cale afară de plictisitoare.

Ajuns în ușă, își mai aduse aminte de ceva.

— Am reușit să aflu ce-i acela picaresec...

— A durat cam mult, zîmbii și eu.

Trecînd prin curtea morii se răsti la puii de găină.

— Copii dragi, duceți-vă la dracu.

Îl auzii că se interesează de Veron. Iacob îi răspunse că e plecată la stațiune.

— Se tot duce pe-acolo în ultimul timp.

— La preot, îl lămuri Iacob.

Răspunsul acesta îmi trecu pe lîngă urechi. Eram preocupat de tăietura din ziar. Mă mira că nu premiaseră „Cele trei vârste”, ci statuia ecvestră a Marelui Perceptor. Abia spre seară îmi veni iar în minte răspunsul lui Iacob, în timp ce căutam o găinușă pierdută. Asta era a șasea pasăre dispărută în toamna asta. Iacob cotcodăcea, în speranța că, amintindu-și de glasul matern, mica evadată se va întoarce. O căutarăm în grădină, în curte și chiar și în cuptorul de pîine.

— I-a venit de hac o nevăstuică, îmi exprimai eu opinia de specialist. Și dacă-i nevăstuică, n-a dus-o departe. De obicei le suge sîngele la fața locului.

Îl scoaserăm pe Achim din grajd și, luînd o rangă, ridicarăm la întîmplare o scîndură de sub staul. Cadavrele celor șase păsări zăceau acolo. Jefuitoarea le aranjase unul lîngă altul, în ordine. Știa ce e buna-cuviință.

— Veron pe unde umblă?

— S-a dus la preot.

La început crezui că la preotul de la munte. Se ducea adesea să vadă de copii, să-i șteargă la nas și să le mai spele cîte o rufă.

— Pe-o vreme atît de urîtă?

— Nu în satul de munte. La capelan s-a dus.

— La capelan? — mă mirai eu. A mai fost la el și altădată?

— Ferenc mi-a zis că a fost.

Cînd se întoarse Veron, se însera. Se uită la păsările ucise, dar nu scoase nici o vorbă. Mă uitai la chipul ei. Îmi răspunse cu o privire liniștită și cenușie. Iar nu știu nimic despre ea, mă gîndii eu. O femeie atît de pudică să se înhăiteze în vîzul

tuturor cu un preot? Nemaipomenit e panopticul tău, părinte ceresc!

O țineam sub observație mai mult cu coada ochiului. Îmi era străină și nu doream să mă uit în ochii ei prefăcut nevinovați. Abia dacă mai vorbeam despre altceva decât despre moară, despre clienți sau despre vreme. Cel mult douăzeci-treizeci de cuvinte pe zi. Vedeam că atîrnă rochia pe ea și că e grozav de palidă, simptome care nicum nu se potriveau în diagnostic — respectiv în diagnosticul aventurii ei amoroase cu preotul. Dar cine știe dacă nu tocmai această sărăcie umilă și lipsită de cochetație era modul de a se conforma gustului nițel bizar al tînărului preot?

*

Înjurul morii se învîrteau vînturi rele, coborau furibunde din munte, străbăteau în goană văile, ca o hoardă sălbatică pe cai și izbeau, în trecere, spinarea omului întîlnit în cale. Și unde apucau a izbi, lovitura se prefăcea pe dată în lumbago sau în răceală. În timp ce mă spălam, mă plecai să clătesc bine săpunul și simții deodată un asemenea junghi încît nu mă mai putui îndrepta de șale. Două zile umbrai de colo-colo încovrigat, ca soacra lui Ferenc care își frînsese în copilărie coloana. Cîinele credea că stau aplecat să caut ceva căzut pe jos și, urmîndu-mi exemplul, căuta și el. Gemeam, oftam și mă tîrșiam ca o băbuță, sprijinindu-mă de masă, de scaune și dacă mă apuca tusea, mi se părea că mi se fărîmițează șira spinării în mii de bucăți. Arătam ca un vierme strivit pe jumătate, care încearcă să-și revină din nenorocita-i poziție țea-pănă, prin mișcări grotești. În sfîrșit cedai insistențelor lui Veron și mă băgai în pat. Tocmai la timp, fiindcă ajunsesem să nu mă mai pot tîrî deloc. Dacă stăteam nemișcat, junghiul ceda întrucîtva și mă puteam deda frumușel gîndurilor mele nostalgice. Citeam cărțile mai vechi, pe Balzac, pe Móricz Zsigmond și mă gîndeam la Marele Perceptor și la Nefertiti. Nu mă puteam plînge, Marele Perceptor nu mă părăsise cu desăvîrșire, doar că glasul lui venea acum dintr-o altă lume. Se lepădase oarecum de poleiala aceea drăguță și făloasă cu care îl acoperisem eu. Poate că la urma urmelor el nici nu era un flăcău semeț, obraznic și înfipt cum îl obișnuisem să fie, după cum nici eu nu eram acel suflet ager și vioi care mă

arătam a fi în ochii semenilor și dușmanilor mei. Pe chipul său bronzat nu sălășluiau doar zîmbete șăgalnice, ci și temeri sau mici frămîntări. Uneori se așeza de unul singur pe piatră, molfăind pîine goală și uitîndu-se la lilieci. S-a întîmplat să-i facă un cucui în cap vreunui coleg de-al său și apoi să aștepte îngrozit urmările faptei sale. Dacă Veron nu-l supraveghea, pleca cu bretelele atîrnîndu-i pe ceafă, fiindcă uita să și le prindă de pantaloni. Atașamentul său față de mine îl simțeam inegal. Avea efuziuni sentimentale, pline de zel, dar ele sur-veneau de cele mai multe ori atunci cînd i se făcea teamă că voi muri. După cum vedeam, acceptase lesne noua sa situație și abandonase lesne problema morii. Mă ruga doar să-i trimit pistoalele de tinichea și gloanțele de aramă.

Stătui cîteva săptămîni ținut în pat. Ihari mă îndopa cu pastile pentru transpirat. Intra galopînd în odaie, cu armura sa șleampătă, ca un Don Quijote călare pe gloaba pateticelor și uscățivelor sale vorbe de spirit.

— Oh, prietene — strigă el într-o zi, copleșit de amărăciune; —, prietene Pipă Pipescu, imaginează-ți că netrebnicul ăla născut în vestă atît a tot meșterit pînă ce l-au numit corespondent al institutului meteorologic! Și știi cu ce se ocupă acum? A legat un butoi de un copac și se uită zilnic să vadă cîtă precipitație i-a urinat cerul în butoi... Omul ăsta e capabil de orice.

Veni și dirigintele poștei. Stătea tăcut și se uita la flăcările din sobă. Cînd și cînd, dacă deschidea gura, nu cita din propriile sale versuri — se lăsase de poezie —, ci din scrisoarea lui Nefertiti. Mărul lui Adam i se zbătea înduioșat deasupra gulerului. Era evident că citatele astea aveau menirea de a mă pedepsi; să simt stupiditatea de a fi scăpat o dragoste mare și demnă și să mă doară incandescența sentimentelor lui Nefertiti, în care eu n-am crezut.

— Te rog, nu mai continua, îi spusei într-o zi.

— Trebuie să continui, maestre. Simt că menirea mea e să înfrumusețez amintirea ei în ochii dumneavoastră.

— Oh, domnule diriginte al poștei, dumneata te-ai înhămat la o treabă inutilă. Forțezi o ușă deschisă. Eu am înțeles totul.

Da, lucrurile se simplificaseră teribil. În jurul nostru nu mai plutea ceața, durerosul cotidian nu era cu nimic alterat de mistic. Nefertiti mă iubea cu adevărat încă din clipa cînd

și-a dorit un copil de la mine. N-a fost suficient de jucăușă, nici îndeajuns de curajoasă ca să mi-o mărturisească. A preferat, din delicată pudoare, să creeze senzația unei nedelicate aventuri frivole. Dragostea este un lucru încilcit, sălbatic și cutremurător. Nici Edison n-ar fi putut inventa un lucru mai tulbure și mai pasionant.

Trecu și Anul Nou. Veron instalează în grădină cuiburi de păsări. Pe streșina pridvorului atârnau țurțuri lungi de câte un metru. De la fereastră vedeam munții; liniile lor dure spintecau tăioase orizontul azuriu. Pădurile erau cufundate într-o tăcere cosmică, nemișcată, cuprinse parcă de o virginitate stranie. Căluții mocânești coborau din satul de munte, bocănind mărunt din copite.

Spre sfârșitul lunii ianuarie primii o scrisoare destul de scurtă de la Marele Perceptor. Îmi dădea de știre printr-o aluzie pudică și neclară că s-a mutat într-o altă odaie și că e mai toată vremea singur, fiindcă au aranjat altfel casa, dat fiind că a avut loc cununia mamei sale cu nenea Macskássy. Scurta sa comunicare trăda nu numai tulburare, dar și dezamăgire. Se cutremurase pocalul sufletului și scosese la iveală din straturile de ml din adânc primul val, gata sentiment necurat de incertitudine. Copilul capătă de-a gata căsnicia părinților săi și dormitorul lor comun, dormitor căruia îi dătoarează — în general — viața sa. Dar un dormitor nou, cu un alt bărbat în el, îi trezește bănuieli ascunse, îi provoacă temerile și spaimele subconștiente că acela va fi locul permanent în care mama sa va fi dezonorată. Sentimentul său de repulsie nu poate fi anihilat de nici un ofițer de stare civilă, cel mult poate fi îngrădit între canoanele constituției. Imaginația sa, chiar dacă dă bir cu fugiții, se reîntoarce mereu revoltată în fața ușii noului dormitor. Sufletul său e luat în stăpânire de îndoială și de Rușine. Educația și pedagogia îi mai sînt datoare copilăriei cu câteva explicații importante.

Cînd considerai că trecuse destul timp de cînd zăceam în pat, mă îmbrăcai și ieșii pe pajiștea înzăpezită. Îmi pria aerul rece și tăios. O luai peste cîmp spre castel. Pervazurile ferestrelor erau încărcate zdravăn cu zăpadă; probabil că nu avea cine să le curețe. Nu săpaseră încă alee prin zăpada din fața intrării principale și nici pași solitari măcar nu-și lăsaseră urmele trecerii lor. Știam că baronul este acasă. Vroiam să stau de vorbă cu el. Doream să aflu câte ceva despre ultimele

zile ale lui Nefertiti. Era oare cutezanță sau neobrăzare? Nu-mi păsa. Mă întâlnisem cu el în pădure, toamna, după moartea lui Nefertiti. Stătea în mijlocul unei poieni privind la dealul despădurit. Mă zări și rămase tot nemișcat. Auzisem că știa de relația noastră. Nu-l mai văzusem niciodată atât de liniștit. Să fi considerat oare jignirea pe care i-am adus-o atât de incredibilă și de reprobabilă încît singura soluție pe care o găsisem era de a nu crede? Nu știu. Nemișcarea și liniștea sa mă surprinseseră și potoliră furia și desconsiderarea mea.

Ocolii fațada și, traversînd prin curtea gospodăriei, mă îndreptai spre clădire. În apropierea grajdului tăiaseră un porc, sîngele vărsat de curînd făcuse o pată roșie adîncă în albul zăpezii. De pe treptele scării din spate porniră spre mine gata de atac doi cîini flocoși. Mă oprii chiar în fața petei roșii rămase de la tăierea porcului. Auzind lătrăturile, apărură îndată baronul, cu o pușcă de vînătoare în mînă. Se dusesese tocmai în dosul serelor să împuște ciorile așezate pe crengile copacilor. Nu puteam înainta din pricina rînjelului și a mîrîiturilor sălbătice cu care săltau în fața mea cei doi dulăi. Baronul nu-i potoli. Se opri, ca și în mijlocul poienii, cu aceeași nemișcare monumentală. Poate că nici nu observase zbenguiala vehementă a cîinilor. Poate că nu-l observase decît pe omul care îi smulsese atât de ușor fala și demnitatea. Omul care călcasese cu picioarele lui murdare în sanctuarul său. Îi vedeam chipul pălind. Îi vedeam și pușca ridicîndu-se încet spre mine.

„Dacă mă nimerește — gîndii eu —, sîngele meu se va amesteca aici frumușel cu sîngele porcului. Oh, zeamă sublimă! Goethe a spus-o?”

Duse arma la umăr și, țintind spre mine, apăsă pe trăgaci. De pe streășina grajdului, aflată deasupra capului meu, pică pe prundiș o cioară împușcată. Baronul își fluierează cîinii și se apropie de mine. Mă privea în tăcere, cu înțelepciune chiar.

— *Mai dorești ceva?* — întrebă, aproape cu durere în glas.

Nu mă clintii din loc. Nici nu m-aș mai fi putut clinti. Simții vîrful unor sulite uriașe înfigîndu-mi-se în spate, sulitele de foc ale lumbagoului. Nu aveam decît un singur mod de a mă clinti de acolo, căzînd în nas. Nu aveam decît un singur mod de a-i vorbi, urlînd de durere. Așadar, stăteam nemișcat, cu gura încleștată, într-o tăcere semeață. Mă uitam în ochii triști ai baronului chinuit pînă la inconștiență. Avui norocul să rezist astfel pînă ce plecă și dispărură în dosul clădirii.

Vătaful presără paie pe sanie și mă duse pînă acasă ca pe un porc tăiat.

Veron primi transportul neobișnuit, făcîndu-se pămîntie la față. Mă ridicară binișor de pe sanie și mă cărară în casă. Și iată-mă în situația de a nu fi capabil să fac chiar nici o mișcare. Dacă vroiam să mă întorc pe o parte, fiindcă îmi amorțise spatele, trebuia ca Veron să mă ajute, răsucindu-mă de sub șale. Nici apă nu puteam bea decît dacă-mi ducea paharul la buze și îmi ridica puținel capul. Întoarcerile erau însă cele mai complicate. Dar brațele Veronei se dovediră îndeajuns de puternice și suflul ei destul de oțelit ca să execute această gimnastică zgomotoasă. Mă văicăream ca o cucuvar. Doar o dată mi se păru că pălește din cauza efortului făcut.

— Ce s-a întîmplat, Veron?

Nu răspuse.

— Te pomeni că iar s-o spart cana? — o tachinai cu vechea glumă.

Drept răspuns pe obraji i se scurse un șir bogat de lacrimi, cum se scurg pe scoarța prunului picăturile lucitoare de mîzgă. Asta mă făcu să înțeleg că necazul nu provenea de la cana spartă.

— Veron, nu-ți mai aud cîntecul. Nu-ți mai văd nici zîmbetul. De parcă ni s-ar fi spart chiar toate cămile. Ce tot cauți dumneata la capelan?

— Mi-era inima grea, domnule Kázmér.

— Și ți-a alinat-o capelanul?

— Nu capelanul... Evanghelia.

Aranjă cuvertura și ieși din cameră. Veniseră niște clienți la măcinat și se ivise o neînțelegere cu taxa de morărit. Seara se așeză în fața sobei și începu să-mi cîrpească ciorapii. Tăceam, ascultînd cîntecul bezmetic al unui greiere rătăcit în pridvor. Vîntul șuiera prin jghebul morii.

— Du-te și dumneata la culcare, Veron, o îndemnai.

Îmi aranjă capul pe pernă, îmi dădu cîteva înghițituri de ceai și îmi ură somn ușor. Noaptea auzii un bocet înăbușit venind din cealaltă cameră. Atinsei cu vîrfurile degetelor ușa dintre noi și bătuî încet în ea.

— Veron, ce zice evanghelia? — o atenționai cu blîndețe.

Se potoli. În curînd îi urmă și greierele exemplul și peste moară se așternu tăcerea, tăcerea grijilor, a frămîntărilor și a mîhnirilor.

Așadar, nu capelanul o atrăgea, ci nădejdea consolării în religie. Oamenii sînt dornici să ajungă sus în cer mai mult în acele momente în care aici, pe pămînt cad în cîte o groapă deosebit de adîncă. Oare ce păcate o fi avut de spovedit Veron? Împotriva cui sau contra căror dureri rele se apucase să înghită mana cerească consolatoare? Împotriva vătăfului sau a străinului cu glas plăcut care o îmbia atît de mios dintre tufe cu cîntecu-i de „micuță privighetoare”. Sau poate că, pe cînd se pornise să cuprindă întreaga lume pînă atunci necunoscută ei, o mai zgîriaseră și alte crengi. De la sfîrșitul verii abia dacă mai schimbasem cîteva vorbe, din care să fi putut afla ceva. Această relație distantă era din partea mea în mare măsură deliberată. Mă ofensau aventurile ei, le simteam a fi necurate.

— Ce s-a întîmplat cu voi? — ne întrebă pe amîndoi preotul de la munte.

Spuse că Veron are o mutră bună de mănăstire, iar eu de sihastru. În ziua aceea durerile mă cuprinseseră în asemenea hal, că nu mai îndrăzneam nici să tușesc.

— Vă doare foarte rău, domnu' Kázmér? — mă compătimi Veron.

— Vezi bine că suport. Dar dumneata? De cine te-ai refugiat la preot?

Se oprise lîngă patul meu, cu ceașca de ceai în mînă. Încercă să zîmbească, dar nu izbuti decît o schismă dureroasă și chinuită.

— Domnul Kázmér are ochii atît de ageri, spuse ea surd. Oare să nu fi observat?

Duse ceașca la sobă, o puse pe ea și fruntea i se lovi de canatul ușii. Rămase acolo cîteva minute, cutremurîndu-se, cuprinsă de spasme. Firește, la mine nu mă gîndisem. Nu mă gîndisem decît la acei cîțiva hopa-mitică jalnici, cu care vroise, sărmană neîndemînică, să mă inducă în eroare. Adevărul este că n-am crezut niciodată pe deplin în poveștile ei cu brutarul sau cu vătăful. Dar uneori consimțeam, din comoditate, să mă las păcălit. Acceptam aparențele, fiind preocupat de alte treburi, în loc să fi observat falsitatea lor.

— Veron, așază-te aici. Ești foarte supărată pe mine? Se așază, mă privi mîhnită.

— Nici pomeneală, domnu' Kázmér... Aș fi vrut foarte mult să nu aflați nimic... Vroiam ca dumneavoastră să nu aflați cu nici un chip. De aia a fost treaba cu butarul. Și cu vâtaful. Și cu acel al treilea, căruia nu-i știu nici măcar numele.

— Și nu-i așa că i-ai lăsat baltă atunci, după scaldă, când am vrut să te iau de model ?

— În noaptea aceea când domnu' Kázmér m-a întrebat dacă nu dorm.

Atunci, în noaptea aceea, au lăsat-o puterile. De atunci încoace multe nopți la rînd a stat așteptînd să se deschidă ușa și să intru în camera ei. Dar curînd s-a dovedit că așteptarea ei e zadarnică, n-are ce spera, fiindcă iar nu e rîndul ei. Mă văzuse cu Poli. În fond, Poli n-o deranja prea mult. Știa că mă plictisesc. Apoi însă a venit vestea morții baronesei și eu am stat pînă la miezul nopții pe piatră, privind la lună. Zile întregi după aceea, trăgeam tăcut din pipă. Atunci și-a dat seama definitiv că toate speranțele ei au fost stupide. Nicicînd nu va veni rîndul ei.

Se prăbuși lîngă mine pe marginea patului și își acoperi fața. O priveam răscolit de remușcări. Biata Veron, ce ghinion a avut, să-și agate tocmai de mine cîrligul speranțelor. Nici-odată nu m-am aflat într-o situație atît de neplăcută. Dacă mi-aș fi putut mișca membrele, desigur că în acest moment aș fi încins cununa brațelor mele în jurul acestei chinuite statui a suferinței și a nenorocului. Și nu este exclus s-o fi consolată și într-alt fel. Dar ca o completare nefastă a sorții sale pustii, zăceam ca un cadavru jalnic țintuit la pat, devastat de orice gest care să ateste emoția sau compasiunea mea față de ea.

— Veron, aș vrea să mă întorci puțin pe partea cealaltă.

Vîri cu gingășie un braț sub mijlocul meu, iar eu o îmbrățișai pe după gît. Mă răsucii penibil. Mîna mea rămase pe ceafa ei. Mă privi speriată, apoi capul îi căzu înainte. Simțeam pe piept fierbințeala buzelor ei. Nu ajunsese încă în poziția optimă reclamată de durerile mele astfel că întorsătura incompletă provocă îndată junghiurile ascuțite și arzătoare din coloană. Singur nu mă puteam mișca și nici nu intenționam s-o fac. Așteptam ca Veron să-și consume lacrimile la pieptul meu și apoi să ridice capul. Nu vroiam, nu-mi era permis s-o tulbur. După atîtea suferințe și griji chinuitoare capul ei se putea odihni la pieptul meu. Nu știu dacă trecuseră cîteva clipe sau cîteva ceasuri, durerea sălbatică îmi înțeoșa

conștiința, la fel ca atunci cînd mă dusesem în curtea castelului. Eram iar într-o stare vecină cu leșinul. Mai apoi, cînd izbutii să mă adun, eram singur în cameră și doar o vagă urmă umedă rămasă pe pieptul meu dovedea că se rezolvase problema Veroncăi, așa cum se rezolvaseră și celelalte. Fiindcă, la urma urmelor, la fel ca în romanele grijulii, toate firele mele răvășite se adunaseră din nou într-un singur mănunchi, într-un nod unic. Mă uitam sleit și amorțit la tavanul camerei. Uneori omul e traversat de un val de goliciune, de o indiferență moale care îi cuprinde membrele, măturîndu-i din minte vechile furtuni. În locul fostelor pasiuni se instaurează golul.

— Cînd va apare soarele — spuse într-o zi Veron —, o s-o luați frumușel din loc.

Mă însănătoșisem și stăteam așezat la fereastră, înfășurat peste mijloc în fulare groase, privind la plopi și la coțofenele care își balansau cozile.

— S-o iau din loc? Dar unde să mă duc?

— Puțintel prin lume. Nu v-ați gîndit încă, domnu' Kázmér?

— Dar ce mă crezi, un graur? Vin primăvara și o întind iarna?

Dădu din mîna cu o ironie blajină.

— Nu trebuie să vă reîntoarceți chiar atît de curînd. Ce să faceți aici singur-singurel?

— Doar ești și dumneata aici. Și e și Iacob.

— Bine, mă întrerupse cu indulgență. Dumneavoastră duceți-vă liniștit.

În prima zi senină de primăvară — nici nu mă mai întrebă — începu să-mi facă bagajele. Aduse de la cizmar ghețele mele pingelite, îmi controlă cu grijă lenjeria și mi-o așeză frumos în valiză.

— Să-mi scrieți la ce adresă să vă trimit uneltele, spuse ea ușurel.

Era iarăși senină și vioaie, ca o viorea înflorită.

— Așa? — mă informai eu. Deci nu mă voi mai întoarce?

Zîmbi.

— Poate cîndva... Mai încolo... După ce vor trece anii și domnu' Kázmér va obosi.

Umblam ajutîndu-mă cu un baston. Veron mă luă de braț și mă conduse de-a lungul șirului de plopi. Ne oprirăm de cîteva ori ca să mă odihnesc. Mă așezai pe o piatră de kilometraj și mă uitai la turnul îndesat al castelului. Toată clădirea aceea bătrînă și întortocheată semăna cu o cucoană cochetă, fardată strident, purtînd pe scăfirlia-i strîmbă o pălărioară caraghioasă. La sosire, în urmă cu aproape doi ani, mă întrebasesem cine o fi locuind în acea veche colivie văruiță? Acum știam bine cine a locuit în ea.

Între crengile încă golașe ale copacilor răsună gungurit de porumbel sălbatic.

— În curînd vor sosi și graurii, spusei eu.

Iacob îmi duse bagajele la gară cu căruța. Cînd intrai în curtea cantonului, de braț cu Veron, dădui cu ochii de Poli, care stătea lîngă cocina de porci.

Stînd sub un măslin, îi scriu Marelui Perceptor o scrisoare

Stau sub un măslin, Mare Perceptor și iată-mă răspunzînd cu o scrisoare lungă la mica ta epistolă. După cum văd, nu am destulă cerneală în stilou, ca să-ți pot scrie după pofta inimii; fiindcă aici sus, la munte, în această piațetă înconjurată de zidurile bastionului nu se vinde cerneală, ci doar whisky cu sifon. În zidul bastionului e săpată o scorbură în care s-a amenajat un bar și cînd ți se face sete strigi spre scorbură: „Anthony! Fii bun, adu-mi un whisky!” Sau: „Un cinzano, *s'il vous plait*.” Anthony a fost actor de film, iar acum e fericitul proprietar al celui mai mic bar din lume. Eu locuiesc jos, la capătul străzii înclinată, nu departe de mare, la doi pași de stația de autobuz. Pe ușa mea, care servește în același timp și de poartă, atîrnă un pumn de aramă, o mîină micuță de femeie, cu un inel la deget; ridici pumnul ăsta de aramă și bocăni cu el în ușă. Și atunci nu iese nimeni, fiindcă locuiesc singur în toată casa, iar cheia e la mine în buzunar. Scara, cu treptele ei scîrțîitoare, duce de-a dreptul în atelier. Palatul meu are două etaje, dar fiecare etaj are o singură fereastră și în dosul ei se află o singură cameră. Madame Pascal vine să deretice și, dacă lucrînd mă încing prea tare și uit să mă duc la masă, are grijă să-mi prăjească o bucățică de pește și s-o stropească cu sos de roșii. (Ții minte ciorbele de roșii pe care ni le făcea Veron iarna? Îi spuneam: „Grozave sînt roșiile astea cu firimituri de dop. Dar n-ai putea să ni le gătești mai bine cu orez?”) Dacă mă plictisesc de muncă sau dacă clienții mei pleacă în excursie la stîncile din Gourdon ori la fabricile de parfum din Crasse, las din mîină scîndura de modelaj și urc pînă aici, pe această platformă micuță, înconjurată de ziduri bătrîne, să casc ochii la iolele care vin dinspre

Cannes și să discut cu noii mei prieteni vrute și nevrute, despre budhism sau despre eventualitatea unui nou război. Prietenii mei sînt pictori și sculptori, cu excepția unui brazilian care e crescător de cai (are zece mii de cai) și a unui elvețian care e biolog. Apoi mai e aici și o cucoană vîrstnică cu care mă așed uneori la o partidă dintr-un joc pe care odinioară, cu vreo treizeci de ani în urmă, îl jucam acasă cu boabele de porumb. Cucoana se numește Madame Laugiére, dar acum treizeci și cinci—patruzeci de ani avea alte denumiri, înscrise sub portretele ei, aflate în galeriile din Luxembourg. Acolo e numită: „Fată tînăra cu umbrelă de culoarea nalbei”. Sau: „Tînăra doamnă în Bois”. A fost modelul și soția unui pictor celebru. Uneori urcă pînă aici poștașul să-i predea lui Anthony corespondența și să dea dușcă un aperitiv. Azi l-am întrebant dacă n-are vreo scrisoare pentru mine. „Spre norocul dumitale, nu am”, mi-a răspuns el înțelept.

Nu mi-ai mai scris de mult. Acele cîteva rîndulețe așternute pe ilustrată zău că nu m-au mulțumit. Mă gîndeam că odată și odată te apuci și îmi povestești de-a, fir a păr tot ce ai omis să-mi scrii pînă acum. Din păcate, la începutul verii n-am putut sta prea mult împreună, fiindcă ați plecat repede. Eu unul m-am așezat încă de la prînz în parc și te-am așteptat. Acea oră și jumătate petrecută împreună mi s-a părut tare scurtă, așa cum și ilustrata ta mi se pare o scrișorică mult prea mică. Mi-ai vorbit cu încîntare de Hideg Misi și de ceilalți prieteni ai tăi, apoi mi-ai descris pe îndelete fazele palpitate ale unui meci de fotbal și calitățile farului nou pe care îl ai la bicicletă. Ce e drept, trebuie să fie un adevărat reflector, dotat cu toate calitățile tehnicii moderne. Eu nu ți-am putut sculpta decît o lampă din bostan, în care pîlpîia doar o luminărică de seu necăjită. Văd bine că pe ici-pe colo m-a cam lăsat în urmă nenea Macskássy. Nu sînt convins însă că are dreptate atunci cînd spune că sculptura este o breaslă nefolositoare și că un război viitor va demonstra superioritatea politicianilor. În ceea ce privește „Cele trei vîrste” s-ar putea să nu valoreze chiar atît de mult cît i s-a plătit lui nenea Macskássy pentru ea. Dar dacă mai vine vorba vreodată despre statuie, spune-i, te rog, cu delicatețea cuvenită unui tată vitreg, să nu mă invidieze pentru banii aceia, fiindcă în bună parte i-am cheltuit pe împachetări cu nămol și băi calde. Poate că asta va consola întrucîtva inima sa de samaritean.

În ilustrata trimisă ai uitat să te interesezi de starea sănătății mele, mă întrebi doar ce mai face Achim. Achim și ceilalți. Te referi desigur la Veron, la Iacob, la cîine și la Ofelia. Firește, tu n-o cunoști încă pe Ofelia. Ofelia ar fi fost vaca noastră, dacă am fi cumpărat-o. Purta niște frumoase pete roșii pe șale, avea genele albe, genunchii roșii, coada albă și așa mai departe. Distinsa doamnă, mă refer la Ofelia, avea în față un viitor strălucit, din punctul de vedere al producției de lapte. Stăpînul ei m-a asigurat că într-un an ajunge la zece litri pe zi. Eu aș fi vrut s-o botez Jutka, dar Crevete Turturică se opuse categoric și mă întrebă ce fel de ode va putea închina dirigintele fostei poște regale maghiare acestei vaci, dacă dînsa se va numi Jutka. Ar fi cu mult mai poetic ca subiectul odei, respectiv vaca în cauză, să poarte numele de Ofelia. Dar apoi sosi vestea că degeaba am transformat pridvorul în staul pentru vacă, degeaba a împletit Veron panglici colorate în coama lui Achim, degeaba am pus în funcțiune moara, degeaba am cumpărat curcanul și în general degeaba ne-am pregătit atît de intens pentru primirea ta, fiindcă tu nu te mai întorci la moară. Roțile morii melițau, curcanul guruia, albinele ieșeau în fiecare zi pînă la șirul de plopi să te întîmpine, cocoșul se urca pe acoperișul cotețului ca să ne vestească cu cîntecul său momentul în care va zări pantalonii tăi maro de diftină și ghetuțele tale, iar lămpile de bostan clipeau vesele și își șfîrșiau cu gurile lor știrbe vestea fericită: vine, vine! Dar n-a venit. Și atunci lucrurile au început să-și piardă sensul hazliu. Lampa de bostan și-a închis ochii, cocoșul s-a retras nedumerit sub streșină, albinele nu s-au mai dus în zbor la plopi și mulțumindu-se cu pajiștea acră a baronului s-au îmbolnăvit de diaree și au murit. Astfel că am renunțat la Ofelia și odată cu ea la alte cîteva lucruri. Cizmele tale mici le-am dăruit dulgherului pentru nepotul său și, cum ți-ai abandonat definitiv și cojocul, l-am mai lungit cu o palmă de blană și i l-am dat lui Iacob. Căciula n-am dat-o, fiindcă prea o ținea Veron la inimă. Iar cu Achim uite ce s-a întîmplat: plictisit din cale afară de absența stăpînului său, se ducea zilnic pînă la stațiunea balneară și se oprea în fața prăvăliei lui Osterliț. Te aștepta să ieși și să-i aduci bomboanele de mentă. Apoi, văzînd că nu mai apari, se întoarcea îngîndurat la moară. Probabil că nu înțelegea care e situația. Într-o zi, cînd tocmai se întorcea abătut spre moară îl atacară cei

doi dulăi de pază ai baronului. Îl alungară spre podețul cel vechi, mucegăit, unde, călcînd pe niște scînduri putrede, își frînse un picior. L-am luat iute pe Ferenc și ne-am dus acolo, eu pentru a-mi lua rămas bun de la el în numele tău, iar Ferenc pentru a-l ajuta să treacă din acest trist și arid maidan pămîntesc în frumoasele pajiști de smarald ale celeilalte lumi. A murit ușor, Ferenc l-a scutit de orice fel de suferință. De altminteri, cînd am plecat, am lăsat totul în regulă la moară. Iacob s-a deprins binișor cu morăritul, și în plus a învățat să sculpteze pipe și să cînte mulțumitor la ocarină. Veron e bine, crește cu sîrg găini și vrea să-și cumpere un război de țesut, ca să aibă la iarnă lîngă ce visa. Pe vremea asta prin pădure zburătăcesc rădaștele, prin stufăriș se zbunguie buhaili, iar pe cîmpse ciondănesc graurii. Probabil că și dirigintele poștei se avîntă în rîu, ca, vîrînd mîna între rădăcinile buruienilor de pe mal, să prindă vreun răcușor speriat. Îl și văd uitîndu-se lung la castel și clătînd cu tristețe din cap. Poate că îi vin în mînte niște versuri. Și diriginții cît sînt de stupizi, cînd sînt în apă broaște, guvizi... Cînd am plecat eu, Crevete Turturică era nespus de încîntat fiindcă reușise în sfîrșit:

1. Să ucidă pisica lui Constantin Născut-în-vestă.
2. Să afle ce înseamnă cuvîntul „picaresc”.

Aceste două realizări îl fac deosebit de mîndru, mai cu seamă cea de a doua, fiindcă el este singurul în tot județul care știe ce înseamnă. N-a vrut să-mi destăinuie nici măcar mie, cu toate că în clipele despărțirii, ca bun prieten, ar fi putut da dovadă de atîta noblețe sufletească.

În ceea ce mă privește pe mine, eu stau aici sub măslini, mă uit la plaja semicirculară a golfului Antibes, la pînzele albe ale bărcilor, la antena înaltă a postului de radio și trag alene din pipă. Desigur, nenea Macskássy ar putea spune: și greierii sînt la fel de netrebnici. Crede-mă, Mare Perceptor, că la nevoie pot fi și furnică harnică și stupidă, nu numai greiere leneș. Dar, ajuns la acest capitol, aș vrea să-ți dau un sfat mișelesc: nu te strădui prea mult să devii furnică. Nu urma orbește îndemnurile severe ale lui nenea Macskássy și în general ale acestor neni Macskássy. Fii chibzuit. Fiindcă la ce-i bună supunerea oarbă, sîrguința exemplară, umilirea necugetată în fața celor mari, la ce e bună morala soartă de sclav, dacă omul nu poate urma îndemnurile frumoase ale inimii sale? Te întreb, Mare Perceptor, la ce-i bună mulțimea asta de

calități strălucite, atunci când legea mușuroiului de furnici ucide înariparea liberă a sufletului nostru, gătuie cîntecul vesel de greiere al inimii noastre, distruge dorurile și bucuriile singurătății, șterge lacrimile folositoare și rîsetele? Legea Mușuroiului! — ți se va urla în urechi prin megafoane și, dacă vei cuteza să te gîndește la legea ta, te vor alunga, te vor expulza din mușuroi. Tu nu-ți aparții, îți vor explica sever specialiștii în mușuroaie, plămîinii tăi, splina, ficatul, măduva și toate părțile tale componente folositoare sînt bunurile colectivității, proprietatea mușuroiului, a ta este doar durerea pricinuită de bunurile tale și bătrînețea care te aruncă de pe stîncile înalte ale regatului furnicăresc. Nu m-am jurat să fiu adversar al frumoaselor legi ale mușuroiului, fiindcă vezi bine că mă adresez inimii tale, îndemnîndu-te să nu fi numai al tău, să fii al prietenilor tăi, al colegilor tăi, al echipei de fotbal. Fii, Mare Perceptor, al tuturor. Crede-mă pe mine, e o senzație plăcută să te simți un atom harnic și colectiv al uriașei opere. Dacă ai un gînd folositor, împarte-l cu ceilalți și dacă ai o jumătate de halcă de slănină n-o mîncă singur, încuiat în cămara întunecoasă, ca să nu te vadă nimeni. Dar nu trebuie să pierzi din vedere nici faptul că după ce ai contribuit ca gîndurile bune și slănina gustoasă să fie la îndemîna tuturor, trebuie să te ocupi și de cele ce mai ai de aranjat în propria ta gospodărie. Ideile mari se nasc între cei patru pereți. Și legile bune la fel. M-ai putea întreba desigur: cum adică, există și legi rele, sau idei nefolositoare? Și dacă nu sînt bune, de ce le acceptă totuși oamenii? Ai citit probabil cum a prins baronul Münchhausen cu o singură bucățică de slănină rîncedă un cîrd întreg de rațe slăbatice. A legat slănina păcătoasă de o funie și a aruncat-o în baltă. Rațele se azvîrliră hămesite asupra ei. Dar îndată ce o înghițea una, ieșea din ea nemestecată. Atunci o înfuleca alta, ca peste o clipă s-o elimine și ea. Iar funia traversa cu slănina la capăt, rață după rață. Deznodămîntul? Vinătorul cel isteț reuși, cu o bucățică de slănină rîncedă, să înșire pe funie un cîrd întreg de rațe gălăgioase.

Un client m-a dus ieri cu mașina într-un sat de munte numit Fayence. La întoarcere am coborît la Cannes. Ce crezi, peste al cui mormînt am dat în cimitirul din Cannes? Peste mormîntul lui Nefertiti! A murit în toamna trecută. Știi ce bizar mi s-a părut să-i văd mormîntul, cînd nu de mult am văzut-o încă trecînd prin fața morii, călare pe iapa ei de culoarea

chiflei, cu părul despletit și cu ochelarii de soare pe nas!? Ui-tîndu-mă la pescarii de pe podețul farului, care dădeau peștilor de mîncare, cu linguri de supă, un fel de pastă, mi se păru că îl zăresc pe dirigintele poștei. Dar nu numai atît. Pe acoperișul clubului naval se sfădeau doi pescăruși bătrîni. Aș fi putut jura că-l aud pe Crevete Turturică certîndu-se cu farmacistul.

Apoi mă oprii să văd iahturile. Le și numărai. Erau cincizeci și șase de iahturi cochete. Pe coverta unuia trecu în grabă un chelner, ducînd o tavă imensă încărcată cu tot soiul de mîncăruri alese și băuturi distinse. Proprietarii elegantei ambarcațiunii stăteau pe coverta din spate, întinși în șezlonguri, bronzăți de soare și plini de bună-dispoziție. Înainte de a mă urca în autobuz, mai făcui un mic ocol prin vechiul Cannes. În maghernițele prăpădite de acolo locuiesc pescarii, tîrgovețele, cizmarii și florăresele, în compania pisicilor, a țevilor crăpate și a șobolanilor. Canalele desfundate au inundat frumusețile sufletului lor, umplîndu-le bărbile cu mucegai și ridurile cu bătrînețe. Iahtul tău, Mare Perceptor, să nu ancoreze la țarm, cît timp există astfel de porturi.

Se înserează, bătrînul clopot al bastionului a început să bată. Plînge, suferă, zice-se, de trei sute de ani le vestește oamenilor trecerea timpului și oamenii tot nu vor să tragă învățăminte necesare. Mi s-a terminat cerneala din stilou, trebuie să-l tot scutur ca să nu-și dea duhul chiar acum, cînd sînt gata să închei. S-a așezat la masa mea și bătrîna doamnă care a fost cîndva „Fata tînără cu umbrelă de culoarea nalbei” și mă vestește încîntată că la cină va mînce păianjen marin. Umbrela ei s-a făcut cenușie, iar tinerețea i-a răpît-o timpul care a trecut. Nu știu, Mare Perceptor, cînd te voi putea revedea. Mă gîndesc de multe ori la tine. Cred că am fost amici buni, n-ai motive să te plîngi de mine. Nu zic că am fost întotdeauna un tată exemplar, dar tot ceea ce am stricat cu exemplul meu rău, m-am străduit să repar cu inima. Cu inima mea de care nu obișnuiesc să-i vorbesc niciodată nimănui și în care s-a adunat acum mult dor și multă tristețe. Fii sîrguincios, fii ascultător și respectă cele zece porunci.

Te îmbrățișează tatăl tău fidel,
Pipă Pipescu

CUPRINS

1. Ne reîntoarcem din cosmos. Evocarea unui magazin de cîini și a altor amintiri înduioșătoare. Floarea triumfală a laurilor	5
2. Îi relatez, pe scurt, preotului din satul de munte impresiile mele mai deosebite. Întîlnirea cu Crevete Turturică și marele eșec de la extracția forestieră	17
3. Fumuri frumoase, epistole cuprinzătoare. Discuție despre reni și despre bomboanele de mentă	40
4. Scurte șprîțuri de după-amiază. Întîlnirea mea cu dirigintele poștei. Apoi alte necazuri cu baronul	54
5. Cum se face preotul olar. Vizită într-o cofetărie veche	73
6. Îi tai nasul unui sfînt (fals). De aici provin mari încercături. O vilă de lemn în stațiunea balneară	95
7. Ce se poate face dintr-o idee de-un gram. Dialog lejer cu o cucoană egipteană	108
8. Marele Perceptor e vîrît cu nasul în prundiș. Voalurile de măreție ale învățătoarei. îndoliate boabe de fasole	125
9. I l o n a !	136
10. Fumegă țigara brutarului. Ce am gravat pe osul cu măduvă. Luna octombrie a fost pestriță	150
11. Ploaie	171
12. Discuție despre nebuloase	176

13. Mă uit la veverița împăiată a pădurarului. Scurtă prelegere despre sărutul lui Nefertiti	188
14. Stăm pe marginea patului. Îi comunic lui Nefertiti că sufletul ei are miros de cidru	205
15. Nopti lungi. Apoi sosesc porumbeii sălbatici	221
16. Și lui Veron i se îneacă corăbiile	235
17. Preotul de la munte se cațără pe banchetă. Se ivește iarba	242
18. Pregătiri și așteptări	258
19. „Și flutură negrul stindard”	274
20. O pată roșie pe dosul maimuței mândrii. O iau din loc	282
21. Stînd sub un măslin, îi scriu Marelui Perceptor o scrisoare	300

Lector: PAUL DRUMARU
Tehnoredactor: LEPOIEV ȘTEFAN

*Bun de tipar 31.XII.1975. Apărut 1976. / 8782-24.X.1975.
Format 54x84/16. Hirtie tip ediții. Format 84x108/57,15.
Coli ed. 17,61. Coli tipo 19,25. Tiraj: broșate 2000+40sp.
leg. 1/1 1240+50 sp.*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1598 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România